Digitized by Google

553

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE

7
4 1
23

7-H.E.41.

XXI. ρ. 8

CHRONICA, SIVE HISTORIAE POLONICAE COMPENDIOSA, AC PER CERTA LIBRORUM CAPITA AD FACILEM MEMORIAM RECENS FACTA DEſCRIPTIO:

CHRONICA,
SIVE
HISTORIAE
POLONICAE COMPENDIOSA, AC PER CERTA LIbrorum capita ad facilem memoriam recens facta deſcriptio:

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

AVTHORE MAGNIFICO VIRO IOANNE HERBVRTO de Fulſtin, Regni Polonici Senatore.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Cum Cæſ. Maieſt. gratia & priuilegio ad annos decem.

BASILEAE, EX OFFICINA *Oporiniana, Anno 1571.*

SIGISMVNDVS AVGVSTVS, DEI GRATIA REX POLO-
NIAE, MAGNVS DVX LITVANIAE, RVSSIAE, PRVS-
SIAE, POMERANIAE, SAMAGITIAE AC MASO-
VIAE, ETC. DOMINVS ET HAERES.

ANNO DOMINI M. D. LIIII. AETATIS XXXV.

SERENISSIMO PRINCIPI, ET DOMINO, DOMINO SIGIſMUNDO Auguſto, Dei gratia Regi Poloniæ, Magno Duci Lituaniæ, Ruſsiæ, Pruſſiæ, Maſouiæ, Samogiciæ, Kijouiæ, Voliniæ, Podlaſiæ, Liuoniæ, &c. Domino & hæredi,

IOANNES HERBVRTVS de Fulſtin humilima ſua officia commendat, & omnem felicitatem à Deo Opt. Max. precatur.

NATVRA duce hoc comparatum eſt, Sereniſsime Rex, ut pręſtãtiſsima quæque ingenia ad ardua ſemper & difficilia nitantur, nõ alio magis præmio ducta, quàm ſpe nunquam intermoriturę gloriæ. Hinc itaque eſt, quòd laborum ab eiuſmodi ingenijs ratio propè nulla, facultatum minima, uitæ ad extremũ perquàm exigua habetur: reſq; ea in perfacili cogni-

tione quum ſit, explicatione longa non indigere uidetur. Si etenim ueterum Regũ, Principum, Monarcharum, altiore memoria res geſtas quis retexat: reipſa comperiet profectò, ceu ſcopum quẽdam, quò actiones illorum deſcriberent, hanc perennis famæ gloriæq; propoſitã eis fuiſſe coronam. Quid enim Herculem illũ, quid Cyrum, Philippum, & Alexandrum Macedonas, Epaminũdam, Themiſtoclem, Scipiones, Hannibalem, Iulium Cęſarem, ac infinitos propè alios, quorũ celeberrima geſta nulla unquam tẽporum depaſcet uetuſtas, commemorem, quum in cõfeſſo ſit, æterni nominis ergò ad poſteritatẽ longa ſerie tranſmittendi, tot tantosq; illos pertuliſſe labores? Neq; uerò ſubijſſe tam uarios caſus, ac tot diſcrimina rerum ſatis erat: niſi etiam perquàm uigili ſtudio ſatagerẽt, ut aliquis diuino ingenio illorum præclara geſta ſcriptis ſuis, ceu illuſtri quodam monumento, ęternitati conſecraret. Vnde apud Spartiatas lege cautum erat, ut ante bellorum conflictus,

flictus, ſinguli Muſis immolarẽt. quod cur fieret, quum Imperator illorum Eudæmonidas interrogaretur, reſpondit: Vt præclarè geſtis præclara encomia contingant. Pari exemplo Themiſtocles, quũ ex eo quæreretur, quod ἀκρόαμα aut cuius uocem libentiſsimè audiret? Eius, inquit, à quo ſua uirtus optimè prædicaretur. Hac eadẽ ratione ductus Alexander Magnus ille Macedo, Achillem non aliam ob rem fortunatum (quamuis ille omnibus naturæ fortunæq; dotibus affatim prolixeq; abundârit) prędicat, niſi quòd Homerũ præconem uirtutis ſuæ inuenerit: & uerè. Nam niſi Ilias extitiſſet (Cicerone id atteſtante) ille idem tumulus, qui corpus contexerat, nomen quoque obruiſſet. Sed quorſum tãdem hęc noſtra apud ſereniſsimam Maieſtatẽ ueſtram inſtituta eſt oratio? Eò ſcilicet, ut omnes intelligant, in Regno Maieſtatis ueſtræ Reges, ac uiros fortes, fama rebusq; geſtis nullis nationibus ſecundos extitiſſe (quod quidem rebus ipſis, non phaleratis aliquibus

 dictis,

dictis,liquidò cõſtat)qui hac eadem gloria rerumq́; geſtarum ęterna memoria ducti, ardua quæq́;tentarint, ac labore improbo indefeſſoq́; perfecerint. Ac noſtri quidẽ eò feliciores illis,quos modò commemoraui, extiterũt,quòd non tam de iſta gloria,quæ exſpectatur ab hominibus,ſoliciti fuerunt: quàm amore Eccleſiæ & Reipublicæ ducti,ad Dei potius gloriã ſua præclarè facta referre ſtuduerunt. Quantum autem illi laborum pro Repub. ſuſtinuerint, & quid pro Eccleſia Chriſti Catholica fecerint, ex hoc etiam noſtro noſtratis Hiſtoriæ Compendio, ſemper non difficulter ſanè quiſq; cognoſcet. Non itaq; rebus ſtrenuè ac fortiter geſtis noſtri illis ueteribus ceſſerunt: uerùm ſcriptores tantũmodo & ſacri uates,qui res illorum pace belloque præclarè geſtas canerent ac ſcriberent, deſiderabantur. Quum enim gẽtilicio errore Maiores noſtri detinerentur,nullæ apud eos literæ, nulla politior ingenij cultura reperiebatur: pòſt uerò gratia Dei depulſis dæmonum

tenebris, ut cætera ad uitam bene beateq; degendam, ita & literarum beneficiũ, longo tamen temporum interuallo, nobis eſt tributũ. Quare primus (quod ego ſciam) Vincentius quidam Cadlubcus rudi ac impolito ſtylo res Polonorum annotauit uerius, quàm deſcripſit: poſt eũ uerò ſequuti ſunt Ioannes Dlugoſſus & Miechouienſis, diligentia ac fide in perſcribenda Hiſtoria ſingulari: cæterùm non eo ordine, ac uerborum ſententiarumq; grauitate uſi, ut ad externorũ optimis literis exculta ingenia, purgataſq; & teretes aures, ſcripta illorum penetrare poſſent. Bernardus autẽ Vapouius, poſt omnes illos ſuperiores, politiore quidem eloquio, & ueritatis indagandę ac poſteritati prodendæ ſummo ſtudio uſus eſt: uerùm hunc aut immatura mors, aut negotia Reipub. à cœpto opere quũ reuocaſſent, fragmenta tantummodò Hiſtoriæ nobis reliquerunt, partum uerò maturum inuiderunt. Vltimus deniq; temporum ſerie, uerùm eruditione, eloquio, rerum tractanda-

Hiſtoriographi Polonorũ.

Martini Cromeri encomium.

ctandarum enodandarumq; artificio princeps, noſtra ætate à Deo datus eſt nobis Martinus Cromerus: qui non contentus his, quos modò recenſui, Hiſtoriæ noſtræ Auctoribus: uerùm penitiores omnium ueterum Scriptorũ receſſus perſcrutatus, & originem gentis noſtræ genuinam, & rerum geſtarum euidẽtiſsimam rationem ob oculos poſuit. Dignus certè, ut eam animorum noſtrorum gratitudinem referat, quæ debetur ijs, qui theſauros nullo auro comparabiles, ex obſtruſis quibuſuis indagabilibusq; locis, in lucem proferentes dono alicui offerunt. Qui namq; uniones, quod genus uel pretioſiſsimorũ lapidum, cum gloria rerum à Maioribus Maieſtatis ueſtræ, Sereniſsime Rex, atq; gentis Polonæ geſtarum, comparandi ſunt? Quas quidem res geſtas, quum diligentiſsimè perquiſiuiſſet Cromerus, ex longoq; ſitu ſqualidas quodammodò eruiſſet: uerborum ornatiſsimorum delectu, ac ſententiarũ grauitate ſingulari, ita eas perpoliuit, ut per totius

tius orbis terminos exſpatiatæ, æterni nominis famam Patriæ noſtræ chariſsimæ compararint. Sed cur tandem nos, Hiſtoria Cromeri ceu limpidiſsimo quodã fonte non contenti, hoc Compendij neſcio quid exarauimus? Hoc inſtituti noſtri erat, Sereniſsime Rex, ut ea quæ perpetua rerũ narratione à Cromero multis (ita enim opus erat) continuata ſunt, à nobis per certa rerũ capita uerbis quàm pauciſsimis (hoc enim Compendium poſtulat) diſtinguerentur: quò ita res noſtrorum geſtæ, & facilius inueniri, & commodius memoriæ mandari, atq; ita (ſi quando uſus expoſcet) commodo & uſui eſſe poſsint. Illud uerò maximè curatum hic eſt à nobis ſedulò, ut ea quæ uel ad animos ad pietatem formandos moresq; inſtituendos, uel ad fortitudinem atq; animi magnitudinem commendandam, tam ex Regum, quàm Procerum priuatorũ rebus geſtis, pertinere uidebantur, in medium proferrentur. Eius namq; generis exempla, apud Maiores noſtros,

Cauſa huius ſcripti.

tam illuſtria & luculenta ſunt, ut neq; Græcis illis, neque etiam Romanis ullo modo cedere uideantur. Ea uerò quum ab ipſo Lecho, gentis noſtræ primo auctore, diligenti indagatione orſus eſſem, uſq; ad Maieſtatis ueſtræ Regni felicis gubernacula proſecutus ſum, relinquens paratam atq; luculentam materiam melioribus & cultioribus ingenijs, ut ea poſteritati mandent, quæ à Maieſtate ueſtra pro communi Reipub. bono geſta ſunt. Atq; hæc quidem eius generis mihi fuiſſe uidentur, ut niſi per Maieſtatem ueſtram felicem finem ſortita fuiſſent, omni dubio procul Rempub. noſtram funditùs euertiſſent. Quis enim ignorat, qui motus ac Tragœdiarum propè exitus, ſequuturi erāt, niſi Legum abuſu antiquatarum in integrū reſtitutio (quam nos Executionem appellamus) tum ut Polonus cum Lituano nullo diſcrimine eſſent, pro unoq́; & indiuiſo corpore haberentur (Vnionem nos dicimus) opera ac ſtudio laboreq́; indefeſſo Maieſtatis ueſtræ

utrumq;

utrumq; perfectum eſſet? Quæ quidem ardua & magna duo Reip. negotia, à Maioribus Maieſtatis ueſtræ tentata quidem ſępe ſunt, ſuum tamen finem ſortiri nullo potuerunt modo. Sed longior ego nunc in explicandis rebus à Maieſtate ueſtra geſtis, eſſe nólo: ne quiſpiam, auribus Maieſtatis ueſtræ aliquid me dare, exiſtimet. hoc tantummodo ab ipſa maiorem in modum oro & quæſo, ut hoc laboris noſtri quicquid eſt grato animo accipere, atque me operas penſáq; Reipub. qualia poſſum tradentem, benignitate ſua Regia complecti uelit. Nō dubito autem, & apud Maieſtatē ueſtram Dominum clementiſsimum, & apud noſtros etiam homines humanitatis ſtudioſiſsimos gratiam me eſſe hoc etiam nomine initurum, quòd & Legibus digerendis transferendisq; labores non paruos impenderim, & Maieſtatis ueſtrę, noſtrorūq; Maiorum præconio, pro uirili mea parte non defuerim. Sed iam maieſtatem ueſtram Regiam ad gloriam Dei quàm diutiſsimè ualere,

ualere,atq; Reipub. noſtræ Polonæ patriæ nobis dulciſsimæ quàm feliciſsimè præeſſe cupio & opto. Datum Præmisliæ menſe Auguſto, anno à Chriſto incarnato

1571.

COMPENDIOSAE PO-
LONORVM HISTORIÆ
Liber primus.

DE ORIGINE NOMINIS Polonorum. Caput I.

POLONORVM gentem uiciniores eiuſdem
linguæ populi uocant Polacos, ſiue Polo- *Poloni.*
nos: indeq;, qui Latinè loquũtur, Polonos
eos appellant: Lachos uerò Lechos'ue à ui
cinis uocatos, Lechitas ſolent dicere Lati- *Lechitæ.*
ni. Polaci itaque, ſiue Poloni dicti ſunt à Pole, quod &
planiciem & uenationem Slauis ſignificat: (nam & pla
nam ferè apertamq; regionem ij tenent, & apprimè ſtu
dio uenandi tenentur) nomen uerò Lachorum, ſiue Le
chorum, ille eis dedit, qui primus eorum conditor atq;
dux (ut iam dicemus) fuit.

DE IMPERIO LECHI. Caput II.

Diuturno cunctæ Slauicæ nationis conſenſu cele- *Lechus &*
bratur, Lechum & Cechum Polonis atq; Boemis *Cechus.*
(qui etiam Cechi lingua Slauica uocantur) Principes
præfuiſſe: ideoq; alterum Polonis, alterum Boemis no
men dediſſe, dubitandum non eſt. Bernardus quidem
Vapouius etiam certum tempus edidit, quo Polonis
Lechus præfuit: nempe circa annum Chriſti 550. à quo An. 550.
quidem ſumendum eſt initium rerum Polonicarũ, pro-
pterea quòd de uetuſtioribus gentis noſtræ tempori-
bus exploratum habemus nihil. Lechus itaque primus
gentis Poloniæ auctor, hanc regionem latiſsimam, quę

Regnum Poloniæ cōplectitur, ad colendum & habitandum multitudini ſuorum diſtribuit: arces & caſtella opportunis locis muniuit: ipſe in una ex his domicilium fecit, quã ſexto à Varta flumine milliario, uerſus Septemtrionem, in patentiſsima planicie, ex rude & non dolata materia extruxit: eiq́; oppidum adiunxit, & Gneſno ſeu

Gneſna. Gneſnæ ipſi nomẽ impoſuit. A nido autem, quẽ Gniazdo Polonicè uocamus, paulùlum deflexit ipſe hoc uocabulum: ſiue quòd eo loco, quo nidus auibus, arx illa ſibi futura eſſet: ſiue quòd aquilarũ ibi nidum reperiſſet. Nam inde exiſtimantur Poloni Principes habere ſuum Inſigne albam Aquilam, erectam, expaſsis alis. Sic igi-

Lechi quale imperium. tur fundato ſuo principatu, Lechus Ius dabat populo, nō ex præſcripto legum (nam nullæ erant) ſed ex æquo & bono: uſusq́; eſt moderato (quod credere par eſt) imperio, magis Pater, quàm Dominus, factus illorum, qui fidẽ ductumq́; illius ſecuti eſſent. Nec enim facilè liber feroxq́; populus aſperum & iniquum tyrannum aut ini-

Reditus Principis. tiò ſecutus eſſet, aut poſtea pertuliſſet. Reditus tunc & agros peculiares nullos habebat Princeps: ſed ei cuncti ſeminabant & metebant, deq́; omnium rerum prouentu ac fructibus ipſi uectigal pendebant. Nam numus illo ſeculo incognitus erat apud Polonos: ſed quo indigebant, permutatione rerum comparabant ſibi. Quandiu

Lechi poſteritas. uerò Lechus regnauerit, quid præclari bello paceq́ue geſſerit, quos'ue liberos poſt ſe reliquerit, nihil comperti habemus. Vapouius inter alia ſcribit, 150. fermè annis poſteritatem eius regnaſſe in Polonia, ad annum ferè à Chriſto nato 700.

DE DVODECIM PALATINIS.
Caput III.

QVum autem ſtirps Lechi defeciſſet, ab unius im-
perio ad paucorum dominatum traducta fuit
Reſpub. Nam duodecim Palatini, diuiſa in totidem re- *Palatini.*
giones Polonia, in Principes eliguntur, quò quiſque
ſuæ regioni præeſſet: & Voieuodæ, hoc eſt, Duces bel-
li & copiarum, uernacula lingua ſunt dicti. Et rectè qui- *Quale Imperium eorū, &c*
dem illi atq; è Repub. initiò initum Magiſtratum geſ-
ſere: legesq; pauciſsimas & ſimpliciſsimas, non in libris
neque in tabulis, ſed in animis hominum atque in uſu,
perinde atque Lycurgus apud Lacedæmonios quon-
dam, exarauêre: ſed pòſt aliquanto ad ambitionem uerſi
ſunt, dum ex ſuo quiſque nutu omnia geri uult, & rem
priuatam potētiamq; ſuam augere ſtudet. inde tandem
contentiones, ſimultates & factiones è ſtudijs partium
ſunt exortæ, quæ Rempub. funditùs euertere cœperāt.
Pertæſi igitur malorum Poloni, quæ ſub duodecim Pa-
latinorum imperio ipſis incubuerant, ad unius princi-
patum reſpexêre. Quandiu uerò horum Voieuodo- *quàm diuturnum.*
rum durauerit imperium, nihil nobis exploratum eſt:
ſed manet nihilominus, in hanc uſque diem, is apud
Polonos Magiſtratus, aliquantum reſtricta poteſtate
& iuriſdictione ipſorum: habentq; ij principem ſecun-
dum Epiſcopos in ſenatu Regio locum. Cæterùm duo- *Numerus eorum.*
decim tunc Palatini & Voieuodę fuerunt, uel nouo po-
puli placito, uel uſitato etiam ſub principibus inſtituto:
finibus uerò Poloniæ non ijſdem perpetuò manenti-
bus, ſed acciſis aliquādo prolatiſq; rurſus, ne regionum
quidem eadem diſtinctio, nec idem Palatinorum nume
rus manſit.

DE PRINCIPATV CRACI.

Caput IIII.

PAlatinis igitur ab Imperio amotis, poſt longam in conuentu Gneſnenſi conſultationem una omnium
Cracus Princeps, An. 700. ſentētia ad Cracum Principatus defertur. quod factum eſſe circa annum Domini 700. Vapouius uult: ideoq; quando Lechi poſteritas ad eum quoq; annum ferè (ut in cap. 2. diximus) manſerit, nō diuturnus fuiſſet ille Palatinorum Dominatus. Siue autem unus Cracus fuit de
Polonus fuit, & Voieuodis illis, ſiue non fuiſſet: uериſimilius eſt fuiſſe ipſum Polonum, quàm externum. Habebat enim & domicilium apud Viſtulam, 13 miliario à fontibus eius flu
Qualis. minis: eratq; cùm amicitijs, copijs & facultatibus potēs, tum prudentia, animi magnitudine, & iuſtitiæ atq; integritatis opinione, apud omnes ita gratioſus, ut ſolus dilabentem Rempub. rectè ſuſtinere & recreare poſſe uideretur. Reluctabatur ille quidem diu & multum Reipub. curā & adminiſtrationē ſuſcipere, præſertim quòd & licentia hominum inteſtiniſq; diſsidijs perturbata, & externis bellis nō leuiter quaſſata fuit: precibus tamen & contentione multitudinis, amoreq; patriæ uictus, aſſenſit. Neq; uerò fefellit Polonos hoc ipſorū de Craco iudicium, prudētiæ & uirtuti ipſius datum. Nam hoſtes Regni, alios fœderibus ſibi adiūxit, alios armis repreſſit: pacatis uerò foris rebus, domi licētiam & audaciam perditorum coercuit: iudices priuatarum controuerſiarum, per loca conſtituit: urbem in noua Viſtulæ ripa, in
Cracouia, ſedes Regni. loco domicilij ſui, condidit, ac de nomine ſuo Cracouiā appellauit, eiq; arcē in colle Vauello felicibus auſpicijs ſuperædificauit, quam & Regni caput, Gneſna relicta, fecit: quę quidem urbs inter totius Septentrionis urbes
Craci nomen celebre, &c. facilè principatum tenet. Celebris fama erat huius Polonorum

Ionorum Principis: qua permoti Boemi, conſanguinei Polonorum, ipſi quoque ſibi eum Principem adſciuiſſe dicuntur. Sic autem quum per multum tempus bene ac feliciter regnaſſet, obijt tandem, & è conſpectu Craco- *Mors, &* uiæ, ultra Viſtulam, in monte Laſſotino, aggeſto inſtar montis tumulo (quemadmodum ipſe mandauerat) ſepultus eſt: extatq; in hunc uſque diem is tumulus, haud *Tumulus.* procul à delubro, quod D. Benedicti nomine uocatur.

DE FRATRICIDA LECHO SECVNDO. Caput V.

CVrato Craci funere, filius eius natu iunior Lechus *Lechi fratricidij* maiorem (cui Craco nomen erat) occultè interimit, Principatumq; ſceleratè appetitum ſuſcipit: uerùm patefacto pòſt ſcelere, Principatu deiectus, & in exilium *Pœna.* actus eſt: aut certè dijs & hominibus exoſus, nullis relictis liberis, dolore & conſcientia patrati fratricidij contabuit domi.

DE VIRGINE VENDA, PRINCIPE. Caput VI.

ITa uerò gratam ſui memoriam Cracus Princeps a- *Venda uirgo Princeps.* pud Polonos reliquerat, ut utroque filio eius orbati, ad Vendam filiam, quæ unica ſuperſtes erat, Principatum deferrent. Sperabant enim, habituros ſe eſſe præſtantem aliquem de externis Principē, uenuſtiſsimæ & prudentiſsimæ uirginis Vendæ coniugio inuitatū. Nec ſanè fefelliſſet Polonos opinio, niſi per Vendam ſtetiſſet. Nam Ritigerus, illuſtris & potens ea tempeſtate in *Ritigerus, expetens Vendæ coniugiū, repellitur.* Teutonibus finitimis Princeps, per Oratores ſuos coniugē eam ſibi petiuit: uerùm illa, excelſi & minimè muliebris animi uirago, negauit ſe alicui eſſe nupturam:

Principem, quàm Principis uxorem, eſſe malle. Orare iterum atq; iterum Ritigerus, mináſue adijcere: ſed poſteaquam fruſtra ſe omnia tentare uidet, coacto exercitu armis negatum coniugium perſequi ſtatuit: nec ſegnius Venda cum expeditis ſuorum copijs aduenienti hoſti ad fines Regni ſui occurrit. Miſcere rurſus cœpit Ritigerus preces atq; minas, illa uerò exprobrare importunam libidinem armato. Oratores denique reuerſi, eximiam puellæ pulchritudinem & ſapientiam, animumq; ad bellum quàm ad nuptias paratiorem, renunciant ſuo Principi. Orant itaque, ne ſe exercitumq; ſuum, propter intempeſtiuum amorem & cupiditatem ſuam, turpiter conijciat in periculum: etiamſi exploratam haberet uictoriam, inglorium tamen eſſe uiro cum fœmina certamen: ni deſinat, relicturos ſe eum, domumq;, ſignis conuerſis, reuerſuros. Ille omnibus tentatis, ubi obſtinatos ſuorum animos, & à prælij dimicatione alienos eſſe uidet, mortem ſibi conſciuit (cùm propter amoris impatientiam, tum quòd à muliere ſine ullo prælio uictus eſſe uideretur:) Theuthones uerò, ictis cum Venda fœderibus, finibus Poloniæ deceſſerunt. Letata hoc ſucceſſu Venda, ouans Cracouiam inuehitur: mactatisq; quàm plurimis uictimis, ad extremum ipſa dijs patrijs ſolenni ritu ſe deuouet, ac de ponte in profluentem Viſtulæ (ne quis aduerſus caſus eius felicitatem contaminaret) ſeſe proijcit. Sic peccabatur ibi, ubi uerus ignorabatur Deus. Inuentum eſt poſtea Vendę ipſius cadauer: quod uno ab urbe milliario, editiore loco è conſpectu urbis, ſupra amnem Dlubniam, proceres ſepeliuerunt, aggeſto itidem ut patri tumulo: indéque ſubiacens pagus Mogilæ (hoc eſt, Tumuli) nomen adhuc retinet.

Bellumq; mouet fruſtra.

Ritigeri interitus.

Theuthonum cum Venda fœdus.

Venda triumphus, atque

Tumulus.

DE DVODECIM PALATINIS ITERVM, & de aurifice Præmislo, Leſcone primo.
Caput VII.

POſt Vendæ obitum, quum nemo Regiæ ſtirpis ſupereſſet, cõmutata eſt rurſus Reipub. forma, à duodecimq; iterum Palatinis Polonia cuncta, militiæ domiq;, aliquandiu adminiſtrata: donec rurſus ad unum delatus eſt Principatus, ex mirabili quodam euentu atque ſtratagemate. Nam quum Poloni à Pannonibus & Morauis aliquoties profligati, animum à defenſione finium ſuorum deſponderent, homo quidam plebeius & aurifex, Præmislus nomine, coadunata aliquanta manu uoluntariorum militum, arte & dolo hoſtem fudit. Galeas enim & clypeos è tenerioribus arborum corticibus, & è quauis alia materia magno numero fabricari curauit, eaq; partim felle, partim lithargyrio extrinſecus illita, noctu è conſpectu hoſtilium caſtrorum, in extrema ſylua, in truncis arborum, & in arbuſtis, terræq; infixis ramis, ita appendit, ut ad exorientem Solem obuerſa, armati exercitus ſpeciem eminus inſpectantibus exhiberent. quod conſpicati Pannones, contemptu uicti ſæpe fugatiq; à ſe hoſtis, pauci tumultuariè correptis armis, quaſi ad certam prædam procurrerunt: noſtri uerò interea, galeis atque clypeis ſubmotis combuſtiſue, fugam ſimulauerunt. Siue ergo pręcipitato illo tumultuario exercitu in inſidias atque conciſo, & mox indutis armis ipſorum, reliquos imparatos cæciderunt: ſiue, dum credunt fugiſſe Polonos, in ſecuros illos, & crapula ſomnoq; ſopitos, Poloni repentè irruerũt: Pręmisli certè induſtria ſingulari illo ſtratagemate ſingulariter tunc enituit, opemq; tulit patriæ: hoſtis uerò cæſus, & caſtris omni rerum copia refertis exutus, inglorius Polonia excеſsit.

Palatini duodecim.

In bello cum Pannonibus & Morauis, Præmisli ſtratagema.

ceſsit. Ob tam præclarum ergo facinus atq; meritum in
Præmislus Princeps electus, Leſcus uocatur. Rempublicam, Præmislus omnium acclamationibus Princeps renunciatur, & blandum Leſci nomen apud Polonos, ob Lechi conditoris memoriam gratioſum, oblatum accepit. Vocatur à quibuſdam, loco Leſci, Leſticus, ſed minus uſitatè. Videtur autem Principatus i-
An. 750. aut 760. pſius incidiſſe in annum Chriſti 750. aut 760. poſt quem ſuſceptum, in pace moderatum eum in ſuos geſsit: neq;
Principatus eius qualis, & Quàm diuturnus. auſus eſt quiſquam, eo uiuente, fines Poloniæ infeſtare. Quandiu uerò regnauerit, ubi & qua morte abſumptus ſit, non conſtat: liberos quidem poſt ſe nullos reliquiſſe fertur.

DE CVRSORE LESCO SECVNDO.
Caput VIII.

Principis electio fortunæ commiſſa. PRæmislo itaq; uita defuncto, exoritur noua de Principatu cōtentio: quumq; nullus appareret ambiendi modus atq; finis, placuit rem fortunę committere. Indictus eſt itaq; ad certam diem maculoſorum equorum curſus: qui primus ad metam perueniſſet, eius dominus Princeps ut eſſet. erigitur meta ad Prādinicum amnem: effunditur ad ſpectaculum ingẽs hominum multitudo.
Leſci dolus. Ibi Leſcus quiſpiam, competitorum unus, quum ſtadiū uafro conſilio (ſtrauerat enim clàm in ſabulo ferreos acutos ſtylos, quibus currentium equorum pedes læderentur) impediuiſſet, primus ad metam, obliquo & minimè impedito tramite, peruenit. Munierat autem & equi ſui calces ferreis ſoleis, ut ſi fortè cum impetu currens, in eos incidiſſet, non offenderet in ſtylis: quum omnes omnium aliorum equi de more illius temporis, ſoleas nullas haberent. Illius itaq; rei prorſus ignaris omnibus, & miraculo attonitis, iamq; Victorem & Principem

pem(quaſi diuinitùs ſibi oblatum)Leſcum acclamantibus, techna deprehenditur: protrahitur Leſcus in medium, conuincitur, damnatur, cõcerpitur. Notarunt autem commentum illud impediti curriculi, duo quidam iuuenes tenues & obſcuri: quum, nemine etiãdum præſente, pedeſtri curſu in ſtadio illo fortè certarent, ioco Principatum inter ſe pacti. Offendentes nanq; in ſtylis, ſubſiſtunt: inueſtigant rem curioſius: notant tramitem ſtylis uacuum. Eorum itaq; alter, equitibus illis, qui de Principatu certabant, à carceribus procurrentibus, procurrerat & ipſe pedeſter noto iam ſibi tramite, ſpectatoribus effuſo riſu eum proſequentibus: omnium uerò equis, poſteaquam ad ſtylos uentum erat, ceſpitãtibus, iuuenis ille pedeſter primus poſt doli fabricatorem per uenerat ad metam. quem propterea, fabricatore fraudis necato, Principem omnis populus ſalutat: &(ne quid ad auctoritatem & maieſtatem illi deſit) Leſcum, commutato nomine, appellat. Is ergo Leſcus, Princeps factus tam inſperato rei euentu, dedit operam ſedulò, ne tanto munere indignus iudicaretur: nec modo finitimorum uim & incurſiones repreſsit, ſed quibuſdam etiam populis ultrò bellum intulit: quantum uerò dabatur otij à bellis & à ſerijs Reipub. negotijs, in exercenda uirtute & diſciplina militari illud ferè conſumpſit. Fuit autem in hoſpites ſplendidus & munificus: in ſuos, cùm uirtute aliqua præſtantes, tùm egeſtate preſſos, liberalis: adeuntibus quoq; facilis & comis, acerq; uindex iniurijs preſſorum. In uictu cultuq; corporis, ſingularis erat parſimoniæ: rudibus & craſsis pannis, aulęorum loco, paſsim utebatur: niſi ſi quando in publico dare aliquid ſplendori & maieſtati Principatus, propter externos homines maximè, cogebatur, quin ibi quoq; craſſos illos ſuos pan-

Deprehenditur: & qui dolum detegit, fit

Princeps.

Leſcus uocatus.

Leſci II, Principatus qualis,

Eiusq; uirtutes.

nos, quibus ante adeptum Principatum uſus eſſet, ob oculos ſibi poni iubebat: quibus admoneretur fortunæ ſuæ priſtinæ, & unde ad tantum honoris faſtigium eſſet euectus. Ab ebrietate uerò Leſcus ita abhorrebat, ut pe" cudi quàm homini ſimiliorem eſſe ebrium hominem iudicaret. His moribus & hac moderatione animi quãdiu quibusq; rerum ſucceſsibus regnauerit, & quomodo uita defunctus ſit, itidem atq; alia illius temporis, incertũ eſt: non deſunt, qui hunc ipſum Leſcum interfectum eſſe ſcribãt in prælio, quod ipſe uicinis ſuis Vngaris ac Slauis ferens auxilium, contra Carolum Magnum Imperatorem geſsit: idq; actum eſt circiter annum Chriſti 805.

Quandiu Principatum tenuerit.

An. 805.

DE LESCO TERTIO.

Caput IX.

Leſci III Principatus qualis.

LEſco igitur è rebus humanis ſublato unicus eiuſdẽ nominis filius ſucceſsit, non degener à paternis uirtutibus. Nam ita ſe geſsit in Principatu bello paceq;, ut patrem non adæquare modò, ſed ſuperare etiam uideretur. quin & cum finitimis, qui (nouitate & humilitate generis eius deſpecta) nouos ciebant motus, bella geſsit: eosq; uel perdomuit, uel reuocauit ad officium. Quòd ſi uerum eſt illud, quod de patre ipſius, in prælio interfecto, diximus: hic filius interfecti fortaſſe (ut quidã commemorant) legationem de pace ad Carolum miſerat. Suſcepit autem Leſcus hic ex legitima uxore Popelũ, eundemq; in ſpem Principatus liberaliter educatum, ſucceſſorem ſibi uiuens deſignauit.

Filius Leſci, ſucceſſor.

DE POPELO PRIMO.

Caput X.

Popelus degener.

LEſco itaque uita pariter atque Principatu defuncto, deſtinatum à patre Principatum Popelus ſuſcepit,

patris

patris auiq́; diſsimilis,ignauus atq; timidus. Qui quum nihil præclari in Principatu geſsiſſet, Regiam tãtùm & *Regia tranſlata Gneſnã & Cruſuiciam.* domicilium ſuum Cracouia Gneſnam primùm retulit, indeq; non multo pòſt Cruſuiciam. Iuuenili adhuc ætate,quum aliquot annis regnaſſet,in morbum incidit, ac paulo pòſt obijt. Fertur autem ſubinde ſolitus eſſe mu- *Popeli mors, & murium imprecatio.* rium deuorationem ſibi ſuiſq; imprecari: quo quidem malo filius eius abſumptus eſt.

DE POPELO SECVNDO, PARRICIDA miſero. Caput XI.

PEracto ſolẽni ritu Popeli funere, filius eius eiuſdem nominis,etiam tum impuber, Principatui inauguratur,omnibus ſubiectionem ipſi, interpoſito iureiurando,promittentibus. Quum pubertatem attigit(quæ ma *Popeli II. principatus qualis.* ximè lubrica & procliuis ad licentiam uoluptatesq; ętas eſt)ſuo arbitratu uiuere: Patruorum monita, quibus eius tutela(utpote adhuc impuberis & pupilli) demandata fuit,aſpernari: cum æqualibus conſilia capere: conuiuia compotationesq; largiores cum ijſdem frequẽtare: Rempublicam,iudicia,& querimonias hominum negligere: ad res agendas ineptus,ingenio nullo,ac inde omnibus erat deſpicabilis,ita ut Choſtek uulgò per cõtem- *Choſtek.* ptum appellaretur. Patrui cum alijs proceribus, diſſolutam illam principis uitam refrenare cupientes, uxorem illi dant elegãti forma puellam, Theuthonici cuiuſdam *Vxor eius qualis.* Principis filiam. ſed ne ſic quidem de flagitijs & nequitia ſua remiſit quidquam: imò uerò noua crudelitatis & auaritiæ ſcelera,uxoris conſuetudine ſibi adiunxit. Fuit enim hæc ita auara & ambitioſa mulier, ut deguſtata ſemel dominatus atque lucri dulcedine, deſpecta uiri inertia, muliebri aſtu Imperium omne ad ſe tranſtulerit.

Vnus obſtabat ſcrupulus, Patruorum uiri ſui gratia & auctoritas apud multitudinem, integritate uitæ morumq́ grauitate & prudentia comparata. Itaque eos quàm maximè poteſt ſuſpectos & inuiſos, criminibus confictis, apud ſuum maritum reddit: eosq́ tollendos è medio, ſuadet. Porrò dum facilè ægrum atque timidum uiri animum in deteriorem partem impulit: talis, nefandæ mulieris inſtinctu, necandorum illorum ratio initur. Grauem & periculoſum morbum Princeps ſimulat: Patruos, neci deſtinatos, accerſi eius nomine uxor iubet. Conueniunt ſine mora: morbi magnitudinem Princeps gemitu aſsimulat: finem adeſſe uitæ ſuæ, diuinitùs indicatum, aſſeuerat: uxorem, paruosq́ filios, ipſorum fidei ac tutelæ etiam atque etiam commendat: itáque in eiulatibus, planctibus & lamentis, abſumpto die, quum iam ad occaſum Sol tenderet, Princeps Patruos quaſi moribundus iam dimiſſurus, nomine quenque blando compellat: ac in ſignum amoris circumferri medicatum poculū. paratum ad eam rem, iubet: prægustare ſe ſimulat, cæterùm ſpumam tantùm, à medio extantem, halitu diſflat. Illi quum omnes bibiſſent ordine, fingit ſomno ſe premi, & uelle quieſcere. Vbi diſceſſerunt, reuerenter ſalutato Principe, cōceptum præcordijs uenenum uitalia membra occupat: nec mora, de ſtatu mentis remoti & furentes, maximo cum cruciatu cadunt, & exanimantur. Sed non ſinit inulta eſſe diu diuinum numen ſcelera. Nam ex cadaueribus putrefactis, quæ mulier, inſepulta diſijci mandauerat, enati mures inuſitatæ magnitudinis, impium parricidam, cum ſcelerata uxore atque liberis fugientem, quoquò uerſus per aquam flammamq́ perſequuntur: nec clauſtra proſunt, aut abigentium ſatellitum ulla præſidia. Ad

Parricidiū.

Eiusq; ultio miſerabilis à muribus.

extre-

extremum diffugientibus omnibus, abſumptis prius fi-
lijs, deinde uxore, poſtremus ipſe infelix miſerabiliter lenta morte ab eiſdem conſumitur in arce Cruſuicia. Ita non caſſæ ceciderunt patris eius imprecationes, qui ſubinde ſolitus eſſet (ut diximus) murium deuorationem ſibi ſuisq; imprecari.

DE INTERREGNO, ET PIASTI electione mirabili. Cap. XII.

EXtincto (ut dictum eſt) Popelo cum uxore & liberis, conuenit magna Procerum multitudo Cruſuiciam, ad creandū nouum Principem. Agitata re aliquandiu, (eò quòd uaria eſſent hominum ſtudia, & ambitioſi quidam magnas poſt ſe traherent factiones) infecto tandem negotio diſceditur. Dum autem nemo parêret alteri, nemo cederet: miſerè tum, in ſumma omnium licētia, Polonia diuexabatur. Indicta quidem ſunt iterum comitia: ſed fruſtra ibi cōſultatur, ubi nō modò nō remittuntur, ſed intenduntur etiam partium ſtudia: niſi inſperata ſalus afflictæ Poloniæ diuinitùs oblata fuiſſet. Erat Cruſuicię oppidanus, Piaſtus nomine, Coſsiſconis filius, ſtatura infra mediocrem, craſsis atq; robuſtis artubus, mediam ætatē ſupergreſſus, agello modico colendo & mellificio uitam ſuſtentās, homo ſimplex & iuſtus, ac beneficus in egenos, atq; hoſpitalis, pro modo facultatū ſuarum: ex uxore, à ſuis moribus non aliena, cui Repichæ nomen erat, unicum filium ſuſceperat, eiq; (uiuente adhuc Popelo) primam comam gentili ritu tonſurus, & nomen impoſiturus, amicos ad eam cerimoniam atque conuiuium, porco mactato, & uaſe aquæ mulſæ infuſo, inuitauerat. Priuſquam ſtata dies adeſſet, fortè obtulerūt ei ſeſe ignoti duo homines, habitu peregrino: quos

Poſt electionem Principis, factionibus plenam.

 ille

ille (quum Regia excluderentur) comiter inuitatos, hilarè domum ſuam introduxit: inſtruxit menſam: appoſuit affatim ex his quæ ad futurum conuiuium apparauerat. Ibi res mira et ſtupenda accidit. Accreuit caro porcina, redundauit ex uaſe mulſa, ita ut non ciues modò, uerumetiam Principem ipſum cum omni comitatu deſtinato conuiuio acceperit. Eiſdem igitur hoſpitibus ſub tempus comitiorum reuenientibus, & iubentibus, Piaſtus ex tenui penu cellaq; ſua conuentum illum omnem penuria laborantem, augeſcente rerum earum quæ promebantur copia, refecit. quo miraculo animaduerſo uulgatoq;, una uoce omnes, Piaſtum non humanis ſuffragijs, ſed diuino iudicio Principē ſibi dari, conclamant. Recuſat ille: tandem hoſpitibus illis ſuis auctoribus aſſenſus, ita ut erat ueſte & peronibus ex tilię cortice textis indutus, in Regiā à Primoribus deducitur. Hoſpites illi, perfuncti officio ſuo, diſparuerunt. Exiſtimantur autem ij fuiſſe angeli Dei, beneficentiā & hoſpitalitatē etiā in alieno à uera religione remunerantis.

Piaſtus mirabiliter eligitur; propter hoſpitalitatis ſtudium.

DE EIVSDEM PIASTI PRINCIpatu. Caput XIII.

Piaſtus Principatui inauguratus, non mutauit cum ſtatu uitæ animum: quin auctus copijs, multum ad priſtinam ſuam beneficentiam atq; benignitatem adiecit, uxore non modò non dehortante, uerùm adiuuante etiā. Conquieuerunt ſub eius Principatu inteſtina odia, cædes & latrocinia, reuerentia magis boni & uigilantis Principis, quàm armis et ſeueritate pręſertim quòd eum Dijs curæ eſſe, & ipſorū non obſcuro iudicio in illa Reipub. ſpecula collocatum, certò ſibi perſuaderent. Nihil » enim æquè ualet ad religandos atq; deuinciendos animos

Piaſtus in Principatu beneficentior factus.

Optimus fit Princeps.

mos hominum, & ad moderandas ſtabiliendasq; Reſ- «
pub.quàm Religio: quæ pietate atq; integritate Princi- «
pis maximè excitatur & continetur. His præſidijs Pia- «
ſtus & bonis charus, & malis reuerendus, & finitimis ue
nerabilis, longam etiam Principum Regumq; Poloniæ *Poſteritas Piaſti.*
poſteritatē per multa ſecula, uſq; ad Cazimirum ſecun-
dum, qui Magni cognomen adeptus eſt, propagauit.
Porrò abominatus Cruſuiciam, nefario ſcelere diroq;
interitu Popeli cōtaminatam, Gneſnam in priſci Lechi *Regia Gneſnam translata.*
Regiam domicilium ſuum tranſtulit: quumq; per mul-
tos annos ſapienter clementerq; regnaſſet, ſenex admo *CXX annos natus moritur.*
dum, annū agens centeſimum & uiceſimū, mortuus eſt.

DE ZEMOVITO.
Caput XIIII.

SVcceſsit Piaſto unicus filius Zemouitus, uir impi- *Zemouiti uirtutes.*
ger, & ad rē militarē factus, æſtus iuxtà ac frigoris,
laborisq; & inediæ patiēs, ſomni parciſsimus, uictu cul
tuq; corporis non multum à gregarijs militibus diffe-
rens, alieni abſtinens, de ſuo munificus, facilitate & libe
ralitate militum procerumq; ſtudia tenere ſolitus. Nec
mirum ſanè, ſi non difficile fuit, his eum artibus atq; ſtu *Charus fuit apud omnes principatus, &*
dijs ſummam ſibi apud ſuos charitatem comparaſſe: qui
uiuentem adhuc & ſenio confectum patrem, in bellis &
grauiſsimis quibuſq; negotijs, magno omnium fauore
& beneuolentia, iuuare ſtuduerat. Quamobrē poſt mor *Res feliciter geſta, atq;*
tem patris, militari diſciplina conſtituta, omnia à Princi
patu alienata recuperauit: ac plura etiam de Morauis ce
pit, & Regno adiecit: tū & à Pruſsis, quæ ſuperiore tem
pore de Polonis ceperant, bello repetiuit. His autem fe
liciter actis, rebus humanis, Gneſnæ moriēs, exemptus *Mors.*
eſt, altero & triceſimo Principatus ſui anno.

DE LESCO QVARTO.
Caput XV.

Leſcus IIII princeps.

MAgno tam boni tamq́ bene de Repub. merentis Principis deſiderio ducti proceres, filium eius unicum, cui Leſco nomen erat, in Principatu ipſi ſurrogant adoleſcentulum. Hic quum adoleuiſſet, quietis potius & otij, quàm bellicæ gloriæ fuit amantior, contentus eo quem à patre per manus acceperat, Principatu: quo iuſtè, continenter & clementer, magna ſuorum beneuolentia, perfuncto, tandem uita defunctus eſt.

Accepto principatu cõtentus.

Moritur.

DE ZEMOMISLO.
Caput XVI.

Zemomisli uirtutes, &

SVcceſsit Leſco patri Zemomislus, probus & ipſe, lenis, beneficus, hoſpitalis, & quietis amans (quas uirtutes quaſi hæreditarias à Maioribus ſuis habebat) ſed non alia re nobilior, quàm filio. Nam quum aliquot annos, nullos ex uxore ſuſciperet liberos: naſcitur tandem ei filius, ſed cæcus. quæ res ipſi, breui gaudio delibuto, maioris mœſtitiæ cauſa fuit. Septimum annum puer attigerat: quo prima coma pueris gentili ritu attonderi, & nomen imponi ſolebat. adſunt ad celebritatem frequentes Proceres: epulantur cum Principe mœſto, & ſortem ſuam, orbitatis non ita multum diſsimilem, deplorante, Principis & ipſi uicem dolentes: quum ecce inſperata cunctis affulſit lætitia. Puer enim, abſque ulla medicorum aut cuiuſquam omnino ope, ſubitò lucem aſpexit. Conuiuæ miraculo attoniti, effuſo gaudio ſibi & Reipub. tantum bonum diuinitùs oblatum certatim gratulantur. Puero Miecislao, quaſi qui gladio ſibi gloriam pariturus ſit, nomen eſt inditum: ſed is poſtea à matre & pediſequis blandius, ut fit, Mieſco uocatus eſt. Zemomislus,

Filius, cæcus quidem poſt aliquot annos natus,

Sed mirabiliter illuminatus.

Miecislaus uocatus,

momiſlus, peracto conuiuio, diuinos & ariolos de filij ſucceſsibus, & quid hoc portenderet, quòd is cæcus natus, tanto interuallo uidere cœpiſſet, ſciſcitatur. Reſpondent illi: Poloniam eius Principatu illuſtratum iri. Accuratè igitur puer, & ut Principe dignum eſt, iuſſu patris educatus, ipſi Zemomiſlo patri, Gneſnæ mortuo & ſepulto, ſucceſsit.

Futurorũ bonorum bonũ omen fuit.

Miecislai educatio.

Zemomisli mors.

LIBER II.

DE MIECISLAO, PRIMO Principe Christiano.

Cap. I.

SVſcepto itaque poſt mortem patris Principatu, & iuſtè quidem adminiſtrato, uxores ſeptem barbarico more Miecislaus duxit: quas tamen poſtea, quum de religionis Chriſtianæ ueritate & caſtitate aliquid audiſſet, dimiſit: Dambroucamq; Chriſtianam, Boleſlai primi Boemorum Ducis filiam uirginem, de conſilij ſententia nouo matrimonio ſibi iunxit. Quæ poſteaquam ſplendido comitatu Gneſnam aduecta eſt, Miecislaus Princeps Baptiſmo (ut conuenerat) ritu Chriſtianorum initiatur, anno Chriſti 965. deinde Boemos, qui nouam nuptam deduxerunt, honorificè habitos & ſplendidè donatos remiſit: mox totũ ſeſe ad propagandam per omnem Principatũ ſuum Religionem, hortante & adiuuante uxore, cõuertit. Baſilicas etenim nouem, diuerſis locis, ædificat, easq; ſupellectili omnis generis pretioſa ornat, cenſibus & poſſeſsionibus locupletat: & in diœceſes diſtributas, duas quidem ex his

Miecislaus, Barbaricis uxoribus dimiſsis,

Dambroucã accepit, &

Baptiſmo ſuſcepto,

An. 965.

Hoſpitibusq; honorificè habitis,

Chriſtianam Religionem ampliat.

Archiepiſcopa, & Epiſcopa, nouem. Archiepiſcopis, nempe Gneſnenſem & Cracouienſem: reliquas uerò, hoc eſt, Poſnanienſem, Smorogouienſem (quæ poſtea Bicinenſis, ac demum Vratislauienſis dicta eſt) Cruſuicienſem, Plocenſem, Culmẽſem, Lubuſſenſem, & Cameneccenſem, ſingulis Epiſcopis attribuit: eisq; decimas omnis generis frugum, de ſuis iuxtà ac nobilitatis plebisq; agris, edicto perpetuo adſcribit. *Decima.* His autem rebus perficiẽdis Aegidius Cardinalis, Epiſcopus Tuſculanus, Ioannis tertij decimi Pont. Max. (qui per illud ipſum tempus Leoni octauo ſucceſſerat) Legatus, præfuit: qui primus Archiepiſcopos & Epiſcopos Italici, ac quoſdam Gallici & Germanici generis, fecit: quum noſtri rudes adhuc eſſent ac nouicij. *Archiepiſcopi & Epiſcopi,* Additi ſunt & inferiores ſacerdotes, qui partim ſocij & conſiliarij, partim adminiſtri eſſent Epiſcoporum: quorum opera, ſtudio atq; diligentia, religio Chriſtiana celeriter magna cepit incrementa in Polonia: præſertim quum alij muneribus & honoribus à pio Principe, ditionem ſuam omnem eius rei gratia circumeunte, allicerentur, alij minis adigerentur. *Inferioribúſque ſacerdotibus, Cooperatur Deus, Pio Principe uigilanter adiuuante.* Dum uerò totus eſt in his Miecislaus, naſcitur ei filius è Dambrouca uxore: cui apud ſacrũ Fontem, aui materni Boleslai nomẽ imponitur: adulto deinde, pater uiuẽs adhuc uxorẽ accepit Iuditham, Geiſæ ſiue Ieſſæ Vngarorum Principis, affinis ſui, filiam, ex priore uxore ſuſceptam. *Boleslaus Miecislao natus: Et eius uxor.* Nam ea mortua, ſororẽ ei ſuam Adleidam Miecislaus in matrimoniũ collocarat: à qua perſuaſus Geiſa, & ipſe cum Vngaris ſuis Chriſtianam religionem, quinto poſt Polonos anno, ſuſcepit. *Miecislai ſoror Adleida Vngaris perſuadet Chriſtianiſmum.* Pijs autem & quietis conſilijs ferè Principatum ſuum Miecislaus, annis triginta quinq;, adminiſtrauit: *Principatus Miecislai qualis.* præter, quòd cum Volodimiro, Ruſſorũ Duce, ditiones ſuas inuadente, neceſſariũ bellum geſsit. Cæterùm

quò

quò auguſtiorē Principatum poſteris ſuis relinqueret Miecislaus: hortante ſenatu, Lampertū Cracouienſem Epiſcopū, uirum doctum & eloquētem, Oratorē mittit ad Benedictū eius nominis ſeptimū Pont. Max. ut Regiū diadema ſibi mitteret, Regemq́; Polonorū ſe & poſteros ſuos eſſe iuberet: uerùm ea res propter certas & iuſtas cauſas in aliud tempus dilata fuit. Hoc Principe mos inoleuit apud Polonos, ut homines equeſtris ordinis, in templis, dum ſacerdos apud altare pronūciat, ex quo Euāgeliſta recitaturus ſit Euangeliū, gladium mediotenus ſtringerēt (quaſi profitentes, mortē ſibi prius oppetendam, quám à ſuſcepto ſemel Euāgelio & Religionis profeſsione diſcedendum:) Choro autē reſpondente, Gloria tibi Domine: rurſus reconderent. Fuerāt etiā hoc tēpore in ſolitùdine, apud Dunaieciū fluuium, duo monachi, ſanctimonia uitæ celebres: quorū Benedictus ab Vngaris, quòd Chriſtum profiteretur, cæſus: Suiradus, poſt uitam duriſsimè exactam, in monaſterio Montis ferrei in Vngaria, quò ambo commigrarant, ſanctè deceſsit.

Regium diadema expetitur.

Mos Polonorum, ſub initium pronunciandi Euangelij.

Monachi duo ſancti.

DE BOLESLAO PRIMO.
Caput II.

SVſcepit tandem paternū Principatū Boleslaus, ſumma Polonorū omnium uolūtate: quippe quos non indoles tantū eius egregia, nec uulgaris animi magnitudo, ſummo Principe digna, ſpe optima implerēt: ſed rara etiā (quæ elucebat in eo) modeſtia, uerecūdia, comitas, ſuauitas morū grauitate temperata, & reliquæ adoleſcentiā magnopere cōmendantes uirtutes, ſpem & opinionē de illo conceptā minimè feſellerūt. Hic eñ Princeps Polonorum nomen, Regia dignitate, externorum Principum neceſsitudinibus, & clariſsimis rebus geſtis uehe-

Boleslai uirtutes, &

Res geſtæ.

uehementer illuſtrauit: militarẽ diſciplinã auxit: Regni fines longè lateq́ propagauit: Religionem ſtabiliuit, & auguſtiorẽ reddidit: deinde feros & agreſtes homines ad ciuiliorem aliquanto uitæ cultum redegit.

DE SANCTO ADALBERTO, PONTIfice & martyre. Cap. III.

S. Adalbertus Pragenſ. Epiſcopus,

ERat ſub id tempus apud Boemos Pragenſis Epiſcopus Voiccechus (qui Adalbertus ab externis appellatus eſt) uir nobilis, & ſanctimonia uitæ pietatisq́ ſtudio clarus. Is quũ nihil apud Boemos, in retinendo impio cultu pertinaces, crebris admonitionibus acribusq́ obiurgationibus proficeret: Romã primùm, ac deinde (impetrato à Pont. Max. commeatu: tentatis tamen primò, an reſipiſcerẽt, Boemis) in Vngariã profectus erat: ibiq́ annum & amplius cõmoratus, Geiſa Principe cum uxore fauentibus, Vngaros Religione Chriſtiana per interpretẽ accuratius imbuit: poſtremò in Poloniã ire perrexit, ubi à Primoribus & cætera multitudine honorificè exceptus, eandẽ Polonis quam Vngaris nauauit operam: ubi etiam mortuo illis diebus Roberto primo Gneſnenſi Archiepiſcopo, magnis Principis precibus exoratus, in Archiepiſcopatu ſucceſsit. Sed non multo interiecto tẽpore, uiſu nocturno diuinitùs admonitus, peregrinationem (ægrè dimittentibus eum Principibus) in Pruſsiam perſequitur: Gaudentio fratre, ſiue Raſino, relicto pro ſe Archiepiſcopo. Ibi dum Religionẽ Chriſtianam, magna cum difficultate & patientia, diſſeminat, à gente barbara & immani, ueneranda myſteria ſacroſancti Miſſæ ſacrificij peragens, prope oppidum quod Fiſshauſum Germani poſtea dixère, ad littus Oceani à barbaris confoſſus interficitur, die 23 Aprilis, anno Chriſti 997.

Vngaros, & Polonos Fidem docet,

Archiepiſcopus Gneſnenſis factus:

Et à Pruthenis deinde,

Dum Miſſam faceret, occiſus.

DE

DE BOLESLAO PER MIRACVLORVM occaſionem ad ſepulchrum Martyris Rege primùm creato. Caput IIII.

POrrò interfectum S. Martyris corpus poſtea Boleſlaus Dux redemit, & minimo quidem: eò quòd appenſo in ſtatera corpori, diuina uirtute id efficiente, pondus ſanè perexiguum ineſſet. Tantum enim argenti, ſiue (ut alij uolunt) auri, barbari pacti erant, quantum corporis ponderi reſponderet. Deductum autem ſolenni pompa, primùm in Tremeſnenſi monaſterio collocauit, pòſt ad Gneſnenſem baſilicam tranſtulit: nec mora, cœpit locus & monumentum inclyti martyris Chriſti plurimis, & ſalutiferis humano generi, clarere miraculis. Qua fama permotus Otto Rufus, tertius eius nominis Romanorum Imperator, ab Italica expeditione reuertens, cum permagno & ſplendido comitatu, pacatus in Poloniam ad ſepulchrū noui martyris uenit: quem Boleslaus, ut paternum amicum, plus quàm regali magnificētia & liberalitate excepit: ac cùm alijs ampliſsimis donis, tum abaco & inſtrumento menſæ omni aureo & argenteo, quod triduo nouum ſemper promebatur, aulæisq; & ueſtibus pretioſis, donauit. Volens autem tam ſplendido hoſpiti & amico parem referre gratiam, Regem eum appellat, ſociumq; & amicum Romani imperij, à tributo & omni iuriſdictione Imperatorum immunem: ac diadema ſuum, Gaudentio Archiepiſcopo ſolennes cerimonias peragente, ipſi imponit: eumq; honorē ſempiternum ipſi & poſteris ipſius, in Polonia regnaturis, eſſe iubet. his adiungit hoſpitale munus: unum de clauis, quibus Chriſtus Dominus cruci affixus eſſe dicitur, & lanceam diui Mauricij: quæ omnia in baſilica Cracouienſi, ubi ſedes eſt Epiſcopi, adhuc uiſuntur. Viciſsim

Corpus S. Adalberti redemptū, & Tremeſnum atq; Gneſnā deductum.

Miraculis Ottonem Imper. in Poloniam aduocat: eiq; Boleslao magnificè & liberaliter ſe gerente.

Regium honorem atq; dignitatem conciliat.

Clauus Chriſti.

Lancea S. Mauricij.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Brachium S. Adalberti. autem brachiũ S. Adalberti à nouo Rege accepit: quod Romæ in Inſula, ad diui Bartholomei ædem, ab eo poſtea depoſitum eſſe fertur. Acta ſunt hæc anno à Chriſto nato 1001.

DE BOEMICO ET RVSSICO BELLIS, & monte S. Crucis, & quinq. Eremitis martyribus. Cap. V.

Boleslai res geſtæ feliciter contra Ducẽ Boemorum atq; Ruſſorum. CAeterùm Boleslaus, Poloniæ Rex nouus, Duci Boemorum Boleslao, propter crebras eius in Poloniam incurſiones, bellum intulit: eiusq; oppida & arces partim ui expugnauit, partim in deditionem accepit: Morauos tributarios Regno ſuo fecit: Iaroslaum *An.1008.* Ducem Ruſſorum anno Chriſti 1008. fudit: Kijouiam, inſignem ea tempeſtate urbem, per deditionem accepit, intactamq;, theſauro dũtaxat Principis in donatiuum militũ & in ſumptus belli ablato, Stopelco Duci exuli, Iaroslai fratri, reſtituit. Diſcedentem iam inde Boleslaum Iaroslaus iterum cum ualido exercitu, apud Nouogrodum comparato, ad Bogum amnem conſequitur: ubi commiſſo graui prælio, urgentibus noſtris, Regeq; & imperatoris & militis officium faciente, pulſi ſunt Ruſſi, tanta ſuorum cæde, ut Bogus ſanguine cæſorum ru*Gratiarum actio pro uictoria.* buiſſe dicatur. Victor autem in Regnum reuerſus, uota Deo perſoluit: templa complura, ſed Gneſnæ inprimis, dotauit ornauitq;: Proceres & milites eos, quorum uir*Beneficentia.* tus maximè præclaro aliquo facto perſpecta erat, pro *Chrobri.* meritis collaudatos honoribus & præmijs affecit: Chrobri (hoc eſt, Acris) appellationem, propter excellentem uirtutem, & animi magnitudinem, à Ruſsis tributam ac *Monaſteriũ Secechouienſe, &c.* cepit: monaſterium Secechouienſe in Sendomirienſi tractu condidit, conferente patrimonij ſui partem Secechow,

cho, Palatino Cracouienſi & Magiſtro Militiæ, ex gente Topororum: à quo monaſterium id nomen accepit. Conſtruxerat etiam idem Rex iiſdem monachis aliud monaſterium paulò ante Rußicum bellum, in monte Lyſecio (quem Latinè caluum dixeris) orante & hortante Emerico, Regis Vngariæ filio, uiro ſancto & caſto, qui lubens cum Boleslao pio, itidem propinquo ſuo, uitam degebat in Polonia. Atq; is portionem Crucis Chriſti, quam Conſtantinopolitanus Imperator patri eius Stephano magni muneris loco miſerat, quaq; ipſe pro amuleto utebatur, in eo loco repoſuit: ubi in hunc uſque diem ſalutaria hominibus eduntur miracula. Hoc etiam tempore, atq; adeò ante ipſum Rußicum bellum, ſex uiri religione & ſanctimonia uitæ inſignes, duram & incultam uitam degebāt, in illa ſolitudine Maioris Poloniæ, ubi nunc eſt Cazimiria oppidum: ex quibus quinque, Matthęus, Benedictus, Ioannes, Criſtinus, & Iſaac, à conſceleratis quibuſdam crudeliter excarnificati, pridie Idus Nouembris interfecti ſunt: ſextus autem Barnabas, qui tunc abſuerat, aliquanto pòſt ſua morte uitam finiuit. Cauſa ſceleris fuit aurum, quod latrones quidam à Boleslao ipſis donatum cognouerant, ſed repudiatum & per Barnabam remiſſum neſciebant. Ferunt tuguria eorum, ab iiſdem latronibus poſt cæſos iam martyres incenſa, non arſiſſe: ipſos uerò latrones, quum exitum ſyluæ non inuenirent, Regis iuſſu comprehenſos, & ad martyrum tumulum alligatos propterea, ut acerbiſsimū famis ſupplicium expenderent, cadentibus ultrò uinculis diuinitùs ſolutos eſſe, quum pœnitentia patrati ſceleris ducti, ad Dei clemētiam, & ad eorum quos dudum necauerant, patrocinium confugiſſent. Singularis ſanè, qui pios homines afficit ſingulariter, ſitus eſt illorum

Calui Montis.

S. Crucis portio.

Fratres Poloni ſex, ex quibus 5. Martyres.

tuguriolorum, in quibus illi ſancti monachi, ſub initium Chriſtianæ religionis in Polonia, habitabant: quatuor collocatis tuguriolis forma quadrangulari, quintum (ubi rem ſacram in templo facere, & populum aduenientem docere conſueuerant) ita erat in medio cōſtitutum, ut quinque Chriſti uulnera facilè ijs, quibus piæ meditationes placent, referant & repræſentent. Gaudet profectò cathedralis Eccleſia Poſnanienſis his quinque martyribus Patronis, quorum & reliquias ſanctas habet, & ſub nomine Quinque Fratrum Polonorum martyrum, poſtridie feſti S. Martini Epiſcopi, celebrem eorum memoriã cum Gneſnenſi Eccleſia metropolitana facit.

DE SAXONICO, PRVSSICO, ET RVSSICO, bellis. Cap. VI.

Bellum Saxonicum, & Pruſſicum. Confecto autem bello Ruſsico, Rex Boleslaus, ne ſui diuturno otio torpeſcerent, utque ea quæ Poloniæ adempta erant recuperaret, Saxonibus bellum intulit. Non multo tempore poſt hoc bellum quieti dato, aliam rurſus expeditionem in Pruſſos ſuſcepit, indignam diui Adalberti necem ulturus, & illam quoque gẽtem ſuo adiecturus Imperio: quare per Culmenſem tractum (qui Polonicæ ditionis erat) hoſtiles terras ingreſſus, agros uaſtat: Razinum, Romoue, & Balgam arces, nullo negotio capit & incendit, uicosque & pagos diripit. Pacem poſtea à Rege petunt & impetrant Pruſsi, tributum pendunt, & penſuros ſe deinceps quotannis, promittunt. Dimittit ibi Rex uiros, qui barbaram gentem rationem & ritus Chriſtianæ Religionis docerent: uictor uerò inde recedens, in Oſſa flumine ferream columnam ponit, mille paſsibus à Rogozno oppido: unde uicina uilla nomen Slupi, hoc eſt, Columnæ, accepit. Biennium ab eo bello

Prutheni Fidem docẽtur.

Columna ferrea.

quieuit

quieuit Boleslaus. quo tempore multa, quæ ad Religionis maieſtatem, & ad Rempub. bello domiꝗ́ adminiſtrandam pertinere uidebantur, ſapienter conſtituit. *In pace geſta.* Interim uerò optatam pacem Iaroslaus, Dux Ruſſorum, turbabat, & aduerſus Boleslaum Regem magno apparatu bellum renouabat. Rex igitur non rumoribus modò, ſed crebris etiam ſuorum Præfectorum nuncijs excitus, contra hoſtem cum exercitu proficiſcitur: adducebat autem & Iaroslaus ingentes copias, in Poloniam (ſi liceret) inuaſurus. *Bellum contra Ruſſos* Veniunt ergo in conſpectum, apud Bogum amnem, exercitus: decreueratꝗ́ Boleslaus eo die prælio non dimicare, ob reuerentiam diei Dominici: ſed magnam in bellis fortuna uim habet, paruisꝗ́ interdum momentis permagna fit rerum atque conſiliorum mutatio: ut tunc accidit. *Die Dominico* Nam pugna inter paucos primùm lixas & aurigas (dum adaquant equos apud flumen, quod caſtra dirimebat) orta, mox pluribus utrinꝗ́ concurrentibus, inualuit. Eminus ſagittis & iaculis, cominus uerò ab audacioribus nonnullis in flumine etiam res gerebatur: quum ecce Polonicus exercitus omnis celeriter armatus fluuium tranat. Committitur itaque acre prælium: cedere loco hoſtes, noſtri magis inſtare: ibique Dux hoſtium à ſuis impulſus, fuga ſaluti ſuæ conſuluit, & reliqui omnes effuſo curſu paſsim ex acie diffugiunt. *Proſperè geſtum.* Sic autem tum in prælio, tum in fuga conciſis atque debilitatis magna ſtrage hoſtibus, Rex pacem dedit ſupplicibus, tributum modicum impoſuit: & captiuos omnes, quos etiam ſuperiori bello ceperat, liberaliter dimiſit. *Pax datur Ruſsis.* quod quidem bellum anno poſt Chriſtum natum 1018. confectum eſt, ut uult Dlugoſſus. *An. 1018.*

DE BOLESLAI REBVS IN PACE GESTIS, *filio ſucceſſore deſignato, & morte.*

Caput VII.

Res à Boleſlao in pace geſta, PAce uerò per circuitum parta, auctoq; & propagato in omnes partes cum laude atq; gloria Imperio, reliquum uitæ tempus inſtituendæ domi Reipub. Boleslaus Rex dedit: duodecim utens conſiliarijs, quos è tota Polonia probatiſsimos, & annis iudicioq; graues, delegerat: iudicia exercebat: *Iuſtiſsimè,* tenuiores, dum litis finem exſpectant, ſumptu menſaq; ſua ſuſtentabat: egenis ſubueniebat undiq;: & pauperibus, cauſam ſuā agere neſcientibus, cauſidicum, de ſuo data mercede, attribuebat. *Religioſiſsimè,* Nulla autem in re pius & clemēs hic Rex erat ſeuerior, quàm in contemptu Religionis, templorum profanatione, & ſacerdotum iniurijs uindicandis: hominibus Eccleſiaſticis omnium onerum, laborum & penſionum, Regi & Reipub. præſtandarum, immunitatem ſempiterno Iure conceſsit. Epiſcopos enim & ſacerdotes ipſe colebat, & ab omnibus coli uolebat: nec ſedebat, ſtante aut ueniente Epiſcopo, niſi & ipſe aſſediſſet. *Vigilantiſsimè, &* Arces etiam & præfecturas, atque omne penè Regnum crebrò ipſe Rex obibat, dicere ſubinde ſolitus: Malle ſe, gallina ueſcentem, ſalutem & tranquillitatem ſuorum tueri: quàm delicijs indulgentem pati, ut quiſquam uexaretur aut opprimeretur. *Liberaliſsimè.* Pecuniam inſuper contemnebat: omniaq; ad decus Religionis, ad ſalutem Reipub. & ornamentum templorum, atq; ad præmia bene merētium de Repub. conferebat. Annis denique pariter ac laboribus confectus, *Succeſſor Regni, & relictum ei teſtamentum.* Miecislaum filium ſuum ſucceſſorem ſibi ſummo omniū conſenſu deſignauit: eiq; ut pietatem erga Deum, uirtutem, iuſtitiam, benignitatemq; in omnibus colat, ſenatoribus ſuis honorem habeat, ab omnibus amari magis

quam

quàm metui ſtudeat, otium & uoluptates tanquam peſtem fugiat, moriturus præcepit: tandem uerò ſacratiſsimo Euchariſtiæ ſacramẽto ritu Eccleſiæ Catholicæ procuratus, ſummo omnium dolore atq; mœrore moritur, & Poſnaniæ moderata pompa, quemadmodum præceperat, ſepelitur, quum annos uigintiquinque regnaſſet, uixiſſet octo & quinquaginta. Fuit is annus poſt Chriſtum natum 1025. eiusq; morte uniuerſa Polonia, optimè de ſe merito Rege orbata, annum totum in luctu ita fuit, ut neq; conuiuia ulla celebrarentur, neq; choreæ uſquam agerentur, neq; cultioribus ueſtibus quiſquam nobilium uirorum aut fœminarum ſeſe ueſtiret.

Moritur piiſsimè, magno cum omnium dolore: & Poſnaniæ ſepultus humiliter.

An. 1025.

Totum annũ lugetur.

DE MIECISLAO REGE.
Caput VIII.

Miecislaus, filius Boleslai, triginta quinq; annos natus deſtinatum iam prius regnum iniuit. Diadema Regium ipſi, & Rixę uxori eius, Hippolytus Archiepiſcopus Gneſnenſis cum aliis Epiſcopis ſolenni cerimonia impoſuit, ea die, quę Chriſtianis Pentecoſte dicitur. In Ruſſos primùm (qui morte Boleslai nunciata, Iaroslao & Miecislao Ducibus rebellauerant) expeditionem fecit, & hos primo aduentu repreſsit: deinde contra Boemos bellum mouit, propterea quòd tributum, Regi Boleslao quotannis penſum, Miecislao negarant: Regia præſidia undiq; deturbauerant interfecerãtq;: Morauiam, quæ tunc in ditione Polonorum erat, inuaſerant, ac in poteſtatem ſuam redegerant. In Morauiam autem ducto exercitu, Rex Miecislaus oppidum nullum oppugnatione tentauit: agris tantùm & ſuburbanis uaſtatis, magnaq; hominum & pecudum præda abacta, domum reuerſus exercitum dimiſit. Pomeranis etiam rebellantibus

Miecislai coronatio.

Bellum cum Ruſsis, & Boemis, & Pomeranis.

Andreas, Bela, & Leuenta, Vngari exules.

tibus intulit bellum, habẽs ſecum in exercitu Andream, Belam, & Leuentam Vngaros, Ladislai Calui filios, Stephani Regis fratres patrueles: qui (quum Petrus, eiuſdem Regis ſororis filius, Stephano moriente, Regnum Vngarorum inuaſiſſet) in Poloniam confugerant. Concurritur itaque infeſtis armis: funduntur Pomerani, & in poteſtatem Regis ueniunt: auctores uerò defectionis capitali pœna afficiũtur. Nam Dux in prælio occubuit.

Pomerani uincũtur, &

Belæ uirtus, Regis filiæ matrimonio, & dote Pomeraniæ remuneratur.

Præclara eo prælio uirtus atq; opera Belæ enituit: itaq; generum eum ſibi Rex, filiæ matrimonio, adoptauit, Pomeraniamq; ipſi in dotem dedit. Cætera autem quæ Regni fuerunt, Miecislaus neglexit, nec unquam ad ea recuperanda, quæ amiſerat, animum adiecit: uerùm torpori ac deſidiæ ſe dedit, ac uoluptatibus ijs quæ tactu guſtuq; percipiuntur. Aliarum etiam, præter uxorem, mulierum conſuetudine uſus eſſe dicitur: uxori tamen, mulieri auaræ & importunæ, ita fuit obnoxius, ut eius maximè nutu & arbitrio regnum adminiſtraret. quæ quidem deinceps, quum Rex amentia correptus, ſui compos non eſſet, dominatum omnem Regium ad ſe tranſtulit: quo maius etiam hominum in ſe & in Regem odium concitauit. Moritur autem haud ita multò pòſt ex morbo illo Miecislaus, anno Chriſti 1034. & Poſnaniæ ſepelitur: homo tardus & hebes, leuitate iuuenili, & iuuenum atq; uxoris conſilia plerumq; ſectatus. quibus rebus factum eſt, ut ſuis atq; externis, hoſtibus pariter atq; ſocijs, eſſet contemptui. Regnauit autem annis ferè nouem, uixit quadraginta quatuor. Sunt, qui eum in colloquio quodam inſidijs exceptum à Boemis, gignendo inutilem redditum, & mox mente captum, non diu patri mortuo ſuperſtitem fuiſſe uolunt.

Miecislai mors. An. 1034.

LIBER III.

DE CAZIMIRO EX MONASTErio reducto. Cap. I.

CAzimirus, unicus Miecislai filius relictus, quum ob ætatem dignitatem Regiam & Reipub. curam ſuſtinere non poſſe uideretur, ſententia uniuerſi Conuẽtus, qui Gneſnam ea de re conuocatus erat, differtur noui Regis coronatio: interim uerò penes Rixam Reginam, pueri matrẽ, Regia poteſtas relinquitur. qua abuſa mulier, uarijs & grauibus exactionibus ruſticanos homines, tam Regios quàm nobilitatis, magis ac magis premebat: nouas rationes cogendæ pecuniæ exquirebat: Polonos deſpicatui habebat: Theutonas ſuos in conſilium adhibebat. Indignè hæc ferebãt Poloni: orabantqúe Reginam, ut, quorum armis & ſanguine Regnum defenderetur, eorum maiorem, quàm externorum, quamq́ ſuæ cupiditatis, rationem duceret. Cæterùm ubi uident, orando apud Reginam ſe nihil proficere, fremebant inter ſe uulgò: atq adeò palàm etiam loquebantur, non ferendum eſſe uiris tam graue & contumelioſum externæ mulieris Imperium. Regina ergo uerita, ne in tanta licentia, & irritatis in ſe hominum animis, maius aliquod malum in ſe redundaret, conſilium fugæ, cum filio atq Theutonibus ſuis, clàm inijt: Regiũ fiſcum, in quo cùm pretioſæ res multæ, tum duo diademata Regis & Reginæ erant, compilat. Regno excedens, in Saxoniam ſe contulit: ab Imperatore Conrado, oblatis ei magnis muneribus, & interea duabus coronis è Polonia aſportatis, Saleſeldũ (uti uult Vapouius) ſeu Magde-

Dilata coronatione Cazimiri,

Rixa matri Regia poteſtas datur: qua hac abuſa,

Frementibus contra eam Polonis,

Clàm Regno profugit, und

Magdeburgum & Branſuicum oppida, cum ſuis territorijs, uel emit, uel dono accepit. Cazimirus quoq;, Miecislai Regis filius, ubi pulſam matrem uidet, in Vngariam ad Stephanum Regem propinquum profugit, dein ad matrē peruenit: cuius uoluntate Lutetiam, ut ingenium honeſtis diſciplinis excoleret profectus eſt: inde poſt aliquot annos, uiſa obiter Italia & Romualdo Abbate ſancto, Cluniaci in Benedictinorum monachorum ſodalitatem ſe dedit, monaſticam uitam profeſſus. Reginæ & Regij filij diſceſſu, miſcentur omnia cædibus mutuis: latrocinijs uiæ publicæ infeſtantur: incenduntur pagi atq; oppida: tumultuātur: collatisq; ſignis, inter ciues atq; Proceres concurritur: & ut quiſque audacisſimus eſt, ita grauiora quoque non ueretur patrare flagitia ac ſcelera. Neq; Miniſtris Sacrorum, ac ne ipſis quidē Templis, Aris atq; Sacris, parcitur. nihil uſquam tutum: nihil cuiuſquam proprium: nemo mali expers erat. Per hoc etiam tempus Maslaus, qui & Maſos dictus eſt, qui Pocillator Regis Miecislai fuerat, uir potēs & audax, dominatum inter ſuos in tractu Plocenſi arripuit: confluenteq; ad eum undiq; magna hominum multitudine, permagna potentia ductus, ei oræ quam domi natu complexus eſt, Maſoſsiæ ſiue Maſouiæ nomē dedit. Ad hæc domeſtica mala, accedebant hoſtiles incurſiones ab Iaroslao Duce Ruſsiæ, ac Prædeslao Boemorum Duce. Iſtis igitur tam ſæuis tempeſtatibus totos penè ſex annos iactati & fatigati Poloni, acerbiora etiam, extremumq; tam florentis dudum Regni naufragium metuentes, remittunt nonnihil de inteſtinis diſsidijs: condonant ſibi mutuò priuatas offenſas: cogitationem de Repub. ſuſcipiunt: comitia Gneſnam indicunt. Ibi, quem'nam potiſsimùm deligerent Regem, ſententijs uariabant:

Cum Cazimiro filio.

Cazimirus Artium ſtudioſus.

Poſteaq; monachus.

Domeſticis malis preſſa Polonia.

Maslao Dominatum ſibi in Maſouia arripiente.

Ruſsiq; & Boemis Poloniā diuexantibus.

Comitijs Gneſnæ habitis

uariabant: ſed ad extremum ea uicit ſententia, quæ Cazimirum, ubiubi ſit, quærendum, placãdum, & reducendum eſſe cenſebat. Oratores igitur delecti primores uiri, ad Reginam primùm, mox ab ea Cluniaci monaſterium contendunt: inueniunt Cazimirum mutato nomine Carolum, non modò profeſſum Religionem, ſed iam Diaconum: deprecantur culpam exilij eius, quæ tamen penes Reginam ferè fuerit: orant, reſpiciat afflictam & penè euerſam patriam, ſuſcipiat paternum et auitum Regnum, ab extremo interitu uindicandũ. in eo ſolo ſpem Polonorum ſitam eſſe: qua ſi decidant, funditùs ſe perijſſe. Reſpondit ille modeſtè, obortis lachrymis: Exilium ſuum non ipſis, uerùm arcano Dei iudicio ſe imputare: caſum dulciſsimæ patriæ, quam ſui Maiores florentiſsimam reliquiſſent, miſerari: ſed alieni iam ſe iuris factum eſſe: datam ſemel Deo atque ijs, quorum poteſtati ſe ſubieciſſet, fidem fallere non poſſe. Mœſti hoc reſponſo legati, Abbatem monaſterij adeunt, eademque illa orant: ab hoc uerò ad Pont. Max. reijciuntur. Sed ne eum quidem itineris laborem defugientes, Romam profecti, importunis precibus à Pont. Max. Benedicto impetrant, ut Cazimirus monachus & Diaconus, profeſsionis & ſacramenti religione ſolutus, ad Regnum maiorum ſuorum redeat, ac etiam uxorem ducat. Pro hoc autem Polonis, quò beneficium ſedis Apoſtolicæ agnoſcant, iniunctum: primùm, ut de ſingulis capitibus, exceptis nobilibus, & qui ſacris addicti ſunt, quotannis obolus unus in lucernã, perpetuò in æde diui Petri Romæ arſuram, pendatur (qui etiamnum ſancti Petri Nummus dicitur:) deinde præſcriptum eſt, ut omnes Poloni rotunda, in morem monachorum, tonſura capillorum utantur: nec ultra auriculas, more barbarico, quiſquam

Renocandus quæritur.

Humilitatis & charitatis pleniſsima reſponſio Cazimiri.

Legati à Pontifice impetrant Cazimirum.

Certis conditionibus.

omnino comam promittat: tunc feſtis ſolennibus, dum Sacra peraguntur, ut ſinguli Equites faſciam lineã candidam, in modum ſtolæ, qua in Sacris utuntur ſacerdotes atq; Diaconi, è collo ſuſpenſam ferant. His rebus ex ſententia confectis, curriculo Cluniacum repetunt læti: *Cazimirus in Poloniã reducitur.* Cazimirum reducentes, ad Rixam matrem (ita eo uolente) diuertunt: mox in Poloniam Cazimirus contendit, ſexcentis Equitibus, ab Henrico Imperatore præſidij loco ſibi additis, ſtipatus. Quum autem Poloniæ fines attigiſſet, effuſa obuiam hominum omnis generis, ætatis atq; ſexus ingens multitudo, officij gratia, læta & tripudiãs Regem ſuum excipit, ac reducem gratulatur: certatim omnes præteritorum ueniam & obliuionem ſupplices petunt. Ille lachrymãs & ipſe, comiter omnes conſolatus, ſuſpicione culpæ metuq; ſupplicij liberat. Ita denſiſsimis lætitiaq; exultantibus hominum cateruis præcedentibus & ſubſequentibus, Gneſnam honorificentiſsimè deducitur, ſeptimo, poſteaquam Regno exceſſerat, anno.

DE CAZIMIRO VVLNERA REIPVB. curante. Caput II.

Cazimirus, curatis ante omnia Reip. uulneribus, REſtitutus paterno Regno Cazimirus, Gneſnæ de more inunctus & coronatus, primùm ad Reipub. uulnera curanda animum adiecit. Itaq; pacem publicam inter ciues grauibus edictis ſanxit: præteritorum obliuionem edixit: in eos qui à conſuetis rapinis ægrè recedebant, ad terrorem cæterorum, non ſine moderatione tamen, animaduertit. Deinde, Senatus ſuaſu & rogatu, cum Iaroslao Ruſſorum Principe fœdus & affinitatem *Ducis Ruſſorum ſororem uxorem ſibi accipit: &* iniuit, ſorore eius Maria (cuius mater Conſtantinopolitanorum Imperatorum ſoror fuerat) uxore cum ampla dote ducta; quam ĩgẽti pompa Cracouiam adductam

ac

ac exceptam, Gneſnam deduxit: Græcorum ſchiſma abdicantē, Eccleſiæ Catholicæ reconciliauit: Reginā ſolenni cærimonia fecit: & pro Maria, Dobrogneuā appellauit. Inſequenti anno Maſouios, ditiones ſuas inuadentes, infeſto exercitu adoritur: nec ſegnius Maslaus Tyrannus, non parua ſuorū manu raptim coacta, aduenienti Regi occurrit, pugnæ copiam facit. Franguntur tandem funduntur que Maſouiorum acies, dant que manus uictori Regi: Dux uerò belli Maslaus ad Pruſſos fugit: ab his, & à uicinis Slonenſibus & Iazygibus, ſiue Iaſuingis, facilè ualidos contra Regem exercitus impetrat, quòd ipſorum rem agi diceret. Erant autem Iaſuingi ſiue Slonenſes, populi inter Poloniam & Ruſsiam atque Pruſsiam medij, in extrema Lituaniæ ora habitantes: acerrimi & bellicoſiſsimi fuiſſe memorantur, donec à uicinis attriti, ad extremum & deleti ſunt. Maslaus igitur cum ingentibus copijs Barbarorū in fines Maſouiæ ingreſſus, facilè eam, carentem tunc præſidijs, recepit. Cazimirus de aduentu hoſtium certior factus, adeſt & ipſe, auctis numero & robore militum copijs. quem ita uenientem Maslaus, ſpei & animorum plenus, ad Viſtulam operitur. Dum autem conferuntur caſtra caſtris, Cazimirus propter maiores hoſtium copias animo ferè iam conciderat: ſed per uiſum diuinitùs recreatus & confirmatus, poſtero die pro concione militibus uiſum exponit, & repletos fiducia diuini auxilij alacres in aciem producit. Nec hoſtes pugnam detrectarūt. canunt ſigna: clamor utrinque attollitur: nuſquam deeſt ſuis Regis prouidentia & adhortatio, ut, duce Deo, certam uictoriam amplectantur. Ferunt conſpectum eſſe in aere iuuenem, auguſta ſpecie corporis, & ueſte candida, candido equo inſidentem, atque in hoſtiles turmas uexillum

Maslaū cum Pruſsis & Slonenſibus.

Diuinitùs per uiſum cō firmatus, &

Cælitùs præſidio accepto.

Vincit. inferentem. Nec mora, terga uertunt Barbari: inſtant acrius noſtri fugientibus: fit ſtrages maxima, ita ut eo prælio cæſa ferantur hoſtium quindecim millia: ex noſtris pauci ſaucij, pauciores deſiderati ſunt. Maslaus autem ex fuga perpetuo curſu in Pruſsiam contendit: ubi à Barbaris, cognito euentu prælij, excarnificatus & in crucem actus eſt, inſultantibus, ut alta teneret, qui alta petiuiſſet. Sic mali conſilij auctor male perijt. Ab hoc prælio Maſouia penitus in ditionem Regis reuenit: quę & nomen ſemel acceptum, in hanc uſque diem retinet. Cæterùm Pruſsi ipſi, clade hac ſuorum permoti, miſsis legatis culpam rebellionis deprecantur: Regi ſe & ſua ſubijciunt: tributa debita perſoluunt, ac deinceps quotannis ſoluturos ſe eſſe recipiunt. Ita pax eis data eſt, & captiui dimiſsi.

Maslai interitus, & Maſouia recuperata, & Pruſsi reconciliati.

DE RELIQVIS REBVS, TEMPORE PAcis à Cazimiro geſtis. Cap. III.

Cazimirus, legatis Cluniacum propter agendas Deo gratias miſsis, PAcato per circuitū Regno, Cazimirus memor priſtinæ conditionis & uitæ monaſticæ, uictoriamq́ contra Maslaū atq́ barbaros diuino beneficio acceptā referēs, Cluniacū (ubi monachus fuerat) legationē cum amplis muneribus mittit: benignitatē Dei erga ſe prędicat: ſodalitati uniuerſę ſe ſuosq́ cōmendat: aliquot monachos mitti ad ſe poſtulat, qui Religionis illius quaſi colonias quaſdā in Poloniam deducant. Mittūtur itaq́ duodecim monachi, quibus partim Tineciam arcē, uno à Cracouia milliario ſupra Viſtulā, cum centū amplius pagis: partim Lubenſum oppidū ad Odram ſitum, cum complurībus itidem pagis & prouētibus alijs, attribuit. Domicilia quoq́ monachis extruxit atque templa, eaq́ perampla ſupellectili, ad Cultū diuinum apta, ornauit. Multa itidem, ad Religionis & Reipub. inſtaurationem perti-

Monachis illinc impetratis donat Tineciam & Lubenſum: Religionēq́; cum Repub. curans,

pertinentia, inſtituit: & pace perpetua Poloniã mirum in modum recreauit, eoq; INSTAVRATORIS PACIFICI cognomentũ meruit. Suſcepit Cazimirus ex Dobrogneua uxore liberos mares quatuor: Boleslaũ, Vuladislaum, Mieſconẽ, & Ottonem: fœminã uerò unam, Suentochnam: ex his Otto, puer admodũ, uiuo patre: Mieſco, adultior iam, octauo poſt patrẽ anno, rebus humanis exempti ſunt. Quum autem decimumoctauũ Cazimirus regnaſſet annũ, incidit in grauẽ morbum: quo menſem unũ afflictus, ubi finẽ uitæ ſuæ adeſſe ſenſit, Sacramentis ritè procuratus, quarto Calend. Decemb. extremũ uitæ clauſit diem, & magno omniũ mœrore Poſnaniæ ſepultus eſt, anno poſt Chriſtũ natum 1058. Mortem porrò eius Cometes portenderat.

Inſtaurator Pacificus cognominatur.
Cazimiri liberi.
Mortem eius
An. 1058. Cometes præceſsit.

DE BOLESLAO REGE SECVNDO, Boemico & Pruſsico bellis. Cap. IIII.

Conuentu apud Gneſnam facto, ſumma omniũ uoluntate ad Boleslaum Cazimiri filium natu maximum ſolenni cerimonia Regnũ & Diadema defertur: quòd is, adoleſcẽtulus etiamnũ, ſingulari induſtria, liberalitate, animi magnitudine, laudis atque gloriæ ſtudio præditus, ad res maximas gerendas factus & Regno digniſsimus eſſe uideretur. Ad eum autẽ tribus primis annis, tres illuſtres exules quũ confugiſſent, magnã ei materiã ſequentiũ bellorũ prębuerũt. Ii uerò Izaslaus, Princeps Kiouienſiũ, Iaroslai Dobrogneuæ Reginæ fratris filius: Bela Dux Vngariæ, Andreæ Regis frater: & Iaromirus. Prædislai Boemorum Principis filius: quos omnes Boleslaus auxilijs iuuit. Vuratislaus itaq; Boemorũ Princeps permoleſtè ferẽs, receptũ ex fuga fratri ſuo Iaromiro in Polonia patere: ueritusq;, ne quid ille noui cõtra ſe, Polonorũ fauore et auxilijs fretus, moliretur: cũ

Boleslaus II. Rex.
Spei optimæ.
Exules 3 bellorum futurorum occaſio.

Boemi repulſi infeſto exercitu in fines Poloniæ ingreſſus eſt:ſed occurrentē ſibi cum exercitu Boleslaū animaduertēs, neq; dimicare cum Polonis(quorū uires noſſet)tutū ſibi exiſtimans, fugæ conſilium cepit. Metuens autē hoſtiles uires (nam Boleslaus illū fugientē non aſſequutus, fines eius ditionis populatus eſt:& in ſequentē annum maius bel-*Pacem impetrāt cū Suentochna.* lum parabat)pacē per cōmunes amicos petijt, & impetrauit,accepta in coniugē Suentochna Boleslai ſorore. Per idem tēpus Pruſsi, contēnentes Boleslai adoleſcen-*Pruſſi rebellant.* tiā,& quòd eum Boemico bello diſtineri ſciebāt, rebellauerūt: Pomeraniā, tranſmiſſo flumine Viſtula, repentina incurſione populantur: Grodecū arcem, quò ſe cum præda recipiāt,muniunt:indeq; crebrò in adiacētes oras Poloniæ,nemine prohibēte,graſſantur. In eos igitur duxit Boleslaus exercitū: ſed quū illi nullam pugnandi copiam facerēt,& Grodecū(quòd natura eſſet munitus locus)expugnare nō poſſet:arte ſibi domandos eſſe, quos *Arte Boleſlaus domat.* aperto Marte non poſſet,exiſtimauit. Itaque reducere ſe exercitū ſimulans,in inſidijs latebat: Pruſsi uerè hoſtem abijſſe rati, è latebris prodeunt, & in Poloniam facere excurſionem parant. quod quum Boleslaus ab exploratoribus accepiſſet,exercitū in hoſtē ducit alacer: quē traiecto Oſſā fluuio inſecutus,nihil tale ſuſpicātem opprimit,& ingēti ſtrage conciſum in poteſtatē ſuam redegit.

DE VNGARICO ET RVSSICIS bellis. Caput V.

PRuſsicum bellū excepit Vngarica expeditio. Nam Boleslaus Rex,Belę exulis & uxoris eius amitę ſuę *Bela in Vngariā reductus.* precib. fatigatus, reducere eū inſtituit: ac tribus agminibus,Belā in comitatu ſuo ducēs,Vngariā ingredit̃. Venientib. itaq; adiungūt ſe cōplures Vngari,ita ut quartū ex ipſis agmen cōficeretur:nec ſegnius Andreas Vngarorum

rorũ Rex hoſti aduentanti, ad Tibiſcũ ſiue Oſſam amnẽ occurrit, magnas Vngarorum copias, maioraq́ Germanorum & Boemorum auxilia ducens. His ergo uiribus fretus, tranſmiſſo Tibiſco acies inſtruit: neq́ Poloni pugnam detrectarunt. Cõcurritur infeſtis ſignis, & aliquot horis dubio Marte & incerto euentu pugnatur: ad extremum tamen cedũt loco Andreæ copiæ. Ibi Vngari, qui cum Andrea Rege fuerant, premi ſuos & urgere Polonos cõſpicati, ad Belæ partes tranſeunt: nec diutius Germani & Boemi, deſerti ab Vngaris, impetum Polonorum & Vngarorum pariter ſuſtinuêre. In fuga ergo oppreſsi ſunt multi: capti item non pauci, & in his Vuratiſlaus Princeps, & Germanorum Duces. Rex uerò Andreas longius fugiens, tandem ad portas Moſonienſes comprehẽſus ab Vngaris, & malè tractatus in ſylua Boconienſi, uitam finiuit. Poſt hanc uictoriam, Boleslaus Belam Albæ Regiæ in ſede Regia collocauit: ac uictorem exercitum, præmijs à Bela & Vngaris affectum, domum reduxit. Procerum deinde ſuorum ſuaſu, uxorem duxit Boleslaus præſtãti forma uirginem Viſſeslauam, Ruſſorum Principis cuiuſdam filiam unicam, ad quam hæreditas paterna pertinebat: pòſt Izaslaum exulem, cognatum ſuum, in Principatum Ruſsiæ reſtituit, Viſſeſlao eiecto Duce: ipſeq́, diſtributo in æſtiua ac deinde in hyberna exercitu, cum delectis æſtatem atque hyemem Kiouiæ peregit, amœnitate loci ac delicijs urbis captus. Exacta hyeme, maturè Boleslaus ex hybernis mouit in Præmislienſem tractum: iniuriáne prouocatus, an quòd ea eſſet paterna uxoris ſuæ hæreditas, an uerò ſola proferendi Regni cupiditate ductus, non conſtat. Ac minoribus quidem oppidis, primo aduentu, potitus eſt: cæterùm Præmislia à Septemtrionali latere, quà ipſe ueniebat.

Victo Andrea Regis ualido exercitu.

Alba R. in ſede Regia collocatur.

Boleslai uxor.

Izaslao in Ducatum Ruſsia reſtituto.

Boleslaus Kiouia agit, &

Pramisliam pòſt

bat, Sano fluuio, à reliquis uerò foſſa & aggeribus muni ta erat: & præterea multitudine hominum, urbanorum & nobilium, qui ex agris eò ſe receperant, defendebatur. ad hæc ab uno latere arx oppido imminebat, in edito loco ſita. Rex igitur uado ſatis alto (nequicquā prohibentibus Ruſsis) tranſmiſſo, oppidum ſumma ui oppugnat: nec ſegnius defendunt Ruſsi: ad extremum tamen uim Polonorum diutius ſuſtinere ſe poſſe diffiſi, deſerto oppido, in arcem ſe receperunt. Oppidum itaque Rex ſumma rerum omnium copia diuitijsq; refertum,

Capit. quarto poſteaquam oppugnare cœpit die captū, in prædam dat militibus: arcem corona obſedit, quam fame ſitiq; in poteſtatem ſuam redigere conſtituit. In magna profectò difficultate, obſtinatis tamē animis obſeſsi obſidionem ſuſtinebant: donec ſiti fameq; enectis iumentis, & peſte in homines graſſante, deditionem extremo æſtatis tempore fecerunt: uitam, & quæ ſinguli uno onere ſecum efferre poſſent, pacti. Rex uerò hyemē ſequentem Præmisliæ commoratus eſt.

DE FILIIS BELAE IN VNGARIAM reductis, bello Ruſsico iterum, & capta Kiouia. Caput VI.

An. 1069. Boleslaus filios Belæ in Vngariam reducit.

FVit hic annus à Chriſto nato 1069. quo etiam anno Belæ filios, in Polonia exules, Boleslaus in partem Regni Vngariæ reſtituit, ita ut Belæ filij Regium honorem cum duabus partibus Regni, Solomoni, Andreæ Regis filio, qui ab Hērico quarto Imperatore, affini ſuo, poſt Belam mortuum in Vngariam reducebatur, permitterent: ipſi tertia, Ducumq; nomine contenti eſſent.

& Izaslaum rurſus reſtituit,

Reuertēs igitur ex Vngaria Boleslaus, reperit Izaslaum Principatu Kiouienſi eiectum: itaq; æſtate quæ conſecuta

cuta eſt, in Voliníenſium fines infeſtum duxit exercitū. Ad Luſcum primùm caſtra ponit: obſeſsi ſex propemodum menſes, uim & obſidionem quum ſuſtinuiſſent, ad extremum, freti benignitate Regis, pactiq́ cum rebus ſuis liberum diſceſſum, pacem impetrarūt. Anno ſequenti ad Kiouiam caſtra mouit Boleslaus: obuiam ſe illi offert Vuſſeuolodus cum ualido exercitu, è ſuis iuxtà ac fraternis ditionibus collecto: congrediuntur infeſtis armis & animis inſtructæ acies: incaleſcit pugna: tandem perturbatis ordinibus, fugiunt Ruſsi: Vuſſeuolodus uerò, ubi aliquādiu ſuos nequidquam reuocauit, in fugam ſe & ipſe coniecit. Ita plena, nec incruenta tamen, uictoria noſtris obtigit. Ad Kiouiam demū, recreato aliquantò poſt pugnam exercitu, Boleslaus contendit, quam obſidione premere ſtatuerat. quum autem anguſtiore annona cœpere uti oppreſsi, culpam deprecati, urbem dediderunt. Boleslaus uerò ingrediens in portam urbis, gladium uibrauit: oppidanorum facultates atq́ corpora capitali edicto contra uim militum tutatus eſt: donaq́ ingentia, ultrò ab oppidanis oblata, in ſuos milites, pro meritis cuiuſq́, diſtribuit.

Deuicti Ruſsi.

Kiouum captum Regis benignitatem ſentit.

DE KIOVENSIBVS VOLVPTATIBVS, LIcentia in Polonia graſſante, Rege relicto, eiusq́ criminibus. Cap. VII.

PAcata omni Ruſsia, uectigalia magna non ſolùm pecuniæ, ſed & omniū rerum ad uictum cultumq́ corporis pertinentium, inſtituit: Izaslaum ſummæ rerum præpoſuit: ipſe uerò, quò magis Imperium ſuum in Ruſſia ſtabiliret, & quò diutius notis iam ſibi antè Kiouiæ delicijs ac uoluptatibus perfrueretur, hyemem illam ibi manſit. Ibi robur noſtrorum hominum illecebris opu-

In pace & abundantia,

Izaslao ſummæ rerum præpoſito, Kiouienſibus fruitur Rex uoluptatibus:

Quod & cæteri faciunt.

lentæ & luxurioſæ ciuitatis elanguit: & ille uictor multarum gentium exercitus, deuictæ urbis laſciuia, libidinibus & flagitijs uictus eſt. quæ quidem res plurimorum maximorumq́ malorum, quæ Poloniam poſtea implicauerunt, cauſa extitit. Nam dum noſtri Kiouiæ nulla ſe nequitia & libidine, quamuis fœda & ſibi inuſitata,

Vxores par pari referunt uiris ſuis: &

prius abſtinent: uxores eorum & filiæ domi relictæ, non ferentes tam diuturnam uirorum abſentiam (iam enim ſeptimum fere annum in Ruſsia & Vngaria militantes, domibus aberant) tum libidinibus eorum (quæ crebris nuncijs ad ipſas perferebantur) & iniurijs irritatę, flagi-

Licētia flagitioſorum graſſante, Zembocia ſua conſulit pudicitiæ.

tijs uiciſsim uiros ſuos ulciſcuntur. Pręclarum tunc muliebris pudicitię exemplum in Margareta, Nicolai Zembocij Comitis uxore, extitit: quæ graſſantem paſsim flagitioſorum iuuenum licentiam metuens, in turri templi Zembocinenſis, uno à Proſſouia milliario, cum duabus ſororibus per multum tempus latuit, familia per funem alimenta ipſi ſubminiſtrante. Hæc igitur ubi uiris in hyberna renunciatā ſunt, fremere multi, ad quos hęc pertinebāt, & indignari: commeatumq́ domos uiſendi, à Re-

Rex à ſuis frementibus relictus,

ge petere: ſed quum id non permitteret Rex, clàm pauci primùm ſe ſubduxere, deinde plures diſceſſerunt, ita ut pauci cum Rege remanerent. quos etiam Rex raptim cū reliquis conſequitur, ueritus, ne Ruſsi, mutatis animis, deſpectaq́ Polonorum paucitate, conſilium opprimendi ſui inirent. Poſteaquam uerò peruenit Cracouiam, à

Crudelitatem ſummam exercet in omnes,

quibus initium fugę erat ortum, eos capitali pœna afficit: in cęteros autem bonorum confiſcatione, aut diuturno carcere animaduertit. Sęuit & in mulieres, quę culpę affines eſſe uidebantur, quibusq́ miſericordia & indulgentia uirorum pepercerat: & quidem inaudito modo. Abſtractis enim & abiectis infantibus, quos è ſtupris & adulterijs

adulterijs enixę erant, catulos ad earum ubera admouiſſe dicitur. Ad hæc uulgus nouis & grauibus exactionibus premebat: Ius non dicebat, nec iniurias tenuiorum uindicabat, impeditus conſuetis uoluptatibus, fœdisq́ꝫ & abominandis libidinibus, de quibus nihil remittebat. quin & Criſtina nobili fœmina, à Miecislao marito abducta, palàm per adulterium abutebatur.

Iuſtitiam neglegit, &

Publicè fit adulter.

DE STANISLAO EPISCOPO CRACouienſi, & martyre. Cap. VIII.

HIs commotus (ut decuit) Stanislaus, Cracouienſis Epiſcopus, uir pius & nobilis, de Pruſſorũ quam uocant familia, cognomento Scepanouius, Regem adit: & ſemotis arbitris, admonet, orat & obſecrat, ut illis moribus & corruptelis finem ſtatuat, ne quod grande malum ſibi ſuisq́ꝫ & uniuerſæ Poloniæ accerſat. Peccata « per ſe eſſe maxima, longè tamen maiora in Rege, quàm « in priuato homine: quum ea quoque, quæ in alijs leuia « ſint, in eo qui loco & honore eminet, grauiſsima eſſe uideantur: propterea quòd ultrò hominum ſeſe oculis ingerant, & plurimos ſecum malo exemplo in præceps de trahant. Quò ſublimior ſit & fortunatior, hoc maiore ui « tæ puritate & innocentia eum niti, Deiq́ꝫ beneficentiam « agnoſcere oportere. Ni faceret, metueret, ne diuina ul- « tione de ſummo gradu in imum deturbaretur, ne deniq́ꝫ falſas & momentaneas uoluptates diris ſempiternisq́ꝫ cruciatibus commutaret. Has autem ſanctas & benignas admonitiones iniquo animo Rex patiebatur: & ira odioq́ꝫ inflammatus, cõuitijs & maledictis ſanctiſsimum Antiſtitem inceſsit: quumq́ꝫ nihil in uita & moribus Stanislai, quod opportunũ eſſet crimini aut reprehẽſioni, comperiret, alia uia aggrediendum ſtatuit. Emerat forte illo triennio Stanislaus pagum Petrauinũ, in tractu Lu-

Stanislaus Epiſcopus Regem Boleslaũ clementer & grauiter arguit:

Rex uerò iratus, poſt conuitia & maledicta

blinenſi, à Petrico quodam Equite Polono: atq; is Petricus, accepto pretio, iam obierat: nec ſatis tamen Staniſlaus, propter bellum perpetuum & iuſtitiũ, actorum publicorum monumentis de iure ſuo ſibi cauerat. Eius igi

Calumniam in eum ſtruit. tur rei Boleslaus ab aſſentatoribus admonitus, Petrici cognatos ſubornat, qui de interuerſa hæreditate Staniſlaum in ius uocent: auxilium illis ſuum Rex pollicetur: ipſi etiam, tum auctoritate Regis, tum inſperati compendij ſpe adducti, iuſſa faciunt. Forte tunc Iudicia, quæ uulgò Colloquia & Generales Termini uocantur, in pratis, inter Soleciam & illud ipſum Petrauinum, in papilioni-

Stanislaus calumniam depulſurus, bus (ut moris erat antiquitùs) à Rege exercebantur. Cõparet ibi Stanislaus citatus: emiſſe ſe pagum, & ſoluiſſe, affirmat: teſtes citat. qui quum, à Rege deterriti, teſtimonij dictionem ſubterfugerent: ibi Stanislaus, non tam pagi retinendi, quàm criminis depellendi anxius, rẽ aggreditur humanas uires fidemq; excedentem. Tridui nanq; dilatione à Rege impetrata, Petrauinum contendit: ubi, peracto cum ſacerdotibus ieiunio, peruigili oratione & perpetuis lachrymis Dei ope implorata, detectum Petri

Teſtem ſibi ſuſcitat ipſum Petricũ. ci putre cadauer pedo, quo utuntur Epiſcopi, tangit: magnaq; cum fiducia, reſurgere eum à mortuis in nomine Dei Patris & Filij & Spiritus ſancti, iubet. Nec mora, attollit ille ſeſe: & à Stanislao per manum deductus, ad tri-

Petricus teſtis productus, Rege & propinquis obiurgatis, bunal Regium ſiſtitur: uendidiſſe ſe pagum, & pretium omne accepiſſe, fatetur: Regem, ac deinde propinquos, quòd innocenti Epiſcopo negotium faceſſant, liberè obiurgat. Ita ingratis, & inuito Rege uincit cauſam Staniſlaus. A tribunali diſcedens, optionem dat Petrico, reuer

Mori iterum mauult. tine ad ſepulchrum, an diutius uita hac frui malit. Aeternam ille cœleſtemq; malle, à qua non longius abeſſet: ſi exiguum id, quicquid eſſet reliquũ ſupplicij, quo ante-

actæ

actæ uitæ ſuæ maculas eluere adhuc deberet, ipſo petente ſibi remitteretur. His dictis, & poſtulatis eius annuente Epiſcopo, ſepulchrum ſubiens animam iterum exhalauit. Non deterruit tamen ea res obduratū peccatis Boleslaum à contaminatis moribus & libidinibus: quin is iterum atq; iterum monitus & acrius obiurgatus ab eodem Stanislao, adhibitis etiam ſecundum præceptum Chriſti grauibus aliquot uiris, furere cædemq; minari ipſi cœpit. Nec ſegnius Stanislaus, ubi non reſipiſcere Regem animaduertit, graui anathemate eum percellit: uetat ſacra fieri tota urbe, ut ſic ille deteſtatione & cōuitio populi qui ſacris arcebatur, ad ſaniorem mentem reuocaretur: nihil tamen proficit. Nam iratus & nimis furēs Boleslaus, in ædē D. Michaelis, in rupe prærupta ſupra Viſtulam è conſpectu arcis ſitam, quò ipſe ad faciendum ſacræ Miſſę ſacrificium cum paucis ſacerdotibus commeabat, contendit: & Stanislaum, ſacris operantem, per ſatellites ſuos aggreditur. qui ingreſsi, ſubito & inſolito fulgore perculſi, ſupini cadunt: indeq; manibus & pedibus reptantes, ſe proripiunt. Submittit Rex alios iterum atq; iterum: idem & ijs, quod primis, accidit. Furore igitur percitus Rex, ipſe ſtricto enſe in templum irrumpit, lethaliq; ictu ſacroſanctum Epiſcopū in uerticem ferit, ita ut cadens parietem proximum cerebro aſpergeret. Ibi ſatellites templo corpus extractū minutatim, furori Regio morem gerentes, concidunt: & in ſubiectis pratis, canibus & uolucribus laniandum, diſijciunt. Dies quo hęc patrata ſunt, fuit octauus Maij, anno Chriſti 1079. Rege autem cum ſuis militibus abeunte, quatuor aquilæ inuſitatæ magnitudinis apparuiſſe feruntur, corpus ſanctum à laniatu canum & rapacium auium defendētes toto biduo: donec moti ea re pij ſacerdotes, reſumptis animis,

Boleslaus Rex acrius rurſum obiurgatus.

Anathemate percutitur: &

Stanislaum Epiſcopum, dum Miſſam celebrat.

Satellitibus retrò cadentibus.

Ipſe occidit.

Corpus Stanislai martyris diſſectum.

An. 1079.

Et ab aquilis defenſum.

Poſt biduum coaleſcit.

 mem-

membra diſiecta collegerunt, & ſuo ordine diſpoſuerũt: quæ è ueſtigio mirandum in modum coaluiſſe dicũtur.

DE REGNO POLONIAE ABROGATO, Boleslai uita fine, & qualiter regnauerit. Cap. IX.

Interdictum Pontificis, & Regnum Poloniæ abrogatum. HAec ubi Romæ nunciata ſunt, Pont. Max. Gregorius, eius nominis ſeptim9, atrocitate rei cõmotus, toti Poloniæ ſacris interdixit: Boleslaum diris deuouit: Regnumq́ꝫ illi ſolẽni ritu abrogauit. regnauit tamen po- *Boleslaus inuiſus regnãs.* ſtea Boleslaus annũ & amplius, ſed inuiſus omnibus, & externis contẽptibilis, ita ut etiã Ruſsi ab eo ſubacti, Imperiũ eius detrectarent. In necem quoqꝫ eius conſpiratio *Fugit in Vngariam:* facta eſt: qua detecta, in Vngariam cum filio Mieſcone & paucis comitibus fugit: à Ladislao Rege, Geiſæ fratre, qui à Boleslao in Vngariã reductus erat, comiter & honorificè acceptus eſt: uerùm exagitãte eum indies magis *Finis uitæ finis.* ac magis patrati ſceleris cõſcientia, mortem ſibi ipſe con *An. 1081.* ſciuit, anno poſt Chriſtũ natum 1081. qui æſtu & ſiccitate inſignis fuit. Sũt qui uolũt, eũ clàm omnibus errabũdum inter Alpes ad monaſteriũ quoddã, ſiue id ad Enipontẽ, ſiue ad Villacũ ſitum ſit (utrunqꝫ enim memoratur) perueniſſe: ibiq́ꝫ latẽtem quiſnam eſſet, poſt multos labores in coquinæ miniſterio ultrò & pœnitentia cõmiſsi parri *Boleslai cognomina.* cidij ſuſceptos & exhauſtos, uitã finiuiſſe. Audacis & Liberalis uiuo cognomen inditũ: quod etiam mortuus reti *Regnum,* nuit. Regnauit annos duos & uiginti, quum ſextumdeci *Monaſterium conſtructum,* mũ annum nondũ egreſſus regnare cœpiſſet. Cõſtruxit hic uiuẽs & ditauit Mogilnẽſe monaſteriũ, in eoq́ꝫ Bene- *Felix claritas, & Vitia.* dictinos collocauit. Fuit autẽ hic Rex clariſsimus & feliciſsimus: niſi, ſecundis rebus elatus, fortuna cœptis ſuis „ perpetuò aſpirãte abuſus fuiſſet. Et ſanè libidini & iracũ „ diæ moderari, lõgè eſt cũ difficilius, tũ præclarius, quàm gen „ tibus & nationibus, quãuis feris atqꝫ barbaris, imperare.

LIBER

LIBER IIII.

DE VVLADISLAO PRINCIPE PIO, interdicto Pontificis ſublato, & piiſsima uxore Vuladislai Iuditha.

Caput I.

Rege Boleslao exacto, priuſquam ex motu illo Reſp. ſeſe colligeret, Ruſsi Polonas ditiones, Duce Baſilio Roſcislai filio, ferro et igne populati ſunt: quo incommodo commoti Proceres, comitijs habitis, ad Vuladiſlaum Boleslai fratrem (quem Hermanum etiam uocarunt) Regnum deferunt. Is itaque ſuſcepto Regno, Regem ſe appellare paſſus nō eſt: uel quòd inunctus & coronatus ſolēni Regum ritu, Pont. Max. interdicto, non eſſet: uel quòd reuerſurum aliquando Boleslaum exiſtimaret. Principis & Hæredis Regni Poloniæ nomen ſibi ſumpſit. Vir ille quidem prudens fuit, & uirtute præditus: uerùm ad quietem & otium propēſior. Inito autem Principatu, ad Pont. Max. de tollēdo interdicto, cui Polonia ob necem Stanislai obnoxia erat, Oratorem miſit Lampertum, Equeſtri apud Polonos ortum familia, Canonicum Cracouienſem: quem Pontifex Diuo Staniſlao ſucceſſorem dedit, & ſublato interdicto Epiſcopum remiſit. Duxit deinde uxorem Vuladislaus de ampliſsimi Conſilij ſententia Iuditham, Vuratislai Boemorum Principis filiam: quæ quum aliquot annos ſterilis fuiſſet, tandē Boleslaum edidit, diuinitùs (quemadmodum creditum eſt) in gratiam ſancti Abbatis Aegidij datum. Quum enim orbitate ſua Principes coniuges maiorem in modum angerentur, & Iuditha religioſiſsima fœmi-

Ruſsis Polonā populantibus.

Ad Vuladiſlaum Regnū defertur.

Vuladislaus Regis appellatione reſpuens.

Amansq; uirtutis.

Interdictum tolli curat.

Lampertus Epiſcopus Cracouienſis.

Iuditha ſterilis Vuladiſlai uxor.

Per ſuum piũ ſtudium, &

na, aſsiduis precibus, ieiunijs, & eleemoſynis in egenos liberaliter erogandis, de prole Deum aſsiduè fatigaret: à Lamperto Epiſcopo Cracouienſi admonita, Oratores in Narbonenſem prouinciam, ad monaſterium D.

S. Aegidij preces,

Aegidij, ubi corpus eius conditum erat, cum ampliſsimis & tẽplo & monachis muneribus, mittit. Exponunt, quid ueniant, quid' ue poſtulent: indicitur monachis tri dui ieiunium: oratur Deus, ut intuitu grati ſerui ſui Aegidij, maſculam prolem pijs Principibus concedat. Triduo itaque illo reuelatur per uiſum cuidam ſeni & pio

Filium Boleslaum impetrat:

monacho, quod tanto ſtudio petitum eſſet. Dimiſſis autem ac reuerſis Oratoribus, natus eſt tandem ex Iuditha Boleslaus. quæ poſt quartum à partu men-

Et paulo pòſt moritur pijſſimè.

ſem, extremum diem clauſit, fœmina inprimis pietati & beneficentiæ dedita: quæ & ipſa facultates ſuas, mundumq́ muliebrem penè omnem, in uſus pauperum & ad cultum templorum uiua elargita eſt: & à marito Prin

Pabianicẽſis Comitatus.

cipe impetrauit, ut Croppẽſem ſiue Pabianicenſem Comitatum collegio ſacerdotum Cracouienſis baſilicæ,

Lagouienſe territorium. Xanſnicẽſia bona.

Lagouienſe territoriũ Vuladislauiẽſi Epiſcopo, Xanſnicenſia uerò bona Tinecenſi monaſterio, ſempiterno iure donaret.

DE PRVSSICIS AC POMERANICIS *bellis, pœnaq́, uiolati XL ieiunij.*

Caput II.

Vuladislai uxor altera Sophia uidua.

DVxit deinde alteram uxorem Vuladislaus, ſuaſu Ladislai Regis Vngarorum, Sophiam uiduam, Henrici quarti Imperatoris ſororem (quæ Solomonis Regis Vngarorum erat uxor) honeſtè & honorificè poſt mortem uiri à Ladislao Rege ſancto pioq́ habitam: ex eaq́ tres filias ſuſcepit. Pruſſos ac Pomeranos, bis rebellantes, fortiter repreſsit fuditq́, ſtrenua Secechi

chi, Palatini Cracouienſis & Magiſtri Militiæ, opera *Secechus.*
uſus. Prioris pugnæ dies fuit is, qui Aſſumptionem *Cum Pruſsis*
beatæ Virginis anniuerſaria celebritate repræſentabat: *& Pomera-*
nolebatq; Vuladislaus, habens honorem Virgini Ma- *nis bellū I &*
tri, eo die cum hoſte manus conſerere: uerùm laceſsitus,
& iuſta penè neceſsitate adductus, eduxit ſuos in aciē:
hoſteſq;, atroci prælio in magnam diei partem produ-
cto, grauiter profligauit. Altero prælio, rebellantibus *II.*
Pruſsis & Pomeranis, tumultuarias tantùm copias (ut
in primo ſtatim ortu rebellionem opprimeret) coege-
rat Vuladislaus: debilitabatq; eius animum hoſtium
multitudo, qui animaduerſa & deſpecta noſtrorum pau-
citate, magna celeritate ſeſe, undique conuolantes, colle
gerant: ſed cedere, non tam iuſtis hoſtibus, quàm fugiti-
uis & contumacibus ſeruis, turpe ſibi Poloni milites &
infame ducebant: occumbendum potius honeſtè (ſi ita
ſors tuliſſet) quàm per ſummam turpitudinem cōceden
dam eſſe ultrò ſæpius à ſe uictis uictoriam. Pugnatum
eſt hoc prælio à mane uſq; ad ueſperam, pridie eius Do-
minicę, quę Chriſtianis Palmarum nomine celebris eſt:
nocte prælium dirimente, aduerſarijs pro uictis diſce-
dentibus, manſit penes noſtros uictoria. Quoniam ue- *Paſcha obſer-*
rò ſacrum Paſchæ tempus pro foribus aderat, quo Chri *uatio.*
ſtianos cultui Diuino impenſius uacare oporteret: non
perſequūtur perculſos & perterritos hoſtes, ſed diuerſi
ex hoſtico diſcedunt. Nec ita multo pôſt, recreatis ab il-
la hyberna expeditione iumentis, auctiſq; copijs, Vula
dislaus Princeps Pomeraniā ingreſſus, hoſtem quærit:
quo nuſquam in apertum prodeunte, uaſtatis pagis &
oppidis, arcem Naclum inprimis munitam operibus cir
cumuallare inſtituit. ibi res mira, & prodigij ſimilis, ac- *A Nacli op-*
cidit. Nocturnis enim temporibus lucēte Luna, crebrò *pugnatione, prodigio ac-*
cedente.

uiſebantur ab excubitoribus noſtris quaſi armatorum hominũ acies, ex apertis campis ad ſtatiua noſtrorum adequitantes & incurſantes, noſtris fruſtra toties à foſſis caſtrorum eas propellentibus. Nocturnas eas fuiſſe umbras autumant, Polonos ita Diuino permiſſu exagitantes, propterea quòd ſolenne omnibus Chriſtianis Quadraginta dierum ieiunium, priore expeditione, promiſcuo ac temerario eſu carnis & lactariorum, moribus & inſtitutis Eccleſiæ Catholicæ contemptis, temerauerant. Diſceſſerunt itaque tum noſtri ab oppugnatione Nacli, tum quòd hyemis aſperitate premerentur, tum quia nocturnos illos terrores in religionem ſibi uerterant: uerùm inſequenti æſtate infeſtis animis & Pomeranos & Pruſſos perdomuerunt.

Propter uiolatum XL ieiunium.

Diſceditur.

Pruſſi & Pomer. perdomiti.

DE BOEMICO BELLO, BOLESLAI pueri indole, & Sbignei contra Vuladislaum patrem impietate, morteq; Vuladiſlai ipſius. Cap. III.

Bellum Boemicum.

An. 1094.

Secechο Duce exercitus,

Et Boleslao filio comite.

PErdomitis autẽ Prufsis & Pomeranis, Bŏemis etiã (qui ſibi Poloniam omnem, in qua ne tantillum habebant, quantum ueſtigio calcari poſſet, attribuebant) bellum Vuladislaus intulit, anno à Chriſto nato 1094. Secechi Palatini Cracouienſis, præſtantis in re militari uiri, utens opera: eò quòd ipſe aduerſa ualetudine ab hac expeditione prohibebatur. Mandata quum dabat Secechο proficiſcenti Vuladislaus, aderat fortè filius Boleſlaus, nonum tunc agens annum, attẽtoq; animo omnia hauriebat: & in leonini catuli morem, qui teneris etiamdum unguibus, laniatu tamen iam gaudet, generoſum pueri pectus belli gloriæq; cupiditate impendiò exardeſcebat: neq; diutius animo conceptam flammam ferẽs,

genua

genua patris amplexus, & collo eius implicatus, uix magnis precibus, oſculis & blandicijs eum exorat, ut cum Sececho ad id bellum mittatur. Sececho itaq; pueri cura mandatur: ubi uerò ad exercitum uentum eſt, puer ſingula quæ fiebant, curioſius obſeruare, uerſari inter ordines, omnibus arridere, æſtum imbremq; pati, uigilare, humi cubare, uigilias cum Sececho obequitare, aliaq; multa præter ætatem facere & ita ferre, ut indoles illa ſtudiumq; pueri, futuram eius magnitudinem non obſcurè portenderet. Vaſtata autem igni ferroquè Morauia (quæ in unius Principis ditionem cum Boemia redacta fuit) & paucis hoſtium turmis (quæ ſeſe noſtris tulerant obuias) aliquot prælijs profligatis, reduxit cum Boleslao copias Secechus, præda onuſtas. Magna inter patrem & filium gratulatio: nec diu tamen à bello feriati ſunt. Arcem namque Medireciam à Pomeranis quibuſdam captam eſſe, nunciatur: quo accepto nuncio difficulter quidem, ſed tamen impetrat rurſum à patre Boleslaus, ut ſibi ad eam recuperandã ire liceat: ſumma uerò rerum & adminiſtratio belli, ipſe'que adeò tyrunculus Boleslaus, Secechi curæ fideiq; committitur. Nec mora, quatit aries murum: & obſeſsi rebus ſuis diffiſi, liberamq; cum equis & ſarcinis abitionem pacti, arcem dediderunt. Sic recepta refectaq; arce, Secechus & Boleslaus intra dies non ita multos ad Vuladislaum ouantes reuertuntur. Valebat Secechus apud Vuladiſlaum Principem gratia & auctoritate, idq; nonnullo ſuo merito: magnamq; ſibi potentiam comparauerat, ita ut ex eius ferè nutu Reſpub. omnis, & Princeps ipſe pendere uideretur. quæ res illi magnum odium conflabat: cõplures ab eo bonis exuti, multi proſcripti: quibus omnibus apud Boemos tutus erat receptus. Horũ ergo

Feliciter eu[...] fectum.

Itaq; & arx Medirecia recuperata.

Cõ[...]libus propter Secechum

Ad Boemos fugientibus.

crebris ſermonibus & querelis permotus Prædiſlaus Dux Boemorum, damna à Polonis accepta alieno periculo ultum iri cupiens, armis patriam repetẽdam ſuadet, auxilia pollicetur: & filium Vuladiſlai nothum Sbigneum (qui ante initum Principatum ex non legitima uxore ſuſceptus, in Saxoniam relegatus à patre, uitæ monaſticæ ſe addixerat) Ducem exulibus declarat. Ad eum igitur quum magna uis Pomeranorum atq; etiam Pruſſorum confluxiſſet, hoſtilem planè erga patrem animum induens, cum ſeptem aciebus patri Vuladiſlao cum exercitu uenienti occurrit. Concurrunt infeſtæ acies: ad extremum uerò, acrius inſtantibus ijs qui cum Vuladiſlao ſentiebant, fuſi aduerſarij in lacum compelluntur: ibiq; uel à perſequentibus trucidantur, uel aquis merguntur, ita ut aqua eius lacus, cruore & cadaueribus infecta, uſibus hominum & iumentorum aliquandiu pòſt apta non eſſet. Pugnatum eſt ad lacum Gopli, qui Cruſuiciam in modum inſulæ ambit: Sbigneus autem fuga relapſus Cruſuiciam urbem, tunc populoſam, uiuus in poteſtatem patris uenit: urbe, quòd receptum ipſi præbuiſſet, militi in prædã conceſſa. Porrò Martini Archiepiſcopi ac multorũ precibus Vuladiſlaus expugnatus, ueniam Sbigneo dedit, filiũ agnouit, ac certos Principatus fines utrique filio, Sbigneo ſcilicet & Boleſlao, deſcripſit: poſtea uerò morbo & angore confectus, & ſacris myſterijs ante mortem à Martino Archiepiſcopo ritu Chriſtiano procuratus, obijt pridie Nonas Iulij, anno à Chriſto nato 1102. (quum uiginti regnaſſet annos, uixiſſet propemodum quinquaginta nouem) ſolenniq; pompa ab ambobus filijs & magna procerum nobilitatiſq; frequentia in baſilica Plocenſi ſepultus.

Sbigneus.

Contra patrẽ Vuladiſlaum pugnat:

Victusq;, caſo crudeliter apud lacum exercitu,

Et pœna ex Cruſuicenſib. propter eum receptũ ſumpta,

Recõciliatur patri.

Mors Vuladiſlai.

An. 1102.

DE BOLESLAI CRIVOVSTI VIRTVTIbus & uxore, belloq́; cum Morauis & Pomeranis geſto, Pomeranis Chriſtianis, & Sbigneo exule. Cap. IIII.

PErſolutis Vuladiſlao Principi iuſtis, Boleslaus Sbigneo fratri Cuiauiam atque Maſouiam, & Lencicienſem tractum conceſsit: cætera ipſe cum ſummo Imperio obtinuit. Tanto autē patris deſiderio tenebatur, ut diu ſanè lachrymis & fletibus non temperaret: geſtabatq́; de collo ſuſpenſam auream laminam, in qua nomen & imago patris inſculpta erat, qua ſubinde memoriam eius ſibi refricaret: & quicquid uel faceret, uel loqueretur, ſic ageret, quaſi inſpiciente omnia & exaudiente patre. ea fuit in iuuene modeſtia & uerecundia. Exacto tandem luctu annuo, orante Senatu duxit uxorem Sbislauam, Suentopelci ſiue Stopolci Michaelis Kiouienſium Principis filiam: non ſine indulgentia tamen Pontificis Max. ne, propter intercedentem cognationem, inceſtæ eſſent eæ nuptiæ. Morauos, ditionem ſuam Sbignei conſilio & opera inuadentes, Duce Zeliſlao fudit: ac ei, pro amiſſa in hoc prælio manu, auream donauit. Ipſe quoque, eadem æſtate, in Morauiam incurſionem fecit: exuſtisq́; plurimis uicis atque pagis, non paruam etiam prædam in Poloniam reuexit. Pomeranos aliquoties uicit. quumq́; in eoſdem, raptim in Poloniam excurſionem facientes, centum tantùm ſtipatus comitibus (cum quibus uenatum excurrerat) incidiſſet: fugere turpe ratus, manus cum hoſte (quamuis longè impar) conſeruit: magnaq́; in eis ſtrage edita, dum iterum atque iterum perrumpit hoſtile agmen, uix cum triginta ſaluus euaſit. Sequenti autem tempore, maiore ui Pomeranis bellum fecit: prius

Boleslaus data parte Principatus Sbigneo, ipſe uerò Princeps factus.

Patris defuncti amans & reuerens eſſe pergit.

Boleslai uxor cum diſpenſatione Pontif.

Morauos inuaſores, data manu aurea pro amiſſa, Boleslaus uaſtat &

Pomeranos poſt magnum periculum.

Data optione eligendi ſcuti,

tamen, miſsis cum legato duobus ſcutis, animos eorum tentat: album'ne, in quo Pax: an rubrum, in quo Bellum excidiumꝙ ſignificabatur, mallent. Superbius illi reſponſum dedêre, ambobus ſcutis acceptis: Sanguine Polonorum ſe ſibi candidam uictoriam pacemꝙ paraturos, dictitantes. Itaque Boleslaus ad mœnia Bialogrodi (quæ ciuitas Pomeranorum inprimis diues & populoſa fuit) admotis caſtris, actis uineis, & turribus celeriter excitatis, ſumma ope urbem expugnare nititur.

Expugnat. Bialogrodũ,

Boleslao uiriliter omnia agente,

quatit murum aries: ipſe Princeps, periculi immemor, inter primos uerſari: nec deterreri multitudine telorum hoſtilium, aut ſuorum circa ſe cadentium interitu, quin ad portam urbis excindendam præiret. Depelluntur tandem ſumma noſtrorum ui de propugnaculis hoſtes: noſtriꝙ liberius effractis portis, cæſis'que uel ſummotis qui in introitu urbis repugnabant, in urbem ſigna inferunt.

Captum conſeruatur Boleslai clementia:

Tum demum Bialogrodenſes, abiectis armis, clementiam uictoris ſupplices implorant: parci'que iubet inermibus Princeps Boleslaus: &, receptui ſigno dato, ab excidio urbis abſtinere mandat: dat ueniam uictis.

Proptereaq́: & alia oppida ſe dedunt.

Hac autem uictoria & uictoriæ moderatione accepta, Colberga, Camenum, Velenum, Coſminum, & aliquot oppida Pomeranorum, in poteſtatem Boleslai uenêre. Hoc etiam tempore Pomeranorum manus Spicimirum uicum improuiſò inuaſit.

Spicimiri à Pomeranis capto Archidiacono pro Archiepiſcopo,

Seceſſerat eò tunc cum paruo comitatu Martinus Archiepiſcopus Gneſnenſis, pius et uenerandus ſenex: atꝙ is ad primũ tumultum & aduentũ hoſtilem, timore ſubminiſtrãte conſiliũ, inter contignationẽ templi abſconſus latuit: pro eoꝙ Pomerani Archidiaconum Gneſnenſem, Archiepiſcopũ eſſe rati, ſecum abduxerunt. Ferunt Pomeranos omnes, quicunque Archidiaconum & ſacra

templi

templi uaſa attigiſſent, domũ reuerſos, cum liberis, coniugibus, propinquis, atq; domeſticis familijs, uel comitiali morbo correptos, ad parietes & ſaxa ſeſe alliſiſſe: uel in amentiam uerſos, partim mutuis cædibus concidiſſe, partim dentibus ac unguibus in ſeipſos ſæuiſſe. quo malo perculſi, cauſaq; mali notata, Archidiaconum cum ſacris uaſis & omni inſtrumento templi Spicimirẽſis conquiſito, domum remiſerunt. Addunt Dlugoſſus & Vincentius, ex eo tempore Pomeranos Religionem Chriſtianam ſuſcepiſſe: hiſq; adſtipulatur Albertus Crãtius, qui etiam Pomeranos, Boleſlai huius Principis opera, Chriſtianos factos eſſe ſcribit. Sbigneum fratrem, propter proditionem ſæpius tentatam, quum omnes capite plectendum cenſerent, Boleſlaus exilio multat: ipſeq; ad Henricum Imperatorem ſe recepit.

Vaſiſq; templi ablatis,
Poſt plagam graſſantem
Pomerani remittunt omnia ablata, &
Fiunt Chriſtiani.
Sbigneus proditor fit exul.

DE GERMANICO BELLO, ET POST affinitate cum Henrico Cæſare. Caput V.

ANno demum poſt Chriſtum natum 1109. bellum Germanicum contra Boleſlaum exarſit, breue quidem illud, ſed proſpero ſucceſſu magnaq; gloria Polonorum & Boleſlai Principis geſtum. Henricus enim Cęſar, adiutos à Polonis Vngaros, & uexatos Boemos indignè ferens, bellum parabat: ſolicitabatur & à Sbigneo exule magnis pollicitationibus, eaq; ſpe implebatur, ut per Sbigneum nullo negotio Poloniam omnem in poteſtatem ſuam redacturum ſe, crederet. Affirmabat enim Sbigneus, primo eius aduentu certatim ad ſe Polonos defecturos eſſe. Igitur initio æſtatis Poloniæ partẽ, quæ nunc Marchiæ Brandeburgenſis & Sileſiæ nomen habet, ingreditur: captis quibuſdam oppidis, exercitum ad Glogo-

An. 1109.
Henricus Cæſar contra Boleſlaum, Sbigneo etiã impulſore,
Bellum gerens, &

Glogouiam oppugnans, Glogouiam ducit. magna ui oppugnatur oppidum, frequens quidem ea tempeſtate, ſed non munitiſsimũ. Oppidani ueriti, ne, capto per uim oppido, extrema quęque ab irato hoſte paterentur, quinq; dierum inducias petũt: quibus, niſi ſuccurſum ſibi eſſet, deditionem promittũt: obſidesq; dant primorum ciuium liberos. Ad Boleslaũ itaq; mittunt: quanto in diſcrimine ſit oppidum, ac quid cum hoſte conſtituerint, exponunt: orant, ut illis opem celeriter ferat. Collaudauit ille eorum conſilium: maturè ſe affuturum pollicetur. quòd ni affuerit: ſuſtinere hoſtilem impetum iubet. ni faciant: deleturum ſe eos poſt diſceſſum Cæſaris, iurat. Valuit apud Glogouienſes plus fides & auctoritas Principis, quàm priuata pietas: itaque biduo, quod de inducijs erat reliquum, ad ſuſtinendam uim hoſtium omni ope ſe comparant. Adueniente ergo quinta die, promiſſam deditionem Cæſar poſcit: ubi uerò mutatos oppidanorum animos uidet, corona oppugnat oppidum, obſidesq; pallijs (quæ aſſeres compacti ſunt, qui milites mœnibus ſuccedentes tegunt, & à miſſilibus defendũt) alligari, & ad mœnia obuerti iubet (ut, dum ſuis oppidanorum miſericordia parcit, facilius & liberius mœnia ſubeant) ſed nihilominus oppidani omne telorum genus in ſuos iuxtà ac in hoſtes congerunt, ac omni ratione uim hoſtium depellunt. Cæſar, hoſtiũ conſtantiam admiratus, & ſuorum pericula ac uulnera miſeratus, receptui canere iuſsit: ab obſidione tamen Glogouiæ non receſsit. Iam Boleslaus exſpectata auxilia acceperat, ualidasq; de ſuo milite copias habebat: itaq; *A Boleslao uexatur.* propius hoſtem accedit: nec tamen pugnãdi copiam, quamuis flagitantibus ſuis, faciebat: ſed è latebris & inſidijs hoſtilem exercitum carpebat: pabulatores excipiebat: ſæpius intempeſta nocte, cum clamore & clangore tuba-

rum,

rum, hoſtiũ caſtra adequitabat: excubias aut opprimebat, aut è ſtationibus pellebat. Itaq; neq; oppugnandi oppidum, neq; reficiendi ſe, neq; quieſcendi ſpatium hoſti dabat: adeoq; tunc celebre inter hoſtes Boleslai nomen fuit, ut laudes & uirtutes eius tota caſtra, compoſitis etiam ad id carminibus, perſonarent: & ipſe Cæſar, ne id fieret, capitali pœna ſancire cogeretur. Angebatur autem ancipiti malo Cæſar, obſeſſo, quàm obſidenti, ſimilior. Tandem Boleslaus, ratus Cæſarem non ſatis auſpicati belli iam pertæſum, ſimul quòd hyems inſtabat, faciliorem placidioremq; fore: Legatos ad eum de pace miſit. Edit ille pacis conditiones, ut Sbigneus in Principatũ ſuum reſtituatur, & ut Poloni tributarij ſint Romano Imperio. Duræ uidebantur legatis conditiones: neq; exiſtimabant, Principem eas accepturum eſſe. Ibi Henricus Cæſar, ambitioſe admodum & arroganter, oſtendens Legatis theſaurum quem ingentem habebat: Hic, inquit, Polonos perdomabit. Erat legationis princeps Scarbicus Comes ex ea gente, quæ inſigne habet W literæ geminæ maiuſculæ: hic ſtultam Cæſaris iactantiam notans, annulo quem digito geſtabat in theſaurum proiecto: Aurum, inquit, adijciamus auro. Id ſcomma intellectum Cæſar eluſit, lingua inquiens Germanica, Hab danck: quod eſt, Gratias ago: inde manſit Familiæ id nomen, ut Habdanci dicãtur. Reuerſi ad Boleslaum Legati mandata Cæſaris referũt. Mirari ille conditionum iniquitatem, quaſi uictor uictis leges imponeret, ac non dubia adhuc eſſet Martis alea: itaq;, quam non impetrabat pacem, ui & armis extorquere pergit: Cæſariq; nullam dat lignandi, pabulãdi, commeatus petendi, atq; adeò è caſtris prodeundi facultatem. quibus malis fatigati Germani, maioraq; metuentes, aliò tranſ-

Boleslai nominis celebritas.

Boleslaus petens pacem.

Dũ iniquas conditiones Cæſar proponit

Satis arroganter.

Pergit urgere Germanos.

Glogouia obſidione ſoluta. ferre bellum ſtatuunt:ideoq́ ſoluta Glogouiæ obſidione, Vuratiſlauiam urbem inſtructa acie contendunt: quò magno cum labore & cæde ſuorum Cęſar uenit. Eſt *In campo* circa Vuratiſlauiam latè patens planicies: is locus Boleſlao uiſus eſt peropportunus ad dimicationem prælij, & noſtris, propter leuem armaturam & pernicitatem equorũ equitumq́ multitudinem, quàm hoſtibus, commodior: itaque paucis milites cohortatus, hoſtibus pu*Pugnatur* gnandi copiam facit. Prælium hoc ferè exoriente Sole initum, durauit uſq́ ad meridiem, & inclinabat quidem ad hoſtes uictoria (reprimebantur enim noſtri equites graui illorum armatura:) uerùm Boleſlaus omnia ſolicitè prouidens, ubicunq́ deteriori loco rem ſuorum ani*Fortiter ac uiriliter* maduertebat, accurrebat: & hortando, orando, ſubſidiarias copias ſubmittẽdo, inſtaurabat pugnam: tandemq́ Polonorum ac Sileſiorum uirtute, inclinauit ad Boleſlaum uictoria. Permulti tunc utrinque interfecti ſunt: campus ubi pugnatum erat, plenus cadauerũ, acerbum & miſerabile ſpectaculum exhibebat. Ac noſtri quidem conquiſiti ac ſepulti ſunt: Germani inſepulti canibus & uolucribus eſca iacuere. Inde autem, quum eò tanta uis canum conueniſſet, ut difficilem trãſitum præberet pau*Caninc.* cis iter facientibus, Caninus campus à Polonis atq́ Germanis locus ille dictus eſt: & in hodiernum uſque diem utraq́ lingua is qui ibi eſt uicus, nomen hoc retinet. ab*Fama Boleſlai creſcit: & pax ei delata* eſt autem uno à Vuratiſlauia milliario. Poſt hanc pugnã clarius iam, quàm antehac, Boleſlai & Polonorum nomen apud Germanos factum eſt: tum & pacem Henricus cum Boleſlao facere cupiebat: ſed offerre eam ultrò, quam dudum à ſe petitam negarat, turpe ſibi ducebat: ideoq́ communes ad extremum amicos ſubornauit, qui Boleſlao perſuaderent, ut ipſe eam à Cæſare peteret,

teret, ac de uoluntate ipſius prolixè illi pollicerentur. Vicit animum ſuum Boleslaus, ut ipſe ad Cæſarem Babenbergam(oppidum id eſt Franconiæ)ſplendido apparatu & comitatu proficiſceretur: adueniens comiter & honorificè acceptus eſt à Cæſare, nouaq; affinitate ſempiterna amicitia inter ipſos Principes & poſteros ipſorum ſancitur & ſtabilitur. Nam Boleslaus Hērici ſororem Adleidam uxorem duxit:& filio ſuo Vuladislao, impuberi adhuc, Criſtinam eiuſdem Cæſaris filiam paruulam deſpondit. Peractis autem magna celebritate & ſumma omnium lętitia nuptijs, datis & acceptis ultrò citroq; magnis muneribus, Boleslaus in Poloniā reuertit.

Affinitate firmatur.

Adleida Boleslai, Criſtina Vuladislai uxor.

DE BELLO CVM RVSSIS ET POMEranis geſto. Cap. VI.

EXcurrerāt tunc fortè Pruſsi & Pomerani prędabundi in Maſouiā: iamq; uaſtatis pagis permultis, celeriter ſe cum præda domum recipiebant: quos Maſouiæ prefectus Magnus tumultuaria collecta manu perſequutus, prima luce, poſt populationis laborē largioreſq; ex præda epulas altum dormientes, oppreſsit, ſexcentis interfectis, mille & ducentis captis. Atque hæc uictoria de barbaris Simoni Epiſcopo Plocēſi, pietate & ſanctimonia uitæ uenerando ſeni, refertur accepta: quòd is & animauerat noſtros in hoſtem, & pugnantibus ijs Dei opē implorare non ceſſauerit, Moyſen populi Dei Ducem imitatus: cuius precibus & extenſione manuum magis, quàm armis atq; uiribus, Amalechitas profligatos eſſe, ſacris Hebræorum literis proditum eſt. Non ſatis uerò pœnarum Pomeranos atq; Pruſſos dediſſe ratus Boleſlaus, exercitum ad Cruſuiciam conuenire iubet. Iam moueri caſtra debebant, & ecce clara die, inſpectante omni

Pruſſos & Pomeranos, cum præda redeuntes domum, Magnus opprimit.

Simone Epiſcopo & Hortatore & Precatore.

Boleslaus inſuper perſequitur eoſdē.

A formoſo iuuene animatus:

Et Naclo oppugnato,

Pomeranis atq; Pruſsis

Poſt ſacra die S. Laurētij peracta

exercitu, apparuit in culmine baſilicæ Cruſuicenſis formoſus iuuenis, cādida ueſte refulgens: cunctisq; ſtupentibus, deſilijt, & ante ſigna progreſſus eſt. Ibi uniuerſus exercitus lætus oblatum ſibi à Deo ducem ſequitur: ubi uerò ad Naclum Pomeranorum urbem tum principem & munitam, uentum eſt, iuuenis ille malum aureū, quod in manu geſtabat, aduerſus oppidum proiecit, & ſubitò diſparuit. Oppugnatum eſt oppidum ſumma ui. qua oppugnatione oppidani perculſi, quindecim dierum inducias à Boleslao impetrant: à Pruſsis autem ſuis & Pomeranis auxilia petunt. Ingentes Pomeranorum & Pruſſorum copiæ conuenerunt, ſilenti agmine ad Naclum iter facientes: noſtrosq; incautos & inopinantes opprimere ſatagunt. Fortè tunc erat dies S. Laurentio Martyri ſacra: qua noſtri nihil de hoſtibus ſuſpicati, & quòd induciæ adhuc cum oppidanis durabant, inermes Diuinę rei uacabant: & iam, ſacris peractis, diuerſi diſcedebant: quū ſubitò conſpicantur hoſtes, agmina è uicinis ſyluis explicantes. Conclamatur itaq; ad arma: perturbantur noſtri, non tam multitudine hoſtium, quàm quòd in puncto temporis omnia prouidenda & facienda erant: ſed hoſtes cunctantes, & frontes atq; latera exercitus ſui ſudibus præuſtis & haſtis tranſuerſis in modum ſepis munientes, noſtris colligendi ſeſe, arma capiendi, & ordines explicandi, ſpatium dederūt. Difficilis quidem propter ſepes & foſſas, noſtris futura erat pugna: ſed Boleſlaus nuda eſſe hoſtium terga animaduertens, Scarbimiro Magiſtro militiæ negotium dedit, ut, quum ipſe à frōte hoſtem adortus in ſe cōuerterit, ille cum parte copiarum facto circuitu, à tergo in auerſos impetum faciat. quod ubi factum eſt, clamore cædeq; à tergo orta, ſumma fit inter hoſtes trepidatio & cōfuſio. Perrumpit denique

niqueimpedimenta Boleslaus: hoſtes uerò utrinq; circumuenti,quum ſe uallo expedire non poſſent,maxima ſtrage ita conciſi ſunt, ut cæſorum numerus ad uiginti ſeptem millia perueniſſe dicatur: lacubus & paludibus etiam multi hauſti memorantur,captiq; fuere bis mille. Naclum ergo,ac alia Pomeranorum oppida Boleslao ſe dedunt:quibus omnibus Boleslaus præfecit Suentopelcum, unum de Proceribus & Conſiliarijs ſuis, de Griphonum ſiue Griphium familia,hominem, non tam opibus aut natalium ſplendore, quàm uirtute & ſcientia rei militaris clarum.

Cæſa.

Cum alijs oppidis potitur. Suentopelcus Pomeranus præfectus.

DE BOEMICO BELLO, PRVSSIA VASTAta, Sbignei nece, & Boleslai pœnitentia, atq; Caſtellano Cracouienſi in locum Palatini tranſlato.

Caput VII.

EXarſit rurſus Boemicũ bellum, à Boleslao quietis & otij impatiente conflatum: cuius prætextus fuit Sobeslai in Polonia exulis, Vuladislai Boemorũ Principis fratris,reſtitutio. Præmiſerat legatos ad Vuladislaũ Boleslaus,poſtulans, ut cũ Sobeslao fratre ultrò in gratiam iniret,Principatumq; partiretur: quod cùm nõ impetraſſet, Boemiam cum infeſto exercitu ingreditur, & obuia quæq; uaſtat. Antequam cum Vuladislai copijs congreſſus fuiſſet Boleslaus,ſanctum ſacræ Miſſæ ſacrificium fieri curauit, militesq; ſuos ſacris Chriſti myſterijs à ſacerdotibus procurari uoluit: atque ita animatis ſuis,ubi pugnę copia facta eſt,ipſe inprimis hoſtem,qui ante alios pugnam ciebat,manu ſua peremit: huic proximum Derslaus Pocillator.quo exemplo incenſus ardor cæterorum militum,hoſtem referre pedem coegit. Hic ergo noſtri uictoria potiti, repetitaq; è ueſtigio in Boe-

Boleslaus, occaſione quæſita, Boemis bellum infert: &

Apud Miſſam ſumpta Euchariſtia.

Vincit.

miam excurſione, incolumes cum ingenti præda in Poloniam reuerterũt. Hoc eodem anno, qui fuit à Chriſto
An. 1114. nato 1114. cum expeditis copijs Boleslaus Pruſsiam in-
Ex Pruſsia uaſtata greſſus, uicos, pagos & oppida, ferro & igni uaſtauit: magnam prædam, nuſquam prodeũte ad dimicationem
Ruſtici in Poloniam deducti. hoſte, abegit: & captiuos, quorum ingens erat numerus, ad colendos agros in Polonia per diuerſa loca diſtribuit: extantq; etiamnũ nonnulli pagi, qui ex eo tem-
Sbigneus. pore Pruſſorum nomen retinent. Sbigneus autem reliqua ſpe, quam habebat in Boemorum & Pomeranorũ armis, penitus abiecta, fratris clementiam & miſericordiam ſupplici legatione rurſus tentat: fratri, quem ipſi Deus, & uirtus ipſius Dominum conſtituiſſet, ſemper
Clementia Boleslai ſe obſequentem fore pollicetur. Emollit fregitq; hæc legatio Boleslai animum, ſuapte natura ad miſericordiam pronum: reuocatur Sbigneus, nequidquam reclamantibus proceribus. Veniens autem nihil de faſtu & uanitate ſua remiſit: ſed quem legati ſupplicem ad pedes
Abuſus. fratris proſtraturum ſe eſſe polliciti fuerant, is cum tubis atque tympanis incedens, præferri ſibi ſtrictum gladium, de more Principũ, iuſsit. Cœpit mox Boleslai animũ ſubire facti pœnitentia, quòd inſanabile cernebat ingeniũ Sbignei: quem igniculum in pectore Boleslai quum magis alerent infenſi Sbigneo Proceres, eò im-
Interficitur. pellunt mitiſsimum Principem, ut fratrem interficien-
Pœnitetq; Boleslaũ facti. dum mandauerit. Vehementer poſtea Boleslaum admiſsi facinoris, & contaminatæ una illa labe exiſtimationis ſuæ, pœnituit: multisq; poſtea lachrymis, eleemoſynis, & laboribus peregrinationum ultrò ſuſceptarum (ut infrà dicetur) id ſcelus eluit. Non multo autem
Cap. 10.
Scarbimiro Palatino Cracouienſe interiecto tempore, poſt admiſſum hoc in Sbigneum facinus, Scarbimirum Palatinum Cracouienſem cepit.

in car-

in carcerem coniecit, excæcauit, Senatu mouit, & abdicare ſe utroq; Magiſtratu coegit: propterea quòd is elatus rebus ſecundis, & bellis aliquot ſuo ductu proſperè geſtis, omnia ſibi arrogaret: Regem, gratia populari fretus, contemneret, conuitijs ac maledictis inceſſeret, & iam in apertam rebellionem euaſurus eſſe uideretur. Atq; ex eo tempore deinceps Caſtellano Cracouienſi, qui lōgè inferior fuerat, prior in Senatu locus datus eſt.

Spa dignitate priuato.

Caſtellano Crac. prior locus in ſenatu datur.

DE BELLO PRVSSICO ET POMERANO, Suentopelci perfidia punita, & fide à Pomeranis conſtanter recepta. Cap. VIII.

SEquenti anno, qui fuit 1118. Boleslaus pacatis domi rebus, ſtatuerat Pruſſos ac Pomeranos, fractos iam ac debellatos, ad extremum perdomare: uerùm imbres anni illius perpetui, & ingens aquarum uis ac inundatio (quæ neq; ſeri agros, neq; meti, paſſa eſt: neque id in Polonia modò, ſed in uicinis quoq; regionibus) quieſcere eum coegere. Præceſſerat autem eos imbres tale prodigium, quòd cœlum totas tres horas poſt occaſum Solis ardere uiſum eſt. Sedatis porrò uentis ac tempeſtatibus, quæ poſt imbres ſuperiores uehementes ac diuturnæ fuêre, bellum contra Pruſſos & Pomeranos perſequitur. Extremam autem uaſtitatem timentes Pruſsi & Pomerani, iuuentutem omnem, opificumq; & agreſtium multitudinem armarunt: &, ultimam prælij fortunam tentaturi, Boleslao cum exercitu aduenienti occurrerunt. nec ille quidem cunctatus eſt, quin mox cum hoſte, quamuis numeroſiore, manus cōſereret. Pugnatum eſt à primis Marte dubio (ibi enim robur omne ſui exercitus hoſtes collocarant;) ſed his partim cæſis, partim

An. 1118.

Poſt aquarū inundationes,

Prodigio præſignatas,

Et poſt tempeſtates diuturnas,

Pruſſos et Pomer. iterum Boleslaus

Vincit &

nouis aliquot Boleſlai cohortibus perturbatis, reliqua multitudo imbellis in fugam effuſa eſt. Parci iuſsit Boleſlaus fugientibus, ne regio cultoribus uacua prorſus

Capit. redderetur: itaq; multò plures capti, quàm cæſi: reliqui cum rebus ſuis & munitionibus & oppidis Boleſlao ſe

Suentopelcus perfidus. dedidere. Reſtabat Suentopelcus Nacli præfectus: qui, dominandi cupiditate ductus, minus erat dicto audiens Boleſlao: & cum Pomeranis, hoſtibus Polonorum, ſocietatem iniuerat. Ac tentabat quidē Boleſlai animum per internuncios: ſed ille, peſsimi exempli facinus nolēs

Naclo oppugnato ſemel & impunitum relinquere, Naclum obſidebat: tandem uerò, quòd perdifficilem oppugnationem tempus hybernū præbebat, ſoluta obſidione, pecuniaq; & filio Suentopelci obſide accepto, diu negatā Suentopelco & Na-

Iterum. clenſibus dat ueniam. Sed iterum proxima æſtate, noua Suentopelci & Naclenſium defectione permotus, adeò conſtanter urbem eandem oppugnauit, ut oppidani, de-

Captus conijcitur in carcerem. ſperatis rebus, uitam modò pacti, oppidum & Suentopelcum dedere cogerētur: quem Boleſlaus mox perpetuo carceri mancipauit. Naclo recepto, cuncta Pomera-

Pomerani poteſtatis Polonorum facti, Chriſtiani fiunt. nia in poteſtatem Polonorū uenit: Religionemq; Chriſtianam, bis antè ſuſceptam, & bis rurſus repudiatā, tunc demum (auctore Boleſlao) tertiùm cum Varciſlao Duce recepit, & hucuſq; retinet.

DE NVPTIIS VVLADISLAI, CAZIMIRO nato, bellis cum Volodoro Ruſsicis, & expeditione Danica. Cap. IX.

BOleſlaus itaq;, pacata omni Pomerania, dimiſſoq; exercitu, reuerſus in Poloniam, ſequenti anno nu-

Vuladiſlai nuptiæ. ptias filio Vuladiſlao, cum Criſtina Henrici Imperatoris filia, qui tum demum ambo puberes facti fuerant, maximo apparatu celebrauit: quibus Stephanus Rex Vngariæ,

garię,ac Ruſſorum Boemorum'que Duces,interfuêre. Exacto autem poſt eas nuptias anno, qui fuit 1122. Adleida Boleslai uxor, poſt decem annorum ſterilitatem, filium Cazimirum peperit. Eodem quoq; anno Volodor, Præmislienſium Dux, quum ſæpe latrocinantium in morem prædas è Polonia ageret, nec deſiſteret admonitus à noſtris, apud Vuyſſokie profligatus, captus, & ad Boleslaum adductus, uicies mille pondo ſiue marcis argēti ſe redemit. Anno deinde, qui fuit poſt Chriſtum 1124. nouam in Danos expeditionem Boleslaus ſuſcepit, cuius cauſa fuit Petrus, clara & illuſtri apud Danos ortus familia. Hic namq; quum ſe iuuenis in aulam Boleslai, quæ tunc longè apud exteros gloria rei bellicę florebat, contuliſſet: magna ingenij dexteritate & ſuauitate morum, citò ſe in gratiam & amicitiam Boleslai inſinuauit, ita ut poſtea multis magniſq; poſſeſsionibus, & inprimis Comitatu Scrinnenſi, & uxore illuſtri è genere Ducum Ruſsiæ, quæ Sbíslauam priorē Boleslai coniugē cognitione attingebat, ab eo cohoneſtaretur. Perdidicerat autem linguam Polonicam, & ita ſe ad mores Polonorum accōmodabat, ut nemo tanta illa bona externo homini inuideret: pater uerò huius Petri Guilelmus facilè princeps erat Procerū Daniæ, & plurimum gratia apud Henricum Regem ualebat, præfectus ab eo maximis quibuſq; negotijs. Quum autem Regem Abelus frater occidiſſet, Regnumq; inuaſiſſet: habebat in poteſtate ſua theſaurum ingentem Regium pater Petri. Certiorem is facit filium rerum Danicarum, admonens, ut cum aliquanto militum præſidio ueniens, theſaurum illum auferat: Petrus uerò refert ea de re ad Boleslaum Principem. Pollicetur itaq; Boleslaus non grauatim opem ſuam, cùm ut homini bene de ſe merenti

An. 1122.

Cazimirus ex Adleida ſterili natus.

Volodor Dux Præmislienſiū captus ſe redimit.

An. 1124.

Petrus Danus.

Danica expeditionis Boleslao auctor.

gratificaretur, tum quòd ea expeditione & opes Polo-
niæ augere, & nominis ſui gloriam trans mare etiam &
ad extremos Septemtriones proferre & propagare cu-
piebat: adeoq́ꝫ, claſſe ad Gdanū, Pomeraniæ oppidum
maritimum, ad tranſportandum exercitum inſtructa,
quum primùm per anni tempus rectè potuit, naues con
ſcendit: & commoda tempeſtate uſus, improuiſus in pri
mo littore Daniæ, ad quod claſsis appulerat, nemine
prohibente, copias expoſuit: ac per familiares atq́ꝫ mini
ſtros Petri, patriſq́ꝫ eius, omnium Danorum facilè ſibi
uoluntates adiunxit: quum profiteretur, ſe ulciſcēdi par
ricidæ Tyranni, & uindicandæ libertatis Danorum cau
ſa, aduenifſe. Tyrānus ergo, deſertus à ſuis, profugit: Bo
leslaus uerò facilè potitus omni Dania, munitiones Da-
nis reddidit: Regem eos, quem uellēt, creare ſibi iuſsit:
Poſt rem bene cōfectam confectis & conſtitutis rebus omnibus, theſaurum & o-
mnem Petri cognationem ſecum auexit: ſecūdaq́ꝫ naui-
gatione uſus, paucis diebus in Poloniā reuerſus eſt. Fer-
Templa & monaſteria conſtruit: à quo tur autē ſucceſſu temporis hic Petrus templa 77, duoq́ꝫ
monaſteria, alterum uirginibus, uiris alterum, diuerſis
in locis in Polonia de ſecto lapide extruxiſſe ac dotaſſe:
florētq́ꝫ adhuc in Polonia huius Petri poſteri, cygno in
Labentij manant. rubro ſcuto inſigni utentes: indeq́ꝫ Labenciorū nomen
habet ea familia. Cæterùm interea temporis, dum Bo-
Volodor perfidus leslaus Danicam expeditionem obit, Volodor Præmiſ-
lienſium Dux, immemor fœderum & iuriſiurandi, uici-
nam Poloniam cædibus & incendijs uaſtauit, uſque ad
Biecium oppidum: ingentemq́ꝫ pecudum, iumentorum
& hominum prędam abegit: itaq́ꝫ reuerſus à Danica ex-
Iterum uincitur. peditione Boleslaus, Volodoro bellum fecit, atq́ꝫ hunc
fortiter prælio uicit, multis fortibus & inſignibus uiris
partim in bello, partim in fuga trucidatis: Dux autem

Volodor Haliciam fugit. Poſt quam quidē uictoriam, Boleslaus liberius hoſtiles regiones diuexauit ac depopulatus eſt, uicemq́ Ruſsis cum fœnore reddidit. Quieuit à bellis, eo anno & cōſequētibus aliquot, Boleslaus Princeps: quum pleræq́ omnes finitimæ gentes, partim externis, partim ciuilibus bellis diſtinerentur.

Boleslai quies à bellis.

DE PIETATE ET POENITENTIA, PEREgrinationibusq́, Boleslai, ac bello cum Vngaris geſto, & Ruſſorum defectione dolo ſuppreſſa. Cap. X.

QVietem igitur Boleslaus nactus, ad Religionem cultumq́ Diuinum animum adiecit: baſilicā Cracouienſem humilem & neglectā in auguſtiorē formam redegit, excitatis altius muris, ac duabus turribus ad latera adiunctis: ſupellectilem auream ac argenteam maiorem in modum auxit: quin & collegium ſacerdotum ſeu Canonicorum eius baſilicæ, uiginti ad ueterem numerum adiectis, amplificauit: eisq́ certos pagos ipſe, Radoſſus uerò Epiſcopus decimas attribuit. permiſit autem pius Princeps Epiſcopo ius omne conferendi ea ſacerdotia ipſius arbitratu. Auctus eſt deinde ſui nominis filio Boleslaus: cui quidem poſtea Criſpo, à capillorum figura, cognomen fuit. Poſthæc Boleslaus, quamuis magnis in ornatum templorum, & in alimēta ſacerdotum atq́ egenorum impendijs & donationibus, iugiq́ precatione et lachrymis, & aſpero tenuiq́ uictu et cultu corporis, cilicio pro ueſte utens, & cinere ſeſe aſpergens, ægrotorumq́ mendicorum pedes ſubinde abluens, admiſſum in Sbigneum fratrem facinus ſedulò expiaret: quum alijs ſatisfaceret, tamen ipſe ſibi non ſatisfaciebat, niſi & laborem longe moleſtæq́ peregrinationis adijceret. Itaq́ ſolenne Chriſtianis quadraginta dierum ieiu-

Boleslaus cultum Diuinū amplificat in Eccleſia Cracouienſi.

Adiutus ab Epiſcopo, cui ius conferendorum ſacerdotiorum dedit.

Boleslaus Criſpus natus.

Boleslai, propter Sbigneū fratrem caeſum, pœnitentia, &

Peregrinationes ad

nium,pane tantùm & aqua guſtandis, ciliciumq́ indutus,quum exegiſſet: paucis ſacerdotibus & alijs pijs hominibus comitatus,ad Aegidij tutelaris ſui Diui ſepulchrum peregrinationem priuati habitu ſuſcepit: atq; id iter magna ex parte nudis pedibus confecit,nullum templum,nullum monaſterium, nullum egentium domicilium,neminem deniq; ſacerdotem aut mendicum præteriens, quin liberalitatis & munificentiæ quippiam in eum depromeret. Quindecim dies apud Diui ſepulchrum, ieiunijs & ſupplicationibus uacans, commoratus,quum in Poloniam reuertiſſet: Vere iterum proximo alteram peregrinationem in Vngariam, ad diui Stephani ſepulchrum,inſtituit: eaq; religioſe & pedeſtri itinere obita, Gneſnam etiam adijt ad diui Adalberti reliquias,paulo antè Iacobi Archiepiſcopi opera in propatulum è latebris prolatas, in quibus diu, poſt uaſtatum à Boemis (exulante Cazimiro) id oppidum, delituerant:& octoginta pondo auri,& multas gemmas, in urnam Diui contulit.His peractis,non ita multò pòſt Cazimirum filium, immatura morte defunctum, amiſit: uerùm eum mœrorem mox Miecislaus natus mitigauit. cui puero propter grauitatem morum & prudentiam,Senis cognomen additum eſt. Alius item ſequenti anno,qui fuit 1132.natus eſt ei filius:qui,aui materni & auunculi Cæſarum nomine, Henricus appellatus eſt. Pòſt in Vngariam ualido cum exercitu, & euocatis ex fœdere Ruſſorum auxilijs,contendit, Stephani Regis Vngariæ liberos in Regnum reſtituturus. nam hos Vngari, mortuo Stephano, Belam cæcum Regem creantes,prætericrāt.Occurrit igitur Boleſlao in Scepuſienſi territorio cum magnis Vngarorum & Auſtriorum copijs Albertus Marchio ſuperioris Pannoniæ, ſiue Auſtriæ,

D. Aegidij, D. Stephani, & D. Adalberti. Gneſna uaſtata. Cazimiro mortuo, Miecislaus Senex naſcitur,& An.1132. Henricus. Bello Vngarico &

ſtriæ,cum quo ſoror Belæ Regis nupta erat: committitur durum prælium: tandem uerò uirtute & conſtantia noſtrorum,ac Ducis ſolerti diligentia, in fugam hoſtes acti ſunt. Ab Vngarico bello Boemorum in Poloniam incurſione Boleſlaus reuocatus deinceps eſt: Ruſsiq́; nouas res moliri, & ad excutiendũ iugum Polonorum aſpirare cœperunt. quæ res quum permanaſſet, conturbauit Boleſlaum illa alieno ſuo tempore conſtituta rebellio: quòd ad duo maxima bella, Vngaricum ſcilicet ac Boemicum, tertium non minus accederet. Senatum itaq; conuocat: exponit de intēpeſtiua Ruſſorum defectione: dicuntur ſententiæ.ibi inter alios Proceres Petrus Vuloſtouicius,Comes Xianſenſis, uir magni ingenij & cõſilij.in eam ſententiã uerba fecit,ut diceret: Nõ maximo negotio naſcentem rebellionẽ opprimi poſſe, ſi caput eius rebellionis Iaropelcus amputetur:idq́; arte facilius eſſe factu, quàm apertis armis: nec dedecere, ſi dolo perfidia uindicetur: ad eamq́; rem operã ſuam pollicetur,cætera quietos eſſe iubet. Inde ergo paucis fidis comitibus, neque tamen conſilij conſcijs, aſſumptis,in Ruſsiam ad Iaropelcum proficiſcitur: exilium & fugam ſimulat: Boleſlai crudelitatem in ſe, & iniurias graues, incuſat:fugæ perfugium à Iaropelco petit: addit multa de impotentia & ſæuitia Boleſlai in omne genus hominum,quibus rebus ſuis exoſus factus ſit. Pergratus fuit aduentus Petri Iaropelco:gaudebat, diuinitùs ſibi oblatum conſilij ſui adſtipulatorem & adiutorem: unde Petrus, ſua etiam reſponſa ad Iaropelci uoluntatem accõmodans,facilè ſeſe in intimã eius familiaritatẽ inſinuauit. Itaq; Iaropelcus, cõmunicato cũ ſuis cõſilio,rebellionẽ maturat.Rus autem fortè ſeceſſerat cum paruo comitatu: ſecutusq́; eum erat & Petrus:qui, obſeruata rei

Boemico. *Ruſſi rebellant: propterea q́;.* *Ex conſilio Vuloſtouicij.* *Iaropelcus dolo*

Capitur, bene gerendę occaſione, Iaropelcum cum paucis prandentem, ſigno comitibus ſuis dato, comprehendit, conſtringit, & equo impoſitum celeriter, diſpoſitis prius per loca equis & nauibus, auehit, & incolumis ad Boleslaum perduxit. Collaudauit fidem, ſtudium & operam Petri Boleslaus, peramplisq; eum muneribus ornauit: Iaropelcum uerò cuſtodiæ tradidit: unde intra uertentem annum, maximo auri & argenti pondere à Va- *Et redimitur.* ſilo fratris ſui filio redemptus, ad Principatum ſuum, data Boleslao fide, reuerſus eſt.

DE IAROPELCI FRAVDIBVS, ET Boleslai apud Haliciam extremo uitæ periculo. Cap. XI.

Iaropelcus ſubornato à ſe Vngaro, NOn diu manſit in fide Iaropelcus. Namq;, ut par pari referret, Vngarum quendam, hominem non ignobilem, cæterùm uafrum atque callidum, ſubornarat, qui pro perfuga (ob defenſas Stephani liberorum partes) ad Boleslaum delatus, captata occaſione uel uitam illius peteret, uel inſigni aliqua clade Polonos afficeret. *Per cuius uafriciem fefellit Boleslaũ credulum, &* Is itaq; Vngarus induſtria ſua et eloquẽtia, et bene aſſimulatis ad tẽpus officijs, ita ſe in amicitiã creduli Principis breui tẽpore inſinuauit, ut & ad conſilia quæ habebãtur de Rep. adhiberetur, & Pręfectura Vislicenſi donaretur: quũq; Boleslaũ regno abſentẽ, propter cõponẽdas res Boemicas, apud Lothariũ Cęſarẽ animaduertiſſet: cõmodã proditionis occaſionẽ nactus, celeri nuncio *Vislicium* Iaropelcum aduocat: ad VI Idus Februarij, ad Vislíciã adeſſe cũ expeditis copijs iubet. Certior uerò Vngarus de aduẽtu Ruſſorum factus, cõmigrare uiciniã omnem cum liberis, uxoribus & facultatibus ſuis Visliciam iubet: libenterq; id facit Nobilitas & plebs, quò ſe ſuaq; loco munito ab hoſtium armis defendat. Adſunt etiam

ad

ad condictũ tempus Ruſsi:intromittuntur in oppidum
intempeſta nocte: nullo neq; ætatis neq; ſexus diſcrimi- *Miſerè affli-*
ne,cædem edunt:oppidum ſuccendunt:nobiliores ac di *xit,*
tiores, cum reliqua præda domum abigunt. Proditori *Dignum pro-*
uerò Iaropelcus,præmij loco,linguam præcidit, oculos *ditore reddit*
effodit,genitaliaq; membra abſcidit. Sic ille perfidus di *premium:*
gnam ſceleris ſui pœnam luit.Oderunt enim ferè prodi- «
torem Principes atque Reges, quãuis proditionem a- «
ment.Reuerſus ex Germania Boleslaus, quum de Viſ- «
licenſi excidio,& Iaropelci perfidia didiciſſet, ingentes *Boleslaus ue-*
aduerſus Ruſſos iras concipit: magnoq; non modò ex *rò rependit*
nobilitate, ſed etiam ex oppidanis & agreſtibus exerci- *Iaropelco uiø*
tu collecto,Ruſsiam fremens(perinde ac leænæ, uel ur- *cem,*
ſæ,rapto fœtu ſolent)ingreditur:quumq; nemo obuíam *Ruſsia*
prodiret(nam Iaropelcus, peccati & uirium ſuarum ſibi
conſcius,procul in paludes & ſyluas ſeſe abdiderat)ob- *Crudeliter*
uijs quibuſq; crudeliſsimè uaſtatis, onuſtus cum ingen- *uaſtata.*
ti præda reuertitur in Poloniam. Irritatus magis quàm
fractus ea cæde Iaropelcus & cæteri Ruſſorum Princi- *Iaropelcus*
pes,iterum de ratione belli cum Polonis gerendi conſul *iterum cum*
tant:in eamq; ſententiam ueniunt, ut dolis aggrediãtur *Ruſsis,per*
eos,quibus uirtute pares eſſe non poſſent.ad quam qui-
dem rem optata eis ſeſe occaſio obtulit. Nam Iaroslaus
Halicieñſium Dux, quòd cum Polonis ſentire ac conſilia
Ruſſorũ prodere diceretur, Principatu eiectus ad Bo-
leslaum cõfugerat:Halicienſes itaq; à Ruſsis ſubornan- *Halicieñſium*
tur,ut,ſimulato Principis deſiderio, à Boleslao petant, *fraudem,*
ut eum primo quoque tempore reducat:pœnitere Ruſ- *Boleslaum*
ſos, quòd eum eieciſſent. Faciunt iuſſa Halicienſes: ea- *credulum,*
dem penè confirmãt nobiles quidam Vngari,Halicien- *Vngaris ad-*
ſibus finitimi,ab eiſdem ad aſtruendam inſtitutam frau- *iuuantibus*
dem conducti. Habuit dictis fidem Boleslaus (ut erat *Halicienſes.*

 natura.

natura credulus & apertus:) proptereaq́ iuſto quidem, ſed minori tamen exercitu, quàm pro belli magnitudine & clandeſtino apparatu Ruſſorum, Iaroslaum reducit, nihil hoſtile ſuſpicatus. Aduenienti porrò Haliciam primæ Vngarorum turmæ inſtructæ gratulabundæ occurrunt, & præteruectæ noſtros, extremum agmen claudunt: ſubſequuti deinde Halicienſes, idem & ipſi faciũt: & ecce apparent procul à fronte inſtructæ Ruſſorum acies, quas Iaropelcus citato curſu ducebat. Præcipitatũ ſe in inſidias Boleslaus uidebat: & quanquam longè imparem ſe hoſtium numero animaduertebat: tamen, qui ſemper ſolitus eſſet uincere, ſatius eſſe ducebat honeſtè occumbere, quàm fugiendo, uictoriam ultrò hoſti concedere. Itaq́ inſtructis pro tempore aciebus, ſignoq́ dato, primus in hoſtem imminentem impetum facit: concurrunt infeſtæ acies. iamq́ res noſtrorum meliori loco eſſe incipiebant, quum ſubitò perturbatis ordinibus, & fugæ initio à Palatino quodam orto, ſequentibus eum qui proximi ſteterant, magna pars exercitus Polonici in fugam coniecta eſt. Pugnabat nihilominus cum paucis, & ijs quidẽ partim ſaucijs, partim laſsis, Boleslaus: & quum fugere ſibi turpe duceret, nolebat tamen inultus mortem oppetere. Fortè equus cui inſidebat, multis uulneribus confectus concidit: cui miles quidam gregarius equum ſubdidit, & ut Patriæ magis quàm gloriæ ſuæ rationem duceret, fugaq́ melioribus ſe rebus ſeruaret, orauit. Sic ille tunc quadragies ſepties uictor Princeps, nobiliſsimi uiri fuga proditus, gregarij militis opera morti ſe eripuit. Sic fortaſſe uoluit eum Deus magis humiliorem reddere, & incertæ felicitatis huius mundi certam oſtendere uanitatem.

In eas inſidias precipitat, ut, uiſi poſt

Palatini fugam

Miles gregarius opem ei tuliſſet.

Ibi occumbendũ ei fuiſſet.

DE EXTREMIS BOLESLAI CRIVOVSTI ante mortem actis, eiusq́ uita moribus.

Caput XII.

Boleslaus remunerat Palatinum & Militem, Redimitq́; captiuos: &

REuerſus autem in Poloniam, Palatino fugæ principi leporis pellem, colum & fuſum, dono miſit, meticuloſitatem eius notans (qua ignominia ille ad uoluntarium ſuſpendium adactus eſt:) militem uerò ſalutis ſuæ auctorem, inſignibus nobilitatis luculentaq́ pecunia & poſſeſsionibus remuneratus, ad honores amplos euexit, poſteritatemq́ eius nobilitauit: deinde fiſcum ſuum in redemptionem captiuorum effudit. Et uehementer quidem angebatur animo Boleslaus (ut ſolent ĳ qui perpetuò ſecundis rebus uſi, aduerſo aliquo caſu affliguntur) pudebatq́ eum & pigebat ſuĳpſius, quòd tantæ illius cladis culpam in ſe agnoſcebat (quippe qui credulus nimium & incircumſpectus fuiſſet.) Pudore autem ac dolore ſtimulantibus, conſpectum hominum & colloquia uitabat. quę res ei maturabat mortem. Hāc uerò, toto anno lecto affixus & debilitatus, ubi appropinquare ſenſit: conuocatis Proceribus, qui officĳ cauſa undique conuenerant, de concordia apud eos uerba fecit: partitusq́ omnia, quæ tunc erant Polonicæ ditionis, inter quatuor filios, principatum & ſummam rerum penes Vuladislaum, natu maximum, conſtituit. In ea uerò partitione quintum filium Cazimirum, qui ſuperiori anno natus erat, prætererierat: id eum Proceres obliuione feciſſe rati admonent, ut ne illum exortem patrimonĳ relinquat. Reſpondit Princeps, Iam illi quoque portionem ſuam eſſe deſignatam. quod admirantibus cunctis: Non animaduertitis, inquit, in curru inter quatuor rotas quintam eſſe eam partem currus, cui homines inſident, & onera imponunt, quę quidem à rotis ſuſtentan-

Pudet eum imprudētia.

Conſpectum hominum fugientem.

Boleslai morituri ad Proceres oratio.

Principatus inter filios diuiſio.

tur atque portantur: eum igitur locum inter quatuor fratres quintus obtinebit, illisq́ ſuo tempore ſuccedet. *Futurorum præſcientia, &c* Diuinitúſne id, quod futurum erat, præſciuerit: an, ut ſolent homines, inſtante morte, alienati mente diuinare, dicere non habemus. Nec ita multo pòſt, ſacris Chriſtianorum myſterijs ritè procuratus, uita exceſsit, *Mors.* maximo totius Poloniæ deſiderio: quum regnaſſet poſt patrem triginta ſex annos, uixiſſet quinquaginta tres: funusq́ Ploſcum ſolēni pompa elatum, & iuxta patrem fuit conditum. Cæterùm os ei Carbunculus morbus ab ineunte ætate diſtorſerat: atque inde Criuouſti cognomentum habuit. *Crivouſtus.* Fuit uerò Princeps hic animo excelſo & periculorum contemptore, iuſti & æqui obſeruantiſsimus, ad beneficentiam & liberalitatem promptus, *Boleslaus qualis Princeps fuerit.* modeſtia & clementia ſingulari, laudis & gloriæ cupidus, pacis artium non penitus expers, uerùm belli ſtudijs longè præſtantior, ad quæ à teneris (quod aiunt) unguiculis toto animo ferebatur. Hic omnem ferè ſuum Principatum bella gerendo exegit: Miles ſtrenuus & audax: Dux prouidus, ſolers, animoſus & fœlix, excepto iſto uno Halicienſi prælio. Obijt autem anno Chriſti nati 1139. *An. 1139.*

LIBER

LIBER V.

DE VVLADISLAO SECVNDO PRIN-cipe, & Boemorum Duce fœdifrago.
Caput I.

MOrtuo Boleslao, quum, diu concordiam inter fratres cōſtitutionemq́ paternam ualere non poſſe (quòd infida ferè ſit omnis Regni ſocietas) Proceres animaduerterēt, conuentus apud Cracouiam agitur: quumq́ flagitatio fratrum, ſtudiaq́ & factiones comparatæ, ad unum deferri uniuerſam rerum ſummam non paterētur, nec rectius quicquam in mentem cuiquam ueniret, neceſſariò Boleslai conſtitutio approbatur: ut iuuenes certis ac definitis à patre finibus dominarētur: Principatus uerò, & ſumma belli paciſq́ auctoritas, penes natu maximum eſſet. Partitione Regni ſecūdum deſcriptionem patris facta, Vuladislao quidē natu maximo Cracouienſis, Syradienſis & Lencicīēſis tractus, itemq́ Sileſia obtigēre: Boleslao, qui Criſpus appellatus eſt, Maſouia, Cuiauia, Culmenſiſq́ ac Dobrinēſis tractus: Miecislao Gneſnenſis, Poſnaniēſis, Caliſsiēſis, & Pomerania: Henrico Sendomirienſis atq́ Lublinenſis: Cazimirus uerò infans, quemadmodum pater uoluerat, exors, à Vuladiſlao curandus atq́ educandus ſuſceptus eſt. atq́ hæc anno Chriſti 1140. acta ſunt. Mutata itaq́ Reip. forma, non diu uicinorum arma quieuēre. Primus enim omniū Sobeslaus Boemorum Dux, immemor fœderū, quæ cum Boleslao & uniuerſa Polonia iuriſiurandi religione interpoſita iecerat, Sileſiam infeſto exercitu longè lateq́ populatus eſt: iamq́ ad ſubigendam omnem eam oram

Partitio principatus

Secundum Boleslai conſtitutionem

Quadrifariam,

Et Cazimiri cura Principi Vuladiſlai commendato,

An. 1140.

Boemorum Dux Fœdifragus

A Deo percutitur. animum adiecerat, quum illum hæc molientem uindicta diuina, iuſta uiolati fœderis & iuriſiurandi ultione percutit. Nam ualida febre correptus, non multo póſt, inualeſcente morbo, extinctus eſt.

DE INIVRIA VVLADISLAI IN FRATRES, *uxore eius Criſtina impia & crudeli, Petro Dano indignè afflicto, Archiepiſcopi in arguendo libertate, & Vuladislao à fratribus uicto. Cap. II.*

Vuladislaus accisum Principatum dolens, & VVladislaus autem acciſum & mutilatum Principatum moleſtè ferens, ſibiq́ erepta ducēs ea quæ fratribus (patris uoluntate, cunctæq́ Poloniæ conſenſu) ceſſerant: acceptas iniurias & uaſtationem ditionis ſuæ ulciſci minimè perrexit: ęgrumq́ ſua ſpōte eius animum *A Criſtina uxore impulſus,* uxor Criſtina, ſuperba & auara, ambitioſaq́ mulier, & quę Polonos in porcorum loco habebat, Germanis ſuis impendiò delectata, magis etiam inflāmauit: quòd eum, præter mores iuraq́ Gētium, ad quartam modò partem Principatus detruſum eſſe dictitaret, qui in uniuerſum Principatum patri, utpote natu maximus, ſuccedere debuiſſet: ſe, Cæſaris filiam, Cæſaris neptem, ex inclyta familia, in ſpem uniuerſi Principatus ipſi nupſiſſe: hæcq́ eadem iterando, querendo, lachrymando, fremendo, & obiurgando, tandem ad maturandum impium facinus uirum impulit. Deliberato itaque ſcelere, tributum ſiue *Fratribus tributum imperat:* ſubſidium pecuniarum fratribus & fraternis ditionibus primùm imperat, ut eorum tentaret patientiam: &, ſi renuerent, iuſtum haberet belli ipſis inferēdi prætextum. *Moxq́;* Vbi paritum eſt, deinceps ad intercipienda, quæ eorum ditionis eſſent, animum cōuertit: nec Polonorum, quos *Coniunctus cum Ruſſis,* alienos à ſua cupiditate nouerat, miniſterio & militia uti ad eam rem auſus eſt: ſed Ruſſorum, cum quibus materno

terno genere coniungebatur, auxilia clàm aduocat: cum ijs iam apertè in fraternas ditiones graſſatur: edicit, ne cuiquam Poloni, præter ſe, obediant: contumaces uinculis aut uerberibus coercet, aut bonis multat. Ibi iuuenes, impio fratris propoſito perſpecto, quid faciant porrò, cum ſuis conſultant. Animaduertunt, à bello ciuili ſuos abhorrere: nec ipſi ſatis animorum ad uim fratris propulſandam habebant, propterea quòd uiribus minus ualebant, & quantum cuique fidendum eſſet, neſciebant. Itaq; ad miſericordiam Procerum confugiunt: paternorum meritorum, paternæ uoluntatis eos admonent: ipſorum fidei & protectioni ſe ſuaq; commendāt: ad fratrem etiam proficiſcuntur. & quoniam caput illorum conſiliorum glotem ſuam eſſe ſenſerunt, ad mulieris pedes ſeſe proſternunt, clementiamq; eius ſupplices implorant: uerùm ſurdis auribus preces eorum ipſa accipit. Commouit ea res multos ex primoribus, cùm iuuenum miſericordia, tum auaræ importunæq; mulieris odio: quæ præter hanc in fratres mariti ſui inclementiam, nouis etiam exactionibus animos multorum offenderat. Itaque impenſius iam & apertius nonnulli iuuenibus fauebant, inprimis autem Vuſeborius Palatinus Sendomirienſis, & Magiſter Militiæ: & Petrus Danus, Comes Scrinnenſis: qui monendo & obiurgando Principem ab inſtituto auocabat. quæ res ei ſi non exitioſa, calamitoſa certè fuit. Nam Vuladislaus, ut omnibus de rebus cum uxore communicabat, ita de Petri conſilio ac ſtudio ipſi narrauit. Excanduit ſubitò in hominem iracunda mulier, & Dobeſſum quendam, ex Equeſtri ordine iuuenem, quo familiarius utebatur, ad eum uel capiendum uel interficiendum ſubornat: non eſt tamen auſus Dobeſſus hominem aperta ui aggredi.

Ditiones inuadit fratrū

Supplicum proceribus &

Gloti ſua.

Petrus Danus iniuſtitiæ principis obſiſtens.

Per ſubornatum ab uxore Principis Dobeſſum

Forte Petrus nuptias filiæ, quam Iaxæ Serborum Duci in matrimonium collocabat, Vuratislauiæ inſigni pompa apparabat. Eô igitur ſe Dobeſſus magno comitatu confert: ſecurumq́ꝫ & nihil tale ſuſpicantem Petrum ſolum forte conſpicatus, dum miniſtri circa apparandas nuptias & hoſpites comiter accipiendos ſatagunt, correptum celeriter paratis & diſpoſitis ad hoc equis aſportat, & ad Principem adducit. Suggerente tandem Criſtina, ac minitante ſe à Vuladislao diſceſſuram, ſi Petrus dimitteretur, uicit atq; perfecit, ut indicta cauſa lingua Petro præcideretur, atque oculi effoderentur. uixit tamen poſt eam calamitatem Petrus quinque annos: & mortuus Vuratislauiæ in ſancti Vincentij (quod templum & monaſterium ipſe condiderat) honorificè ſepultus eſt. Ferunt nonnulli (quemadmodum Dlugoſſus memorat) ei poſtea (propter pietatem, qua ſumma erat præditus) uiſum & ſermonis uſum diuinitùs reſtitutum fuiſſe. Minus deinceps diſsimulanter agere, & fratres ditionibus ipſorum pellere, Ruſſorum fretus auxilijs Vuladislaus cœpit: iamq́ꝫ Henricum Sendomiria, Boleslaum Ploſco omniq́ꝫ Maſouia, propulerat. Reſtabat Miecislaus, ad quem cæteri fratres confugerant: ad eum ergo in Maiorem Poloniam cum exercitu magnis itineribus contendit: & ueniens Poſnaniam, quæ ipſi portas clauſerat, quũ eam primo impetu capere non poſſet, obſidione cinxit. Vaſtabãt interim Ruſsi agros liberioribus excurſionibus: diripiebant bona fanaq́ꝫ: uim honeſtis puellis & matronis inferebãt. quæ facinora indigna Iacobus Archiepiſcopus Gneſnenſis, uenerabilis & pius ſenex, excelſiq́ꝫ animi. quũ uidiſſet, Patriæ indignã & calamitoſam ſortem miſeratus, carpento in caſtra uſq; ad ipſum Vuladislai tentorium inuectus, comiter

Furtim capitur:

Ab irataq́ꝫ muliere

Lingua & oculis priuatur,

Piè mortuus.

Pergit Vuladislaus fratrũ bona inuadere: &

Poſnaniam obſidens,

Neglecta Archiepiſcopi admonitione &

comiter Principem nefarij cœpti pia ac copioſa oratio-
ne admonet: negat eſſe Chriſtiani hominis, fratres con
iunctiſsimos ac obſequentiſsimos, quos tuendos ſuſce-
perat, oppugnare: & non modò attributis á patre & uni
uerſa Repub. ditionibus exuere, ſed uitã & ſanguinem
eorum ſitire. Si homines non reuereretur: at Deum me-
tueret, acerrimum ſcelerum omnium, & maximè uiola-
tæ humanæ coniunctionis & ſocietatis ultorem. Non
commouit hæc Archiepiſcopi oratio, quamuis grauis
& prudens, Vuladislaũ: nec ab inſtituto deterruit. quod
quum uir diuinus animaduerteret: quaſi Numine affla-
tus, è ſella aſſurgens, ſic eſt eum alloquutus: Quãdoqui-
dem humana ſimul ac Diuina iura contemnis, & pater-
na mea monita reſpuis: Dei omnipotentis (cuius uices *Anathe-*
gero) auctoritate Sacris & Chriſtianorum hominum *mate,*
ſocietate tibi interdico: caputq́ tuum, & omnium adiu
torum tuorũ & aſſeclarũ, diris deuoueo. deinde multa in
eũ & in exercitum eius execratus, recedebat. Fortè, dum *Simulq; ma-*
imprudentius auriga carpentũ conuertit, in columnam, *lo omine,*
quæ tentorium Principis ſuſtentabat, extremo axe im-
pegit, tẽtoriumq́ ſolo proſtrauit. mali ominis ea res ui-
ſa eſt: tenuit tamẽ iram Vuladislaus, nec acerbius quid-
quam in Archiepiſcopum fecit. Diligẽtius dein omnia
ad expugnationem Poſnaniꝑ adminiſtrare perrexit Vu
ladislaus: ſed quum in caſtris nullus hoſtilis adeſſet me-
tus, ac Ruſsi ſecurius agerent, quàm ratio caſtrorum exi
git: in ſtationibusq́ rari, nec ij ſobrij, excubarent: delite
ſcebant interea in abdito Boleslaus, Miecislaus & Hen *A fratribus*
ricus, cum modico militum præſidio, occaſionem bene *uincitur*
gerendæ rei captantes. Illos itaq; oſcitantius (ut dictum
eſt) agentes, inuadunt: exauditur ab extremis caſtris in-
gens clamor atq; ſtrepitus iam intra uallum & in cæde

uerſantium hoſtium: erumpunt eodem tempore & oppidani, operibus tugurijsq́ militum ignem ſubijciunt. Fit trepidatio. diſcurritur totis caſtris. alij uel ad Ducũ tentoria, uel ad ſternendos equos feſtinabant: ſed ad extremum, graſſante latè undiq́ ferro & incendio, effundunt ſeſe caſtris, quà quiſq́ exitum inueniebat: fugientes uerò partim trucidantur ab equitibus, partim in Vartam & Glouunam fluuios compulſi, merguntur. Vladislaus, cum Ruſsis Ducibus & paucis quibuſdam euadens, effuſo curſu Cracouiam contendit: inde quoque Ruſsi, nudi penè & inermes & omnium rerũ egeni, domos ſeſe recepêre: direptaq́ ſunt copioſa & opulẽta Vu- An. 1145. ladislai Ruſſorumq́ caſtra. Annus quo hæc acta ſunt, fuit à Chriſto nato 1145.

DE VVLADISLAI ET SVORVM EXIlio, atq; monaſterio Andreouienſi. Caput III.

Poſt uictoriã fratrum magna mutatio ne facta,

MAgna autem ſtatim fit ea uictoria commutatio. Nam defluebant omnes paſsim à uicto ad uictores, & augebant eorum exercitum: arces & munitiones interceptæ, in fidem & poteſtatẽ priſtinorum dominorum ultrò redibant. Cęterùm non contenti eo, quòd recuperaſſent ſua, iuuenes, exterminare eum etiam uiciſsim proprijs ditionibus, & Principatu eijcere cupiũt: itaque æſtate ſequenti, cum ualidiore, quàm fuerat initiò, exercitu Gracouiam contendunt. Quòd quum Vuladislao nunciatum eſſet, diffiſus munitioni arcis ſuorumq́ ſtudijs & uoluntatibus, fratrumq́ deſperata miſericordia (quòd ſupplices nulla dignatus erat) relicta Cracouiæ uxore, ac tribus filijs, per Sileſiam in Germaniam profugit, Conradi tertij Cæſaris, uxoris ſuæ ſobrini,

Vuladislaus fugit,

Relicta cum liberis uxore,

ſobrini, opem imploraturus. Cracouienſes autem, cognita Principis longiore fuga, portas quas clauſerant, conſenſu totius Poloniæ aperuêre. Nec multo pôſt arx etiam deditur: in qua recipienda ſumma moderatione iuuenes uſi ſunt. Nam liberos & uxorem Vuladislai, quamuis infeſtam ſibi, & quæ origo omnium malorum fuerat ab omni iniuria & contumelia iratorum militum & Procerum defenderunt: & cum omni ſupellectili in Germaniam, aut quò uellent, additis præſidij cauſa qui abeuntes deducerent, dimiſerunt. Sic Vuladislaus infelix, qui ſuaſu uxoris aliena iniuſtè concupiuerat, ſua iuſtè amiſit: & qui in amplisſima fortuna, Principatus'que prærogatiua non acquieuerat, in exilio cum mala conſultrice uxore miſer contabuit. qui quidem Principatum Poloniæ non totos ſeptem annos obtinebat. Eodem quoque tempore Ianicus Vuratislauienſis Epiſcopus, ac deinde Archiepiſcopus Gneſnenſis Ianislaus dictus, & Clemens, fratres germani, Equeſtri Gryphium ſiue Gryphonum (ut uulgò uocant) familia orti, monaſterium Andreouienſe condiderunt: eiq; oppidū ipſum Andreouiam, & ſeptem pagos, de bonis ſuis attribuerunt. quod inſuper Ianicus, poſteaquam Gneſnenſis Archiepiſcopus factus eſt, nō modò decimis, uerùm etiā duodecim pagis ad ſuperiores adiectis locupletauit.

Poſt eū quoq; ſequente.

Quandiu Princeps.

Monaſterii Andreouiēſe.

DE BOLESLAO CRISPO PRINCIPE, & Germanico cum Conrado Caſare bello. Cap. IIII.

Exacto cū uxore & liberis Vuladislao Principe, ad Boleslaū, qui Vuladislao natu proximus erat, Principatus & ſumma rerū defertur, & quæcunq; in ditione Vuladislai erāt. Cazimirus etiam, natu minimus frater, eius curæ commendatus eſt, Moderatè clementer'que is re-

Boleslaus Princeps

Cazimirū fratrē curat. & Bonū ſe præbet Principē.

is regnauit: fratres magna beneuolentia complexus, beneficentia etiam & liberalitate maiorem in modum ſibi deuinxit. Conradus Cæſar de reſtitutione Vuladislai crebrioribus legationibus egit: ſed nihil hac in re profecit: quum Boleslaus, nulla à ſe fratribusq́; ſuis iniuria affectum eſſe Vuladislaum, reſpondiſſet: ſed ſe, nequidquam deprecantes, impio bello petitos, & attributis à patre et ab uniuerſa Repub. ditionibus et Principatibus penè ab eo exutos, quum pacem nullis æquis conditionibus impetrare poſſent, uitam defendiſſe ſuam: illum, omnis Diuini et humani iuris profligatorem, fratres inſontes & obſequentiſsimos eijcientem, intolerabilemq́; in liberos populos dominatum uſurpantem, non tam ipſorum uiribus quâm Diuina ultione euidenter perculſum fugientemq́;, magno uniuerſæ Poloniæ conſenſu, ſempiterno exilio damnatum eſſe. Ne ergo Cæſar à ſe poſtularet, quod ſine periculo & ſine magno Reipub. malo facere non poſſet. Eſſe quidem Cæſaris, afflictis ſubuenire ijs qui immeritò afflicti eſſent, cæterũ ad uim & iniuriam faciendam nemini opem eius patêre debere: quippe qui ab innocentia, contra ſcelus: ab officio, contra improbitatem: à modeſtia, contra audaciam: à iuſtitia, contra iniuſtitiam: deniq́; à pietate, contra parricidium ſtare debeat. Fregit ea reſpõſio Cæſaris animum, ita ut multum de ſtudio ſuo in Vuladislaum remitteret: nihilominus tamen bellum Polonis intulit, ut per uim Vuladislaum exulem in Principatũ reſtitueret. uerùm id bellum, in ſpeciem ingens & formidabile, Boleslai Principis ſapientia & dexteritas inter ipſa initia reſtinxit. Nam ut Cæſar, cum ualidis Germanorum, Boemorum & Morauorum copijs, Poloniæ fines attigit: non deſtitit Boleslaus, cum expeditis turmis, quas de ſuis tumul-

Conradus Cæſar de Vuladislao reſtituendo ſolicitus.

Boleslai reſponſione

Fractus, &

Sapientia ac dexteritate

tumultuariè coegerat, omnibus locis opportunis hoſti lia itinera, pabulationes, frumentationes & aquationes, ex inſidijs obſeruare, & in incautos hoſtes impetū facere: interdumq́ꝫ totū exercitum, reficientē ſe aut quieſcentem, ſubito tumultu, & ad caſtra adequitantis exercitus oſtentationé, exagitare ac perterrefacere. quibus Cæſar incōmodis, ac Boleſlai Principis oratione (qui, accepta fide, ad eum in caſtra uenerat: luculēterq́ꝫ peccata omnia Vuladiſlai, in ſe ac cęteros fratres, & in omnes ordines Reip. Polonę, expoſuerat) permotus, ac motib. quibuſdā (qui è Germania noui afferebātur, quib. ad domeſticarū rerum curā reuocabatur) inductus, bellum ſtatim ſoluit, nequidquam inclamante Vuladiſlao exule.

Exagitatus. *Euſdēq; obſeruantia uictus, &* *Incōmodis domeſticis atq; motibus Domum reuocatus.* *Soluit bellū.*

DE BOLESLAI ET MIECISLAI VXORIbus, Henriciq́ & Iaxæ pietate. Cap. V.

PAce autem cum Cæſare facta, aut uerius bello in aliud tempus dilato, Boleſlaus & Miecislaus uxores duxêre ſorores germanas Vuſeuolodimiri Halicienſium Principis filias: Boleslaus quidē Anaſtaſiam, Miecislaus uerò Eudoxiā: cæterū Henricus, cœlibē uitā ſequutus, ad Hieroſolymitanā militiam cum non contemnendo comitatu profectus eſt, Principatu ſuo Boleſlai fratris fidei ac tutelæ cōmendato. Quum autem totum annum ibi cōmoratus, non uulgare uirtutis ſuæ ſpecimen aduerſus barbaros Saracenos edidiſſet, ſoſpes reuerſus eſt: & reuertens, in Zagoſce pago, ad Nidam amnem, parœciam & domicilium Templariorum ſodalitati condidit, & luculentis reditibus inſtruxit. Cum hoc Henrico Iaxa quoq́ꝫ hanc in militiam profectus, nobilis ac locuples eques de familia Gryphium, reuertēs (ut fama eſt) unū de Canonicis Sepulchri Chriſti Domini noſtri, diui Auguſtini inſtituto uiuentibus, & geminam

Boleslai & Miecislas uxores: *Henricus uerò cœlebs poſt militiā Hieroſolymitanam.* *Zagoſcenſem Parrochiam dotat.* *Iaxa, poſt eandem miliuam,*

crucem rubram in toga inſigne profeſsionis ſuæ geſtantibus, ſecum deduxit, camq; Sodalitatē in Polonia propagauit, condito templo & domicilio in pago ſuo Miechouo (quod nunc oppidum eſt quinto à Cracouia milliario) & duobus item pagis Sodalitati attributis. Condidit idem Iaxa dotauitq; etiam monaſteriū uirginibus profeſsionis Præmonſtratenſis (ut uocant) in ſuburbano Cracouienſi, quod Zuerinecium dicitur: quaſi tu dicas, Viuarium.

Frigit quoq; cœnobiū Miechouienſe & Virginū Zuerinecenſe.

DE GERMANICO BELLO CVM Friderico Cæſare, Miecislai nuptijs, Vuladislai morte & filijs. *Cap. VI.*

An. 1153. *Fridericus Cæſar.*

NOn ita multo pòſt, nempe anno Chriſti nati 1153. Conradus Cæſar mortuus eſt: cui Fridericus, cognomento Barbaroſſa, Friderici Sueuorum Ducis filius, ſucceſsit: qui expeditionem, Vuladislai precibus uictus, in Polonos decreuit. Ac legatos quidē primùm ad Boleslaum Principem & fratres eius miſit, qui ipſis, niſi reciperent Vuladislaum, aut niſi ipſi tributum penderent, bellum denuncient: ipſe uerò hyemem illam in apparatu belli conſumpſit. Reuerſi Cracouiam legati non diſsimile eius quod Conrado olim datum erat, reſponſum detulerunt: cuius ea uis erat, ut quiduis potius paſſuri Poloni Principes, quàm aut tam immanem aut turbulentum fratrem recepturi, aut tributum cuiquam daturi eſſe uiderentur. Itaque anno ſequenti, qui fuit à Chriſto nato 1158. Fridericus Imperator cū maximis Germanorum omnium ac Boemorum copijs per Saxoniam in Polonorum fines ingreditur: Odramq; amnem, nemine prohibente, uado tranſiuit. Poloni uerò

Vuladislaum reducere uolens.

An. 1158.

A Polonis uexatus

uerò Principes, etſi non contemnendam manum habebant, nunquam tamen ſe tanto exercitui opponebant: ſed leui armatura uſi, partim in prædatores & pabulatores ex inſidijs excurrebant: partim uillas & oppida ſua, quà iter facturum eſſe Imperatorem ſuſpicabantur, ipſi comburebant, partim etiam munitiones deijciebant, ita ut neque progredi rectè Imperator, propter pabuli & commeatus inopiam, neque ueſtigium ponere firmo aliquo & munito loco poſſet. Erant in magna difficultate res Germanorum, omnia itinera noſtris obſidentibus. Itaque inteſtinorum dolore laborari uulgò cœptum (quo morbo multi mortales abſumpti ſunt:) iam'que apertis conuitijs & maledictis Imperatorem inceſſebant, quòd ab eo ad inauſpicatum bellum, ob rem alienam, educti eſſent.

Et reuocatus domum.

Quibus rebus permotus Fridericus, ſimul quòd res Italicæ diſceſſu eius turbatæ eum ad ſe reuocabant, de reducendo exercitu cogitare cœpit. ſed quoniam turpe & ignominioſum ſibi eſſe ducebat, eum qui bellum alteri intulit, aut pacem ultrò offerre, aut rebus infectis retrocedere: ut ex dignitate ſua faceret, Boleſlaum Boemorum Principem ſubornat, quò Polonis perſuadeat, ut de pace ad Imperatorem mittant, aut ipſi ueniant: ſperare ſe ac recipere, eam æquis conditionibus cōpoſitum iri. Amplectuntur noſtri eius conſilium: petita acceptaq; fide, ad hoſtem proficiſcuntur.

Pacem cũ Boleslao & fratribus eius fecit.

Ibi ergo multis ultrò citroq; habitis ſermonibus, pax tandem his legibus cōſtituitur: ut Vuladislaus ad Sileſiæ modò dominatum reſtituatur. cæteris ſe abſtineat: & ut Boleslaus, unà cũ fratribus, trecētos haſtatos equites Friderico in auxilium, ad Mediolanenſe ſiue Longobardicum bellum mittat.

Adleida nubente Miecislao.

& quò firmior hæc pax eſſet, Adleidam, Imperatoris ſororis filiam, Mie-

ciſlaus tertiã uxorẽ duxit. Apparabat iam reditũ Vuladiſlaus in patriã, opera & beneficio Friderici Imperatoris impetratũ, poſt tredecim annorũ exilium: uerùm in ipſo apparatu extinctus, & Aldẽburgi in Holſatia (quæ urbs à Slauis cõdita, Starigradũ olim dicta fuit) ſepultus eſt: ut nõ irrita ceciderit Iacobi Archiepiſcopi deuotio: nec potuerint humani conatus Diuinam ſententiam, & iuſtam fratrum & patriæ uiolatoris ultionẽ, immutare. Vixit autẽ Vuladiſlaus 55, præfuit Polonis non totos ſex annos: liberos reliquit maſculos tres, Boleſlaũ, Mieciſlaum, & Conradum: cui Laſconogo propter gracilitatem crurum, cognomen fuit. Hi igitur opera Friderici Sileſiam omnem (quæ cõtinentibus ſyluis à reliqua Polonia dirimitur) uſq; ad Boemorum Saxonumq; fines in ditionem ſuam acceperũt, ea quidem lege, ut maieſtatem ſummi Principis Polonorum comiter conſeruarẽt, ne'ue patris tyrannidem imitarentur.

Vuladiſlai mors.

Cap. 2. ſuprà.

Vuladiſlai Principatus, & filij.

Sileſiæ poſſeſſores.

DE INFELICI BELLO CVM PRVSSIS deſertoribus fidei. Cap. VII.

RESTITUTIS Vuladiſlai filijs, ſublatoq; omni metu belli, Boleſlaus Criſpus Princeps Polonorum, ex fratrum conſilijq; totius ſententia, Pruſsis (qui à fide Principum Poloniæ & à Religione Chriſtiana deſciuerant) bellũ fecit. Hi, quũ uires ſuas impares tãto bello ſuſtinẽdo eſſe animaduerterẽt, ſupplices à Boleſlao pacem petũt, & imperata ſe facturos pollicentur: negat uerò ipſe pacẽ ſe eis daturũ, ni ſtulta & mala multorũ Deorum ſuperſtitione ſeſe abdicent, & Chriſtianam Religionem populariter recipiãt. Durius quidem hoc Pruſsis uidebatur: ſed tamen, impendentibus malis adacti, accipiunt conditionem. Demoliuntur ergo fana & ſacra

Pruſsi deſertores fidei.

Eam rurſus inuiti recipiunt.

falſorum

falſorum Deorum: uni uerò Deo, quem nos colimus,
inſtaurant: liberos ritu Chriſtianorum initiant, certa-
timq; omnes nomina dant Chriſto: ſed magis deuitandi
præſentis periculi metu, quàm ex animo id faciunt: &
lingua quidem iurat, (quemadmodũ inquit Poeta qui-
dam) mens iniurata manet. Itaq; deducto exercitu, & a- *Sed redeuntes ad ingenium,*
miſſo metu, rurſus ad ingenium rediere. Nam uix dum
circumacto anno, Pruſsi in priſtinum errorem apertè re
labuntur, ritus Chriſtianos explodunt, ſacerdotes eij-
ciunt, templa profanant: ueriti autem, ne extrema pro ijs
quæ perpetrarant patiantur, legatos ad Boleslaum mit- *Miſsiq; ad Boleslaum muneribus,*
tunt cum donis magni pretij: profitentur, ſe in fide eius
permanere, Religionis modò Chriſtianæ neceſsitatem
ut ſibi remitteret: multitudinem patrias & auitas Reli-
giones neutiquã uelle aut poſſe abijcere, & omnia prius
malle perpeti, quàm ab inueteratis tempore & conſue-
tudine ritibus, ad nouos tranſire. Leuius quàm par erat *Quod uolunt: impetrant.*
Chriſtiano Principi, uiolatam & neglectam ab ipſis fi-
dem Boleslaus ferre uiſus eſt, quum illi de fide erga ip-
ſum ſua nihil mutarent: itaque ſic tum legatos eorum di-
miſit, ut factum eorum approbaſſe uideretur: pluris fa-
ciẽs ſuam, quàm Dei, maieſtatem: ſiue adeò muneribus,
quæ ſapientum quoq; mentibus caliginem offundunt, „
delinitus: neq; cogitabat, nõ habere modum neq; finem “
temeritatẽ, cui ſemel habenæ impunitate relaxatæ ſunt. “
Offendunt autem plerumq; homines in eo, quod cauſę *Iidem, impunè uiolata Deo Fide, uiolarũt eam & Boleslao:*
Dei præpoſuerint: ut tunc accidit. Nam Pruſsi uidentes
impunè ſibi ceſsiſſe prima auſa, ſublatis animis haud ita
multo pòſt Exactores Principis propellunt: factaq; ma
nu ualida è promiſcua hominum multitudine, tractum *Atq; poſt uaſtatam crudeliter Maſouiam & Culmenſem tractum,*
Culmenſem & Maſouiam nec opinantibus noſtris in-
greſsi, crudeliter uaſtarunt, ingentesq; hominum & pe-

cudum prædas abegerunt. Qua de re certior factus Boleslaus, nihil ſibi fecit reliqui ad celeritatem, quin cum paucis militibus, quos circum ſe habebat, & quos proficiſcens adiungere ſibi potuit, auxilio ſuis accurreret: ſed iam barbari abierant. Fremens igitur, & ſibi ipſe ob ſuperiorem conniuentiam diſplicens, anno ſequenti (qui

An. 1167. fuit 1167.) maiore ui & apparatu expeditionem in eos fecit: ſed Pruſſorum transfugarum fraude, quibus ducibus & conſultoribus in expeditione illa maxime utebatur, ad ſyluestria quædam paluſtriaq; & uliginoſa loca deductus exercitus, fœde à Pruſsis peditibus, è latebris illis undiq; proſilientibus, profligatus eſt: noſtris neque progredi iam, neq; conſiſtere ex aduerſo hoſtium, neq; regredi ualentibus: terra abſcedente, & equites ac pedites armatos deuorante. Erat miſerabile ſpectaculum, quum noſtri, ſine ordinibus progreſsi, & inopinato hoſtium incurſu aut impulſi aut perterrefacti, terga uertebant, ſeq; inuicem proterebant & proculcabant. Multi ibi mortales cæſi, plures uoraginibus abſorpti ſunt: pauci ſalui ad extremum agmen, quod firmiori loco ſteterat, per cæterorum corpora ſe recepêre. Ibi Henricus Dux, inter primos pugnans fortiter, occubuit: ibi omne penè Polonorum robur afflictum atq; debilitatum eſt.

Magnum Polonorum exercitum perdunt miſeri.

Vnà cum Henrico Duce.

DE CAZIMIRO DVCE, VERNERO EPIſcopo cæſo, Boleslaiq; morte, & Eccleſijs Kelcenſi atq; Cruſuicenſi. Cap. VIII.

POſt extinctum autem hoc in bello Henricum, Sendomirienſis atq; Lublinenſis Principatus Cazimiro, minimo de filijs Boleslai Criuouſti, qui ad eam uſq; diem exors patrimonij fuerat, mandatur: eodemq; tempore Vernerus, Plocenſis Eccleſiæ Epiſcopus, integri-

Cazimiro poſt Henricum Principatus cedit. Propter Vernerum Epiſcopũ cæſum.

tate & ſanctimonia uitæ clarus & eleganter eruditus, Equeſtri Roſarum familia, à Boleſta uiro potenti & uiolento (propterea quòd in Ius eum, propter pagum nomine Carſcum ademptum, uocaſſet, cauſamq́ obtinuiſſet) obtruncatur. qua re cognita, Archiepiſcopus Gneſnenſis Petrus, familia Senauius, de conſilio & uoluntate ceterorum Epiſcoporum, toti Prouinciæ ſuæ ſacris interdixit. Motus itaque & atrocitate facinoris & interdicto Archiepiſcopi Boleslaus Princeps, comprehendi Boleſtam, & ex uinculis cauſam dicere apud ſe, condemnatumq́ in foro Gneſnenſi (ubi hæc agebantur) extructo rogo cremari iuſsit. Verneri uerò corpus, Ploſcum delatum honorificè ſepultũ eſt: nec ita multo pòſt uarijs, & ſalutiferis hominum generi, miraculis cœpit ſepulchrum eius celebrari. Poſt aliquot deinde annos moritur Boleslaus, & Cracouiæ ſepelitur, anno Chriſti 1173. quum Principatum Poloniæ annos 27 tenuiſſet, uixiſſet ſex & quadraginta: relicto uno filio Leſco, cui poſterius Albi cognomen inditum eſt. Ante obitum autem Boleslai Criſpi, Gedeon gente Gryphius Kelce oppidum in abditis ſyluis condidit: in eoq́ templum ſecto lapide exædificauit: & collegium ſacerdotum primariorum, quos Prælatos & Canonicos uocant, iuxtà ac Vicariorum, ibi conſtituit, quum eis pagos ac decimas attribuiſſet. Per eadem ferè tempora Cruſuicenſis cathedra Vladislauiam translata eſt ab Honoldo Italo, eius oræ Epiſcopo.

Boleſta, Poſt interdictum Archiepiſcopi, Gneſna condemnatus exuritur, & Verneri corpus claret miraculis. Boleslai mors, & An. 1173. Filius Leſcus. Kelcenſis Eccleſia conſtructa. Cruſuicenſis cathedra transfertur Vuladislauiam.

DE MIECISLAO SENE. *Cap. IX.*

BOleslao Criſpo Miecislaus Senex ſufficitur: uerùm is qui puer ob grauitatem morum & prudentiã Senis cognomen adeptus erat, ſuſcepto Principatu, pro-

Miecislaus Senex, Mutatis moribus,

Malo conſultore uſus, iniuſtè dominatur: proptereaq;

uecta iam ætate ſpes hominum fefellit. Nam conſultore malo Henrico Ketlicio utens, initiò ſtatim aſpero & auaro dominatu hominum uoluntates offendit: noua onera, noua uectigalia imponens: leuibus de cauſis (uelut ob cæſum urſum aut ceruum, captamúe dorcam) bonorum confiſcatione multans. Solius enim tunc Principis erant in Polonia omnes ubique uenationes. Iudicia quoq; & alia munera publica quæſtuosè mandabat: afflictorum querimonias non audiebat, ſed eos inclementioribus dictis à cõſpectu ſuo repellebat: ut mirum non eſſet, plura peccari à magiſtratibus, quàm ab ipſo Principe. Audiebantur ergo uulgò ſuſpiria, gemitus & querelę calamitoſorum hominum. Quamobrem permotus his Gedeon Cracouienſis Epiſcopus, uir magni animi & conſtãtiæ, Miecislaum ſemotis arbitris adit: mixtisq; cum grauitate blandicijs, orat & admonet placidè, more Maiorum ut regnet, cõtentus uſitatis uectigalibus & operis hominum: Magiſtratus ritè ac ordine dignis hominibus mandet, neue quid iniuſtè aut crudeliter ab eis fieri patiatur: eius enim periculo omnes eius uicarios ac miniſtros peccare. Commemorabat nonnulla exempla domeſtica, uetuſtiora & recentia, quibus eum ab inſtituto deterrebat: ſed nihil planè profecit, niſi quòd eum ſibi infenſum reddidit. Superbè autẽ & procaciter reiectus Gedeon, haud remiſit tamen ſolicitudinem ſubueniendi afflictæ patriæ, atq; emendandi tyrãni: & quum apertis monitis ſuis præcluſum eſſe aditum ad aures eius intelligeret, callidè comminiſcitur, quomodo eum ipſiuſmet iudicio reuincat. Mulierem namque ſubornat, quæ ſordido & miſerabili habitu aſſumpto, ubi in conſpectũ Principis uenit, lamentabili uoce & eiulatu ementito opem eius implorat. Motus eius lachrymis & importuno cla-

A Gedeone Epiſcopo correptus & apertè

Et tacitè.

no clamore Miecislaus, quid queratur, quidue ſibi uelit, rogat. Illa, gregem ſe ouium numeroſum habuiſſe, & filio commendaſſe: illum porrò mediaſtinis paſcendum commiſiſſe: illorum negligentia gregem à lupis dilaniatum, ſeq; ad extremam inopiam inde redactam eſſe: rogare, ut cuius culpa damnum datum eſt, ab eo præſtaretur. Citati mediaſtini, qui pariter ſubornati uenerant: negant, ſua negligentia damnum datum eſſe, uerùm adoleſcentis, qui priuignus, non filius, eſſet eius mulieris. Eum enim, uenationi deditum, feros canes alere: qui ſoluti, partim ipſi gregem laniarint, partim diſiectum ac diſsipatum lupis in prædam dederint: eum igitur damnum præſtare oportere. Aderat & adoleſcens, crimenq; in mediaſtinos referebat: ſe præſidio gregi canes alere. neque ſatis tamen illorum dicta refellebat. Cognita autem cauſa Miecislaus, quum nonnihil cogitaſſet, condemnat matri ſiue nouercæ adoleſcentem damni illati: approbantq;, qui tum aderant ſenatores, iudicium Principis. Ibi ergo Gedeon: Iuſtè, inquit, & ſapienter iudicaſti, Princeps inclyte. Adoleſcens certè maternæ calamitatis & laniati gregis culpam ſuſtinet (quippe qui eiuſmodi canes apud gregem habuerit, qui non modò præſidio gregi aduerſus lupos non fuerunt, uerùm ipſi etiam ultrò concerpſerunt, uel certè diſsipauerunt, quò magis luporum morſibus eſſet obnoxius:) uerùm tum demum iuſti & ueri Iudicis functus eris officio, ſi iudicatum ipſe facias, & quæ in alios ſtatuis, primus ipſe præſtes. In te enim ipſe nunc iuſtam tuliſti ſententiam: te ipſe condemnaſti. Tu filius es huius ampliſsimæ & florentiſsimæ dudum Reipub. ſed tu, te priuignum eius dici, mauis (tametſi non tam tua culpa hæc eſt, quàm aliorum:) te illa in lucem editum, ac tenerè educatum, ad

m hoc

hoc honoris faſtigium extulit: tibi gregem ſuum, ſeq́ ipſam curandam atque tuendam commendauit: tu porrò gregem eum numarijs Iudicibus & Magiſtratibus tradis: tu feros canes (hoc eſt, acerbos & crudeles Exactores ac Præfectos) facultatibus & ſanguine innocentium hominum ſaginas: quorum cæca cupiditate & aſperitate fit, tenuiores ut à potentioribus, perinde quaſi à lupis, impunè diripiantur & opprimantur. hæc damna omnia ac incōmoda Reipub. tibi præſtanda ſunt (quemadmodum ipſe iudicaſti.) ſi non humano, at Diuino certè iudicio: quod nemo, quamuis magnus, quamuis potens, quamuis ſapiens, recuſare poteſt aut effugere. Reſipiſce igitur, & miſeram ſordidamq́ matrem, afflictam Rempub. quam florentem accepiſti, reſpice: ac ne eas perditum, quam ſeruare debes. Ita autem exiſtimato, per me tibi nunc uniuerſam Rempublicam, ad genua tua accidentem, ſupplicare. Quòd ſi preces eius repudias, illa quidem fortaſſe Diuinitùs ſalutem & præſidium nacta fuerit: at tu ultorem Deum experiere, ſeueriorē fortaſſe, quàm cognominis tuus Miecislaus Rex, quàm Boleslaus eius nominis ſecundus, Maiores tui: quàm Vuladislaus frater: quàm denique omnes, quicumq́ uſquam auarè & crudeliter dominati ſunt: quandoquidem eorum exitu & exemplis non commoueris.

Dum nihil de ſua iniquitate remittit, Incenſus hac oratione Epiſcopi Miecislaus, fremens è Senatu ſeſe proripuit: multa Gedeoni, multa cæteris ſenatoribus, qui Gedeonis dicta approbare uidebantur, minitans: & pluſculum iræ & odio ſuo indulgens, grauior etiam deinceps hominibus eſſe pergit. Fortè autem is in Maiorem Poloniam proficiſcebatur: eam igitur occaſionem nacti Primores, quum auctam etiam eſ- *A proceribus* ſe monendo Principis acerbitatem uiderent, conueniūt

certo

certo loco, & ſecretò inter ſe de ſalute ſua & Reipublicæ conſultant: Princeps Gedeon, amouēdum eſſe Principatu Miecislaum, tam præfractum & impotenter dominantem, cenſet: Palatinus uerò Cracouienſis Stephanus Cazimirum, Sendomírienſem Ducem, ſucceſſorem illi nominat: grauitatemq́ eius, humanitatem, facilitatem, iuſtitiam exponit: qui quàm ſit fratri diſsimilis, uel uno facto poſſe cognoſci. Accidiſſe aliquando, ut cum aulico quodam ſuo equite, Ioanne Conario, alea luderet, animi oblectandi gratia: incenſum utrumque uincendi ſtudio, in profundam noctem ludum pro duxiſſe: pertæſos deinde ludi & uigiliarum, uno iactu ſummam reliqui luſiſſe: uincentemq́ Cazimirum, & quod lucratus erat argentum non modicum auferentem, palma manus in faciem à Conario ictum eſſe: illumq́ noctis beneficio elapſum, poſtridie inuentum & ad Cazimirum adductum. Clamantibus cunctis, eum capitis pœnam commeruiſſe, qui Principis maieſtatem imminuiſſet: Minimè gentium, inquit Cazimirus, eum occidi oportere, qui dolore grandis iacturæ incogitans deliquiſſet: & quum fortunam (à qua damno affectus erat) ulciſci non poſſet, in ſe fortunæ alumnum commotus eſſet: ſe magis in culpa eſſe, qui conditionis ſuæ ac dignitatis oblitus, eum ad ludendum prouocaſſet. Non modò igitur illum ſe abſoluere, uerùm etiam ipſi gratias agere, quòd ſe ictu illo admonuiſſet, ne quid indignum Principe in ſe admitteret: neu ſe ludo, aut ulli rei leui ac inhoneſtæ, deinceps daret. Sic igitur illum Principem, ſeueriorem in ſeſe quàm in alios iudicem, homini à quo læſus erat, omnium iudicio damnato, indulſiſſe: quin & argentum omne, quod ludo quæſierat, ipſi

Cazimirus princeps electus.

reddidiſſe.ad eum itaque deferendum eſſe Principatum. Hoc ubi à Proceribus eſt factum, recuſat Cazimirus, pietatem ætatisq́ꝫ fraternæ prærogatiuam cauſans: ipſi contrà inſtant precibus, impotentemq́ꝫ ac tyrannicum dominatum Miecislai referentes, uix tandem eum, ut po- *Principatu deijcitur.* ſtulatis eorum annueret, impulerunt. Sic ergo Miecis- laus, quum non multum ſupra quatuor annos aſperè & impotenter dominatus eſſet, abſens Principatu deie- An.1177. ctus eſt, anno poſt Chriſtum natum 1177.

DE CAZIMIRO PRINCIPE, ET MAiore Polonia à Miecislao occupata.

Caput X.

Cazimirus Princeps cum omnium gratulatione ſuſceptus, Liberatorq́; & Seruator ſalutatus,

CAzimirus ad ineundum Principatum paruo comitatu profectus eſt, ne non accitus, ſed uelut inuaſor alieni uenire uideretur: uenientiq́ꝫ magna cum lætitia & gratulatione obuiam prodijt ingens omnis generis multitudo, Liberatorem & Seruatorem eum ſalutans. Pulſus uerò & excluſus omni ſuo Dominatu Miecislaus, Ratiboriam cum uxore & liberis ſe recepit: inde ad Fridericum Imperatorem affinem ſuum profectus, quum fruſtra opem eius imploraſſet (propterea quòd is & Italicis rebus diſtinebatur, & in Aſiam expeditionem parabat) reuerſus, & omni auxilio deſtitutus, ad fratris miſericordiam per internuncios confugit. Commouit Cazimirum ingens illa in fratre fortunæ mutatio, & inconſtans rerum humanarum conditio: itaque ad Senatum de reuocando Miecislao, & ad Dominatum ſuum reſtituendo, refert. Grauiter cunctus Senatus, & non obſcuro murmure, orationem Principis excipit: petitoq́ꝫ ſeorſim ab ipſo colloquendi & con-

Dum Miecislaus nullũ inuenit apud Imper. præſidium,

Ipſe de eo reſtituendo refert:

& conſultandi ſpatio, obiurgat Principem, quòd priuatum officium publicæ ſaluti atque tranquillitati anteferat, præſentemq; peſtem optimæ de ſe merenti patriæ ac ſibijpſi quoque uellet accerſere: deſineret itaque reſtitutionis illius mentionem facere, aut ipſe quoque ſibi ab infenſa Miecislao multitudine caueret. Hoc reſponſo Senatus, deterritus Cazimirus, gratias agere ſingulis de tam conſtanti erga ſe uoluntate, neque quidquam deinceps apertè de reuocãdo Miecislao mouere: clàm tamen, uincente miſericordia & pietate, impenſius ipſi fauere, & ut ſibi aliqua ratione proſpiceret, monere: non aduerſante ſe, id facturum. Habebat Miecislaus filiam, nuptã cum Meſciugo Satrapa in Pomerania, qui florebat opibus & gratia populari inter Pomeranos: eius itaq; opera reconciliatis ſibi Pomeranis, & collecta aliquanta manu, inopinãtibus omnibus Gneſnam intercepit, non ignaro, uerùm cõniuente Cazimiro. Nec mora, complures alias munitiones partim ui, partim per deditionem capit. Sic Miecislaus rurſus poſt biennium omni Dominatu Maioris Poloniæ, à patre attributo, potitus eſt.

Sed obiurgatus à Senatu

Clàm fit auctor Miecislao

Occupanda Maioris Poloniæ.

DE REPVB. À CAZIMIRO CORRECTA, bello cum Halicenſibus & Vngaris geſto, Miecislaoq; fruſtra reuocato.

Caput XI.

CAzimirus uerò initio Principatus ſui, uectigalia illa & labores cæteraq; onera, quibus inſtituendis & exigendis Miecislaus offenderat, ſuſtulit: iudicia correxit: magiſtratuum licentiam coercuit, infinitamq; poteſtatem circumſcripſit: prauos quoſdam & barbaros Procerum & Equitum Polonorũ mores, quibus ij tam

Cazimirus optimè Remp. corrigit.

ſuos quàm aliorum ſubditos opprimebant, in comitijs apud Lenciciam habitis omnino ſuſtulit: domeſticos quoq; motus quoſdam, per ea tempora excitatos, optimus Princeps placidè & ſine bello compoſuit, ita ut nulla non pars Reipub. curata, ac melius quàm dudum conſtituta eſſe uideretur. Anno deinceps Chriſti 1182. ad Haliciam duxit exercitum, ut Miecislaum Ducem, ſororis ſuæ filium, quaſi nothum à fratribus pulſum, reduceret: deinde uerò anno 1185, poſt Miecislaum Ducem ueneno ſublatum, & ſurreptam ſibi per iniuriam atque fraudem Halicienſem ditionem, cum Vngaris bellum geſsit. Grauiter id ferre noſtri: fremere contra Principem: uiolatam ab eo cum Vngaris pacem & amicitiam querebantur: unde permultum collegerat odij Cazimirus apud pleroſque Proceres atque Equites. Igitur quum is fortè in Ruſsiam, controuerſiarum quarundam componendarum cauſa, profectus eſſet, celeriter conſpirarunt contra eum Proceres: Miecislaum acerſunt ad recipiēdum amiſſum pridem Principatum: & quò magis in eum ſtudia populi inclinent, fingunt Cazimirum in Ruſsia ueneno extinctum eſſe. Accurrit properè Miecislaus: recipitur à Proceribus ac præfectis & cætera multitudine: Cracouiam uenienti portæ urbis aperiuntur: arcis uerò aditu arcetur à Fulcone Epiſcopo, & Nicolao Palatino, fratribus familia Liſsijs, ſiue Vulpijs, qui à conſpiratione illa alieni, firmo eam militum & clientum ſuorum præſidio tenebant. At Cazimirus certior factus de defectione ſuorum, auxilia Volodimiro, Romano, & Vuſſeuolodo imperat, ipſoſque Duces proficiſci ſecum iubet: præterea quantum poteſt uoluntariorum ac mercenariorum militum cogit: ac ſumma ope adniſus nouam arcem. Cracouiæ à

Miecíſ-

An. 1182. *Halicienſis Dux Miecislaus reducitur.* *An. 1185.* *Bello cum Vngaris geſto offenſi Poloni,* *Abſente Cazimiro* *Miecislaum reuocant: ſed* *Cazimirus ſtatim rurſus*

Miecislao exædificatam, expugnat: fratris filio, & pleriſque omnibus aduerſæ partis militibus illic exiſtentibus, non modò uitam & libertatem conceſsit, uerùm etiam ampla munera largitus eſt. qua indulgentia & clementia ſua ita ſibi cùm omnium, tum inprimis Miecislai fratris animum deuinxit, ut nunquam is deinceps de repetendo Principatu cogitârit. *Principatum recuperat.*

DE BELLO PRVTHENICO, REIP. *diligenti cura, S. Floriani reliquijs, Cazimiri pietate ac morte.*

Cap. XII.

PAcatis domi rebus, & cum Vngaris certa pace conſtitutâ, Pruſsis bellum intulit: ut cladem ſub Boleslao Criſpo acceptam, fratris'que Henrici mortem, ulciſceretur, & gentem barbaram atque rebellem domaret. *Bellum cum Pruthenis* Atque hi quidem, multis noſtrorum incendijs atque cædibus afflicti, pacem ſupplices petiuerunt: ſuperiorum annorum tributa perſoluerunt: imperata omnia in poſterum ſe facturos, ſanctè promiſerunt. *Geſtum proſperè.* Poſt id autem bellum, quum arcibus & oppidis inſtaurandis, moribusq; & legibus ciuium emēdandis, reliquum ætatis tempus tranſmittere decreuiſſet: à Lucio Pontifice Maximo, eius nominis tertio, reliquias ſancti Floriani martyris impetrauit: easq́ue cum ingenti omnis generis hominum multitudine, & ſolenni ſacerdotum frequentia, ad ſeptimum à Cracouia milliariū progreſſus reuerenter excepit: & in ſuburbano Cracouiæ Septemtrionali, quod pòſt in formā oppidi redactum, nunc Cleparia dicitur, extructo magnifico templo, collocauit: idq; templum ſplendida ſupellectili dotauit: & collegium ſacerdotum Canonicorum, attributo ijs *Rempub. omni ex parte curans Cazimirus* *S. Floriani reliquias cū ſumma reuerentia* *In Templo Cleparienſi collocat.*

Dies feſtos quomodo egerit.

luculento cenſu, in eo inſtituit. Porrò diem ſancti martyris memoriæ ſacrum, totum rei Diuinæ, in eiuſdem S. Floriani æde, impendit, largas in egenos & afflictos effundens eleemoſynas. Hoc autem ferè omnibus feſtis diebus facere conſueuerat, neq; temerè eos luſibus aut cõuiuijs contaminabat. Fuit eñ Diuini cultus perquàm

Cultum Diuinũ promouet erecto monaſterio Soleouienſi & Coprounicenſi.

ſtudioſus: multa ad ornatũ templorum cõtulit: monaſterium Soleouienſe in Gneſnenſi diœceſi, Ciſtercienſi ſodalitati, antequam ſummum Principatũ adeptus eſſet, in uilla Ruſlai Comitis (qui decedẽs abſq; liberis Chriſtum hæredem inſtituerat) ad Pilciam amnẽ condidit & locupletauit: Coprounicenſe quoq; cœnobium eidem Ciſtercienſi collegio excitauit: quod amplius etiã deinde nobiles Bogorij & Habdanci locupletarunt, Principis exemplũ ſequuti. Fit enim plerumq;, ut ad Principis ſui ſtudia homines libenter ſeſe accõmodent. Dum autem annum ſeptimum decimum regnaret, in conuiuio,

Mors Cazimiri ſubita.

quod Proceribus ſuis inſtruxerat, hauſto mediocri poculo, ſubitò concidit, & paucis horis animam exhalauit. Subitus'ne morbus eum inuaſerit, an uenenum exhauſerit, incertum eſt. Vixit uerò ſex & quinquaginta annos:

Filij eius, Leſcus Albus et Conradus: Filia Adleida, uirgo.

reliquit duos filios impuberes, Leſcum, cui Albo à colore capillorum cognomentum inditum, & Conradum: reliquit & filiam Adleidam, quæ ſeptimodecimo poſt patrem anno mortua eſt, quum caſtè religioſeq; uixiſſet. Fuit autem is annus, quo mortuus eſt Cazimirus, poſt

An. 1194.

Chriſtum natum 1194. quarto uerò poſt mortem die in baſilica Cracouienſi ſepultus eſt.

LIBER

LIBER VI.

DE LESCO ALBO CVM HELENA MAtre, & bello cum Miecislao geſto.

Caput I.

FVneribus iuſtis Cazimiro peractis, ibidem Cracouiæ, ut frequentes Proceres atq; Equites ad funus cōuenerant, comitia inſtituũt, ac poſt uaria ſtudia atq; ſententias, Leſcum Cazimiri filium natu maiorem, Principem renunciãt: ſed interim, dum is adoleſcit, Proceres penes matrem eius Helenam imperium omne & ſummi Principis auctoritatem eſſe iubent, ea quidem lege, ne quid illa ſine conſilio Epiſcopi & Palatini Cracouienſis, qui curatores puero & gubernatores dati ſunt, faceret. Ibi Nicolaus Palatinus primus in uerba Leſci iurat: idem faciũt cũcti, ſemper ſe Leſco Principi fideles et obſequentes fore. Hæc ubi Miecislao Seni, ita ut acta erant, nunciata ſunt, excanduit maiorem in modũ, eò quòd præteritus eſſet: pòſt ſuos, atque etiam Sileſios, irritat, quòd ad creandum cõmunem Principem neq; uocati neq; exſpectati eſſent. Collecto itaque exercitu, magna celeritate Cracouiã contendit: iamq; ad Moſgauam amnem, ſeptimo tantùm à Cracouia milliario, ſtatiua habebat, quum Palatinũ Cracouienſem cum non contemnendis copijs adeſſe, prius propemodũ uidit, quàm audiuit. Vtrinq; inſtruunt acies, & pugnandi copiam faciunt: committitur atrox prælium ad Moſgauam amnem: utriſque haud incruenta ceſsit uictoria: Miecislaus autẽ amiſſo ibidem Boleslao filio, ipſe ſauciatus (quum ſeſe, quiſnam eſſet, detracta caſside prodidiſſet, & ſupplex uitam peteret) ſeruatus, & ex acie clàm eductus, fuga ſibi conſuluit.

Leſco Princi pe renunciato, & imperio matri eius credito, additiq; curatoribus.

Miecislaus

Armis Principatum appetit

Fruſtra.

DE MIECISLAO SENE ITERVM, TERræmotu, & Leſco Albo iterum.

Caput II.

QVamuis autem, poſt Moſgauienſe prælium, ad malè tentata prius arma ſegnior factus eſſet Miecislaus: animo tamen haudquaquam conquieſcebat, neque cogitationem recuperandi prærepti ſibi Principatus deponebat.

Miecislaus, armis quum non poſſet.

ſed quum, aperta ui peruenire ſe ad eum poſſe, diffideret, ad dolos conuerſus eſt. Muliebrem etenim ſexum, credulum atque deceptioni (propter infirmitatem conſilij) obnoxium, blandis dolis adoriri ſtatuit.

Blandis dolis

Ad Helenam itaque Leſci matrem, penes quam tum erat ſumma rerum, allegat: multis illi & blandis uerbis, ut ſibi Principatum concedat, perſuadet: quem tranquillum & magis florentem maturè ſe Leſco eius filio, quoad is adoleſcit, relicturum eſſe promittit. quibus uerbis inducta & perſuaſa credula mulier, nequidquam aduerſantibus curatoribus ac cæteris Proceribus, annuit Miecislai poſtulatis: modò ut is iuriſiurandi religione promiſſa ſtabiliat.

Rurſus conſequitur Principatum.

Hoc autem ille dum ſe facturum recepiſſet, condicta die, quæ diui Bartholomæi memoriæ conſecrata erat, Cracouiam cum ſplendido Procerum ſuorum comitatu ueniens, haud grauatim fecit: iurarunt'que & Proceres utriuſque partis, ſe omnia, quemadmodum conuenta eſſent, rata firmaq; habituros. Ita rurſus Miecislaus Principatu potitus eſt: Helena uerò cum filijs Sendomiriam commigrauit.

An. 1200. *Terræmotus.*

Nō multo pòſt deinde, anno Chriſti 1200. ad quintum Nonarum Maij, terræmotus uehemens meridiano tempore excitatus, aliquot diebus conſequentibus permulta ædificia in Polonia & in uicinia eius conquaſſauit. quæ res inaudita propemodum in his regionibus, prodigij

loco habita eſt. Miecislaus porrò promiſſa non exſoluebat: quem Helena literis atque legationibus crebris fruſtra admonuerat, nunc occupationes publicas, nunc aduerſam ualetudinem cauſantem: ad extremum uerò ipſa eum Cracouiæ adit: eadem illa, quæ in pactis conuenerant, corām orat & flagitat. Blandis ille eam uerbis & pollicitationibus deducebat: ſed inſtare illa importunius, fidemq́ datam requirere, & iuriſiurandi religionem uiolatam queri. Ibi ille, nihil iam diſsimulans, inquit: pactis & iureiurando, contra Ius Gentium atq́ ipſius Naturæ exacto, ſe non teneri: habere ſe, Iure Gentium & naturæ, certos ſuos hæredes, ex iuſta uxore ſuſceptos: eos à ſucceſsione debita excludi, nefas eſſe. Dimiſſa igitur atque reiecta Helena cum ingenti animi ſui dolore, damnat illam credulitatem ſuam & præceps conſilium: neque tamen ſolicitudinem pro filijs remiſit. Nam apud quos gratam Cazimiri, mariti ſui, memoriam reſidere iudicabat, literis atque nuncijs de iniuria atque perfidia Miecislai queritur: eorum fidem implorat: promiſſa etiam non leuia addit: adhæc odium Miecislai exaggerat. Et offenderat is iam ſanè non leuiter animos Procerum atque Equitum, propterea quòd nonnullos poſſeſsionibus certis & antiquis deturbarat, easq́ ſuis quibuſdam è Maiore Polonia aſſeclis & miniſtris donarat: & quòd eiſdem Magiſtratus mandabat, indigenas præteriens. Omnes itaque Proceres Cracouiæ in Miecislaum conſpirarunt: quorum princeps Nicolaus Palatinus Cracouienſis, idoneam abſente tunc fortè Miecislao occaſionem nactus, Cracouiam occupauit: Helenamq́ cum Leſco filio, celeriter accerſitos, intromiſit: reliquas deinde arces atque munitiones Cracouienſis ditionis nullo negotio recepit,

Miecislaus. Helena inſtante.

Propter offenſos Procerum & Equitum animos.

Principatu iterum excidit, fitq; iterū Princeps

Leſcus Albus cū matre.

pit, cedentibus ultrò, qui eas pro Miecislao tenebant. quum totius Cracouienſis cõuentus conſenſum & conſpirationem uiderent.

DE MIECISLAO SENE TERTIVM, morteq́ eius. Cap. III.

Miecislaus iterum

Helenã blandis dolis capit.

Nicolaũ Palatinum rapiens in inuidiam:

DEiectus rurſus Principatu Miecislaus, non deſtitit tertiùm ad eum aſpirare: nec eum conatus fefellit, iiſdem quibus prius artibus graſſantem. Helenam enim iterum blanditiis atq; dolis aggreditur: affirmat, non per ſe ſtetiſſe, quò minus pactis ſatisfaceret: uerùm per Proceres Cracouienſes, & inprimis per Nicolaum Palatinum: ſe paratũ eſſe fidem ſuam liberare: Cuiauienſem tractum ipſi & filiis eius redditurum: & de cæteris pactis, quibus illa uellet modis & monimentis, cauturum eſſe. His quũ eam emolliiſſet, monet, ut clàm Proceribus omnia faciat: Nicolaum autem à ſe ante omnia amoueat & releget, ſi ſibi liberisq; ſuis bene conſultum uelit. Nec difficulter perſuaſit mulieri, omnia timenti, & omnia credẽti: nec deerant inuidi quidam & maleuoli, qui muliebrem animum in Nicolaum magis ac magis irritarent. » Fit enim ferè, ut rectè geri ſummi Magiſtratus, abſq; offenſione multorum, nõ poſſint: tametſi ipſis quoq; ſecundis rebus, atq; etiã rectè factis, neceſſaria propemodum comes eſt Inuidia. Factus autẽ certior de mulieris conſilio Nicolaus, adit ad Helenam & filios eius: merita ſua in illos & ſtudium commemorat: orat, ne ſe, famam caputq;, æmulis & inimicis ſuis prodant: quos quidem inimicos cepiſſet, dum illis fidelis eſſe ſtudet, dum'que caput ſuum pro illorum ſalute & imperio multis periculis obiicit. Vbi uidet, non commoueri precibus ſuis implacabilem mulierem, Poſnaniam ad Miecislaum, quamuis infenſum ſibi hoſtem,

Ipſe uerò Palatinus, dum ab Helena nihil impetrat,

conten-

contendit, ſaluti & incolumitati ſuæ proſpecturus, ſimul & inimicos ingratamq́ mulierem ulturus. Non facilè ferunt contumeliam illuſtres uiri, ſæpeq́ irritati im « potentia animi ad multa, ſe indigna, impelluntur: atque « adeò in perniciem patriæ nonnunquam feruntur præci « pites. Veniam igitur præteritarum offenſionum Nicolaus à Miecislao petens, in poſterum ei ſuum ſtudium defert: accepitq́ eum comiter & honorificè Miecislaus: benigneq́ & liberaliter habitum, & magnis promiſsis oneratum, dimiſit: ac per eum, nullo negotio, Cracouiẽſem omnem regionem in poteſtatem ſuam redegit. Adeptus autem Nicolai opera Principatum Miecislaus, non ſatis habuit non reddere fratris filijs Cuiauienſem tractum: quin & Voslicenſe territorium, & tria prætetea caſtella de Sendomirienſi ditione, ipſis ademit: ſua il la eſſe, & ad Principatum ſuum pertinere, aſſeuerãs. quæ agentem, & de redintegratione uniuerſi Principatus ac Regni Poloniæ cogitantem, mors inopinata oppreſsit, anno Chriſti 1202. quum iam ſeptuageſimum tertium uitæ annum ageret: ſepultusq́ eſt Caliſsij, in templo Pauli Apoſtoli memoriæ dicato: quod ipſe condiderat, & collegio Canonicorum Regio inſtituto ornauerat: uerùm oppido temploq́ poſtea in alium locum translato, ſepulchrum eius ſub diuo relictum eſt. Contulit autem is & alibi non parum, ad amplificãdum cultum Diuinum. Nam Lãdenſe & Vagrouecenſe monaſteria, & alia quædam, tum & Prochodochium egenis recipiendis & ſuſtentandis, condidit & locupletauit. quod tamen attinet ad monaſterium Vagrouecenſe, à Zbiludo quodam ante annos 50. illud conditum & locupletatum fuiſſe, hæc priuilegij cœnobij illius uerba probant: Zbilud Poloniæ ciuis, uiros ſpirituales mortuos mundo, uiuentes

Ad Miecislaum profectus.

Partes eius curat.

Miecislaus, dum pergit eſſe in fratris filios perfidus.

Moritur.

An. 1202.

Sepultus Caliſsij.

Eccleſia collegiata Caliſsienſis.

Monaſteriū Landenſe & Vagrouecenſe.

Chriſto, cœnobitas re & habitu & profeſsione, plenos Dei ac proximi dilectione, aduocat, ſuſcipit, deligit, locat, pro ſtabilienda ibidem regularis diſciplinæ religione, ſub domino Ioanne archipræſule, Stephano Epiſcopo Poſnanienſi, Mezicone Duce, quos conuocauerat: idq; anno 1153. Boleſlao, Mezicone, Henrico, fratribus germanis in Polonia principantibus. Reliquit poſt ſe Miecislaus Ottonem & Vuladislaum, filios. Nam cæteri iam obierant, quin & Otto non multo pôſt patrem ſequutus eſt, relicto Vuladislao item filio impubere: cui Sputatori poſtea, propter crebræ ſputationis uitium, cognomen fuit: cuius tutelam Vuladislaus patruus (qui Magnus & Laſconogus etiam, à gracilitate crurum, dictus eſt) aliquandiu geſsit.

Otto & Vuladislaus Laſconogus filij.

Vuladislaus Sputator.

DE PRINCIPATV À LESCO ALBO recuſato, à Vuladislao uerò Laſconogo ſuſcepto. Caput IIII.

MIecislao Sene defuncto, rurſus uniuerſorum ſtudia in Leſcum Album inclinabãt: negabantq; locum eſſe creando Principi, uiuẽte Leſco, qui iuſtus Princeps omnium eſſet ſuffragijs creatus. Ad eum itaq; Principatus defertur, uerùm ea lege, ſi Gouoricium, Palatinum Sendomirienſem, relegaret. Miſsi ad Leſcum legati mandata Senatus exponunt. Leſcus dubius animi, ob adiectam de Gouoricio cõditionem, deliberabat: quem cunctãtem Gouoricius ultrò hortatur, ne ſua cauſa, tanta commoda negligat: malè ſibi ſuisq; conſulturum eſſe, ſi propter ſe unum ſeniculum, & pauculos atq; eos incertos uitæ ſuæ dies, in aliam familiam transferri Principatum ſinat: libenter ſe, pro eius commodis atq; honore, in exilium abiturum, pro quo uitam quoque ponere deberet

Leſcus Albus oblatum ſibi Principatum,

Nolens Gouoricium Palatinum Sendomirienſem

beret atq; cuperet: felix, ac ſempiterna poſteritatis memoria glorioſum, illud ſuum exilium fore, ſuſceptũ pro dignitate & amplitudine optimi Principis. Commouit Leſcum ea Gouoricij oratio, & inſignis beneuolentia cum animi magnitudine coniũcta, in eam quidem partem, ut is ilico apud legatos negaret, tanti ſe facere Principatum, ut eius adipiſcendi gratia tam fidum conſiliarium proderet, immerentemq; magiſtratu ſimul & patria eijceret. Principatum quidem duplici nomine ad ſe pertinere, quòd & hæres Cazimiri eſſet, & à Conuentu pridem electus atq; expetitus, nunquam ſe eo abdicaſſet: uerùm tyrannicam illam uocem, Si ius uiolãdum ſit, regnandi cauſa uiolandum eſſe: non placere ſibi, qui iuſto & legitimo imperio ſuos regere, à patre & à Maioribus ſuis didiciſſet. proinde aliũ ſibi Cracouienſes Proceres, iſtis legibus, quærerent: ſe in paterna ſua ditione acquieturum eſſe potius, quàm per ſcelus Principatu potiturum. Cognita autem Leſci ſententia, denuò conſultatur de Principatu in Conuentu Cracouiẽſi: tandemq; Vuladislaus Laſconogus, Miecislai Senis filius, quaſi iuſtus hęres, abſens Princeps renunciatur. Miſsi uerò ad eum legati, uix, ut oblatum Principatum ſuſciperet, ei perſuaſerunt: nec aliter tamen, quàm ſi Leſcus eum omnino refutaſſet. Itaq; ad Leſcum mittit: poſtulata Cracouienſis Conuentus, & quid ipſe reſpõderit, exponit: negat, ſe prorſus quidquam aduerſus Leſci ſententiam facturum: nec ſe tam cupidum eſſe, ut Principatus cauſa Ius ſanguinis uiolaret. Reſpondit Leſcus, ea lege quę ſibi à Cracouiẽſibus Proceribus diceretur, Principatum ſe accipere noluiſſe nolleq;, nec aduerſus animi ſui ſententiam facturum eſſe Vuladislaum, ſi eum delatum accipiat. Hoc ubi reſponſum à Leſco Vuladislaus accepit,

Fidum ſuum conſiliarium prodere, reſpuit.

Eumq; delatum ſibi Vuladislaus.

Sed annuente Leſco.

Suſcipit, magnis commendatus uirtutibus. tum demum poſtulatis Cracouienſium legatorum annuit:& Cracouiam profectus, Principatū inijt: magnaq; facilitate, humanitate, & iuſtitia, atq; liberalitate ſtudia & uoluntates hominum adiungere ſibi cœpit.

DE ROMANO RVSSO CVM SVIS caſo, Leſcoq; Albo tertium Principe. Caput V.

Romanus Dux Ruſſorum crudelis. INterea porrò temporis Romanus Vuladimiriēſium & Halicienſium Dux, poſt inauditam crudelitatem (qua Nobilitatem ferè omnem Halicienſem, nullo non ſupplicij genere uſus, extirpauerat: melle neminem, niſi interfectis apibus, ſecurè ueſci poſſe aſſerens) ubi Leſcū *Contemnens Leſci Albi modeſtiam,* Principatu excidiſſe accepit, animi eius anguſtiam, ut ipſe interpretabatur, & ætatem contempſit. Primùm igitur clandeſtinis excurſionibus in Leſci ditionem, ſuę finitimam, deinde negociatorum Polonorum direptione, patientiam Leſci tentauit: ad extremum cum ualido *Et Polonis atq; Latinæ fidei exitium minitans,* exercitu Poloniæ fines ingreditur, & toti Poloniæ atq; adeò Religioni Latinę exitium ſuperbè minitans, ad interiora Poloniæ contendit: cui Leſcus cum ſuorum ma- *Ad Zauichoſtum* nu occurrens, ad Zauichoſtum oppidum in ripa Viſtulæ, crudeliter eum profligauit, Criſtini Goſdouij, Palatini Plocenſis, uiri acris & rei militaris periti, opera: ipſe *Perit cū ſuis:* uerò Romanus, immixtus multitudini ſuorum fugientium, à Polonis inſtantibus in turba interfectus: exercitus autem eius partim in pugna, partim in fuga ad internecionem ferè deletus eſt. Cadauer Romani repertum *Cadauer autem eius ſepultum* noſtri Sendomiriæ iuſto honore tumularunt: uerùm id poſtea effoſſum Leſcus, Ruſsis flagitātibus, & captiuos *Redimitur.* omnes dimittentibus, ac mille pondo argenti appēdentibus, reddidit, ut Vuladimiriæ in ſepulchro Maiorum

ſuorum

ſuorũ ſepeliretur. Fuit autem annus hic, quo apud Zauichoſtum prælium commiſſum eſt, poſt Chriſtum natum 1205. Et quoniã dies ille Geruaſio & Protaſio, Chriſti martyribus, dicatus fuit: aram poſtea Leſcus, eorũ nomine, in Baſilica Cracouienſi dicauit. Per hoc tẽpus Lituani, gens fera, ſylueſtris & obſcura, Ruſſorum agros prædis agendis infeſtare cœperunt: à quibus cruento prælio uicti, ſubera, reſtes, & faſces frõdeos, quibus gens Ruſſorum in balneo ſudorem prouocare ſolet, tributi nomine deinceps pendere iuſsi ſunt. Magnã uerò è Ruſſica uictoria uirtutis & felicitatis opinionem Leſcus, apud ſuos pariter atq; exteros, conſecutus eſt: eoq; maius ſui deſiderium in animis Cracouienſis Cõuentus accendit. Sũmis eum laudibus paſsim omnes efferebant, Vuladislaum autem præ eo contemnebant: ideoq; ſummo conſenſu in eam ſentẽtiam eunt, ut excluſo Vuladislao, Leſcum Principem accerſant. Mittuntur itaque ad eum cum decreto legati: nec ille, quum uniuerſi Conuentus conſenſum uideret, cũctatus eſt, quin poſtulatis eorum annueret. Cracouiam ergo ueniens Principatũ, nemine repugnante, recepit. Nam Vuladislaus, uir modeſtus & quietis amãs, cognito cõſenſu Conuentus, ceſsit, & Poſnaniã ſe recepit. Annus quo hęc acta ſunt, fuit poſt Chriſtum natum 1206. Inſequenti uerò anno, Fulco ſiue Pelca Epiſcopus Cracouienſis uita exceſsit: cui Magiſter Vincentius Cadlubcus, uir pius & eo tempore doctus, qui primus Polonorum Hiſtoriam conſcripſit, ſucceſsit.

Ann. 1205. — Leſci in Deum gratitudo, ara S. Geruaſij & Protaſij conſtructa. — Mirum tributũ pendũt Lituani Ruſſis. — Leſcus Albus, poſt illam ex Ruſsia uictoriam, Polonorũ fit princeps, Vuladislao annuente. — Ann. 1206. — Pelca Epiſcopus Cracouienſis & Vincentius Cadlubcus.

DE BELLIS RVSSICIS, COMETE MALA à Tartaris portendente, Leſci rebus in pace geſtis, &c.

Caput VI.

PORrò Leſcus Princeps, Ruſſorum excurſionibus in Poloniam prouocatus, res quaſdam per legatos ua- *Bella cum Ruſsis.*

An. 1211. rio Marte geſsit. Anno autē à Chriſto nato 1211. Cometes decem & octo diebus menſis Maij, coma in Orientem cōuerſa apparuit, futurorum malorum, quæ ſtatim Sarmatiam utramq; afflixerunt, prodigium: cuius & illa non minima cauſa fuit, quòd Ruſsi anno ſequenti nouum dirumq; hoſtem nacti ſunt, qui uires eorū deinceps penitus attriuit, & multas alias Chriſtiani orbis gentes magnis & acerbis calamitatibus atq; cladibus inuoluit, ac penè funditùs euertit. Tattari enim, ſiue (ut uſus obtinuit) Tartari, Scythica gens, ſiue à fluuio ſiue à multitudine nomen habens, quum antè ultra Caſpium mare & intra Imaum montem ad orientem Solem obſcuri ignotiq; Gręcis iuxtà ac Latinis habitaſſent, circa annū Chriſti 1202. (uel, ut alij uolunt, 1188.) finibus ſuis egreſsi, deuicto & interfecto Iudæorum, cui ſeruierant, rege, Aſiam propè omnem uictores longè lateq; propagati, & Rha ſiue Volga flumine tranſmiſſo ad Occidentem progreſſi, uicinis Ruſſorū Polouucijs (quos nonnulli recentiores Gottos, nonnulli Chunos, ſiue Cumanos, eſſe uolunt) campeſtria ad Tanaim & Mæotim paludem loca habitantibus, bellum intulerunt: ac commiſſo prælio, uictores Tartari magna ſtrage Polouucios & Ruſſos, qui in communi periculo Polouucijs opem tulerant, fudère & fugauère. Munitiones dein Polouuciorū expugnatę, ipſi deleti: & omnis illa circa Tanaim & Mæotim ora, cū Taurica Cherſoneſſo, à Tartaris habitari cœpta. Leſcus nullū deinceps, quoad uixit, bellū geſsit, pace & ocio im penſius delectatus: in pace uerò, iuſtè, clemēter & moderatè Principatum adminiſtrauit: ędificia partim collapſa inſtaurauit, partim noua excitauit. Obibat autē cunctas regiones ditioni ſuę ſubiectas: cauſasq; & controuerſias hominum, omnibus in locis, ipſe per ſe cognoſcebat &

Cometes portendens Futura mala.

Tartari.

Leſci pia res geſta, in pace.

iudicabat:

iudicabat:in ſontes, & maxime calumniatores, animaduertebat:oppreſſos potentiorũ iniurijs uindicabat: Pomeraniæ,quæ longius non ſine incommodo à Principe Ius petebat, Suentopelcum præfecit, & amplißimam poteſtatem & iuriſdictionem, etiam in Palatinos (qui tum duo erant, Gdanenſis & Suecenſis) & in cæteros Magiſtratus ipſi conceſsit. De reditibus autem Pomeraniæ mille pondo ſiue marcas argenti quotannis fiſco Principis Polonorum ut penderet,conſtituit: & iureiurãdo in ſua,poſterorumq́ ſuorum Principum Poloniæ, uerba eum adegit. Maſouiam inſuper & Cuiauiam, de Conſilij Conuentusq́ ſententia, Conrado fratri minori in ſortem patrimonij conceſsit: rogatuq́ Procerum uxorem duxit Grimiſlauam,Iaroslai Ruſſorum Ducis filiam:ex qua anno ſequenti Boleslaum filium,qui poſtea Pudicus appellatus eſt,ſuſcepit:deinde filiam Salomeã.

Suentopelcus præfectus Pomeraniæ.

Maſouia & Cuiauia Conrado data.

Vxor Leſci. &

Filius Boleslaus Pudicus, & Filia Salomea.

DE STVDIO AMPLIFICANDAE RELIgionis, Vincentio & Iuone Epiſcopis Cracouienſibus, Henrico Archiepiſcopo, & fame ac peſte trienni. Cap. VIII.

PAcatis autem rebus omnibus,tantum ſub hoc Principe in Polonis uigebat Religionis amplificandæ ſtudium,ut eo potißimum inter ſe certarent.Nam Vincentius Cracouienſis Epiſcopus quũ multa Cracouienſi baſilicæ contuliſſet,ultrò Epiſcopatu ſe abdicauit,nequidquam aduerſante Principe, ac diſſuadẽte Collegio ſacerdotum: & in Andreouienſi monaſterio reliquos quinq́ uitæ annos religioſe exegit, quum decem annis Epiſcopus fuiſſet. Huic ſucceſsit Iuo, Sauli filius: qui Romam profectus, Dominici (qui tunc nouæ Sodalitatis, quam à ſtudio concionãdi Prædicatorum uocant,

Religionis amplificandæ ſtudium.

Vincentius Epiſcopus Cracou. fit

Andreouienſis cœnobita.

Iuo ſucceſſor eius, Dominicanis Romæ cum

auctor florebat) doctrinam uitamq́ admiratus, Iacicum ſiue Iacinctum gentilem ſuum de territorio Opolienſi, Canonicum Cracouiẽſem, (qui poſt mortem multis annis, propter ſanctimoniam uitæ actæ & miracula, in numerum Diuorum relatus eſt) & tres alios, à Dominico uitæ illius inſtitutum edoctos atque profeſſos, Cracouiam ſecum reduxit: nouæq́ ſodalitati primarium in urbe templum (quod S. Trinitatis nomine appellatur) attribuit, & copioſam ſupellectilem templo dicauit: Parochiam uerò inde ad templum Virgini Matri Dei Mariæ dicatum, ob idq́ tunc à ſe conſtructum, transtulit. Idem Iuo Cacicenſe etiam monaſterium Ciſtercienſibus monachis condidit: nec multo pôſt Mogilam, ſupra Viſtulam uno à Cracouia milliario, locum à Vendæ Principis tumulo dictum, id tranſtulit, & magnificè locupletauit. Ptochodochium quoque, ſiue ut uulgò Hoſpitale uocant, egenis, & morbo debilitatis & ſenio, Cracouiæ extruxit & dotauit: illudq́ templo Spiritus ſancti, à ſe erecto, adiecit. Henricus etiam Archiepiſcopus Gneſnenſis, Theodorici Ducis Bernenſis ex Eudoxia Polona filius, bonam & ipſe in hoc pietatis ſtudio nauauit operam. Perfecit enim diligentia & auctoritate ſua, ut Principis atque omnium Ducum procerumq́ Polonorum conſenſu, & uniuerſi Conuentus conſtitutione, ſacer & Eccleſiaſticus ordo omnis cum aſcriptitijs etiam & ſubditis ſuis, ab omnium prophanorum Iudicum, etiam Ducum, atq́ etiam ipſius ſummi Principis iuriſdictione prorſus liber eſſet, ita ut ne per exceptionem ullam quidẽ, aut recõuentionem, pertrahi ad ullum prophanũ ſiue laicũ (ut uocant) forũ poſſet: eamq́ conſtitutionẽ Pontificis Maximi & ſedis Apoſtolicæ auctoritate confirmauit, Sacerdotes uerò omnes ex Decreto

S. Iacincto.

Adductis, dat S. Trinitatis templũ.

Templum S. Mariæ conſtruit, & Monaſteriũ Mogilnenſe, &

Ptochodochium S. Spiritus.

Henricus Archiepiſcopus Gneſnenſis.

Clericos cum ſubditis à iuriſdictione ſæculari liberat.

Synodi

Synodi à ſe conuocatæ, uxores & concubinas, quas retinebāt adhuc pleriq; poſt Edictum legati Pontificij, abdicare coegit, iureiurando ab eis exacto. Hic etiam obtinuit Archiepiſcopis Gneſnenſibus perpetuæ legationis munus. Biennio poſt eius mortem (mortuus eſt autem anno Chriſti 1219. quum decem & nouem annis Eccleſiæ præfuiſſet) denſi atq; continentes per totam æſtatem imbres ingenti aquarum inundatione uehementer Poloniam afflixêre, plurimos pagos atq; uicos euertêre, ſegetes hybernas uaſtauêre, uernam ſementem fieri paſsi non ſunt. Conſecuta eſt mox hyems acris & aſpera: inde fames & peſtis, poſtea totum triennium ſæuientes, maximam uim iumentorum atq; hominum abſumpſere. In his autem tantis malis Iuonis Epiſcopi beneficentia, egentibus paſsim expoſita, permultis ſaluti fuit. Et ſanè mirum eſt, tunc longè minores quàm nunc ſunt reditus Epiſcopæ ſuffeciſſe tamen pio & benefico Epiſcopo, in tot tantosq; ſumptus, in cultum Diuinum & ſubleuationem egentium, ut par fuit, collocatos. uerùm Diuinæ benignitatis fuit, ut liberaliter ſeminanti uber meſsis proueniret: moderati uerò ac temperãtis Epiſcopi, ut paruo contentus, Diſpenſatorem ſe, non Dominum, eſſe meminiſſet. Per idem etiam ferè tempus Henricus Barbatus Vuratislauienſium Dux, Heduigis uxoris ſuæ, religioſæ & piæ fœminæ, & ſanctimonia uitæ præſtanti, rogatu, Trebnicenſe monaſterium tertio à Vuratislauia milliario maximis ſumptibus exædificauit, & puellis Ciſtercienſis ſectæ attribuit: addixitq; & ipſa Heduigis, indulgēte uiro, illi monaſterio oppidum ipſum Trebniciam, & cōplures pagos ſuos dotales, ita ut in mille hominū alimenta reditus eius ſuffecturi eſſe uiderentur. Quod exemplum ſecutus Nicolaus Henri-

Vxores et concubinas à Sacerdotib. abigit:

Ius legati natis impetrat.

An. 1219.

Poſt aquarū inūdationem &

Hyemē aſperam,

Fames & peſtis trienniu eoq; tempore Iuonis Epiſcopi mira beneficentia.

Hēricus Barbatus Vuratislauiēſium Dux, Heduigi uxore ſua ſancta rogante,

Trebnicenſe monaſterium erigit:

Ipſaq; Heduigis Trebniciam & pagos eidē mo-

naſter. attribuit: Quorũ exemplo Nicolaus Henrichouius Henrichouienſe monaſteriũ extruit, & patrimonio ſuo illi tributo, monachus fit.

chouius, uir nobilis & locuples, qui Henrico Barbato à ſecretis fuit, & ipſe patrimonium ſuum omne Ciſterſcienſibus monachis, aſſentiente Henrico Barbato, donauit: extructo'que eis monaſterio in pago ſuo Henrichouo, ipſe quoq; ibi, religionẽ profeſſus, uitã peregit.

DE SVENTOPELCI AMBITIOSA *perfidia, & Leſco ab ipſo interempto.*

Caput VIII.

Suentopelcus, Dum nomen Ducis Pomeraniæ non impetrat,

SVentopelcus Pomeranorum præfectus, quum opibus magnis & facultatibus, terra mariq; partis, & gratia populari tumeret, inſolentiorq; factus, à Leſco Principe magnopere cõtendit, ut ſe Ducis Pomeraniæ nomine dignaretur, & ſempiternum id ſibi poſteris'que ſuis eſſe iuberet: ut ij tamen ſummo Polonorum Principi obtemperarent. Refutauit poſtulata Suentopelci Leſcus: qua repulſa ille accenſus, ad defectionem ſpectare cœpit: neq; penſionem annuam, de more, Leſco miſit. Indicuntur ergo propterea uniuerſæ Poloniæ comitia Gauſauam (quę uilla eſt Tremeſnenſis monaſterij, prope Znenam in maiore Polonia ſita) cõueneręq; ad præſtitutum diem Proceres: Suentopelcus ſolus nectebat moras: miſsisq; ſubinde per ſpeciem excuſandæ ſuæ moræ hominibus, ſtatum omnem comitiorum cognoſcebat, & occaſionem peragendi cogitati facinoris captabat. Quarta dies comitiorum curandis corporibus data erat: ad balneum ſe & Leſcus & Henricus Barbatus Vuratiſlauienſium Dux contulẽre. Ecce ergo Suentopelcus, cum expedita ſuorũ manu, ibi adeſt (propè enim delituerat, & opportunitatem rei peragendæ didicerat) & in diuerſoria ac tentoria proxima irrumpens, obuios quoſque, rei nouitate attonitos, facilè aut remouet, aut obtruncat. Certior autẽ factus Leſcus de hoſtili aduẽtu

In Leſcum in balneo irruit, &

Suento-

Suentopelci,exilit,& equum nactus,cum paucis fugere cœpit:perſequitur fugientem Suentopelcus. Vbi uerò effugere Leſcus inſequẽtium & prementium ſe manus non potuit,cõuerſo equo & reuocatis fugæ comitibus, quũ aliquandiu multis & bene armatis nudus penè cum paucis reſtitiſſet,fortiter dimicans apud Marcincouum pagum occubuit. Henricus quoq; ætate grauis,uulneribus debilitatus ac proſtratus in balneo,quum eſſet à Peregrino Veiſemburgio, uno de aulico ipſius comitatu, corporis ſui obiectu contectus,ſemianimis relictus eſt: percurſores uerò rati utrunq; exanimem, diſceſsêre, & recolligendi ſui ſpatiũ Henrico conceſsêre. qui quidem raptim furtimq; lectica Vuratiſlauiã delatus à ſuis,haud multo pòſt ſanitati priſtinæ reſtitutus eſt. Ex eo igitur tempore Suentopelcus pro Duce ac Domino Pomeraniæ gerere ſe cœpit:Leſci uerò corpus, Cracouiam elatum,in baſilica magna omnium cõploratione ſepultum eſt.Annus quo hæc acta ſunt,fuit à Chriſto nato 1227.

Fugientem atq; *Pugnantem occidit:* *Henricũ uerò, Ducẽ Vuratislauienſem ſemianimem relinquit.* *Leſci ſepultura.* An.1227.

DE CRVCIGERIS, CONTRA PRVSSOrum uim aduocatis. Cap. IX.

PEr hoc tempus Pruſsis Maſouiam uehementer uexantibus & uaſtantibus, inops conſilij Conradus Dux,habito conuentu ſuorum,tandem Chriſtiano Epiſcopo ſuggerẽte & ſuadente,Fratres ſiue Sodales Theutonicos, & ipſos piam contra Barbaros militiam ſub titulo ſanctæ Mariæ profeſſos, (qui paulo antè à Saracenis è Syria eiecti fuerant) Roma acciuit : Culmenſemq; tractum, & quicquid terræ eſt inter Viſtulam & Mocram, atque Deruanciam flumina, eis tradidit, his legibus:ut contra Pruſſos ſedulò & ſummis uiribus bellum gererent ; ubi uerò eos domuiſſent, Chelmenſem

Contra uim Pruſſorũ Conradus Dux Maſouiæ, *Fratres Crucigeros* *Euocat Roma certis conditionibus:*

quidem ditionem redderent, cætera uerò, quæcunque de Barbaris cepiſſent, arbitrio bonorum uirorum ex æquo ſecum ſeu cum poſteris ſuis partirentur: Polonis ne quam uim aut iniuriam facerent, ne'ue hoſtes eorum receptarent, aut ullo fauore proſequerẽtur: contra Barbaros autem & à Religione Chriſtiana alienos ut ipſis, quum opus fuerit, præſtò eſſent. Hęc ita inter Conradum & fratres Crucigeros cõuenẽre, & à Gregorio nono Pontifice Maximo approbata & confirmata ſunt. Atque hæc ferè anno Chriſti 1228 acciderunt.

An. 1228. *Beneq; ea res procedit.*

Sic ergo Crucigeri, Maſouiorũ & Polonorũ defendendorum, ac Pruſsiæ Barbaris eripiendæ, prouinciam ſuſcepẽre: breuiq́ꝫ tempore, Maſouijs adiuuantibus, & uoluntarijs multis undiq́ꝫ pietatis ergò accurrentibus, Barbarorũ excurſiones repreſsẽre: & paruo tempore magna in illis oris, incremẽta fecẽre: arcesq́ꝫ & urbes non ignobiles paucis annis muniẽre.

LIBER VII.

DE PRINCIPATV BOLESLAI Pudici, Henrico Barbato, S. Heduigi uxore eius, atq; Miecislao Coſſiſco.

Caput I.

Boleslaus Pudicus à Cõrado patruo in monaſterium cũ matre ſua detruſus,

BOleslaus Pudicus, Leſci filius, poſt patris mortem & multas de Principatu turbas excitatas à Conrado, qui Principatum ambiebat, Duce Maſouiorũ patruo ſuo cum Grimislaua matre puer captus, ac in Secechouienſi monaſterio (quod in tractu Sendomirienſi ſupra Viſtulam ſitum eſt) aſſeruari iuſſus, Abbatis Nicolai Franci

Franci opera, partim corruptis, partim inebriatis & ſopitis cuſtodibus, intempeſtæ noctis ſilentio, diſpoſitis clàm equis effugit: Zauichoſtoq; & Sendomiria potitus, non auſus eſt tamen in ſua ditione uſquã conſiſtere (propterea quòd præcipuis arcib. Maſouios ſuos Conradus præfecerat) ſed in Sileſiam, ad Henricum Barbatum Vuratislauienſium Ducem, profectus eſt. Venientem ergo Boleslaum humaniſsimè (ut par erat) Henricus accepit, ac conſolatus eſt: comparabatq; exercitum, quo eum reduceret, Conradum uerò eijceret. Poſtquam autem cum ualido exercitu, Boleslaum ſecum ducens, Henricus uenit: decedentibus metu Maſouijs, magno omnium ordinum conſenſu atque alacritate ſuſceptus eſt, & Cracouienſem, Sendomirienſem atque Lublinenſem oram omnem facilè in ſuam redegit poteſtatem. & quoniam permagnos ſumptus fecerat: Cracouienſem ditionem omnem unà cum Principatu ſummo, permittente Boleslao, Henricus ſibi retinuit: Sendomirienſem uerò atq; Lublinenſem ei conceſsit. Hunc ipſum etiam Henricum Boleslaus Pudicus curatorem ſibi, præterito patruo Conrado, delegit: multa'que is utiliter, de conſilij ſententia, conſtituit: leges quaſdam improbas & peſtilentes ſuſtulit: meliores nonnullas ſanxit: Eccleſiarum immunitates firmauit: Magiſtratus bonis & induſtrijs uiris mandauit: in maleficos & calumniatores ſeuerè animaduertit: Opatouiam oppidum cum ſexdecim pagis, amotis inde Templarijs, in quorum ditione fuerat, Lubuſſenſi Epiſcopo iure ſempiterno adiunxit & addixit, Boleslao aſſentiente. Hoc eodem tempore Miecislaus ſeu Mieſco, Conradi Ducis filius (cui, propter capitis intemperiem, Coſsiſco cognomen fuit) cui pater Cuiauiam conceſſerat, quum

Ad Henricum Barbatũ confugit.

Eiusq; opera ad Principatũ reducitur.

Conceſſa eius adminiſtratione eidem Henrico.

Henrici cõſtitutiones.

Eccleſiarum immunitates.

Opatouia donatur Lubuſſenſi Epiſcopo.

Miecislaus Coſiſco raptor bonorũ alienorum,

inopum & pupillorum atque uiduarum bona iniuſte
In conuiuio à muribus inuaditur et deuoratur. diriperet, indeq; quodam tempore conuiuium multis inuitatis præberet, ab ingenti multitudine murium inuaſus, & fruſtra naui fugiens, muribus fugientem etiam per aquas perſequentibus, miſerabiliter periſſe dicitur: exemplo futurus poſteris, ne ſe rapinis, iniurijs, & ſanguine miſerorum hominum ſaginent. Poſt
Hẽricus Barbatus mortuus, à cuius ſepultura Abſtinet uxor S. Heduigis, id uerò tempus Henricus Barbatus, ritè ſacris myſterijs procuratus, extremum clauſit diem: & in Trebnicenſi monaſterio ab Henrico filio, cui Pio cognomen datum eſt, honorificè eſt ſepultus. Nam Heduigis uxor, in illo ipſo monaſterio degens, neque ægrotum uiſere, neque mortui funus deducere, aut obuiam ei prodire uoluit, ne quo rerum humanarum commertio ani-
Fortiq; animo mortẽ mariti fert, mus eius à Diuinis auocaretur: quinetiam cæteris, uiris iuxtà ac mulieribus plangentibus & lamentantibus, ſola moderatè coniunctiſsimi mariti mortem tulit: im-
Rarò ad eum adiens, & pium eſſe, Diuinæ uoluntati aduerſari, dictitans. ac ne uiuentem quidem illum ſæpe adijt: niſi fortè, ut egenis & iniuria affectis opitularetur. Communi enim conſen
30 annos continenter cum eo uiuens. ſu totos ferè triginta annos diſiuncti in continentia uixêre: ex quo tempore Henricus barbam promiſit, atque inde Barbatus uocitatus eſt.

DE BOLESLAI PVDICI CONTInentia, Conradiq; in Canonicum ſcelere & ſatisfactione. Cap. II.

Boleslaus cũ Kinga uxore An. 1239. PORrò Boleslaus Princeps Kingam, quæ & Cunegundis dicta eſt, Belæ quarti Vngarorum Regis filiam, uxorem duxit, anno Chriſti 1239, puellam moribus & ſanctimonia uitæ nobilem: doſq; illi quadraginta millia marcarum fuit, Tali autem coniuge beatus

Boleſ-

Boleslaus, tamen primis nuptiarum diebus eam non attigit. inde confirmata poſtea mutuo conſenſu religione, ambo perpetuò uouêre continentiam: atque hinc Boleslao, Pudico cognomen inditum. Conradus interea Dux Maſouiorum Ioannem Ciaplam Iuriſperitum Vuladislauienſem & Plocenſem Canonicum, filij ſui Cazimiri cuſtodem & moderatorem, comprehendit: & quaſi coniurationis cuiuſdam filio auctorem, cauſa non cognita, in carcerem coniecit: ac mox quæſtionibus ſubiectum, eodem furore in patibulum egit. cuius cadauer quum Dominicani depoſuiſſent, & Chriſtiano ritu funus deducerēt: Agathia Conradi uxor, mariti furori ſuffragata, ereptum & in plauſtro duobus bobus contumeliæ cauſa uectum, noua furca ad id ex tempore ad monaſterium Dominicanorum ex aduerſo baſilicæ erecta, iterum appendi iuſsit: nec tamen deterriti ſunt Dominicani, quin iterum id deponerent, atque honorificê ſepelirent. Hac autem re Petrus Archiepiſcopus Gneſnenſis cognita, uniuerſæ Plocenſi diœceſi Sacris interdixit. quamobrem excanduit quidem primùm Conradus: uerùm pòſt ad ſe reuerſus, agnouit culpam: & Lenciciam ad Archiepiſcopum, ut ille iuſſerat, uenit: de admiſſo ſcelere, Archiepiſcopi arbitratu, ſatisfecit: Louiciamq; uillam, cum circumiacentibus ſyluis, Archiepiſcopo Gneſnenſi ſempiterno iure donauit: atque ita Archiepiſcopus interdictum ſuum relaxauit. Id adeò 1240 Chriſti anno actum eſt: circa quæ etiam tempora Boleslaus Pudicus, matris precibus adductus, cœnobium Cracouiæ Fratribus D. Franciſci, Praga accitis, condidit.

Perpetuò continens.

Pudicus cognominatur.

Conradus Dux, propter Canonicum in patibulū actum.

Ab Archiepiſcopo interdictus

Pro ſcelere admiſſo ſatisfacit, et Louiciū donat.

An. 1240.

Cœnobium Franciſcanorū Cracouiæ.

DE INGENTI CLADE A TARtaris edita, duplicique ſtrage noſtrorum.
Caput III.

Tartari vaſtant Ruſſiã, Lublinẽſem oram. HOc eodem anno Tartari, Ruſsia peruaſtata & maxima ex parte ſubiugata, Lublinenſem oram in Polonia, Ruſsiæ finitimam, magno impetu inuaſerunt: exuſtaq; arce Lublinenſi, omnem illam regionem uſque ad Viſtulam longe lateque depopulati, *Zauichoſtũ.* Zauichoſtum etiam arcem incenderunt: inde que in Ruſſiam reuerſi, depoſita tuto loco præda, quam ingentem abegerant, curriculo in Poloniam hyberno tempore reuerſi ſunt: &, tranſmiſſo Viſtula flumine glacie *Sendomiriã.* concreto, Sendomiriam expugnauere: progreſsiq; longius, nemine prohibente, per *Visliciam.* Visliciam, *Scarbimiriã cum quibus* Scarbimiriam uſque (quod oppidum ſeptem milliarijs abeſt à Cracouia) peruenere: inde uero præda onuſti, ingentem etiam hominum utriuſque ſexus forma & ætate florentium, multitudinem loris aſtrictam in morem pecudum præ ſe agentes reuertebantur. Continebat ſe Boleslaus Princeps Cracouiæ, nunquam auſus tantæ *Congreſſus Vulodimirus apud Turſcũ,* hoſtium multitudini ſeſe opponere: cæterùm Vulodimirus Palatinus Cracouienſis, coacta aliquanta manu, abeuntes inſecutus, & ad Turſcum pagum uno à Polanecia oppido milliario ſtatiua habentes ex improuiſo adortus, magnã in perturbatis initio ſtragem edidit: *Vincitur.* uerùm poſtea Tartari, animaduerſa noſtrorũ paucitate, in fugam noſtros uerterunt: pòſt raptim & tumultuarię ſeſe recipiẽtes, & ſaucios ac ægrotos abijcientes, prope Secechouũ in magna ſylua (quę Strenech dicit̃) aliquot *Rerum Tartari.* dieb. delituere: inde poſtea in Ruſsiã rediere. nec multo pòſt, auctis maiorem in modum copijs, irarum pleni in

Poloniam reuertêre: & quum apud Sẽdomiriam biduo ſtatiua habuiſſent, quò plura populationibus complecterentur, bifariã diuiſi ſunt. ac pars quidem Lencicienſem & Cuiauienſem oram, duce Kaidano, uaſtarũt: cum reliquo uerò exercitu Battus, ſummus eorũ Dux & Imperator, Sendomirienſem tractũ uerſus Camionam fluuium, & Ilzam arcem cũ oppido Epiſcopi Cracouienſis, infeſtauit. At Proceres & Equites Cracouienſes & Sendomirienſes, non ferentes, clariſsimam patriam, ſe inſpectantibus, tam crudeliter uaſtari: parentes, uxores & liberos ſuos dulciſsimos, omni genere contumeliæ afflictos, uel miſerabiliter trucidari, uel in ſeruitutem abduci: Religiones ſanctiſsimas atque templa Dei Opt. Max. cædibus & libidinibus, & ſanguine ſacerdotũ, pollui: Chriſti Ieſu Dei & hominis corpus, cœlitibus uenerandum, impijs Barbarorum pedibus cõculcari: hęc, inquam, non ferentes, ſimul autem conflictu Turcenſi animati, facta manu, apud Chmelicum pagum non longè à Sidlouo oppido Tartaris occurrunt. Pugnatum eſt horis aliquot acriter: ad extremum Tartari multis fortibus uiris amiſsis cedentes, ad ſubſidiariam aciem ſeſe recepêre, noſtris alacriter inſtantibus & debellatum eſſe credentibus. Ibi uerò denuò inſtauratur prælium. Tartari integri & recentes feſsis noſtris & ſaucijs ſuccedunt: noſtri, primo proceſſu freti, extremum conatum faciunt, ut aut plena uictoria potiantur, aut honeſtè pro patria mortem oppetant: tandem uerò amiſsis ducibus & fortiſsimis quibuſq; militibus, ad paucos redacti, terga dedêre. Ceciderunt eo prælio, inter cæteros, maximè nobiles & pręſtantes, Criſtinus Sulcouicius, Albertus Stempotius, Nicolaus Vitouius, Zementa Grambina, & Suſislaus. Factum eſt autem hoc prælium decima octaua

Bifariam diuiſi.

Vaſtant omnia:

Cum quibus Proceres ac Equites Poloni congreſsi

Apud Chmelicum,

Fortiterq; pugnantes,

Et ipſi pauci à multis uincuntur.

Boleſlai in Vngariam fuga. die Martij. Continebat quidem ſe per id tempus Boleſlaus, cum Grimislaua matre & Kinga uxore, in arce Cracouienſi: ſed accepto nuncio de clade ſuorum, in Vngariam cum familia & ſupellectili, raptim collectis ſarcinis, ad ſocerum profugit: *Et caeterorũ.* Principis rurſus exemplo plurimi mortales ditiores, partim in Vngariam, partim in Germaniam diffugerunt.

DE INCENSA AB IISDEM TARTARIS Cracouia, uaſtata Sileſia & Morauia, Henrico Pio & numeroſo exercitu eius ad internecionem caeſo, & S. Heduigis uirili fortitudine.

Caput IIII.

Tartari. POrrò Tartari poſt Chmelnicenſem uictoriam ad Cracouiam contendunt, & quum uacuam defenſoribus repeririſſent, *Incenſa Cracouia.* flammis in tecta ſæuierunt: templum tamen diui Andreæ, quod tum extra oppidum erat, defenſum eſt. Pòſt in Sileſiam ingreſsi, *Sileſiam ingrediuntur: & Vuratislauienſe oppidum atq;* quum diſiectos Odræ pontes reperiſſent, compactis ex tempore ratibus, apud Ratiboriam flumen traiecerunt: mox continuato curſu ad Vuratislauiam feſtinarunt, quam incenſam repererunt. Oppidani namque cognito aduentu Barbarorum, munitioni oppidi diffiſi, ſupellectili ſua & commeatu comportato, id reliquerant: *Arcem* milites uerò qui in præſidio arcis erant, ne ciuitas hoſtibus prædæ uel receptaculo eſſet, hanc incenderant. Indignati ergo Tartari, arcem obſederunt: ſed diuino oſtento perterriti, fugientibus ſimiles abierũt. *Coacti dimittere. Propter preces Ceslai Dominicani.* Nam Cieslaus unus de comitibus Iuonis Epiſcopi Cracouienſis Dominicanus, præerat Conuentui Vuratislauienſi: qui ad primũ Barbarorũ tumultum, cum ſodalibus in arcem confugerat. Eo igitur iugibus precibus & lachrymis Dei miſericordiam & præſentis periculi depulſionem implorante, ecce co-

lumna

lumna ignea cœlitùs apparens, Barbaroſq; perterrefaciens, obſidionem eos ſoluere coegit. Ab arce ergo Vuratislauienſi Tartari Legniciam, ubi Henricum Ducem cum magnis copijs & auxilijs eſſe cognouerant, contendunt: Henricus autem procurato ſacris myſterijs exercitu, eo quidem erat animo, ut aut uinceret, aut fortiter pro aris atq; focis, & pro populo ſuo dimicans, occumberet, non modò non deterrente, ſed etiam hortante matre Heduigi: quæ futuri præſcia, támen Diuinæ uoluntati repugnare, nefas eſſe ducebat. Sub Legnicia igitur, ad Niſſam amnē, in planicie ſpatioſa, quæ Bonus Campus dicitur, concurrerunt acies: certabaturq; utrinq; totis uiribus pro uictoria: ſed Barbari Magicæ artis præſidio uſi, uictoria potiti ſunt. Erat enim in extremo illo agmine, inter alia ſigna, uexillum inſigne, cuius pictura X literæ figuram præ ſe ferebat: in cuſpide uerò erat imago tetra nigraq; capitis humani barbati. id ergo uexillum quum ſignifer uehementius quateret, fumum atq; nebulam denſiſsimam & fœdiſsimam exhalabat: ea uerò nebula non modò aſpectum Barbarorū adimebat, uerùm etiam odore teterrimo noſtros enecabat. quæ quidem res totum exercitum noſtrorum, nouitate & miraculo rei ſtupefactum, perturbauit. Henricus itaq; Dux, fortiter pugnans, hoc in prælio occubuit: exercituſq; omnis ad internecionem cæſus. Tantus uerò in eo prælio interfectorum Chriſtianorū numerus fuit, ut ſingulis ſingulæ auriculæ à Tartaris præciſæ, nouem ingentes ſaccos explerent. inter quos inprimis clari Poloni fuêre, Stephanus Virbenius cum Andrea filio, Clemens Pelcinicius, Thomas Piotricouicius, & Petrus Kuza. Poſt hanc deinde pugnam Tartari Ratiborenſem oram repetita excurſione uaſtarunt: ibiq; octo dies commorati, in

Apud Legnicia͂ Henrici Pij numeroſas copias

Magica artis præſidio uincunt.

Henricus cū ſuis ad internecionem ita cæſus,

Vt auricula à ſingulis ſingula nouem ſaccos explerent.

Tartari rurſus uaſtant Ratiborēſem oram, &

Morauiam, & Morauiam inuadunt, quam quum, nemine prohibente, & Venceslao Rege in Boemia deliteſcente, amplius uno menſe uſque ad Auſtriæ & Boemiæ fines crudeliter *Vngariam.* diuexauiſſent, pòſt in Vngariam, ſuperatis montibus *S. Heduigis* atq; ſyluis, peruenerunt. Cæterùm Heduigis, Henrici mater (quæ monaſterij Trebnicenſis munitioni diffiſa, *Crosna conſeruata.* Croſnam unà cum grege monacharum & Anna nuru Henrici uxore, ſub aduẽtum Barbarorum ſe receperat) nihil nuncio cladis & interfecti filij commota eſt: quin monachas & nurum lamentantes comiter conſolata, minimè deiecto uultu gratias Deo egit, quòd eius munere talem filium peperiſſet, cuius ipſa uiuẽtis pietatem ſummam in ſe ſemper experta eſſet, quiq; ad extremum pro Religione & populo ſuo uitam alacer proieciſſet.

DE BOLESLAO CALVO ET CONRADO *& Boleslao Pudico Principibus, & Cracouia à Tartaris direpta.* *Caput V.*

HEnrico itaq; Pio cæſo, Boleslao Pudico nuſquam comparente, oppidis, pagis, uicis ad uaſtitatem redactis, nobilitas Cracouienſis & Sendomirienſis deteriora etiam timẽs, quòd ſine Principe & Magiſtratibus *Boleslao Caluo Principe facto,* eſſet, inito conſilio, Boleslao Caluo, Henrici Pij filio natu maximo, Principatũ detulit: atq; is Princeps factus, ſtatim Magiſtratus creauit: Clementem de Ruſcia Sulislai filium gente Gryphium Palatinum Cracouiẽſem *Conradus contra eum* fecit. quod quum accepiſſet Conradus, Dux Maſouiæ, permoleſtè tulit, alienum ſibi, Cazimiri Principis filio, *A Suentopelco auxilia impetrat:* Leſci Albi fratri, in Principatu prælatum eſſe. Itaq; colloquium à Suentopelco Duce petijt: fœdus cum eo per- *Interim uerò Tartari* cuſsit: auxiliaq; ab eo contra Boleslaum Caluum impetrauit. Interim autem, dum Conradus in apparatu belli occupa-

occupatus eſt, Tartari ex Vngaria per Scepuſienſem tractum excurſione facta in Poloniam, Cracouiam inexpectati aduolarunt: direptaq́; urbe, & maiore quàm prius cæde hominum facta, cum ingenti præda in Vngariam per Oſuecimenſe territorium citi reuerſi, atq; ibi tres annos commorati ſunt. Conradus uerò Dux, omnibus ritè ad bellum comparatis, in Sendomirienſem & in Cracouienſem tractum duxit exercitum: & facilè munitiones omnes, opera Zegotæ gente Toporij eiusq́; familiæ & clientum, dedentibus ſeſe ultrò omnibus, in ſuam redegit poteſtatem. Cæterùm quum Princeps factus acerbè exactionibus laboribusq́; non ſolùm oppidanos & agreſtes, uerùm etiam Sacerdotalem & Equeſtrem ordinem uexaret: à Clemente Palatino Cracouienſi, Cracouia in ſuam poteſtatem redacta, eiectoq́; Conradi præſidio, Boleslaus Pudicus reuocatus cum uxore uenit. cui uenienti ingens multitudo hominum omnis ordinis, ætatis atque ſexus, exultans & gratulabunda ſeſe offudit: & mox nouum iuſiurandum Principi Proceres dicunt. Factus autem certior Conradus de reditu Boleslai, conſcripto exercitu, accitis etiam in auxilium Præmiſlo Poſnanienſi & Miecislao Opolienſi Ducibus, Lituanisq́; item & Iazygibus ſiue Iazuingis barbaris (qui, eiuſdem cum Lituanis linguæ, Podlaſſanie: eorumq́; regio Poleſſe ſiue Podleſſe, quaſi tu dicas Subſyluana, uocatur) tractum Sendomirienſem populabundus ingreditur: nec Boleslaus committendum ſibi exiſtimauit, quin ſua defenderet: & ad Suchodolum pagum Conrado occurrens, quamuis eſſet uiribus longè inferior, tamen pugnandi copiam fecit. Et fauit ſanè iuſtiori cauſæ Deus, hominumq́; preces pro Boleslao paſsim ſupplicantium exaudiuit. Commiſſo enim præ-

Cracouiã diripiunt, &

In Vngariam redeunt.

Conradus.

Per uim princeps factus,

Statim rurſum ſua iniuſticia principatum perdit: &

Contra Boleſlaũ Pudicum reuocatum

Pugnãs cum magno exercitu,

A paucis uincitur.

lio, numeroſus ille Conradi exercitus cum Ducibus ſuis

Boleslai moderata uictoria

à Boleslao fuſus, & in fugam actus eſt: uictorq; moderatè uictoria uſus, neq; fugientes longius proſequutus eſt: & ſaucios benignè recreauit, & captiuos dimiſit. cuius

Fructus.

quidem moderationis fructus hic mox cōſequutus eſt. Nam reliqui de nobilitate Sendomirienſi ſtatim in poteſtatem Boleslai uenêre. Boleslaus itaq;, recuperatis omnibus quæ abſens amiſerat, Cracouiam reuertens ingenti omnium gratulatione excipitur.

DE BOLESLAO CALVO MAIORIS Poloniæ duce, & S. Heduigis morte ac ſanctitate. Cap. VI.

Principatu Maioris Poloniæ Boleſlaus Caluus,

NEc in maiore Polonia, poſt Tartaricum bellum, quietæ res fuêre. Henrico enim Pio à Tartaris interfecto, Boleslaus Caluus filius eius natu maximus (de quo dudum diximus) Dominatum ſuſcepit: qui

Dum grauis fit Polonis,

dum grauis nobilitati & cæteræ multitudini eſſet, Theutonasq; Polonis & quidem infimos optimatibus præferret, malè hæc res Polonorum Proceres habebat. Itaque queſti inter ſe de faſtu Ducis & contemptione ſui,

Exuitur, deturq; is Præmislao & Boleslao.

celeriter contra eum, autore Bogumilo Palatino Poſnanienſi & alijs, conſpirarunt: & Conuentu apud Poſnaniam acto, Præmislaum & Boleslaum Vuladislai Sputatoris filios, bonæ indolis iuuenes, accient: abdicatoq; Boleslao Caluo, Duces eos ſibi conſtituunt, ac uenien-

Boleslaus Caluus æquo id fert animo, à ſancta Heduigi perſuaſus.

tibus arces & munitiones tradunt. Tulit eam iniuriam non iniquiſsimo animo Boleslaus Caluus, ſuadente auia Heduigi, quæ tunc nepoti, ne iniuſtè iuſtis hæredibus olim ereptum retineret aut repeteret Principatum, perſuaſit: quin is etiam poſteriori tempore affinitatem cum Præmislao contraxit. Porrò Heduigis, anno qui

fuit

fuit à Chriſto nato 1243. mortua eſt, & ſepulta Trebniciæ. cuius corpus, quod croceum, dum uixit (propter rationem uictus duram atque tenuem, aſsiduaq́ꝫ ieiunia) fuerat, poſt mortem inſolito ſplendore corruſcaſſe fertur, Deo perhibente teſtimonium ſanctimoniæ & pietati eius: quanquam tertio demum & uiceſimo anno pòſt, à Clemente Pontifice Maximo in numerum Sanctorum, examinato bene ac diligenter negocio, relata eſt.

Ann. 1243. S. Hedwigis ſanctitas.

Inter Diuos relata.

DE CONRADI IRRITIS CONATIbus, ac morte & filijs, Boleslai Pudici imperio laudabili, & relaxato Polonis XL. ieiunio. Cap. VII.

Conradus autem Dux Maſouiorum, renouata aduerſus Boleſlaum Pudicum expeditione, dum illū Cracouię obſidet: uno à Cracouia milliario ſupra Viſtulam, nouam arcem munit in eo colle, in quo monaſteriū Tinecenſe ſitum eſt: aliam item, apud Lelouiam oppidū, decimo à Cracouia milliario: ſed quum nihil obſidione proficeret, Lelouienſi arce Miecislao genero cōmendata, Tinecenſi ſuo præſidio bene munita, in Maſouiam reuertit. quæ omnia iterum in Boleslai Pudici uenêre poteſtatem, ita ut paruo negotio omnes Conradi conatus, labores atq́ꝫ ſumptus, in irritum tunc ceciderint. Nec ita multò pòſt is extremū uitæ clauſit diem, relictis tribus filijs ſuperſtitibus, Boleſlao, Cazimiro & Zemouito, anno Chriſti nati 1247. Quum autem Boleslaus filius paucis diebus patrem ſecutus eſſet, Cazimirus non acquieſcens in Lencicieſi & Cuiauienſi Dominatu (quem ipſi uiuens pater attribuerat) Siradiam, Spicimirum & Roſpram arces inuaſit, & fratrem Zemouitum, cum uxore

Conradus iterum cōtra Boleſlaum belligerat,

Et arces nouas munit,

Fruſtra:

Pauloq́; pòſt moritur.

An. 1247.

Ex tribus filijs eius Boleſlao mortuo, Cazimirus fratrem Zemouitū in uincula coniicit:

Boleslaus uerò Pudicus magna cum laude praeſt.

uxore Gertrudi captum, in uincula coniecit: Boleslaus uerò Pudicus, à morte Conradi pacem nactus, collapſa & uaſtata bello reſtaurare, deprauataq́ corrigere inſtituit: magnamq́ manſuetudinis & probitatis laudem, etiam apud exteros, adeptus eſt. qui ſtatus rerum eius oræ hoc fuit admirabilior, quòd non modò cætera Polonia, uerùm etiam tota penè Europa, bellis ardebat.

Bella Europæ.

Legato à Pontif. miſſo Contra uim Friderici datur ſubſidiū, Synodo Vuratiſlauia coacta:

Venerat his temporibus Iacobus Leodienſis Archidiaconus, legatus ab Innocentio Pontifice maximo, cùm ad res Polonicas componendas, tum ut Pontifici, à Friderico Imperatore uehementer exagitato & afflicto, aliquid ſubſidij corrogaret: itaque conuocata Vuratiſlauiam Epiſcoporum ſynodo, impetrauit, ut quinta pars redituum Eccleſiaſticorū ex tota Polonia in triennium ei decerneretur.

Legatus uerò relaxat nobis XL ieiuniū.

Relaxauit autem tunc Polonis partem ieiunij eius, quod eſt ſolenne cunctis Chriſtianis, ante Paſcha. Nam, quum id totis nouem hebdomadis ueteri Pontificum inſtituto uulgò ſeruarent, indulſit, ut eſſet deinceps hebdomadarum ſex & dimidiæ.

DE SALINIS BOCHNENSIBVS INVENTIS, & S. Stanislao in Diuos relato.

Caput VIII.

Ann. 1252. Sal Bochnenſe repertum.

Anno Chriſti Domini 1252. ſalis metalla apud Bochnam pagum (quod iam oppidum eſt) quinto à Cracouia milliario, inuenta ſunt: unde uberes Boleslao Pudico reditus acceſsêre. Kingæ uerò uxoris eius pietati & ſanctimoniæ beneficiū id, nō modò Polonis, uerùm etiā finitimis populis perutile, acceptum refertur. quo etiam tempore alius ſimul theſaurus ingens & incomparabilis extitit Cracouiæ.

S. Stanislaus.

Nam diuus Stanislaus martyr Chriſti, & Epiſcopus quondā Cracouienſis, uerum ſanè ſal mundi, ſatagente Boleslao Principe & Epiſcopo Craco-

Cracouienſi Prendota, ab Innocentio quarto Pontifice, de Ampliſsimi Collegij ſententia, re diligentiſsimè iterum atq; iterum examinata, in numerũ Sanctorum relatus eſt, centeſimo demũ & quinto ac ſeptuageſimo anno poſt mortem, qui fuit poſt Chriſti Natalem 1253. In qua re perficienda quum non minima difficultas eſſet, propter tantam temporum intercapedinem & uetuſtatem, uno atq; altero miraculo diuinitùs edito ſublata eſt omnis dubitatio. Primùm enim Reginaldus Hoſtiẽſis Epiſcopus, uir grauiſsimus, qui maximè huic negotio aduerſabatur, ſubito grauiſsimoq; morbo correptus & aliquot dies afflictus, diuo Stanislao in ægrotatione illa ſibi apparente, & ſe clementer ab eo quòd unus maximè ipſi aduerſaretur obiurgante, curatus eſt. eoq; tam euidenti miraculo permotus Pontifex Innocẽtius, rem tam diu comperendinatam tandem ad ſextum Idus Septembris, Aſiſij in baſilica D. Franciſci memoriæ dicata, ſolẽni ceremonia peragere ſtatuit. qua die illuceſcente, quum ipſemet Sacris operaretur, ecce in baſilicam infertur adoleſcens nuper mortuus. Ibi Pontifex, humi proſtratus, Deum orat, ut iuuene illo ad uitam reuocando, ſanctitatem ſui Martyris Stanislai luculentius declararet. Vix pauca elocutus erat, quum uiuus atque ſanus exſurrexit, qui erat mortuus. Sacris autem atq; cerimonijs ritè peractis, ipſe Pontifex è ſuperiore loco pro concione grauem & luculentum ſermonem habuit de uita ac meritis S. Stanislai: eiusq; memoriæ diem anniuerſarium ad octauum Idus Maij, quo die cæſus eſt, dicauit. Anno deinde ſequenti, Prendota Epiſcopus Cracouienſis ſacri corporis eius reliquias ſolenni pompa de ſepulchro leuauit, & hominum uenerationi expoſuit. Adfuit uerò huic celebritati, præter Epiſcopos & Clerum, Bo-

In numerum Sanctorũ refertur, poſt An. 1253.

Miraculum I &

II. eiusq;

Dies feſtus, et

Reliquiæ leuatæ,

In hominum frequentia

leſlaum & alios Principes ac Equites, tanta multitudo, non modò ex Polonia, ſed etiam ex Sileſia, Morauia, Boemia, & Vngaria, ut urbs nō exigua eā non caperet, ſed in campis ea ſub diuo gregatim diuerſari cogeretur.

Incredibili.

DE PRAEMISLI DVCIS POSNAnienſis pietate inſigni, & S. Iacincti morte.

Caput IX.

An. 1257. Præmislus Dux Poſnanienſis moritur, Princeps ſummè pius.

ANno Chriſti 1257, Præmislus triginta ſex annos natus, pridie Nonas Iunij immatura morte extinctus, & Poſnaniæ ſepultus eſt. Mitiſsimus hic erat ſui temporis Princeps, & ſupra ætatem prudens: iuſtitia autem, & animi moderatione in iudicando tanta, ut eius iudicium uictus atque uictor ex æquo probarent. Ebrium, aut iratum, eum nemo uidit. uſqueadeò uerò addictus fuit Religioni & cultui diuino, ut per tempus Quadragenarij ieiunij, cilicina ueſte ſuper nudum corpus, & uino diluto admodum, aut inſipidiore ceruiſia uteretur. Nocturnis temporibus, quum dormire putabatur, prolixæ precationi uacabat. Porrò qua die Cœnam Chriſti ultimam anniuerſario ritu recolimus & repræſentamus, duodecim pauperum pedes reuerenter abluere, exterſoſq; deoſculari, & pauperes ipſos ueſtire, quotannis ſolitus fuit. Ouenſcenſe monaſterium Ciſtercienſis ordinis puellis ad Vartam fluuium condidit: Srodecenſe uerò Dominicanorū Poſnaniam tranſtulit: Gneſnenſe etiam prochodochium Sepulchri Chriſti militibus contulit, & commendauit, & Præpoſito Mechouienſi ſubiecit. Præter multas autem pias largitiones, Gneſnenſi quidem Eccleſiæ Cirnelinum pagūm, Poſnanienſi uerò Bucum oppidum donauit, non ſine inuidia & offenſione Procerum. Reliquit autem quatuor filias, ex Elizabetha uxore ſuſceptas, & filium

X L Ieiunium.

Dies Cœna Chriſti.

Monaſteriū Ouenſcenſe, ac Dominicanorū Poſnanienſe, et Ptochodochium Gneſnenſe.

Cirnelinus pagus.

Bucum oppidum.

Præmisli liberi.

lium poſthumum poſt quartum menſem natum, cui paternum nomen inditum eſt. Eodem tempore Iacicus ſiue Iacinctus, diui Dominici inſtitutum uitæ profeſſus, poſt exhauſtos multos labores in Polonia & Ruſsia pro Religione Chriſtiana, de exilio huius uitæ in cœleſtem domum commigrauit, ad decimum octauum Calendas Septembris. *S. Iacincti mors.*

DE TERRÆMOTV, CIVILIBVS MOTIBVS, & Polonia iterum miſerè à Ruſsis atq; Tartaris uaſtata. Caput X.

ANno ſequenti terræmotus uehemens Poloniã concuſsit: & animos hominũ, propter raritatẽ rei, non metu tantùm, uerùm etiam religione impleuit, uelut magnorum malorũ, quæ mox conſecuta ſunt, prodigium. *An. 1258. Terræmotus ingens.* Nam & ciuiles motus, inter propinquos, cognatos, fratres, parentes, atq; liberos, extiterunt: & dum hi bellum inter ſe gerunt, Tartarorũ ingẽs uis, Nogaio & Celebuga Ducibus, in Poloniã ſeſe per Ruſsiam mẽſe Decembri effudit, Ruſsis ipſis adiutoribus atq; ductorib. *In ciuilibus motibus Tartari, Menſe Decembri Ruſsis ductorib.* Flumina iam tũc glacie concreta erant: itaq; ſumma celeritate uſi, & Lublinenſem oram (quam à Lituanis uaſtatam ſuperiori tempore Daniel Ruſſorũ Rex, arce Lublinẽſi intercepta, ac turri rotunda præſidioq; firmata, uſurparat) prætergreſsi, in Sendomirienſem impetũ faciunt, & plurimos mortales incautos opprimunt; *Sendomirienſem oram &* monaſterium Zauichoſtenſe (quod Boleslaus Pudicus nuper cõdiderat, & uiginti quinq; pagis dotatũ, Deo dicatis uirginibus attribuerat) diripiunt, itemq; id quod in Lyſſecio ſiue Caluo Monte ſitum eſt: *Monaſteria uaſtãt ac diripiunt:* Sendomirienſe oppidum incendunt: arcem die nocte'que oppugnant, uerùm nullo operæ pretio. *Incẽſaq; Sendomiria,* Nam à multis ea gnauiter defendebatur. Ibi Ruſſorum Duces Leo & Romanus Danielis *Arcem doloſa perfidia Ruſſorum,*

filij, & Baſiliſcus frater, qui in caſtris Tartarorum erant, primùm per internuncios, deinde per ſe ipſi cum Petro de Crempa Præfecto arcis agunt, ut, ſi ſe arcemq́ ſeruatum iri uelit, ad Tartarorum Duces in caſtra ueniat: par uo ſe, arcemq́ & omnem multitudinem redimat. fidem dant, nihil in ea re fore periculi. Credidit Pręfectus, Ruſſos Chriſtiani ſanguinis miſericordia cōmotos (quemadmodum præ ſe ferebant) illa ſuadere & recipere: itaq́ cum Sbigneo fratre & Primoribus ex Nobilitate ad caſtra hoſtium, quemadmodum cōuenerat, proficiſcitur: Duces Barbarorum, ut erat edoctus à Ruſsis, adorat: de

Miſerè necatis Primorib. Nobilium, ſalute ſua & arcis, ſupplex agit. Barbari autem, ut ſunt fallaciſsimi fideiq́ expertes, in ſupplices impetum faciunt: ſpoliatos & uerberatos immaniter obtruncant: & confe

Capiunt, ſtim ſublato clamore, effuſo curſu in arcem, nihil tunc

Cadunt, exſpectantibus defenſoribus, inuehuntnr, in cædeq́ hominum graſſantur: defeſsi autem cædendo, reliquū uulgus hominum gregatim in Viſtulam impellunt. Tanta uerò cædes in arce tunc facta eſſe dicitur, ut ſanguis cæ

Incendunt. ſorum ad Viſtulam uſq́ deflueret. Incenſa arce Barbari

Cracouia quoq; nulla mora interiecta uerſus Cracouiā, Ruſsis Ducibus itineris, cōtendunt: & urbem, defenſoribus uacuā (nam

Incenſa, & Opolienſi tractu uaſtato, in Ruſsiā redeunt cū præda. Boleslaus cum uxore in Vngariam profectus erat) incendunt: pòſt cædibus & incendijs uſq́ ad Bythoniam in Opolienſem tractum impunè prouecti, poſt alterum ſiue adeò tertium menſem præda onuſti in Ruſsiam re

An. 1260. uerterunt. Annus autem quo hæc geſta ſunt, fuit poſt

Stragis illius Sendomiriæ anniuerſaria celebritas. Chriſtū natum 1260. Huius ſtragis memoria in hodiernum uſq́ diem, quaſi martyrum Chriſti, anniuerſaria celebritate poſtridie Calendas Iunij Sendomiriæ magno populi concurſu recolitur, magna Alexādri quarti Pontificis maximi indulgentia cumulata ac dedicata.

DE

DE DANIELE RVSSORVM DVCE, Lituanis Iazygis Chriſtianis factis, Comete, & Crucigeris afflictis. Cap. XI.

PEr hæc tempora Daniel Romani Ducis filius, aduerſæ factionis Ducibus uel domitis uel in ſuã ſententiam adductis, magnam ſibi potentiam & ferè Monarchiam in Ruſsis Auſtralibus uſurpabat: & quò maiorem ſibi auctoritatem compararet, Legatione ad Opiſſonem Legatum Apoſtolicũ in Poloniam miſſa (quum promitteret, ſe cũ uniuerſa gente ſua ad Catholicæ Eccleſiæ ſocietatẽ acceſſurum: ac Chriſtianas regiones aduerſus Tartaros, qui iam ingentem formidinẽ omnibus Chriſtianis Principibus incuſſerant, defenſurũ) nomen ac diadema Regium ſibi ac poſteris ſuis impetrauit. uerùm conſecutus id quod concupierat, fidẽ & iuriſiurandi religionem uiolauit: & in priſtinũ errorem relapſus, non modò non defendit à Barbaris Chriſtianos, uerùm etiã cum Barbaris infeſtauit. Nam eodem ferè anno totam penè Maſouiã Ruſsi uaſtarunt, & Cuiauiæ magnã partem depopulati ſunt. Aeſtate etiã ſequẽti Lituani in Maſouiã excurrunt: & non reſpondente eorũ cupiditati præda, longius progreſsi Louicenſe territoriũ ferro & incẽdijs uaſtarũt. Non putauit autẽ Boleslaus Pudicus prætermittendã ſibi eſſe illam occaſionẽ, quin Iazygas finitimos & infeſtos regionibus ſuis ulciſceretur: itaque duxit in eos exercitũ. qui fortiter dimicãtes, & Conatho etiã Duce amiſſo pedẽ non referentes, ad internecionẽ uſq; cæſi ſunt, adeò ut ex eo tempore nomẽ quoq; Iazygum penè deletum ſit. Regione autem eorũ Boleslaus potitus, exiguas gẽtis reliquias Chriſtianã Religionem ſuſcipere, capitali pœna in cõtumaces ſancita, coegit: &, ne regio uaſta maneret, colonias eò deduxit: ab Vrbano

Daniel potentiſsimus apud Ruſſos quaſi Monarcha,

Ementita à Legato Pontificu

Dignitato Regia,

Maſouiam uaſtat & Cuiauiam.

Lituanos Iazygas uaſtantes Maſouiã,

Boleslaus Princeps ulciſcitur: &

Religionem Chriſtianam ſuſcipere cogit,

Impetrato eis Epiſcopo Lucenſi. autem quarto Pont. Max. impetrauit mandatum ad Archiepiſcopum Gneſnenſem, ut nouum genti præficeret Epiſcopum. Atq; is, ni fallor, Lucenſis ſiue Luceorienſis eſt Epiſcopus, cuius eſt ea etiam nunc diœceſis, tunc *An. 1264.* uel aliquanto pôſt à Pontifice creatus. Annus hic fuit *Cometes.* poſt Chriſtum natum 1264, quo poſt cometæ apparitio-*Peſtis.* nem, peſtis acerba in pecora & pecudes in Polonia graſ-*Cruciger i afflicti.* ſata eſt: in Pruſsia uerò Crucigeri, aduerſa fortuna uſi, penè deleti ſunt à Barbaris.

DE RVSSIS DIVINO PRAESIDIO VICTIS, & Salomea ſanctitate. Cap. XII.

Ruſsi inuadentes Sendomir. tractū repreſsi: & INſequenti anno Ruſsi Duce Suarnone, magna ui in Sendomirienſem oram populabundi inuaſere: ſed à Proceribus Sendomirienſibus præter opinionē occurrentibus inſigni clade profligati, in turpem fugam acti ſunt. Irritatus autē uehemētius quàm ſolebat Boleslaus excurſionibus Ruſſorum, expeditionē in Ruſsiam ſuis indicit: ad Ropciciam oppidum conuenire omnes iuſsi: *A Petro Palatino,* ſumma rerū & adminiſtratio belli Petro, Palatino Cracouienſi, cōmiſſa. Nam Boleslaus ipſe ad eam expeditio-*Boleslao cum Kinga precationi inſtāte,* nem profectus nō eſt: uerùm, precationibus & ſupplicationibus cum Kinga uxore uacans, exercitus ſui curā & protectionem Deo cōmendabat. Petrus itaq; ſuſcepto exercitu hoſtilem regionē ingreſſus, prudenter & accuratè omnia agere cœpit: non multumq; in hoſticū progreſsis Polonis, ad Pietam (hoc loco nomē eſt) Suarno Dux Ruſſorū cum Tartarorū copijs occurrit. Sequēti *lib. 6. ca. 5.* die, q erat decimus nonus Iunij, quòd eo proſperè cōtra eoſdē Ruſſos apud Zauichoſtū ante cōplures annos dimicatum erat, educit ſuos in aciem Petrus: nec detrectauit pugnā Suarno. Eminus quidē primùm, Poloni baliſtis, hoſtes arcubus pugnabant: ſed quoniā eo pugnandi ge-

di genere meliore loco erat res hoſtiũ, magno mox impetu Poloni in hoſtiles acies inuehũtur, & cominus haſtis atque gladijs rem gerunt. Nec mora, ſuperiore loco *Victi ac caſi.* rurſum noſtrorũ res eſſe cœpit: referunt pedem hoſtes, inſtant noſtri: uniuerſa acies hoſtium cõuertitur, & mutuò ſeſe impellit & impedit: cædunt noſtri terga fugientium, & plurimos abiectis armis uiuos capiunt, & plena potiuntur uictoria. Ea uerò clade animi Ruſſorũ ita fracti, ut permultis deinceps annis nihil hoſtile contra Polonos molirẽtur. *Nihil hoſtile poſtea moliẽtes.* Porrò Boleslaus abundè cõtentus repreſsiſſe ea uictoria hoſtes, ipſe quoque quieuit, benignus & mitis Princeps: *Victoria autem hac* cuius cũ uxore precibus à Deo impetrata illa uictoria exiſtimata eſt magis, quàm humanis uiribus parta, de tanta ſcilicet multitudine, ut quadruplo ea noſtros excederet. *Precibus piorum Principum & caſtorũ tribuẽda.* quin & illud memoratur, orãti Kingæ adſtitiſſe duos candidatos, & futurum belli euentũ prædixiſſe: atq; ij Geruaſius & Protaſius, quorũ memoriæ dicata erat dies illa qua pugnatum eſt, crediti ſunt. *Confirmante id uiſione.* Sub id tempus Solomea Haliciẽſis Regina, Boleslai Pudici ſoror, quũ poſt mortẽ Colomãni uiri integra in Zauichoſtenſi monaſterio, deinde in Scalenſi, ſanctè pieq; uitam exegiſſet: natu iam grandior defuncta eſt, & funus Cracouiam ad D. Franciſci ædem illatum. *Salomea uidua, et in monaſterio ſanctè uiuentis. Pia mors, &* Fertur autem, Corpus eius multis diebus poſt mortem ſeruatum ſuauem odorẽ ſpiraſſe, & oleum ſudaſſe, quo inuncti ægroti conualuerunt. *Confirmata miraculis ſanctitas.*

DE 36 PVERIS VNO PARTV, VITVLO *mirabili, & hiſtoria horribili. Cap. XIII.*

PORrò anno, qui fuit à Chriſto nato 1269, multa portenta & prodigia in Polonia extiterunt. *An. 1269.* In Cracouienſi quidem regione honeſta quædã matrona Margarita, Virboslai Comitis uxor, triginta ſex pueros uiuos *36 pueri uno partu editi.*

uno partu edidit, uiceſima die menſis Ianuarij: Caliſsij
Vitulus duo capita & 7. pedes habẽs. uerò, intra octauam Natalis Chriſti, natus eſt uitulus cum duobus caninis capitibus atq; dentibus, & ſeptem pedibus uitulinis. Capitum autem, maius quidẽ in ſuo loco: minus uerò, ad caudam ſitum erat. ab eius cadauere canes atq; uolucres abhorruẽre. Non libet autẽ etiam hoc miraculum ſilentio præterire, quod illo tempore, *Horribilis hiſtoria de uiolento et rapace Equite.* multis teſtibus, accidit. Homo quidam ſplẽdidus Equeſtris ordinis, ſed uiolentus & rapax, & ſuis iuxtà ac alienis grauis, quum grauiter ægrotaret, admonitus crebrò à religioſis quibuſdam uiris, ut ad Dei clementiam confugiens, animæ ſuæ ſaluti conſuleret: negauit ſibi ueniæ locum relictum eſſe. Iam enim Diuino iudicio traditum ſe eſſe Dæmonum poteſtati, aiebat. Nec mora, audiũtur à circumſtantibus uehementiũ uerberum & percuſsionum ſtrepitus: apparent in corpore ægroti fœdi liuores atq; uibices, ita ut omnes obſtupeſcerent. Inter hæc ille infelix ter infelicem animam exhalauit, hic orſus ſupplicia, quæ deinde apud Inferos æternùm expenderet: ut » eſſet exemplo ijs, qui ex aliorum incommodis ſtudent » ſua commoda parare.

DE CONIVRATIONE A' BOLESLAO *extincta, & Lituanorum excurſione.*
Caput XIIII.

An. 1273. Coniurationis in Boleſlaum cauſa I. ANno Chriſti 1273, coniuratio à ſubditis in Boleſlaum Pudicum oritur, prætexẽtibus cauſam offenſionis, quòd is, ſe inſcijs nec de Conuentus ſententia, Leſcum Nigrum, Ducem Siradienſem, propinquum ſuum, hæredẽ nuncupaſſet. Erãt & aliæ quædam cauſæ, quæ bonos etiã uiros nõ paucos infenſiores Boleſlao *II.* reddiderant: nimirũ quòd is, indulgentia aut negligẽtia quadã, calũnias in Iudicijs regnare patiebatur: quibus impli-

implicati ſimpliciores, multi graues mulctas expendere cogebātur, multi patrimonijs exuebātur. Adhæc onero- *III.* ſus erat nobilitati, propter crebras uenationes: eò quòd & canes Principis alere, & equos atq; ſubuectiones ipſi præbere, omnibus paſsim, quacūq; iter faciebat, neceſſe erat. His igitur de cauſis plures infenſi erant Boleslao: ſperabantq; mutatione Principis defunctum ſe iri illis malis. Itaq; conuenticulo habito, ad Vuladislaū Ducem Oppolienſem mittunt, Principatumq; ei deferunt. Non refutat ille oblatum Principatum: ſed tamen Conuentum illum omnem Oppoliam ad ſe uenire iubet, ut ibi ea res iureiurando & literarum monumentis confirmaretur: faciuntq; illi iuſſa, Oppoliam frequentes proficiſcuntur. Nihil autem horum Boleslaum latebat: itaq; feſtinus ad ſedanda mala domeſtica, Opauia reuertitur, & proficiſcentes Oppoliam aduerſarios incompoſitos & inopinantes, cum aulico ſuo Procerumq; comitatu, apud Bogucinum pagum, altera die menſis Iunij, adoritur. Nec illis animus, ad defendendum ſeſe, defuit: committiturq; atrox pugna, nemine referēte pedem: ſed Boleslao ad extremum ceſsit uictoria. Oppreſſa autem coniuratione, ſiue adeò bello ciuili, paucis diebus Lituani in Lublinenſem oram excurſionem fecêre, magnamq; prædam auexêre, nemine prohibēte: Boleslaus uerò Pudicus, iratus Vuladislao Oppolienſi Duci (quòd ſuis, nouas res molientibus, fauiſſet) exercitu conſcripto, Oppolienſem & Ratiborienſem oram omnem infeſto exercitu depopulatus eſt, ita ut ſuburbana quoq; primorum oppidorum exureret: uerùm poſthac, Boleslai Caliſsienſis Ducis opera, in gratiam rediere.

Vuladislao Duci Oppolienſi dum Principatus defertur,

Boleslaus factam cōtra ſe

Coniurationē opprimit.

Lituani excurrunt in Lublinenſem oram, & Boleslaus Ducem Oppolien. ultus,

Redit cum eo in gratiam.

DE PVERIS DVOBVS MIRACVLOSIS, Lituanorum cum Pruſſis excurſione, Boleslai morte & moribus,& pietate Kingæ.

Cap. XV.

NIhil autem, illo & proximo deinde anno, memorabile uſquam in Polonia geſtum eſt, preterquam quòd duo portenta in Cracouienſi territorio extitiſſe
Puer dentatus ſtatim locutus baptiſatur: memorantur. Nam puer quiſpiam dentatus, eodem quo natus eſt die, diſtinctè & articulatè locutus eſt, donec Religioni Chriſtianæ initiatus, & dentes & ſermonis uſum
Alter ſemeſtris prædicit Tartarorum aduentum. amiſit: alius uerò ſemeſtris in urbe Cracouienſi, prolocutus Tartaros aduenturos & Polonorum capita præciſuros, prædixit: quod poſt duodecimum annum eue-
An.1276. nit. Eodem anno, qui fuit 1276. Lituani cum Pruſsis per-
Lituani cum Pruſsis crudeliter multa uaſtant. uaſtata Maſouia Culmenſiq; & Cuiauienſi tractu, Lencicienſem quoq; crudeliter depopulati, ingentem prædam abegerunt: in qua quadraginta millia hominũ fuiſſe memorantur. Tunc quoque prodigium circa Craco-
Prodigium, uiam apparuit. Etenim nocte media, in qua initium noui anni eſt, cœlum clara & non iniucunda luce ad breue
Mortem Boleslai portendens. tempus reſplenduit, Principis mortem (quod re poſtea comprobatum eſt) portẽdens. Nam ſub finem eiuſdem
An.1279. anni, qui fuit à Chriſto nato 1279. ad quartum Idus De-
Boleslai mors, & Sepultura, & Pietas. cembris Boleslaus Pudicus mortuus, & Cracouiæ apud D. Franciſci (quod monaſterium ipſe condiderat) ſepultus eſt: benignus & religioſus Princeps, & in egẽtes cul-
Immunitas Eccleſiaſticorum, & tumq; Dei ac miniſtros eius munificus. Cunctos enim ſacri Ordinis homines, eorũq; adſcriptitios, omni prorſus onere ſeruitutis atq; penſionis Duci debitæ, etiam
Iuriſdictio. Epiſcopus Cracouienſis Ducalis iure. telonij, liberauit, & ab omni ſuorum iudicum & magiſtratuum, ſuaq; ipſius iuriſdictione exemit: Epiſcopum autem Cracouiẽſem, omnino Ducali Iure in bonis ſuis

esse

eſſe iuſsit. Cōdidit etiam ac dotauit Criſanouicenſe mo- *Monaſteriū*
naſterium, ſupra Nidam amnem, Præmonſtratenſibus *Criſanouicen*
uirginibus: Cracouiæ itē apud S. Marci, Ordinis Men- *ſe, & S. Marci*
dicantium: qui uocatur, de Pœnitentia beatorum Marty *Cracouiæ.*
rum. Regnauit Boleslaus hic, ſeu uixit potius poſt mor-
tem patris, quinquaginta duos annos. Mortem uerò e- *Kinga uirilis*
ius Kinga uxor, uirgo etiam tum, moderatè tulit: quin *animus, &*
gratias egit Deo, quòd ſe coniugij uinculo tandem libe
raſſet: ac mox cum ſorore Iolēta (quæ, poſt mortem ma- *Vita cum ſo-*
riti Boleslai Caliſsienſis Ducis, ad eam ſe contulerat) di *rore Iolenta*
ſtractis & in uſus egenorū diſtributis facultatibus ſuis,
diui Franciſci religioni & inſtituto uitæ ſeſe addixit: & *Monaſtica.*
ueterem Sandeciam, nequicquam refragantibus & reni
tentibus Proceribus, commigrauit: ibiq́ꝫ reliquum tem-
pus uitę in monaſterio, à ſe & uiro ſuo condito, peregit.

LIBER VIII.

DE LESCO NIGRO, BELLO CVM LEO-ne Duce Ruſſorum, & Henrico Duce Vratislauienſi.

Caput I.

BOLESLAO Pudico in Principatu Cra- *Leſcus Niger*
couienſi & Sendomirienſi Leſcus Niger, *Princeps.*
ex fratre ipſius patruele ortus, ſucceſsit: nec
tum ſanè quiſpiam ipſi aduerſatus eſt, bello
à Ruſsis ingruente, cuius metus locum atq́ꝫ
ſpatium nouandis rebus non dabat. Nam Leo princeps *Leo Princeps*
in Ruſſorū Ducibus, Danielis filius, poſt Boleslai mor- *Ruſſorum ua-*
tem media hyeme in Lublinenſem oram cum ingenti *ſtat Lublinen*
Ruſſorum, Tartarorum, & Lituanorum exercitu inua- *ſem oram:*
ſerat: eaq́ꝫ peruaſtata, Sendomirienſem quoq́ꝫ tractum

Sed reprimitur ac ferro & igne infeſtabat: ſed eum Varſius Cracouienſis Caſtellanus, & Palatini duo, nempe Petrus Cracouiẽſis, & Ioannes Sendomirienſis, apud Goslice pagum, cum parua manu, temerè quidem, ſed tamen euentu proſpe- *Vincitur,* ro, repreſſerunt ac in fugam egerunt. Cæſa feruntur eo *Ipſo Leſcone Ruſsiam* prælio hoſtium ad octo millia, capta duo. Nec cõtentus ea uictoria Leſcus, in Ruſsiam duxit exercitũ, Leonem ulturus: qui nondum reſumpto è ſuperiori clade animo, *Ad Leopolim uſq; uaſtante.* in penitiora Ruſsiæ ſeſe receperat: quocirca impunè Leſcus hoſtilem regionem ad Leopolim uſq; (quę arx cum oppido ab iſto ipſo Leone condita eſſe, & nomen ſumpſiſſe uidetur) peruagatus, ingẽtem prædam abegit. Se- *An. 1281.* quenti deinde anno, qui fuit 1281, Vuratiſlauienſem Du- *Henrici Vuratislauien. Ducis à Leſco Principe* cem Hẽricum quartum (quòd Præmislum Maioris Poloniæ, & Henricũ Legnicenſem Boleslai Calui, & Henricum Glogouienſem Conradi filium, Duces ad con- *Perfidia uindicata.* uentum & colloquium euocatos, ac nihil hoſtile timentes, ceperat) bello ultus eſt.

DE BELLIS LITVANICIS, ET EXTINctis reliquijs Iazygum. Caput II.

Lituani cum Iazygibus Lublinenſem oram depopulati, à Leſco Principe INſequenti anno Lituani cum Iazygum reliquijs ſubita excurſione Lublinenſem regionem tripartito agmine crudeliter depopulati ſunt. Iura tunc, de more, Leſcus reddebat Cracouiæ, quum de Barbarorum excurſione certior factus eſt: quos mox inſecutus, quũ abijſſe præda onuſtos accepit, angebatur animo: tandem labo- *Poſt uiſionẽ,* re itineris fatigatum ſopor inuaſit: expergefactusq; poſtero die lætus, ab Archangelo Dei Michaele in ſomnis confirmatum ſe, & ſponſione certæ uictoriæ perſequi Barbaros iuſſum eſſe, pro cõcione expoſuit. quo ſermone animatis militibus, recentibus abeuntium ueſtigijs

inſiſtens,

inſiſtens, inter Naruam & Nemenem flumina eos conſequitur una & ſimplici acie: quòd & locus ſyluis cinctus, anguſtus, & exiguæ copiæ, diducere manum in plures acies non ſinebant. Nec ſegniter & Barbari primos noſtrorum impetus excepêre: ſed in pugnam intentis Barbaris, captiui ſigna ſuorum conſpicati, fortuitò oblatis telis à tergo adoriuntur: inermes quoq; & fœminæ clamore ſublato ſuos animabant, & hoſtibus terrorem incutiebant. Itaque hoc ancipiti malo perturbati Barbari, effuſa fuga proximas ſyluas petunt: inſtat fugientibus Leſcus: inſtant & captiui, mutuò ſeſe cohortantes: nox tandem perſequendi finem fecit. In eo prælio reliquiæ Iazygum, qui pertinacius noſtris reſtiterant, & à ſuſcepta Religione defecerant, penitus extinctæ ſunt: de Lituanis quoque, qui quatuordecim millia bellatorum expleuiſſe dicebantur, non multi ſanè euaſerunt: de noſtris (quod mirum cuique, ac Diuini numinis opus uideri debet) ne unus quidem deſideratus eſt. Leſcus, recuperata omni præda, & cumulata etiam hoſtium cæſorum ſpolijs, uictor in Poloniam reuerſus, Lublini templum monimentum uictoriæ ſuæ condidit, ac diui Michaelis, quem in ſomnis uictoriam ſibi pollicentem uiderat, memorię dedicâuit. Anno rurſus 1283, mēſe Octobri, Lituani per Lucouiēſe territorium in Sendomirienſem tractum improuiſi excurrerūt, & magnis incōmodis illum affecerunt. Exercebat & tunc Leſcus iudicia Cracouiæ. quamprimùm uerò de Barbarorū excurſione cognouit, correptis celeriter armis concurrente ad ſe nobilitate hos inſequitur: ubi uerò haud longè ſe ab hoſtibus abeſſe ſenſit, ſuos, quò meliore ſpe & fiducia Diuini auxilij, Dei contemptorem hoſtem adorirentur, Confeſsione peccata expiare, & ſacroſancta Eu-

Captiuis adiuuantibus,

Vincuntur.

Iazygibus deletis.

Lituanis paucis elapſis,

Noſtrorum occubuit ne unus quidē. ideoq;

Lublini templum S. Michaelis conſtructum.

Ann. 1283.

Lituani rurſus excurrentes in Sendomirienſem tractum,

A Leſco

Poſt ſumptā Eucharistiā

chariſtia ſe communire iubet. atque ipſe Princeps ſanè perquàm religioſè hoc fecit. Perſenſere aduentum Polonorum Barbari: & anni ſuperioris fortunam reformidantes, in proximas ſyluas ſe ſubducunt, ibiq; de ſalute ſua conſultant: pòſt, magno impetu, & incondito clamore, in noſtros feruntur. Perturbauit nonnihil noſtros primus eorum aſpectus, propterea quòd præter omnem exſpectationem ad ſe contendere eos uidebāt, quos fugere crediderant: ſed tamen, cohortante Duce, citò animos reſumpſère. Nec diu Barbarorum impetus

Victi. uiguit: ſed uirtute noſtrorum, quaſi firmo muro obiecto, fractus & in fugam actus eſt.

DE HENRICO DVCE VVRATISLAuienſi, & Epiſcopo mirabiliter uictore. *Caput III.*

Henricus Dux Vuratislauien. Epiſcopum pulſum,

INſequenti anno Dux Vuratíslauienſium Henricus, uir ita ad dolos factus, ut ne à ſacris quidem rebus & ſacerdotibus manus abſtineret, Thomam Epiſcopum Vuratíslauienſem Epiſcopatu expulit, omniaq; & ipſius Epiſcopi & ſacri Ordinis bona inuaſit, nec reddere

Neglecta excommunicatione,

ea ullo pacto uoluit: quin & ab Archiepiſcopo Gneſnenſi anathemate perculſus, & Epiſcopum & ſacerdotes omnes ditione ſua eiecit. Epiſcopus mœrens Ratiboriam ſe contulit, ubi à Cazimiro Duce, Vuladiſlai filio, perbenignè & honorificè acceptus atq; habitus eſt: Henricus uerò cum Cazimiro literis & legationibus expoſtulauit, quòd inimico ſuo receptum præberet: mi-

Perſequitur exulem hoſtiliter.

nasq; ei adiecit, ni eum pelleret. quæ quum ab eo contemnerentur: coegit exercitum, & Ratiboriam obſidione cinxit. Quum autem aliquot dies duraret obſidio: murmurare contra Epiſcopum, & cæteros ſacerdotes

exules,

exules,plebs à uictu imparata cœpit. qua re cognita Epiſcopus,collocutus cum ſuis, Indignum eſſe ait, ut ſua & paucorum exulum cauſa,bene merita de ſe ciuitas periculum ſubeat, aut ullo afficiatur incommodo. induit deinde ſacras & Pontificales ueſtes: nonnulloſq; de ſacerdotibus,quemadmodum ad Sacra peragenda ſolent, indui iubet.Ita ille ſpectabilis cum uenerando illo cœtu urbe egreſſus, ad hoſtilia caſtra profectus eſt. Venientes igitur à longè conſpicatus Henricus, attonitus & quaſi numine afflatus de papilione exilijt, ad pedes Epiſcopi ſeſe abiecit,& culpam ſupplex deprecatus eſt,auguſtius quiddam humana ſpecie in uultu Epiſcopi contemplatus: Epiſcopus uero benignè eum humo attollit,amplexatur & exoſculatur,non ſine lachrymis:& ueniam,ſi eum factorum pœniteat,pollicetur.In proximã deinde ædiculam,diuo Nicolao dedicatam, ingrediuntur:ibi ſemotis arbitris inter ſe in gratiam redeũt,quum Henricus redderet, quæcunque Epiſcopo, Eccleſijs, & uniuerſo Ordini ſacro ademerat.

Sed eum Epiſcopus,

Veſtes Põtificias indutus,

Mirabiliter uincit.

DE OPPRESSIS À LESCO CONTRA ſe Procerum motibus. Cap. IIII.

PORrò in minori Polonia cõtra Leſcum rurſus Proceres inſurgunt: turbante maximè Paulo Epiſcopo Cracouienſi,& omnium odia in Leſcum Ducem inflammãte, propterea quòd ſub Boleslai Pudici Principatu à quibuſdam Equeſtris ordinis iuuenibus captus, Siradiæ à Leſco(in honeſta tamen cuſtodia) menſem unum ſeruatus eſſet. Acceſſitur itaque Conradus Cirnenſium Maſouiorum Dux,ad ſuſcipiendũ Principatum.cui cum exercitu uenienti Varſius Caſtellanus & Zegota Palatinus,& Criſtinus Caſtellanus cum Paulo Epiſcopo, &

Cõiuratione contra Leſcũ facta,&

Conrado acceſſito.

maxima Nobilitatis multitudo, ad Sēdomiriam obuiam progreſsi, in uerba eius iurarūt. Itaq; nullo negotio Cracouienſi & Sendomirienſi Dominatu omni tunc potitus eſt: ſola reſtabat Cracouia, in qua ſe Leſcus cum uxore continebat. Deſertus autem ab omnibus, ad Cracouienſis ciuitatis miſericordiam confugit: cuius fidei atq; tutelæ Cracouienſem arcem commendauit: ipſe in Vngariam ad Ladislaum Regem profugit. Suſcipiunt arcis defenſionem Cracouienſes ciues: & quia ciuitas non bene inſtructa propugnaculis erat, & multitudo diſtracta imbecillior futura erat ad ſuſtinendam uim aduerſariorum, urbe commigrant in arcem, cum uxoribus, liberis, & facultatibus ſuis. Cognita Cracouienſium ciuium uoluntate, Proceres mittunt ad eos, ut cœpto deſiſtant, & Conrado ſeſe & arcem dedant: ſin recuſent, minas adijciunt. Reſpondent Legationi Procerum: Non licere ſibi fidem & iuſiurandum, Leſco ſemel datum, uiolare: » ſcirent, omnia chariſsima & uitam ipſam prius amitte- » re, quàm fidem frangere, decreuiſſe. Hoc reſponſo irritati, & multum frementes, cum Conrado ad Cracouiam caſtra admouent: quumq; perdifficilem ſibi eius expugnationem ſcirent, urbem uacuàm incendunt, ut ſic ciuium pertinaciam priuatorum malorum aſpectu frangerent. Impetrauerat Leſcus à Ladislao Rege non contemnenda Vngarorum & Cumanorum auxilia, & cum ijs aduentabat, ut arci Cracouienſi ſubueniret: occurrit ergo ei cum exercitu Conradus, & collatis ſignis, apud Bogucice pagum ad Rabam flumen uincitur, ac in Maſouiam uſq; profugit. Sic euentus tunc oſtendit, uter iuſtius arma ſumpſiſſet. Leſcus autē moderata uſus uictoria, captiuos omnes dimiſit: Proceribus deprecantibus ueniā dedit: Cracouienſibus ciuibus gratias egit: urbem

Leſcus in Vngariam profugit:

Et dum ciues Cracouienſes fidem ei ſeruant,

Ipſeq; cum impetratis Vngarorum auxilijs

Conradum uincit,

Moderataq; uſus uictoria

fortius muniuit, eiusq; regimen proprium Theutonibus ſolis,qui fidem ipſi præclarè ſeruaſſent,deinceps attribuit.Hęc anno poſt Chriſtum natum 1285 geſta ſunt.

Vrbem Cracouienſem munitam Theutonibus commendat.

DE VERMIBVS PRVSSICIS, LESCI fortuna mutata & morte,atq; miſerabili Tartarorum & Ruſſorum clade.
Caput V.

PRuſsiam hoc anno,nouo uermium genere per æſtatem infeſtatam ferunt:qui caudis cancrorum præditi,quoſcunq; aculeo pupugiſſent, intra tertiũ diem extinguebant.Sequenti anno Maſouiam longè lateq; depopulatus eſt Leſcus, aſtu uſus, quum ſe iniurias fratris ulciſci uelle ſuper Lituanis, qui Dobrinenſem tractum (qui in ditione Zemouiti erat)uaſtarũt,ſimulaſſet. Atque ex eo tempore prior illa fortuna ab eo receſsit,& ſecundæ res aduerſis commutatæ ſunt: ne impunè ferret, Deum & homines feſelliſſe,& prætextu pietatis iræ ſuæ impenſius indulſiſſe.Itaq; & tunc complures,in traiectu fluminum, de ſuis amiſit: & Tartari cum Ruſsis & per Ruſſos in Lublinenſem oram & Maſouiam atq; omnes Leſci ditiones delati, locuſtarum in modum eas regiones,cædibus & incendijs nuſquam abſtinentes, depopulati ſunt: & Leſcus ipſe in Vngariam fuga ſibi conſulere,coactus eſt. Tantam autem hominum prædam tũc abegiſſe dicuntur è Polonia,ut,quum eam ad Vuladimiriam recognoſcerent & partirentur inter ſe, unum & uiginti millia innuptarum puellarum cenſa eſſe dicantur: prouectiores autem tum uiros tum mulieres,& pueros immaniter trucidant. Ne Ruſsi quidem,quamuis ſocij ac tributarij, expertes malorum à Barbaris fuêre. Nam exceſſuri è Ruſsia aquas omnes infecerunt, exſectis ca-

Pruſsia uenenoſis uermib. inuaſtata.

Leſcus Maſouiã aſtu depopulatus,

Ex fortunato fit infelix.

Tartari crudeliter Poloniam uaſtantes cum Ruſſis coniuncti.

Ingentem hominũ prædã abigunt:

Et aquas omnes Ruſſorum, tametſi

ſociorũ & tributariorum, inficiunt.

priuorum cæſorum cordibus, & præſentiſsimo ueneno imbutis, & uerubus ſubter aquas defixis: unde plurimi mortales miſerabiliter extincti ſunt. Leſcus autem, aduerſis rebus & ſugillationibus hominum afflictus, ex mœrore & angore animi in morbum incidit: quo ſenſim tabeſcens, ultima demum die menſis Septembris anni ſequentis, qui fuit poſt Chriſtum natum 1289, uitam cum morte commutauit, & in templo S. Trinitatis apud Fratres Dominicanos honorifice ſepultus eſt, bonus & modeſtus Princeps, & felix, ſi extrema cum primis contexuiſſet.

Leſci mors.

DE BOLESLAO PRIMVM, HENRICO deinde, Vladislao Loctico poſtea, & Henrico rurſus poſt Leſcum mortuum Principibus. Cap. VI.

LEſco Nigro ſine liberis defuncto, Cracouienſis & Sendomirienſis atque Siradienſis Dominatus in medio erant: quos alius iure agnationis, alius gratia populari, alius ui & potentia uſurpabat. Primùm omnium Vladislaus Locticus, Leſci mortui frater, eodem patre, ſed alia matre prognatus, Siradienſem Dominatum ultrò ſe ipſi ſubdentem occupauit: uerùm Cracouienſis & Sendomirienſis Conuentus Boleslaum Ducem Plocenſem, Conradi fratrem, Principem creauêre, poſthabito Conrado, cui ſe bis antea, uiuente Leſco, ſubiecerãt. Accitus igitur Boleslaus poſſeſsionem Principatus adit, Cracouiam'que ſolenni pompa deducitur. Nec multo pòſt Henricus Dux Vuratislauienſis, à Cracouienſibus ciuibus clàm accerſitus, cum iuſto exercitu aduenit: uenienti ciues portas urbis aperuêre. Ibi Boleslaus, noua & inopinata re perculſus, ex arce Cracouienſi

Vladislaum Loctícũ Siradienſes,

Cracouien. uerò & Sendomirienſes Boleslaum Ducẽ Plocenſem, Principem creant.

Henricus Dux Vuratislauienſis Boleslaum Principatu exuit.

uienſi ſe proripuit: & nequicquam renitentibus Proceribus (qui copias ad eijciendum Henricum cogebant) iratus in Maſouiam rediјt, dictitans, Se non ad bellum, ſed ad pacatum Principatum ſuſcipiendum, accerſitum ueniſſe. poſt cuius diſceſſum arx quoq; Henrico dedita eſt: nec tamen diuturna ei ea Principatus poſſeſsio fuit. Vuladislaus enim Locticus, iam Siradienſis Dux (indignum ducens alienum fratri ſuo Leſco ſucceſſorem in Principatu quæſitum eſſe) exercitum cogit: Cracouiam primo Vere contendit, ad deijciendum Henrici præſidium. Nam redierat Henricus in Sileſiam, relicto Cracouiæ præſidio. Factus autem certior de conſilio & apparatu bellico Vuladislai, quum ipſe ægrotaret, Henricum Legnicenſem Ducem cum expeditis copijs Cracouiam mittit. Occurrit his Vuladislaus ad Seueriam oppidum: & commiſſo prælio, multis utrinq; cadentibus, ad extremum Vuladislao ceſsit uictoria. Cracouiã itaq; uictor profectus, apertis portis receptus, omnium conſenſu & acclamatione Princeps renunciatus eſt. Sed hic item non diu poſſeſsionem Principatus obtinuit. Henricus enim non deiectus clade priori, rurſus nouũ exercitum Cracouiam mittit: qui quũ nocte intempeſta Cracouiã acceſsiſſet, in urbem ab ijs qui Henrico fauebant, recipitur. Clamore igitur ſublato à Sileſijs, tumultuatur tota ciuitas: Locticus, proditionem metuens, ad Fratres Franciſcanos ſe recepit: ubi uerò, ſuos paſsim per uicos & plateas cædi, & ſe quæri, didicit, ſumpto monachi habitu, de muro à Franciſcanis demiſſus euaſit: pòſt uerò, cæſorum malis adacti cæteri, certatim omnes in poteſtatem Henrici redierunt. qui conſequuto Principatu, paulo pòſt mortuus eſt, anno Domini 1290.

Henricũ uerò Vuladislaus Locticus.

Et contrà.

Henrici mors. An. 1290.

DE MORTE S. KINGAE, ET A PAVCIS Lituanis magno damno. Cap.VII.

An.1292. Kinga mors, &

PORrò annus 1292, inſignis fuit morte Kingæ ſiue Kunegundis, uxoris Boleslai Pudici, ſanctæ & religioſæ fœminæ. quæ quũ in perpetua uirginitate, etiam uiuo marito, uixiſſet: poſt mortem mariti in Sandecenſi monaſterio, plus duodecim annis, duram exegit uitam. Sanctimonia uerò eius multis ſtupendis miraculis, cùm ab ea uiuente, tum poſt mortem ad ſepulchrum eius editis, Diuinitùs comprobata fuiſſe memoratur. Anno ſequenti, qui fuit 1293, Lituani impetum in Cracouiam fecêre: tantamq́ hominum prædam abduxêre, ut uiginti capita ſingulis cederent. Numerus uerò Barbarorum exercitus mille & octingenti fuiſſe perhibetur.

Sanctitas Diuinitùs comprobata.

An.1293. Lituani pauci quàm multam prædam abducunt.

LIBER IX.

DE PRAEMISLO REGE. Caput I.

An.1295. Præmislus Maioris Poloniæ Princeps

INtermiſſo apud Polonos 215 annis Regno, anno Chriſti 1295 indictis Gneſnam comitijs, Præmislus totius maioris Poloniæ Princeps, uir acer & ad res magnas gerendas factus, triceſimum octauum annum agens, Rex creatur: ac mox ſolenni ritu inunctus, diadema Regium à Iacobo Suinca Archiepiſcopo Gneſnẽſi accipit. Suſcepto autem Regno, mox cogitationes ſuas omnes eò cœpit intendere, ut Poloniam uniuerſam pacaret, & in concordiã unumq́ corpus redigeret: uerùm tam præclaros conatus eius mors immatura præcidit, dum ſeptimo uel octauo Regni ſuſcepti menſe, à Marchionibus

Rex creatus,

Dum de Regno uniendo cogitat,

chionibus Brandeburgenſibus per inſidias interfectus eſt. Corpus porrò eius Poſnaniam relatum, in baſilica cum maioribus eius conditũ eſt. Condidit ipſe ptochodochium in ſuburbano Caliſsienſi: Poſnaniæ uerò, cœnobium puellis inſtituti S.Dominici.

Interficitur. *Ptochodochium Caliſsienſe.* *Cœnobiũ Virginum Poſn.*

DE VVLADISLAO LOCTICO, REGE *electo & repudiato. Cap. II.*

AD nonum Calendas Maij, qui dies diui Adalberti memoriæ apud Polonos dicatus eſt, Proceres cũ Nobilitate & Pomeranis de nouo Rege creando frequentes Poſnaniam conuenerunt. Iniecta quidem fuit à nonnullis Rixæ, filiæ Præmiſli, mentio: ſed metus belli, quod à Marchionibus atq; etiam à Crucigeris impendebat, uiro forti potius & potenti, quàm puellæ, Regnum mãdare ſuadebat. Vuladiſlaus ergo Locticus inter Duces Polonos potiſsimùm idoneus ad eam rem uiſus eſt: quare magno cõſenſu eum Regẽ creant: & in uerba noui Regis omnes iurãt. diſtulit tamen is coronationis ritum: nec Regis, ſed Hæredis Regni Poloniȩ nomẽ uſurpauit. In Maiorem Poloniã primùm ac Pomeraniã, deinde anno ſequenti in Minorẽ profectus, Boemorũ præſidia fautoresq; uexauit: Sileſiam longè lateq; depopulatus, luculentã prædam, nemine prohibente, auexit. Poſt hanc uerò Sileſitanam expeditionẽ, in Maiorem Poloniam cum copijs uenit: quieti ſe & otio uoluptatibusq; dedit. quæ res ei pernicioſa fuit non immeritò. Milites enim in bello rapto uiuere aſſueti, ne in pace quidem à uexationibus tenuiorum, & Eccleſiaſticorũ bonorum direptionibus, ingenuarumq; matronarum et uirginum ſtupris, ſibi temperabant: eam licentiam ille non modò non coercebat, ſed indulgentia magis etiam alebat. qui-

Rixa Præmiſli filia. *Vuladiſlaus Rex electus,* *A Regis tamen nomine abſtinens,* *Boemos uexat, & Sileſiam uaſtat:* *Sed poſtquã dedit ſe otio ac uoluptatibus, &* *Militum licentiam non cohiberet,*

Negligeretq; Poſnanienſis Epiſcopi admonitionē & interdictum, Regno exuitur.

bus de rebus quū fruſtra admonitus & reprehēſus eſſet aliquoties ab Andrea Poſnanienſi Epiſcopo, toti diœceſi ſuæ Sacris interdixit Epiſcopus: deinde Conuentu apud Poſnaniam habito, cōſenſu omnium Regnum ipſi, in minorem Poloniam tunc forte profecto, abrogatum eſt, ad Venceslaum'que Boemorum Regem delatum. Id autem anno Chriſti nati 1300 factum eſt. quo etiam anno Ottomanus quiſpiam, obſcuro loco natus, apud Turcas Dominatum arripuit, & rebus magnis geſtis, poſteris ſuis Regnum atq; nomen reliquit.

An. 1300.

DE VENCESLAO POLONORVM AT- que Boemorum Rege, & Ruſſis ex arce Lublinenſi depulſis.

Cap. III.

Venceslaus Rex factus,

Rixa uxore ducta,

ACcitus ſplendida Legatione Venceslaus, adfuit ſine mora: Gneſnæq; à Iacobo Archiepiſcopo de more inunctus, ac Regio diademate cinctus eſt. Duxit uerò uxorem, Procerum ſuaſu, Rixam (quæ & Elizabetha dicta eſt) Præmiſli Regis defuncti filiam: quò magis eius coniugio Regnum ſuum apud Polonos ſtabiliret. Dum autē omnia alienata à Regno in ditionē ſuam redigit, Ruſſi magnis copijs Sendomirienſem tractū infeſtarūt, raptimq; cum ingēti præda ſe receperunt, prius ferè quàm ad Venceslaum Regem de eorū excurſione nuncius perferretur. Conſtitutis uerò rebus ſuis in Polonia, relictisq; præfectis Boemis, penes quos rerū ſumma eſſet (in Minore quidē Polonia Nicolao Duce Opauienſe, in Maiore uerò Fricio Sileſio) in Boemiā redijt, nec poſt id tempus Poloniam unquam aſpexit. Fuerunt aūt, Venceslao regnāte, quietæ res in tota Polonia: prgter, quòd minores Poloni, cùm uetuſta Lublini ereptione,

Poſt ſubitam à Ruſſis ora Sendomirienſis infeſtationem,

Boemos præficit utriq; Poloniæ.

Poloni minores cōtra Ruſſos bellum gerentes

ne, tum noua in Sendomirienſem oram excurſione irri tati, expeditionem aduerſus Ruſſos ſuſceperunt. cuius non ignari Ruſsi, magnum & ipſi exercitum coegerũt, Lituanorum ac Tartarorum auxilia ſibi adiunxerũt, & apud Lublinum noſtris aduenientibus occurrentes, pugnandi copiã fecerunt, freti multitudine ſua: nec noſtri, quamuis longè impares, pugnam detrectarunt, & ſumma ope adnixi, uictos hoſtes in fugam egerunt præcipites. Magna tunc ea ſtrages Ruſſorum atq; Barbarorum fuit: fuiſſetq; maior, ni propinqua arx Lublinenſis rece ptum eis præbuiſſet. tametſi ne munitio quidẽ ſatis eos tutata eſt. Nam obſeſsi à noſtris, fame inualeſcente, dedi tionem fecère. Ita Lublinenſis arx, poſt ſeptimũ & quinquageſimum fortaſsis annum, poſteaquam à Ruſsis capta erat, à noſtris recuperata eſt.

Apud Lublinum.

Pauci multos uincunt.

Et arcem Lublinenſem

Recuperant,

DE VVLADISLAO LOCTICO ITERVM Rege, Venceslai Regis morte, & Baſilica Cracouienſi. Cap. IIII.

COepit deinde noua ſpes recuperandi Regni Vuladislao Loctico affulgere, quum Polonis iam eſſe odioſa inciperet Boemorũ ſuperbia & auaritia, & Venceslaus Vngarico bello implicatus eſſet. quare in Poloniam cum aliquanta Vngarorum manu contendit: adueniens'que arcem Pelciſcam, Vislicíæ imminentem, occupat: ac Boemorum præſidium Vislicia, fauentibus ciuibus, deturbat: tandẽ uerò & Lelouiam arcem in ſuam poteſtatem redigit: unde uicinia omnis, ui & metu adacta, ad eum deficiebat. Adiuuit autem & Fortuna hunc conatum eius. Nam Venceslaus morbo correptus, Pragæ lenta tabe abſumptus eſt, nono Ca lend. Iunij, anno Chriſti Ieſu 1305. Res igitur Vuladislai

Arrepta occaſione Vuladislaus Locticus.

Dum arces quaſdam occupat, &

Venceslaus Rex moritur,

An. 1305.

A Cracouienſibus & Proceribus atq; Nobilitate In comitijs Rex iterum creatur: Poſnanienſes uerò & Caliſsienſes Henrico Duci Glogouienſi adhærent,

aliquanto meliore loco eſſe cœperunt: cui etiam uenienti cum exercitu Cracouienſes ciues, Alberto Aduocato auctore, portas urbis aperuêre. Nec mora, arcem quoque Boemi dedidêre: hinc etiam Primores cum Nobilitate ei ſe coniunxerunt. Itaque comitijs Cracouiæ indictis, magno omnium conuentuum conſenſu Vuladislaus Locticus Rex iterum creatur: Poſnanienſes modò & Caliſsienſes aberant (quòd abhorrerēt ab Imperio Vuladislai, priſtinorum flagitiorum & iniuriarum memores: & ueriti, ne is grauius in ſe animaduerteret, quòd eum prius eieciſſent:) Poſnanienſes igitur atque Caliſsienſes à cætera Polonia ſeſe ſegregarunt, & Henrico Duci Glogouienſi, Conradi filio, quòd è ſorore Præmisli natus erat, ſe ſubdiderunt. Fecit autem bellum Henrico Vuladislaus: uerùm illo nuſquam in dimicationem prodeunte, uaſtatis per æſtatem aduerſariorum agris, in Pomeraniam deſcendit, & Gdani ab uniuerſo Pomeranorum Conuentu iuſiurandum accepit, quòd in poteſtate eius ſemper futuri eſſent. Eodem anno, qui fuit 1306, octaua die Maij, baſilica Cracouienſis & arx tota, quæ lignea erat, conflagrauit: quæ, dirutis ueteribus muris, in eam quam nunc obtinet formā & amplitudinem, poſt quartumdecimum annum reædificata eſt à Nauclero Epiſcopo, nobili Sileſio, gente Oxio, conferente in eam rem pecuniam non modò Collegio & Epiſcopo, uerùm etiam uniuerſo Ordine Eccleſiaſtico in diœceſi Cracouienſi: ad hæc ſemeſtribus fructibus omnium Sacerdotiorum, quæcunque per illud tempus uacare contigit, in eum uſum conuerſis.

Et Pomerani Vuladislaum ſuſcipiunt.

An. 1306.

Eccleſia Cathedralis Cracouienſis cum arce conflagrat, et reædificatur.

DE

DE GDANO A' MARCHIONIBVS ACCEpto, & Crucigeris malè in auxilium accitis.

Caput V.

NOn diu uerò pacatam Pomeraniam tenuit Vuladiſlaus. auctor enim nouorum motuū fuit Petrus Cancellarius Pomeraniæ, Palatini Gdanenſis filius: ſed proditis re nondum matura conſilijs, aduolat Vuladiſlaus, captumq́; Petrum Cracouiam ſecū abduxit. quem tamen non multo pòſt, à fratribus eius exoratus, dimiſit, quum ij ſe obſides pro fratre fore obtuliſſent: atque ij quoq;, quum negligentius obſeruarentur, breui euaſerunt. *[Petro Cancellario Pomeraniæ auctore,]* Acciti itaq; ab ijs Ioānes & Voldemarus Marchiones, cum exercitu Pomeraniam ingreſsi ſunt: nec mora, munitiones pleraſq; accepêre. Ad Gdanum deinde caſtra admota ſunt: & oppidani, quum magna iam ex parte Theutones eſſent, Saxonibus portas urbis aperuerunt. *[Ioannes & Voldemarus Marchiones cùm alia tum Gdanum accipiunt: ſed]* Arcem tenebat Boguſſa Iudex cum Nobilitate Pomeranica, quæ ſe perfidia Petri non contaminârat: *[Arx quam tenebat Boguſſa.]* is ueritus, ne obſeſsi extrema pati cogerentur, cum Nemira honeſtiſsimo Equite maximis itineribus ad Vuladiſlaum, commendata alijs arce, excurrit: repertumq́; Sendomiriæ, de ſtatu rerum Pomeraniæ, ac de periculo Gdanenſis arcis, edocet, opemq́; eius implorat. Pollicetur Vuladislaus: ſed quia tardius id fore iudicabat Boguſſa, ſuggerit Vuladislao, ut Crucigerorum Pruſsienſium opera ad defendendam arcem uteretur. *[Per Crucigeros Pruſsienſes.]* Itaq; approbat conſilium Boguſſæ Vuladislaus: extemploq; ipſe cum Regijs mandatis ad Magiſtrum Crucigerorum proficiſcitur. Prolixè illi omnia polliciti, conſtituerunt cum Boguſſa, ut dimidiam arcem ipſi tenerent, ac annum unum ſuis ſumptibus defenderēt: deinceps uerò poſt exactum annum, quæcunq; impendia facerent, ut ea Vuladislao *[Certis conditionibus in auxilium aduocatos.]*

expenſa referrent:nec prius arce decederēt, quàm exſoluta illa ſibi eſſent. His igitur conditionibus in arcem recepti, magnam uim commeatus ſecum importarunt: ac munera cum Pomeranis (quemadmodum conuenerāt) partiti, non habebant ſatis defendere munitionem, uerùm crebris etiam eruptionibus hoſtem laceſſebant, ita utis in oppidum ſe recipere cogeretur, & ad extremum inſtante hyeme obſidionem ſolueret, relictoq́; in oppidulo aliquanto præſidio diſcederet. Etiam non opus erat defenſione Crucigerorum: ſed tamen, quum ſe ſuperiores Pomeranis animaduerterent, ferocius ſe gerere, ac cum illis rixari cœperunt: ad extremum arcem ſibi totam uendicarunt, & Primores Nobilitatis Pomeraniæ, ipſumq́; Præfectum arcis Boguſſam, in carcerē compegerunt. qua neceſsitate adactus Boguſſa, hæc pacta cum ipſis iniuit: nimirum, totam arcem ipſis conceſsit: ita tamē, ut eam Vuladislao, ad primam eius poſtulationem, redderent, quum is impenſas belli ipſis exſoluiſſet. Hac autem re ad Vuladislaū Cracouiam perlata, cœpit eum pœnitere conſilij de acciendis contra Saxonas Crucigeris (uidebat enim lupis ſe, quod dicitur, oues commendaſſe: & non ſublatum, ſed duplicatum ſibi eſſe bellum: duosq́; ſe, pro uno, hoſtes cepiſſe) exiſtimabat tamen, ſi ipſe in colloquium cum illis ueniret, facilè auctoritate ſua ad æquas conditiones rem perduci poſſe. itaq́; conſtituto loco & tēpore conueniunt Rex & Magiſter Crucigerorū Henricus, ad pagum Craiouice in tractu Cuiauienſi, cum Primoribus uterq́; ſuis. Ibi Vuladislaus exorſus, longa oratione cum Magiſtro de iniuria occupatę arcis expoſtulabat: qui paratum ſe eſſe eam reddere, ſi impendia illi perſoluerentur, reſpondit. Aequum eum poſtulare Vuladislaus affirmat, & edere impendiorum

Eſt defenſa.

Pulſo autem hoſte,

Crucigeri ferocius gerunt omnia, & Suam rem agunt:

Vuladiſlausq́; pœnitens conſilij,

Cum eorum Magiſtro expoſtulat

ſummam

ſummam iubet: tum ille conceptum animo dolum dete- *Fruſtra.*
gens, centies mille marcas latorum groſſorum (genus
eſt Boemici numiſmatis, quarta parte noſtratem groſ-
ſum excedens) poſcit. Negare Vuladiſlaus, iuſtam eſſe
eam æſtimationem, bonorumq́ue uirorum arbitrio in ea
ſtare uelle: recuſare autem id Magiſter, & quantum edi-
diſſet, poſcere. Ingens tunc ea ſumma fuit, in magna an-
nonæ uilitate: itaque re infecta & irritatis magis animis
diſceditur.

DE CRVCIGERORVM PRVSSIENSIVM ET Liuonienſium iniquitate, Poloniaq́ Maiori recuperata, & Templariјs deletis. Caput VI.

CRucigeri omnem iam Pomeraniam animo comple- *Ann. 1310.*
xi, anno Chriſti 1310, magnas è Germanis ſuis co- *Crucigeri Pruſſienſes,*
pias conducunt: cum Marchionibus Brandemburgen- *facto fœdere*
ſibus fœdus iciunt, ea lege, ut iј retinerent, quidquid ſu- *cum Marchionibus*
periore bello in Polonia occupaſſent: Gdanũ uerò, Der- *Brandembur*
ſauiam & Suece, munitiones in ripa Viſtulæ ſitas, ſibi *genſibus,*
bello quærendas concederent. Et ſanè facile eſt de alie-
no eſſe munificum. Deinde uerò Crucigeri ad Gdanen- *In Gdanum*
ſe oppidum caſtra admouent, eo potiſsimùm tempore,
quo plurima hominum multitudo undique ad anniuer-
ſarias nundinas confluxerat. Defendebatur quidem ci-
uitas ſtrenuè, plurimumq́ue negotiј in expugnanda ea ha
bituri uidebantur Crucigeri, ni proditio interueniſſet.
Etenim nocte quadam, à ciuibus quibuſdam Theutoni- *Proditione*
ci generis aperta porta, hoſtes intromiſsi oppidum ce- *captum*
perunt, ingentemq́ue cædem hominum omnis generis e- *Saeuiunt,*
diderunt, ita ut, nulla expugnatione plus Polonici ſan-
guinis effuſum eſſe, dicatur. Gdano autem potiti, Derſa- *Derſauia*
uia quoq́ue dolo potiuntur: Succe uerò arcem, diu obſeſ- *quoq; & Suece captu.*
ſam, per deditionem capiunt. Hoc eodem anno Polonia

Polonia Maior recuperata. Maior in fidem Vuladiſlai uenit: ex qua præſidia Sileſiorũ, opera Dobrogoſti Samotuli, Thomiſlai Poſnanienſis Palatini filij, ſtrenuè eiecta ſunt. *Cazimirus natus.* Suſcepit eodem anno Vuladiſlaus Cazimirum filium ex Heduigi uxore: *Magiſter Crucigerorũ* Magiſter uerò Crucigerorum (quum à Rege Polonorum, certis conditionibus, Pomeraniæ Dominatum iure ſempiterno obtinere non poſſet: ut aliquem tamen, duntaxat in ſpeciem, iuſtum titulum ſceleri ſuo prætexeret) à Marchionibus Brandemburgenſibus Ioanne, & *Dolo malo Pomeraniã emit.* patruo tutoreq́ eius Voldemaro, decies mille Marcis latorum groſſorum eandem Pomeraniam, de cuius inuaſione eos depulerat, emit: eamq́ emptionem ab Henrico Cæſare ſibi & Ordini ſuo confirmari, curauit. Nec *Liuonienſiũ quoq; Crucigerorũ ſcelus.* diſsimili ſcelere Liuonienſes quoq; Cruciger, eodem fere tempore, Rigam urbem atq; territorium Rigenſi Archiepiſcopo per ſummam iniuriam eripuêre. qua de re quum Romæ lis plus octoginta annis ducta eſſet, tandẽ Bonifacius nonus Rigam Ordini Crucigerorum, quindecim millibus aureorum acceptis, addixit. Per idem fere tempus Templariorum Ordo, potens & ipſe ac locu- *Templarij deleti.* ples, ob nefanda quædam ſcelera & opiniones prauas de Religione, per uniuerſum orbem Chriſtianum, quaſi dato à Pontifice ſigno è Viennenſi Cõcilio, deletus eſt.

DE CRACOVIA PRODITA DVCI OPOlienſi, & acerba fame diraq́; peſte. · Cap. VII.

QVò minus autem Pruſsienſes Crucigeros Vuladiſlaus ulciſceretur, ſuaq́ ab eis erepta recuperaret, motibus quibuſdam ciuilibus, & Cracouienſis ciuitatis defectione, impeditus eſt. Hæc enim, Alberto Aduocato auctore, Boleſlao Opolienſium Duci ſe ſubiecerat, accitumq́ in urbem receperat: arx uerò quum defende-

Albertus Aduocatus prodit Cracouiã Boleſlao Duci Opolienſi, arce ex domo ſua facta:

fenderetur, nec expugnari poſſet, Aduocati domum, in ipſis mœnibus urbis (prope portam, quæ à Diuo Nicolao nomen habet) eminentem, pro arce Boleslaus cum ſuis occupauerat. qua de re certior factus Vuladislaus, Legatos ad Boleslaum præmiſit, qui eum monerent, ut ſua ſponte excedere, quàm arma ſua experiri, mallet. Paruit monitis Vuladislai Boleslaus, deductoq; domo Aduocati præſidio, urbe exceſsit: quem auctores defectionis ſecuti, in Sileſia & in Boemia exulauerunt. Profugorum itaq; bona Vuladislaus in fiſcum ſuum redegit: Aduocatiæ reditus peramplos ademit: primarios quoſdam ciues diris ſupplicijs affecit, partim equis diſcerptos, partim rotis implicatos: ciuitati Ius omne creandi Senatus abſtulit, & in Palatinum tranſtulit. Inſimulatus eſt etiam Ioannes Muſcata Epiſcopus Cracouienſis, conſcius fuiſſe illius defectionis: quod eò facilius creditum eſt, quòd eſſet Sileſius: ac propterea Biecenſe territorium ademit illi Vuladislaus, ex eoq; tempore id in Regum poteſtate manſit. Anno Chriſti 1315, fames tam acerba Poloniam omnem annis aliquot afflixit, ut nullo quamuis fœdo edulij genere, ac ne cadaueribus quidem humanis, uulgò abſtineretur: & ut Dlugoſſus prodidit, parentes in liberos, & hi uiciſsim in illos ſæuirent. quam famem, ut par erat, dira peſtis conſecuta eſt.

Vuladislaus uerò Boleslao repulſo,

In noxios animaduertit, &

Epiſcopo Cracouien. Biecenſia bona ademit.

An. 1315.

Fames grauiſsima, &

Poſt eam dira peſtis.

DE VVLADISLAI ET VXORIS EIVS coronatione, paceq; cum Lituanis per affinitatem facta. Caput VIII.

MIſſus eſt autem poſtea ad Pontificem Maximum Legatus, qui Vuladislao diadema & nomen Regium impetraret. Exiſtimabant enim, inauſpicatò id ſibi Præmislum iniuſſu Pontificis aſſumpſiſſe: quòd non

Vuladislaus impetrato à Pontifice diademate Regio.

ignorarent,interdictum eſſe ea re nomini Polono poſt cædem diui Stanislai.Concedente uerò Pontifice,comitijs Cracouiam indictis,

Cum Heduigi coronatur Cracouia.

An.1320.

Vuladislaus cum uxore Heduigi in baſilica Cracouienſi ab Archiepiſcopo & cæteris Epiſcopis ritu ſolenni coronatur, anno Chriſti 1320. atque ex eo tempore Ius coronandi Reges atq; ipſa Inſignia Regni Gneſna Cracouiam,propter amplitudinem ſplendoremq; urbis,& maximas commoditates, tranſlata ſunt.

Elizabet Vuladislai nubit Carolo Regi Vngariæ.

Nec multo pòſt Vuladislaus Elizabetham filiam Carolo Vngarorum Regi,bis uiduo, in matrimonium collocauit, & Budam ad ſponſum cum ſplendido comitatu miſit.

Lituanis aſsiduè Poloniam deuexãtibus, & Pultuſco direpto,

Quum uerò aſsiduis excurſionibus Lituani oras Poloniæ uexarent,per illud etiã tempus Pultuſcum,Epiſcopi Plocenſis oppidum, ac centum triginta pagos in Maſouia diripuerunt & incenderunt. non facilè autem tum illi domari poterant, quum neq; foris dimicandi copiã facerent,ſed rapta præda fugerent:& domi,fluminum obiectu,ſyluarumq; & paludum latebris, ita tuti eſſent,ut ſi quis eis bellum inferret, ei non magis cum hoſte fugaci & inſidioſo,quàm cum uiarum difficultatibus,conflictandum eſſet. Itaq; quod erat reliquum, placuit tentare,ſi fortè eos mitigare ulla ratione,& in ſocietatem pertrahere poſſet Vuladislaus. quam ſententiam quum frequens Senatus comprobaſſet, mittuntur ad Gediminum, Principem gentis ſiue Magnum Ducem,Legati,qui fœdus cum illo feriant,& filiam eius Cazimiro Regis filio uxorem petant:

Filiam eorũ Ducis Gedimini Cazimirus uxorem accipit:

nec dotem àliam ab egeno Principe,quàm captiuorũ omnium Polonici generis miſsionẽ,poſtulent. Non grauatè Gediminus Legatorum poſtulatis annuit: initaq; cum Polonis ſocietate,

Captiuorum multitudine comitante eã,

ſine longa procraſtinatione ſponſam cũ eis miſit.quę ingentibus omnis cõditionis ſexusq; & ætatis captiuorum

rum cateruis comitata, aduecta Cracouiam, Religionē
Chriſtianam à Nauclero Epiſcopo edocta, & ſacro La- *Annam uo-*
uacro initiata, Annæ nomen accepit, & ritu ſolenni Ca- *catam & ba-*
zimiro ſextum decimū annum agenti nupſit, anno Chri- *ptizatā, unde*
ſti 1325. Atq; ex eo tempore Polonia, magna ex parte ua- An. 1325.
ſtata & inculta ſuperioribus bellis, populoſior & cul- *Polonia fa-*
tior eſſe cœpit, dimiſsis ac deductis quoquouerſus agri- *cta eſt popu-*
colis, qui ex captiuitate redierant. *loſior.*

DE MASOVIA ET MARCHIA BRANDEburgenſi & Culmenſi tractu uaſtatis, Crucigeriſq; cum Maſouijs uictis, & forti facinore monachæ. Caput IX.

PAce & ſocietate cum Lituanis conſtituta, maiore
iam fiducia ſtudioq; in Crucifericum bellum Vu-
ladislaus Rex cœpit incumbere: primumq; Maſouios *Vuladislaus*
& Saxonas Brandeburgenſes, qui utriq; fœderati erant *uaſtat Maſo-*
Crucigeris, aggreditur: Maſouiam ferro & igni longè la- *uiam &*
teq; uaſtauit: ſequenti autem anno, per ſe ipſe in Mar- *Marchiam*
chiam Brandeburgenſem expeditionem fecit, magna *Brandeburg.*
Lituanorum ac Ruſſorum auxilia ſecum habens: & ad *habens Li-*
Francofordiam uſque cum infeſto exercitu progreſſus, *tuanorum &*
magnum captiuorū numerum & cæteram prædam in- *Ruſſorum au-*
gentem abegit. Crudelius ſe in eo bello geſſere Barba- *xilia.*
ri, & magnam hoſtium cædem fecerunt. Memoratur au- *Barbarorum*
tem forte & pręclarum monachę cuiuſdam facinus: quę *crudelitas: &*
capta à Lituano quopiam, quū ad ſtuprum traheretur, *Monachæ ſin-*
rogauit eum, ne ſibi uim faceret: mercedis autē loco pro- *gularis actus.*
miſit, ſe eum edocturam eſſe, quî corpus eius uulnerari
nullo unquam ferro poſſet. quod quum diſcere ille per-
cuperet, iugulū ei fortis puella præbuit (ut in ſe eius rei
periculū faceret) ille uerò credulus ſtricto gladio caput

Crucigeri cũ Maſouijs facto impetu in Cuiauiã, Couale capiunt: *Contra quos cum Vngaris & Lituanis & Ruſsis Boleslaus progreſſus,* *Et Culmenſem tractum depopulatus,* *In Cuiauia eos uincit,* *Fugientes & caſos.*

eius amputauit. Sic itaqꝫ illa barbari libidinẽ ſtuprumqꝫ turpe honeſta morte euaſit. Crucigeri uerò ſequenti anno, cum Venceslao Maſouiorum Duce facto impetu in Cuiauiam, Couale arcem ceperunt & incenderunt: non putauitqꝫ ſibi diutius differendum eſſe bellum in Crucigeros Vuladislaus: uerùm & à Carolo Rege Vngarorũ genero ſuo, & à Lituanis item atqꝫ Ruſsis finitimis non contemnẽda auxilia impetrat: cum quibus omnibus copijs hoſtium fines ingreſſus, Culmenſem tractum omnem, uſque ad Oſſam amnem, flammis, cædibus, & populationibus peruaſtauit. Excurrerunt uiciſsim nõ multo pôſt Crucigeri cum Maſouijs in Cuiauiam: quò quũ propere noſtri accurriſſent, collatis ſignis, funduntur hoſtes. & Maſouij quidem, cum Duce ſuo Venceslao, diffugerũt: Crucigeri uerò fortiter dimicantes, ad internecionem unà cum Cõmendatore Torunenſi cęſi ſunt.

DE IOANNE REGE BOEMORVM CVM Crucigeris coniuncto, Crucigerorumq́ crudelitate & repulſione, Pruſsia uaſtata & inducijs.

Caput X.

Ioannes Rex Boemorum Crucigeros adiuuans, *Epiſcopo tũc Vuladisl. Golanceuio miraculosè nato,* *Venceslaum Ducem Maſou. ſibi ſubijcit: &*

INſequenti anno Ioãnes Rex Boemorum, à Crucigeris in auxilium uocatus, cum grandi exercitu Vere ineunte in Pruſsiam aduenit: arcem Dobrinenſem per deditionem cepit, ac Cechocinenſe territorium, quod in ditione Epiſcopi erat, abſtulit. Erat autem tunc Epiſcopus Vuladislauienſis Mathias Golanceuius, gente Toporus: de cuius prodigioſo ortu illud memoratur, matrẽ eius duodecim filios uno partu edidiſſe, uerùm hunc unum ex ijs uixiſſe, reliquis mox, ut nati erant, mortuis. Maſouiam deinde Crucigeri ac Boemi ingreſsi, eò adegêre gentis Ducem Venceslaum, ut ſe Ioanni, quaſi iuſto Po-

ſto Polonorum Regi, ſubijceret: ac deinde Crucigeri, ne iniuſtè Pomeraniam uſurpaſſe dicerentur, perfecerunt apud eundem Ioannem Boemorum Regem, ut ſibi Pomeraniam iure ſempiterno donaret. Aeſtate ſequenti conuenit rurſus magnus Germanorum & Boemorum militum mercenariorum numerus ad Crucigeros: cum quibus copijs facto impetu in oras finitimas Poloniæ, Viſſegradum Cuiauienſe & Naclum arces ui, ſed nõ ſine magna ſtrage ſuorũ, cepêre et exuſsêre: apud Racianzum, Epiſcopi Vuladislauienſis arcem, diutius morati ſunt (quòd ea nauiter à multis defendebatur:) ad extremum tamen ea quoq; potiti ſunt, puteo adempto, qui ſolus aquam ſuppeditabat: magnamq; ibi in omne genus hominum exercuêre crudelitatem. Tandem ubi aduentare Vuladislaum Regem, cum magnis copijs, & Vngarorum Auſtriorum atq; Lituanorum auxilijs, Crucigeri accepêre: omiſſa oppugnatione alienorum, ad ſua defendenda redierunt: nec pugnandi tamen copiam noſtris fecerunt. Ibi noſtri effuſè agros pagosq; hoſtiles uaſtarunt: ne ullum crudelitatis genus ab iratis omiſſum eſt. Pruſsia ultra Oſſam, quæ iam Crucigeris parebat, erat reliqua: quam quum noſtri intactam dimiſſuri non eſſe uidebãtur, tum demum Magiſter cum Primoribus Crucigerorum, qui Grudenti ſiue Gruzanzi erant, de pace uel inducijs cum Vuladislao Rege agere cœperũt.

Crucigeris Pomeraniam, quam nõ habet, donat.

Crucigeri, aucto eis exercitus ex Germanis et Boemis numero, in Viſſegradum & Naclũ & Racianzum

Saeuiunt:

Sed à Vuladislao repulſi,

Poſt uaſtatã ab ipſo Pruſſiam

Induciæ igitur in annum factæ, ea conditione, ut Dobrinenſem arcem atq; tractum, & Bydgoſtiam, Crucigeri Vuladislao mox redderent.

Inducias anni unius impetrant, Dobrinenſi arce & Bydgoſtia redditis.

DE POLONIA A' CRVCIGERIS AVCTORE Vincentio Samotulio grauiſsimè uexata, ijsq; rurſus opera eiuſdem proditis & caſis, atq; de Vicino malo. Caput XI.

Crucigeris pacem negligentibus, REduxit ergo Vuladislaus exercitum: Crucigeri uerò minus pacem iam cupere, & paruo deinde momento (ut fit) ad renouādum bellum in ſequentem annum, qui fuit 1331, impulſi ſunt. *An. 1331.* Comitia Vuladislaus Rex, *Dum Vuladulaus* æſtatis initio, apud Chencinos habuit: atq; ibi, ex conſilij ampliſsimi ſententia, ætatem ſuam ingraueſcentem & uires magnis laboribus & aduerſis rebus attritas conſiderans, *Cazimirum filium Maioris Poloniæ præficit,* Cazimirum filium, unum & uiginti annos natum, Maiori Poloniæ toti præfecit, remoto ab ea Vincentio Samotulio, ut fama eius nominis non tam facilè ſe Boemi & Saxones commouerent: adhæc, ut in tuto is eſſet, ſi quid aduerſi in Pruſsico bello accideret. *Vincentius Samotulius* Grauiter tulit Vincentius Samotulius Palatinus Poſnanienſis, gente Nalencius, Præfecturam illam ſibi adeptam eſſe, ignominiæ loco id ducens: itaque ira & metu peſsimis conſultoribus uſus, clàm ad Magiſtrum Crucigerorum Margeburgum profectus eſt. *Crucigeris fit auctor* Expoſitis autem aduentus ſui cauſis, facilè perſuaſit molienti ſua ſponte bellum aduerſus Polonos, ut in *Vaſtandæ Poloniæ Maioris:* Maiorem Poloniam expeditas copias mitteret. Pyſdros itaque ſtatim contendunt, in quo oppido Cazimirum eſſe didicerant: magnoque impetu adorti oppidum non munitum, facilè eo potiuntur. ſed euentus eorum ſpei non reſpondit. Cazimirus enim, paulo antè de aduentu hoſtium certior factus, cum paucis comitibus oppido ſe eiecerat, & in proximam ſyluam receperat: quamobrem irati Crucigeri, ac dolore amiſſæ prædæ, omni crudelitate in oppidanos deſæuierunt, &

uiciniam omnem cis & trans Vartam ferro & igni de-
populati ſunt, atque inde cum ingenti præda retrò abie
re. Quum autem maior militum numerus ex Inferiori
Germania, & è Liuonia, ad eos confluxiſſet: per Cuia-
uiam in Lencicienſem tractum inſultum faciunt, arcem
ui capiunt & incendunt. Deinde in Caliſsienſem oram
iter flectunt: eamq́ omni peruaſtata, oppido tamen potiti
non ſunt, non ſine cæde inde reiecti. ubi quinque dies

Confluẽte autẽ maiore ex Germanis exercitu, et tractu Lencicienſi atq; Caliſſienſi &

commorati, progreſsi longius populando, Gneſnam,
Znenam, Naclum, Srodam, Pobediſcos, Cleccum, Co-
ſtrinum oppida diripuerunt, & pagos exuſſerũt: ne tem
plis quidem & monaſterijs, ſacriſq́ rebus, ſacrilegas ma
nus abſtinentes. Reliquias tamen diui Adalberti cupi-
dè quæſitas, ſed occultatas à miniſtris tẽpli, non inuenê-
re. Siradienſi etiam tractu uaſtato, ad Caliſsium dein-
de expugnandum reuertêre: ſed amiſsis nonnullis mi-
litibus, poſt paucos dies re infecta diſceſsêre. Eſt enim
permunitum id oppidum ſitu & natura loci: nempe à
Proſna flumine latius, ut in magna planicie, reſtagnan-
te ambitum.

Siradienſi uaſtatis, Caliſſio tamẽ intacto.

Porrò Vuladislaus cum non contemnen-
dis ſuorum copijs aderat: ſed nuſquam certo loco pe-
dem figebat, nec audebat rem prælio cõmittere. quum
autem animum in omnes partes uerſaſſet, neque opem
ullam rebus ſuis tam calamitoſis afferre potuiſſet: una
tandem uia rei expediendæ ipſi ſe oſtendit, nimirum,
ut Vincentium ſibi reconciliaret. Itaque per inter-
nuncios eum hortatur, ut afflictæ ac penè perditæ
patriæ miſereatur, impunitatem admiſsi ſceleris pol-
licens. nec malè ipſi hoc conſilium cecidit. Subijt enim
animum Vincentij patrati ſceleris pœnitentia, quum
reputaret ſecum diligentius, quantam infamiæ ſempi-
ternæ notam nomini ſuo familiæque ad poſteros eſſet

Vuladislaus inops conſilij.

Per illum ipſum Vincentium Samotulium

 tranſ-

tranſmiſſurus. Quamobrem defectionis memoriā obliterare, & recenti beneficio priorem iniuriam obſcurare cupiens, nocte quadam per ſpeciem exploratoris caſtris egreſſus, ad Regem uenit: ueniam ſupplex petijt, & impetrauit: deinde Regem, ad conſerendas cum hoſte manus, animat: docet, in tanta multitudine plurimam eſſe fæcem hominum inermium & imbellium: ſibi uerò eas partes ſumit, ut hoſtem, ab omni ſuſpicione prælij auerſum, fallat: ac deinde intentum in pugnam, à tergo cum ſuis adortus, noua re perturbet. His ita conſtitutis, *Crucigeros* in caſtra Crucigerorum reuertitur: nihil periculi à Polonis, ipſis renunciat: Regem pauidum non diutius exercitū tenere ſtatuiſſe. quod ubi accepêre Crucigeri, ſublata *Reuertētes ac ſecuros* ſpe prælij, reuerti in Pruſsiam incipiunt. Iam extremum agmen ad Blerum ſiue Plouuce pagum, prope Radeouiam peruenerat: ubi latè patens eſt planicies, ita ut opportunior is locus ad prelium eſſet noſtris, equitatu maximè ualentibus, quàm hoſti: ibiq; ſubitò illuceſcente die ij qui extremas ſeruabant excubias, renunciant in ca*Subitò inuadit, &c* ſtra, Polonorū exercitum adeſſe. Non creditum eſt narrantibus, Vincentio maximè omnia ſibi exploratiora affirmante: donec ſtrepitus aduentantium & hinnitus equorum exaudiri cœptus eſt. Non credebant etiam hoſtes, noſtros rem uniuerſæ dimicationi cōmiſſuros, ſed tantùm abeuntium iter impedituros: ubi uerò aciem ad dimicandum inſtructam ſenſere, tum demū tumultuari, & ad arma conclamare cœperunt. Perturbata autem re noua multitudo, nec ſpatium armādi habebat: inſtructis tamen utcunq; primis ordinibus, in aciem prodeūt: catenisq; per balteos primorum militum immiſsis, ordines & phalangem colligant, ne perrumpi & perturbari ab equitibus noſtris poſsit. Rex etiam graui oratione

milites

militeſ ad pugnam excitauit. Prima igitur de quinque Aulicorum acies, quæ erat firmiſsima, magno impetu & infeſtis animis in hoſtem inuehitur: pugnatur utrinque ſumma contentione: neque quiſquam pedem referebat, ſed magis quiſque ferire hoſtem, quàm ictum declinare, ſtudebat. Adeſt omnibus locis Vuladiſlaus, ſuos animans, & feſsis integros ſubmittens, ipſe indefeſſus, quamuis effœto & ſenili corpore. Ibi Vincentius à tergo hoſtium, ſublato clamore, cum ſuis impetum in extremos auerſos (quemadmodum conuenerat) fecit. turbari illi, noua re perculſi: primi quoque exaudito poſt ſe clamore ac tumultu, reſpicere, ac ſciſcitari inter ſe, quid'nam eſſet: inſtant noſtri acrius inſpectantibus, & remiſsius pugnantibus. Nec mora, cæſis Ducibus, acies ancipiti prælio perterrefactas conuertunt: fit longè maior fugientium ſtrages, quàm quæ dudum pugnantium fuerat: nec multi euadere potuêre, graui armatura equis pariter & militibus defatigatis, alioqui etiam laboris impatientibus. Cæſa feruntur hoſtium ſupra uiginti millia (tametſi Dlugoſſus quadraginta millia refert:) de noſtris quingenti, uel (ut alij uolunt) triginta tantùm de promiſcua multitudine, ac duodecim de Nobilioribus, cecidêre. Tam paruo tam inſignis uictoria noſtris conſtitit. Caſtra hoſtium opulenta capta ac direpta ſunt: cæſorum numerus recognitus, & ſpolia lecta ſunt. Ibi Rex obequitans fortè conſpicatus eſt unũ de ſuis hominem Equeſtris Ordinis, multis uulneribus debilitatum, reſupinato corpore iacentem, & ilia per uulnus effluentia manibus cohibentem: conuerſusq; ad comites, Quàm magnus hic eſt, inquit, huius uiri cruciatus. Reſpondit ille, Maiorem eſſe eius, qui in eodem pago malum Vicinum habeat; qualem ipſe expertus ſit.

Strenuè uincit, & — *Acriter cadit.* — *Vicinus malus.*

x Rex

Rex contrà: Bono, inquit, animo es: iſthoc ego te malo liberabo, ſi uixeris. & ſublatus curatusq́ꝫ, totum pagum, amoto malo Vicino, Regia munificentia adeptus eſt; inſuper præclarum uirtutis teſtimonium conſecutus, ad poſteros trāſmiſit: ut ſtemma eius familiæ, quæ tres Haſtæ tranſuerſæ ſunt, Ielitorum, hoc eſt, Ilium nomine appelletur: quum prius Kozlerogi, ab Hirci cornibus, diceretur. Fuit autem is Florianus, cognomento Sari.

Vincentius Vincentius quoque Palatinus, ob nauatam bene operam, non modò impunitate donatus, uerùm etiam abrogata infamia, *Priſtino honori reſtitutus* priſtino honori reſtitutus eſt: hic tamen inſequenti anno, conſpiratione nōnullorum Equitum, *Interficitur.* quos ira & dolor amiſſarum rerum charíſsimarū in eum ſtimulabat, interfectus eſt.

DE BELLO ITERVM CVM CRVCIGERIS ac Sileſijs, Cazimiri fortitudine, & Vuladislai morte. Cap. XII.

Pace fruſtra tentata, TEntata eſt deinde pax inter Vuladislaum & Crucigeros, Carolo Vngarorum, & Ioanne Boemorum Regibus arbitris: quæ tamen non conuenit, Crucigeris Pomeraniam non reddentibus. *Cruciger Cuiauiam populantur,* Et paulo pòſt ij, quum è Germania nouis copijs aucti eſſent, Cuiauiam populabundi infeſtarunt, & ignobiliora oppida facilè in poteſtatem ſuam redegerūt: *Pacoſſum Coſcelecio defendente:* Pacoſſum autem arcem Albertus Coſcelecius (quæ clara familia eſt) Palatinus Breſtenſis, egregiè tutatus eſt, & non paruis incommodis hoſtes affecit. *Vuladislaus quoq; uaſtat illos, &c.* Poſtea & Vuladislaus per Maſouiam in Culmenſem tractum infeſtum duxit exercitum, & uaſtare eorum regionem longè latè que cœpit. quo exciti Crucigeri, *Datis annuis inducijs.* annuas inducias à Rege impetrarūt: quibus conſtitutis, Rex, ut Sileſios (qui ſuperiore anno Polo-

niæ

niæ arma intentarant) ulciſceretur, in Sileſiam copias duxit: ac nemine pugnandi copiam faciente, quinquaginta & amplius munitiones hoſtium cepit & incendit: Coſtenum quoque oppidum cum arce, inter ſtagna & paludes ſitum, quod ualido hoſtium præſidio tenebatur, obſidione cinxit. Irridebant noſtrorum obſidionem ij qui erant in præſidio, fiſi uiribus ſuis & ſitu arcis: motusque hac indignitate Cazimirus Regis filius, audacius cum ea manu, quam circum ſe habebat, ad mœnia progreſſus, ui expugnare munitionẽ adortus eſt: quod conſpicatus reliquus exercitus, Ducem ſequutus, non prius oppugnare arcem deſtitit, quàm ea per uim potitus eſt. quo facto, mox oppidani ſe dedidere. Extremũ id operum Vuladislai fuit. Nam reuerſus ab eo bello Cracouiam, ad ſextum Idus Martias, ſacris Chriſti myſterijs ritu Chriſtiano perceptis, mortuus eſt, & in baſilica Cracouienſi ad leuam aræ maximæ ſepultus, anno Chriſti 1333. Fertur corpus eius, pluribus poſt mortem diebus, dum ſolennes exequiæ parantur, inſepultum, nihil putredinis ac tetri odoris contraxiſſe. Regnauit autem ab eo tempore, quo diademate cinctus eſt, annis tredecim & paulo amplius: Princeps ſingulari patientia & manſuetudine animi præſtans, & adeuntibus perfacilis: ſtatura perbreui: cæterùm manu promptus. uirtute uerò tanta & animi magnitudine uſque ad decrepitam ætatem uaria fortuna exercita, ut cũ maximis Regibus rectè comparari poſsit: ac eò quidem magis, quò turbulentius & mutilatius Regnum accepit.

Sileſiorum

Munitiones capit unà cũ Coſteno.

Cazimiri fortitudo.

Vuladislai mors & ſepultura.

An. 1333.

Sanctitatis eius ſignum.

Quandiu regnârit, & Qualis fuerit.

LIBER X.

DE CAZIMIRO SECVNDO *Magno, & niue ac locuſtis.*

Caput I.

Cazimirus unà cum uxore ſua,

CAzimirus omnium Procerum & Equitum uoluntate, patri in Regnum ſufficitur: de uxore uerò noui Regis ſcrupulus iniectus eſt. Negabat enim Heduigis Cazimiri mater, ſe Regina ſuperſtite eam coronari debere: tamen exorata à filio, ceſsit: atque, ut iniectum ſcrupulum prorſus demeret, Sandeciam antiquam ſecedens, diui Franciſci inſtitutum uitæ profeſſa eſt. Itaque Cazimirus unà cum uxore Anna in baſilica Cracouienſi ab Ianiſlao Archiepiſcopo ſolenni ritu inunctus, diadema accepit. Datus eſt autem illi iuuenilium conſiliorum moderator Iaſcus ſiue Ioannes Melſtinius, Caſtellanus Cracouienſis, uir grauis & prudẽs, & amans Reipub. neque quidquam memorabile, eo & ſequenti anno, in Polonia geſtum eſt: niſi quòd uiceſima tertia die Aprilis, intra annum à coronatione Regis, ingens nix decidit: quæ quum quinq; dies duraſſet, pręter omnium exſpectationem ſingularem fertilitatẽ agris attulit. In ſequenti uerò anno, qui fuit 1335, tanta uis locuſtarum peruagata eſt, ut uolantes Solis aſpectum hominibus adimerent: humi uerò ſtratæ, equorum ungulas craſsitudine ſuperarent. quę depaſtæ matureſcentes ſegetes, anguſtiorem annonam fecêre.

Heduigi matre cedente et in monaſterium ſecedente,

Coronatur:

Additurq; et Magiſter.

Nix ingens agros reddidit fertiles.

An. 1335.

Locuſtarum uis magna.

DE

DE PACE CVM CRVCIGERIS FACTA, & eius conditionibus ab ipſis non ſeruatis.

Caput II.

NOuembri uerò menſe eiuſdem anni pax inter Cazimirum & Crucigeros, arbitrio Caroli & Ioãnis Regum Viſſegradi in Vngaria facta eſt, iniquior Cazimiro quàm Crucigeris: accepit tamen eam pacem Cazimirus, plus quàm dignum erat, quietis & otij cupidus. Fuit autem in conditionibus, ut Crucigeri Pomeraniã, concedente Rege, retinerent, atq; etiam Neſſouienſem arcem in Cuiauia ſupra Viſtulam: Regi uerò Dobrinenſem, & Cuiauiam relinquerent (nec ea quidem portione excluſa, quæ ad Cazimirum Ducem, Zemouiti filiũ, pertinebat) ac decem millia florenorum pro damnis datis annumerarent: non ſteterunt tamen his pactis Crucigeri. Non enim reddebãt, ex Decreto, Cuiauiam & Dobrinum Cazimiro. quod quum ille ad Senatum & Comitia retuliſſet, omnibus indigna res uiſa, poſt tam iniquum arbitrium nouas res durioresq; eos moliri: itaque bellum malle, quàm tam iniquam & ignominioſam pacem. Placuit tamen, non inferre bellum: ſed, ſi inferatur, propulſare: ad Pontificem uerò Max. Benedictum, eius nominis duodecimum, de ui & iniurijs Crucigerorum, propter Religionem ad eius iuriſdictionem pertinentium, miſſus eſt Legatus Ioannes Grotus Slupecius Epiſcopus Cracouienſis: qui diligentia ſua perfecit, ut is Galardum Titulenſem Præpoſitum, & Petrum Geruaſium Anicienſem Canonicum, Legatos & Iudices ea de re in Poloniam & Pruſsiam mitteret: qui, Polono Regi Cuiauiam & Dobrinum reddi, & decem millia florenorum adiudicata numerari à Crucigeris, curarent. Crucigeri uerò (ut prætextum aliquem iniuriæ, & neque arbi-

Pace per arbitros inter Cazimirum & Crucigeros facta.

Eius conditionibus non ſatiſfaciunt Crucigeri.

Etiam ipſum Pontificem

Ac Legatos eius.

trorum decreto nec Pontificis mandatis parendi, habe-
Cæſarem cauſa nunquã patronum quærentes. rent) perfecerunt apud Ludouicum Cæſarem, ut is Magiſtro Theodorico Aldemburgio & uniuerſo Ordini, grauiſsima pœna adiecta, interdiceret, ne cuiuſquã pręcepto quidquam de ijs terris cuiquam concedant, præter aſſenſum ſuum. Quum autem Iudices, à Pontifice delegati, Varſauiæ cognoſcendæ cauſæ aliquãdiu operam dediſſent: refutata friuola detrectatione & prouocatio-
An. 1339. ne, anno Chriſti nati 1339 adiudicarunt Cazimiro & Polonis Pomeraniam, Cuiauiam, Dobrinenſem, Culmenſem, & Michalouienſem ditionem: Crucigeros autem ad centũ nonaginta quatuor millia, & quingentas marcas Polonicas, pro damnis datis, itemq; ad mille ſexcentas marcas impenſarum nomine, condemnarũt: ad hæc, ut templa & monaſteria, ſuperiori bello in Polonia diruta & exuſta, inſtaurarent. quumq; iudicata non facerent, anathemate deuoti ſunt.
Obſtinatè nolentes audire.

DE SVCCESSORE REGNI DESIGNATO, & Ruſsis in formam Prouinciæ redactis. Caput III.

Cazimirus carens liberis, QVum uerò Cazimirus nullos ex Anna uxore mares liberos ſuſciperet, ac de ſucceſſore in comitijs
Succeſſorem Regni conſtituit: Cracouiæ habitis conſultaretur, omniũ ſententiæ in Carolum Regem Vngarorum, ſororis Cazimiri uirum, & filios eius inclinauerũt. qua re confecta ex animi ſententia, Cõuentuq; dimiſſo, mox Viſſegradum ad Carolum
Cum Vngaris fœdera & pacta cõfirmat. ſe contulit Cazimirus cum ſplendido comitatu: ibi fœdera inter uicinos populos duos renouata & confirmata ſunt, & pacta cum Rege & Regijs filijs de ſententia totius Conuentus Polonici inita. Sequenti anno quum in
Danielis Ruſsi progenie deficiente, Ruſsia Meridionali maſcula progenies Danielis Regis

libero-

liberorum, quorum ſumma erat in Rufsis auctoritas & potentia, defeciſſet: Cazimirus Rex (ratus ueniſſe tempus, quo Rufsiam, Maiorum ſuorum negligentia amiſſam, facilè in poteſtatem ſuam poſſet redigere) ſubitario exercitu de aulico ſuo Procerumq; comitatu coadunato ſtipatus, menſe Aprili magnis itineribus in Rufsiam contendit, Leopolimq;, caput gentis, circunſedit. Nec longum tempus interceſsit, quum ſeſe, arcemq; ſuperiorem & inferiorem, atque oppidum, Rufsi dedidère, illud unum pacti, ut retinere ſibi ueteris Religionis ritus liceret. Ingens ius auri & argenti, uetuſta Ruſſorum Ducum gaza, in ijs arcibus reperta eſt: in qua inſignes erant duæ cruces aureæ, plurimis & pretioſis gemmis diſtinctæ: quarum altera portionem ligni, in quo Chriſtus Ieſus pependit, incluſam habuit, quæ extat etiamnum in baſilica Cracouienſi. Nec multo interiecto tempore indicta expeditione uniuerſali Cazimirus, ad ſubigendam reliquam Rufsiam reuertitur: nulloq; negotio, Præmislia, Sanoco, Halicia, Trebouula, Lubaſſouia, cæterisq; omnibus munitionibus potitus eſt, ita ut ad Cameneciam uſq; arma circumferret. Atque his ita geſtis, Rex Conuentu Ruſſorum habito, in formam Prouinciæ Rufsiam à ſe ſubactam redegit: Palatinos, Caſtellanos, Præfectos, Iudices, & alios Magiſtratus, Polonorum more, inſtituit, Ruſſosq; eodem cum Polonis iure eſſe iuſsit.

Cazimirus Rufsiam recuperat:

Leopolim capit, cum

Magnis theſauris &

Duabus crucibus:

Rufsiamq; ſubactam

In formam Prouinciæ redigit.

DE ALTERA VXORE AC LIBIDINIBVS Cazimiri, bello cum Tartaris ac Boemis.

Caput IIII.

REuerſus à Rufsico bello Cazimirus, Anna uxore amiſſa, alteram duxit Adleidam ſiue Heduigim, Hērici Heſſorum Landgrauij filiam, cum dote duūm mil-

Anna uxore mortua, Altera fit uxor Cazimiri Adleidis

lium ſexagenarum Pragenſium. quæ quum eſſet defor-
Eaq; Cazimirus Zarnouū relegata, libidinibus indulget. mior, mox eam deſpicatui habere cœpit: & ſegregatam à ſe, in Zarnouecenſem arcem relegauit, quò maiore licentia libidinibus indulgeret. Nam hæ ſic animum eius emollierunt, atq; dementarunt, ut iniquas pacis condi-
Cum magno Regni malo, tiones à Crucigeris acciperet potius, quàm erepta ab his bello repeteret: facileq; conceſsit petentibus, ut Iure omni, quodcunq; à Maioribus ſuis haberet, in Pomerania, Culmenſi, & Michalouienſi ditione, ſeſe poſterosq; ſuos, iureiurando interpoſito & literarum monumentis conſignatis, abdicaret. quod Diploma Rex & primariæ
Epiſcopis repugnantibus. ciuitates conſignarunt: Epiſcopi uerò, neq; ut ſignarēt, neque ut approbarent, adduci ulla ratione potuêre. An-
An. 1343. nus quo hæc acta ſunt, fuit 1343. Quo quidem anno ingentes Tartarorum copiæ in Rusſiam & Poloniam in-
Tartaris Cazimirus obuiam profectus, undauêre: de quorum aduentu quum tempori Cazimirus à ſuis è Rusſia certior factus eſſet, coacto celeriter exercitu, in Sendomirienſem tractum obuiam eis pro-
Viſtulæ tranſitu eos arcet: fectus, poſitis in ripa Viſtulæ ſtatiuis, tranſitu fluminis arcere eos ſatis habuit, non auſus cum longè maioribus copijs manus conſerere. Eminus modò, hinc baliſtis, il-
Caſoq; Palatino Sendomirienſi, linc arcubus, uelitatum eſt: in eaq; uelitatione Albertus Palatinus Sendomirienſis, gente Habdancus, ſagitta ictus cecidit: Tartari uerò fruſtra tentato in multis locis
Tartari domū redeunt. tranſitu Viſtulæ, ferro atq; igni obuia quæq; uaſtantes, per Lublinēſem tractum retrò abiêre. Anno deinde, qui
An. 1345. *Ioannes Boemorum Rex, magna minatus Cracouiæ,* fuit poſt Chriſtum natum 1345, Ioānes Boemorum Rex Polonis bellum intulit: & tanto quidem ardore animi, ut (quamuis ſenio laboribusq; confectus eſſet, ac alterū quoq; oculum iam amiſiſſet) tum deniq; ſe moriturum affirmaret, quum Cracouię muros manu uictrice palpaſ-
Turpiter fugit: ſet: ſed fortuna uotis ſuis non reſpōdente, turpiter à no-
ſtris

ſtris fuſus & in fugā actus eſt. Palma rei tunc bene geſtæ Prendotæ Galcæ, gente Odrouanzo, data: itaq; magnis præmijs & militari baltheo à Cazimiro is ornatus eſt.

Galca Odrouanzo, propter rem bene geſtam, honorato.

DE LEGIBVS VISLICENSIBVS, TEMPLO Corporis Chriſti & Cazimiria, Ioanneq́; Epiſcopo Cracouienſi. Caput V.

Leges, in comitijs Viſlicenſibus, hoc eodem anno ſcriptæ ſunt: quibus Palatinorum & Iudicum infinita poteſtas certis cancellis coercita eſt, ut ne ex moribus aut libidine ſua, ſed è ſcripto Iure deinceps iudicarent. Nec hoc ſilentio prætereundum eſt, quod apud Cracouiam per eadem tempora accidit. Nam quum ſcelerati quidam homines, ſacrilega cupiditate adducti, ſanctiſsimum Corpus Chriſti cum ferculo, è templo omnium Sanctorum memoriæ dicato, ſuffurati eſſent: atq; id ferculum, non aureum (ut crediderunt) ſed æreum inauratum eſſe comperiſſent, apud Bubalum ſiue Bauolum pagum ſuburbanum, qui erat in ditione Collegij baſilicæ Cracouienſis, in cœnoſam paludem id impiè & irreuerenter abiecerunt: moxq; locus crebris ignibus atq; faculis, dies noctesq; aliquot perpetes, colluſtratus eſt. Id miraculum poſteaquam ad Epiſcopum perlatum eſſet, neq; cauſa tamen eius pateret, poſt indictum triduanum ieiunium Epiſcopus eò cum ſolēni pompa ſacerdotum & ſupplicationibus profectus eſt: repertumq; ſanctiſsimum Corpus, ingenti cum ueneratione illò, unde ſublatum erat, retulit: in eo uerò loco, ubi id repertum eſt, Cazimirus inſequēti anno auguſtum templum titulo Corporis Chriſti de coctis lateribus ædificauit: ſucceſſuq; temporis peramplum ſpatium muro cōplexus, nouum oppidum cōdidit, & Cazimiriam de ſuo nomine appellauit,

Leges in comitijs Viſlicenſibus.

Corpus Chriſti ex omniū S. templo ablatum.

Et in paludē proiectum mirabiliter.

Repertum refertur reuerenter; Condiditq́; ibi Cazimirus templum Corporis Chriſti, & Caziміriam cum monaſterio.

lauit. in quo oppido monaſterium etiam aliud excitauit Ordini monachorum, ſiue eremitarũ, Auguſtinẽſium.

An. 1347. *Mors Ioannis Grothi Epiſcopi Cracouienſis magnanimi.*

Porrò anno poſt Chriſtum natum 1347. Ioãnes Grothus Epiſcopus Cracouienſis mortuus eſt. Fuit autem hic excelſi & conſtantis animi, ita ut Cazimirum Regem, nouum oppidum Socolnicos prope Scarbimiriam cõdentem, auctoritate Eccleſiaſtica (quemadmodũ Dlugoſſus memorat) deſiſtere à cœpto cogeret: propterea quòd futurum erat, ut eo oppido condito, Scarbimiria (quæ eſt in ditione Præpoſiti Scarbimirienſis) deſereretur.

DE RVSSIA RELIQVA SVBACTA, REGNI ſucceſſore deſignato, libidinibus Cazimiri incorrigibilibus, & graui peſtilentia. Cap. VI.

An. 1349. *Cazimirus reliquam Ruſſiam ſibi ſubijcit.*

ANno deinde 1349. fecit Cazimirus Rex expeditionem in Ruſsiam: ac magna felicitate uſus, una æſtate expugnatis arcibus, Luſco, Vuladimiria, Breſte & Chelmo, ac cęteris in deditionem acceptis, Voliniam omnem, Belſenſemq́ & Breſtenſem tractum, in poteſtatem ſuam redegit: Ruſſos Duces, deditionem facientes, retinere ſua iuſsit: primarijs modò munitionibus Polonos præfecit. Vngarorum quoq; Regem Ludouicũ, Succeſſorem in Regno deſignauit, ſi ipſe ſine maſculis liberis decederet. Miſit autem tunc Ludouicus matrẽ ſuam in Poloniam, ut ſuo nomine iuſiurandum à Polonis exigeret. Reuerſus à Ruſsica expeditione Cazimirus, ſecũdis rebus laudibusq; hominũ inſoleſcens, de libidinibus nihil omnino remiſit: ſed palàm cõcubinas, Opocini & Creſſouiæ, alebat: & quum à Bozenta Epiſcopo Cracouienſi officij admoneretur, non modò non reſipuit, ſed etiam ſubiectos illi homines in territorio Sendomiriẽſi, per Ottonem Pilecium, gente Toporum, Palatinum & Præfe-

Polonos munitionibus præficiens, & Ludouicum Vngarorum Regem ſucceſſorem ſibi deſignat. Cazimirus libidinis ſeruus, Bozentam Epiſcopum ſe admonentem perſequitur.

Præfectum eius loci, indebitis tributis & laboribus uexauit. Porrò quum his de rebus Epiſcopi Polonici Pontifici Maximo indicaſſent, isq; moneri eum ſuo nomine uellet: Martinus cognomento Bariſca, unus de Vicarijs baſilicę Cracouiēſis, qui ſolus id facere auſus eſt, in profluentem Viſtulæ demergi ab eo iuſſus eſt: uerùm id ſcelus non diu Diuina Maieſtas inultum eſſe ſiuit. Nam & Rex diris deuotus eſt à Bozenta Epiſcopo: & peſtis acerba duobus illis annis Poloniam omnem peruaſit, tanta ui graſſata, ut pagos atque oppida hominibus uacua redderet. Increbruêre tunc per uniuerſum ferè Chriſtianum orbem greges uirorum pariter & mulierum, nudis umbilico tenus corporibus obambulantiũ & flagellantium ſeſe, Diuinam clementiam miſerabilibus uocibus implorantium, uexillis præeuntibus: itaq; in Poloniam quoq; ij tunc uenêre ex Vngaria: ſed quum ea religio, ſiue ſuperſtitio, à flagitijs & prauis dogmatibus non penitus immunis eſſe deprehenderetur, pœnis coercita & extincta eſt.

Monitus autem à Pontifice, Vicarium Cracouiēſem necat.

Excommunicatus, & Peste afflictus.

Greges uirorum ac mulierum.

Sub Pietatis prætextu

Impij.

Pœnis coercentur.

DE LITVANORVM PER PRODITORES Polonos excurſionibus, Podolia à Tartaris uaſtata, & Cazimiri Pœnitentia. Capus VII.

INfeſtarunt deinde & uaſtarunt Lituani crebris excurſionibus Sendomiriēſem tractum penè omnem: nec deerant de noſtris, qui Barbaris duces ſe ad uaſtandam patriam præberent: qui locorum & rerum periti, clàm excurſiones Lituanorum dirigebant. Fortè autem accidit, ut Petrus quidam gente Ianinus à Barbaris, in interiorem Poloniam excurrere deſtinantibus, ad exploranda Viſtulæ uada præmitteretur: inuentumq; uadum, infixis in alueo fluuij prælongis ſtipitibus, notauit, & quũ

Lituani Sendomirienſem tractum uaſtant,

Polonis ducibus:

Petrusq; Ianinus,

Dum imprudens

renunciaſſet Lituanis, rediјt: paulò uerò pòſt quum piſcatores, ad eum locum nauiculis aduecti, animaduertiſſent, id quod erat ſuſpicati, euulſos ſtipites non longè in profundiori & uerticoſo flumine infixerunt. Nocte ergo intempeſta Lituani, quò facilius noſtros fallerent, monſtrante Petro tranſire incipiunt: & non pauci, qui in flumen primi ſe præcipitarant, eius altitudine abſorpti, unà cum equis perierunt. quod ubi Duces animaduerterunt, dolum ſubeſſe rati, Petrum proditorem in ripa capite plexerunt: maioresq́ insidias uerìti, interdiu latitantes, nocturnis itineribus receſſerũt. Fertur autem poſtea Iagello, quum eſſet Rex factus, Petri bona propter proditionem illam confiſcaſſe. Tartari quoq́ per idem tempus Ruſsiam inferiorem, quæ Podolia dicitur, quæ & ipſa iam in Cazimiri Regis ditione erat, depopulati ſunt. His itaq́ tot tantiſq́ calamitatibus admonitus Cazimirus, tandem admiſſum in ſacerdote necando ſcelus lachrymis & auſteriore uita expiare inſtituit: miſſoq́ Albrico ſiue Alberto Cancellario Dobrinenſi, abſolutus à Clemente ſexto Pontifice Maximo, Societati Eccleſiaſticæ recõciliatus eſt: condiditq́ complura templa, Sendomirienſe, Vislicenſe, Sidlouienſe, Stobnicenſe, Sagoſcenſe, & Gargouienſe: ac multa præterea ad placandam Diuini Numinis iram, pia & præclara opera tunc edidit.

Lituanos in periculũ præcipitat.

Capite plexus.

Bonis inſuper priuatur.

Podoliam uaſtãt Tartari.

Cazimirus agit pœnitentiam, &c.

Abſolutus à Pont. Max. Templa conſtruit.

DE NIVE FERTILI, MASOVIA REGNO adiuncta, Theutonibus & Iure Saxonico. Caput VIII.

An. 1353. ANno Chriſti 1353, quum Martius, Aprilis & Maius, ultra medium, uerno ac penè æſtiuo calore, ad calamos & ariſtas ſegetes perduxiſſent: coorto derepẽtè acri

Poſt calores æſtiuos nix delapſa

frigore

frigore & gelu, nix duos cubitos alta terram operuit, & in ſextum uſq; diem durauit: qua ſoluta poſtea, quũ corruptas eſſe ſegetes omnes exiſtimarent, tanta præter ſpem ubertas frugum, quãta uix unquam aliàs, fuit. Acceſsit eodem anno Maſouia ad ſocietatem cæteræ Poloniæ, Zemouito Duce ijs pactis in Regni Regiſq; poteſtatem ſe ſubmittente: ut totius quidem Maſouiæ Dominatum ipſe obtineret: uerùm nõ hæreditario iure, ſed Regia munificentia, & in Feudum (ut uocant) ſe eum habere, Regiſq; maieſtatem ſe cum poſteris ſuis comiter conſeruaturum, & contra quoſuis hoſtes, Barbaros iuxtà atq; Chriſtianos, auxilio ſemper Polonis affuturum, neq; cum quodam fœdus ullum inconſulto Rege ſanciturum, ſolenni ritu & iureiurando profiteretur. Acta ſunt hæc Caliſsij, ad VI. Calendas Ianuarij, anno Chriſti 1355. His autem peractis, Cazimirus, quum Poloniam atq; Ruſsiam, partim bellis ſuperioribus & excurſionibus Barbarorum, partim peſtilentia exinanitam, minus cultã minuſq; populoſam eſſe cerneret: Teutonici generis hominib. ſiue accitis, ſiue ultrò uenientibus, agros attribuit (quorum non exiguæ reliquiæ in Submontana & Vngaris finitima regione, & Ruſsia, in hodiernum uſq; reſtant diem) eorumq; cura & opera, frequentior Polonia & cultior eſſe pagis & oppidis cœpit. Sunt enim frugales & diligentiores in re parãda ac tuenda, quàm Poloni, & lautius habitant. Fuit in eos Teutonas, in cæteroſq; oppidanos & agreſtes, propenſior & indulgentior Cazimirus; ita ut uulgò Ruſticorum ſiue Plebeiorũ Rex uocaretur. Non ſolùm autem eos Teutonas Iure ſuo Saxonico ſeu Magdeburgenſi uti permiſit, ſed ſuis quoq; Polonis id indulſit. Quoniam uerò ab ijs Iudicijs ad Magdeburgenſe tribunal prouocabatur,

Frugum ubertate attulit.

Maſouia Zemouito Duce ad Regni ſocietatem accedit.

An. 1355.

In Poloniam & Ruſsiam exinanitam

Teutones inducti: &

A Cazimiro ipſo Rege Plebeio.

Iure Saxonico uti permiſit.

In arce Cracouienſi ſupremo Iudicio conſtituto. non ſine infamia Polonorum ac ſumptu: in arce Cracouienſi ſupremum & prouinciale Iudicium Teutonicum conſtituit, ad quod Prouocationes omnes ab inferioribus Iudicibus ex tota Polonia fierent: eiq; Iudicio præſidet eius Iuris Aduocatus cum ſeptem Scabinis, quos Magnus Procurator arcis legit.

DE TERTIIS CAZIMIRI NVPTIIS, *Valachica expeditione infelici, peſte graui, & Leopolienſi Eccleſia Metropolitana.* *Caput IX.*

Heduigis altera uxor Regis à patre reducta HEduigis ſecunda (ut dictum eſt) Cazimiri uxor; quum quindecim annis in Zarnouecio caſtello quaſi relegata, honeſtè tamen & lautè habita, uixiſſet; ad extremum à patre, nemine prohibente, domum re- *Moritur.* ducta eſt, & paulo pòſt è uiuis exceſsit. Nec diu cuncta- *Et tertiam, Heduigim quoq;, Cazimirus ducit.* tus Cazimirus, tertiam duxit uxorem Heduigim Henrici Glogouienſium Ducis filiam: poſt cuius nuptias, anno 1359, ignominioſam fecit expeditionem in Va- *An. 1359.* lachiam, huiuſmodi de cauſa. Mortuo Stephano Vo- *In Valachica expeditione* ieuoda Valachorum, duo filij eius Stephanus & Petrus de Principatu contendebant: Petro'que, quamuis natu minori, tamen propter liberalem indolem & morū ſuauitatem plures fauebant. & acceperat is etiam ab Vngaris auxilia: itaq; nullo negotio Dominatum occupauit. *Propter Stephanum Stephani Voieuodæ filium facta,* Excluſus itaq; Dominatu Stephanus, in Poloniam cum nõnullis ſuæ factionis Valachis ad Cazimirum Regem profugit: & quum ſe in poteſtate & clientela eius fore polliceretur, facilè ab eo impetrauit, ut ſe ad paternum Dominatum ui & armis reduceret. Igitur Cazimirus conſcriptum è Minore Polonia & Ruſsia exercitum initio menſis Iulij in Valachiam cum Legatis & Stephano

miſit:

miſit: Petrus autem ubi ſe imparem eſſe animaduertit Polonis, ad dolum ſe conuertit, & quò facilius incautos falleret, cum exulibus redit in gratiam. Superanda erat Polonis, interiorem Valachiam ingreſſuris, ſylua denſa & impedita, quæ Ploniny à ſoli ſterilitate uocatur: eam Petrus cum ſuis inſedit, & quà noſtri iter facturi erant, arbores ſuccidit, ita ut truncis tamen utcunque hærerent. Vbi ergo noſtri indaginem illam ingreſsi ſunt, ibi coorti ex inſidijs Valachi arbores ſuccisas ui impellunt, ab extremis ita orſi, ut cæteræ mutuò ſeſe impellerent. qua quidem ruina noſtri ſic obruti ſunt, ut qui obtriti & extincti non ſunt, uiui tamen, ferè debilitatis & colliſis membris, in hoſtium poteſtatem uenerunt. Cazimirus autem clade hac ad ſe perlata mœſtus, ac de proditione exulum queſtus, de redimendis captiuis ad hoſtem miſit, & facilè impetrauit. Hanc cladem Valachicam alia non minor domeſtica, poſt unum annum, conſecuta eſt è peſtilentia: quæ quum latè per Poloniam ſex menſibus ſerperet, in oppidis atque pagis dimidiam fermè partem hominum abſumpſit. Cracouiæ quidem uiginti millia mortuorum cenſa ſunt: magis tamen ea in locupletes & nobiles, quàm in uulgus graſſata eſt. Anno ſequẽti, qui fuit 1361. Cazimirus Rex, miſsis ad Vrbanum quintum Pontificem Max. Oratoribus, impetrauit, ut in Ruſsia Cathedra Metropolitica Leopoli inſtitueretur: primuſq; Criſtinus, homo Equeſtris Ordinis, à Gneſnenſi Archiepiſcopo, pręſente Rege, conſecratus eſt.

Per dolum

In ſylua Ploniny

Omnes Poloni abſumpti:

Cazimirus autem captiuos redimit.

An. 1360.

Peſtilentia ſex menſium grauiſsima.

An. 1361.

Leopolienſis Eccleſia Metropolitana.

DE FAME GRAVI, NVPTIIS SPLENDIDE à Cazimiro celebratis, Iure ſuccedendi remiſſo, & metallis Bythomienſibus. *Caput X.*

An.1362. INſequens annus annonæ penuria & fame inſignis
Fames grauis, Regis beneficentia mitigata: indeq; fuit: quæ tamen Regis beneficentia mitigata eſt. Nam
in eius prædijs erat ingens uis frumenti, e ſuperiorum
annorum ubertate reliqua: idq; frumentum ditioribus
quidem iuſto pretio uendi iuſsit: plebs uerò egena partim
commutatione rerum frumentum accipiebat, par-
Opera multa facta, tim opus faciendo merebat. quo quidem tempore complures
arces & oppida muris, uallis atque foſsis munita
ſunt: piſcinæ, aggeres, & aquæductus, multis in locis fa-
Et pecunia magna collecta. cti. Redegit autem & pecuniam non modicam Cazimi
rus è frumento uendito: quæ ſplendori eius, ſequenti an-
An.1363. no, non minimum ſuffragata eſt. Carolus etenim Impe-
Caroli Imperat. nuptiæ, rator Elizabetham neptim Cazimiri Regis, Boguslai
Ducis Scecinenſium filiam, uxorem ducere inſtituit, Io
anne quodam Franciſcano id procurante: qui ab Vrba-
no Pont. Max. ad componendas inter Carolum Impera
torem & Ludouicum Vngariæ Regem inimicitias, at-
que adeò maximum iam utrinque oriens bellum ſopien
dum, miſſus fuerat. Et iam Ludouicus cum Ruſſorum
ac Tartarorum auxilijs Cazimirum, & per eum Sigiſ-
mundum Danorum Regem, Boguslai propinquum, in
ſocietatē belli pertraxerat: Carolus uerò Boemiam, Mo
rauiam & Germaniam omnem ad arma concitabat: ſed
Ioannis Franciſcani prudentia (qui impigrè iam ad Ca-
rolum, iam ad Ludouicum & Cazimirum recurrebat)
non modò pacem inter inimicos Reges, uerùm etiam
Craconia ma affinitatem confecit. Nuptijs igitur dictus locus Craco-
uiæ,

uiæ, ad Liberalia, quod Carniſpriuium uulgò uocant: quò conuenere inuitati à Cazimiro Reges, Ludouicus Vngarorum, Sigiſmundus Gottorum ſiue Danorum, & Petrus Cypriorum, Ponto & aduerſo Iſtro in Valachiam, & inde terreſtri itinere per Ruſsiam, Cracouiam aduectus: Duces præterea Otto Bauarorum, Zemouitus Maſouiorum, Boleslaus Suidnicenſium Bernardi defuncti frater, Vuladislaus Oppolienſium, & Boguslaus cum ſponſa filia: ad extremum autem uenit Carolus cum ſplendido comitatu: ei'que uenienti omnes Principes atque Reges cum Cazimiro Cracouia ad unum milliarium obuiam profecti, & non modicum ſpatium pedibus progreſsi (quòd idem facere Imperatorem cognouerant) amicè inter ſe conſultarunt. Quum autem urbi appropinquaret Carolus, ſponſam cum patre & magna puellarum ac matronarum caterua obuiam habuit: deductus'que cum ingenti pompa Cracouiam, in arcem, Cazimiro rogante, diuertit. Omnes liberaliter ac magnificentiſsimè habiti ſunt, durantibus uſque in uiceſimum diem nuptijs & conuiuijs. & quum omnia ad nutum abundè ſuppeditarentur hoſpitibus, Regiorum Procuratorum atque Diſpenſatorum prouidentia: tamen ne quid magnificentiæ deſideraretur, magna dolia in foro ſeu circo urbis collocata ſunt, alia uini, alia auenæ plena, unde ſumerent, quantum quiſque uellet. Præerat autem Procuratoribus Verincus Germanus, Conſul Cracouienſis. qui quum eſſet ditiſsimus, non habuit ſatis, nuptias illas Regio nomine quàm ſplendidiſsimè adminiſtrare: ſed ut ſua quoque magnificentia Poloniæ ſplendorem adderet, Imperatori, Regibus, Ducibus, & Proceribus eorum, domi ſuæ conuiuium magnifico appa-

gno cū ſplendore à Cazimiro

Celebrata

Verinco Conſule Cracouienſi multum quoq; ſplendoris eis addēte.

ratu dedit,& ampla munera omnibus largitus eſt, inprimis autem Regi ſuo Cazimiro, ita ut, quæ ei donauit, plus centum millibus florenorum aſtimata eſſe dicantur. Nuptijs ritè peractis,& fœdere ſempiterno inter Reges icto, Cazimirus ſororis filiæ centum millia florenorum dedit. Quoniam uerò habebat is uxorem, & ex ea iam filiam unam atq; alteram ſuſceperat: remiſit ei Ludouicus Ius ſuccedendi,ea conditione,ſi quem is filium poſt ſe relinqueret. Per hoc tempus metalla Bythomienſia,plumbi cum argento intermixto feracia, euanuerũt, poſt interfectos ab oppidanis publico cõſilio duos ſacerdotes,Petrum,Parœcum oppidi: & Nicolaum,qui ipſi erat à ſacris concionibus.

Cazimiri munus ſponſæ datum.
Cazimiri filia,&
Ius ſuccedẽdi remiſſum.
Metalla Bythomienſia euaneſcũt, propter interfectos ſacerdotes.

DE CAZIMIRI MORTE ET REGNO ac uita,& Iudæorum prærogatiuis.
Caput XI.

An.1370. PORrò anno 1370. Cazimirũ in Siradienſi tractu grauis caſus afflixit. Fortè enim ad VI. Idus Septemb. (qui dies,Mariæ matris Dei natalis, anniuerſario & ſolenni ritu à Chriſtianis celebratur) uenatũ in proximas ſyluas,fruſtra diſſuadentibus nonnullis pijs hominibus, profectus erat: ubi quum cupidius ceruum fugientem, impedito loco & inter uepres,perſequitur, labente magno cum impetu equo,quo uehebatur, uehementer homo ſenex & carnoſus conquaſſatus eſt, ita ut febre exagitaretur. Cracouiam deinde aduectus, & magis ac magis languens,Medicos rogat,ut uerè ac liberè ſibi dicerent,an de uita ſua deſperarent:ſed ijs(ut fit) bonã ſpem oſtentãtibus,nihilominus(quum deſtitui ſe uiribus animaduerteret)accito Epiſcopo Cracouienſi Floriano,ac non-

Cazimirus die Natiuitatis Mariæ Venatum profectus,
Cũ equo concidit:&

nonnullis alijs de cœtu ſacro baſilicæ Cracouienſis, ad hæc & aulicis miniſtris ſuis, in Chriſtiana Religione, uti Chriſtianũ decet, ſe mori profeſſus, quædam Gneſnenſi & Poſnanienſi baſilicis, Cracouienſi uerò Crucẽ illam inſignem, quam Leopoli deportarat, cum incluſa portione ligni Crucis Chriſti, donauit: tandemq́; ſacris myſterijs de more procuratus, Nonis Nouembris uitam cum morte commutauit: ac tertia die poſt, in baſilica Cracouienſi ad dexteram aræ maximæ honorificè ſepultus eſt: ubi extat eius adhuc monumentum, cum imagine ſculpta in marmore. Regnauit autem Cazimirus annos triginta ſeptem, uixit ſexaginta, pacis quàm belli artibus & operibus clarior: inde etiam Magni cognomentum ſolus hic inter Polonorum Principes, non tam uirtute bellica & uictorijs meruiſſe uidetur, quàm operibus magnificis, & plurimarum arcium ac oppidorum munitione: & quòd omnium, ſummorum pariter & infirmorum hominũ erga ſe beneuolentiam, ijſdem quibus collegerat uirtutibus (hoc eſt, iuſtitia, facilitate, humanitate, elegantia, & clementia) ad extremum retinuit. Etenim, ad gloriam quidẽ plus ualent bellicæ uirtutes, præſens uerò hominum beneuolentia lenioribus his uirtutibus facilius comparatur: magis illas ferè homines admirãtur, ſed has gratiore memoria proſequuntur. tametſi bellicæ quoq; gloriæ non expers fuit, cùm alibi, tum in Ruſsia maximè: quam à Maioribus ſuis amiſſam, maiore facilitate, quàm ſudore, recuperauit. Arcium & oppidorum in Polonia plerorumque omnium munitiones, ac templa latericia, eius ſunt opera: & monaſteria itidem aliqua: quibus omnibus amplam & luculentam ſupellectilem, ad Cultum Diuinum accommodatam, attribuit. Cæterùm domeſtica

Moritur, ſepultus Cracouiæ.

Regnum eius quale: & Cur Magnus dictus.

Opera ab ipſo facta.

Vita eius qualis: &

uita impurior fuit, in cibo potu'que intemperans, in libidines proiectus, ita ut etiam Iudææ cuiuſdam Heſter conſuetudine uteretur. cuius opera gens Iudaica magnas prærogatiuas in Polonia à Rege adepta eſt, cùm nouas, tum quas ipſis olim Boleslaus, Dux Caliſsienſis, in ſua ditione conceſſerat. Cazimiro etiam regnante (ut ne pios homines ſuis laudibus defraudemus) Mathias Golanceuius, gente Toporus, Epiſcopus Vuladiſlauienſis, baſilicam Vuladiſlauienſem nouam condidit in oppido, quum prius ſub arce fuiſſet: aliud item templum, S. Vitalis martyris memoriæ dicatum, in eodem oppido extruxit: arces Vuladiſlauienſem & Racianzum cocto latere muniuit. Iaroslaus quoque Scotnicius, gente Bogorius, Archiepiſcopus Gneſnenſis, permulta præclara monumenta reliquit.

Iudæorũ prærogatiuæ. *Eccleſia Vuladiſ. cõdita, & S. Vitalis tẽplum, & Vuladiſ. atq; Racianzum arces.* *Iaroslaus Scotnicius.*

LIBER XI.

PROOEMIVM.

Per nongentos aliquanto plures annos ſemper Polonia, ad Cazimirum uſq; Regem, ſui generis Reges atq; Principes habuit, Venceslao Boemo, de quo Libro IX. & Cap. III. egimus, excepto: deinceps uerò à Cazimiro exteri apud Polonos regnarunt, quorum poſteritas ad hunc uſque diem durat atque feliciter regnat.

Principes atq; Reges noſtrates, & Externi.

DE

DE PORTIONE LIGNI CRVCIS À Lituanis reſtituta, & Ludouico Vngarorum atq; Polonorum Rege. Caput 1.

POſt uulgatam Regis Cazimiri mortem, Lituani in Lublinenſem ac Sendomirienſem tractum excurſionem fecêre, atq; inter cætera Calui Montis monaſterium diripuêre: unde quum, inter aliam prædã, portionem Crucis Chriſti auro incluſam aſportarent, & ad fines Poloniæ perueniſſent, memorabilis res accidit. Plauſtrum enim, quo Crux cum cætera præda uehebatur, nulla ui, neq; iumentorum neq; hominum, loco moueri potuit, quin ſubitò conciderent exanimati homines, equi & boues, quicunque id plauſtrum attigerant. Cognita autem ex Ruſſo quodam miraculi & cladis ſuæ cauſa, Barbari mox Crucem, cum Chorabala quodam Nobili captiuo libertate donato, ad locum ſuum remiſerunt. Cæterùm Ludouicus Rex Vngarorum, quem Cazimirus multo antè ſucceſſorem ſibi deſignarat, licet mox de morte auunculi certior factus eſſet: tamen continuit ſe domi, & quorſum Polonorum conſilia uergerent, exſpectabat. nec ita multo pòſt uenerunt ad eum Viſſegradum è comitijs Polonorum Oratores, Florianus Epiſcopus Cracouienſis, & Ioannes Strelcius Cancellarius Poloniæ, rogantes, ut primo quoq; tempore in Poloniam ueniret, Regnumq; deſtinatum ſuſciperet. Audita illa Legatione, aliquandiu, quid faceret, deliberauit: cunctanti uerò quum & noſtri orando, & Vngari Proceres ſuadendo inſtarent, tandem reſpõdit: Non ſatis intelligere, neque hos, quid ſuadeant: neque illos, quid petant. E' neutrorum enim id re fore: ſicuti ne duobus quidem gregi-

Lituani poſt res multas direptas,

Crucis Chriſti portionem,

Miraculo coacti,

Per Chorabalam remittunt.

Ludouicus Rex Vngarorum, à Cazimiro ſucceſſor deſignatus,

Poſt longam deliberationem,

bus expediat, unum habere paſtorem. Sed tamen, uictus precibus Oratorum annuit. Venientem Proceres Poloni, cum frequenti Nobilitate ad Sādeciam obuiam progreſsi, excepêre, & Cracouiā deduxere. De coronatione dein noui Regis, ab Archiepiſcopo & Maioribus Polonis ſcrupulus iniectus: quòd ij contendebant, ut ea Gneſnę more ueteri fieret: ſed Ludouicus, proximorum Regum, Vuladislai aui, & Cazimiri auunculi, exemplū in ea re ſequuturū ſe eſſe, dixit. quo reſponſo ſedatis Maioribus Polonis, ab Iaroslao Archiepiſcopo Gneſnenſi in baſilica Cracouienſi Diadema ſolenni ritu accepit.

Rex ſit Poloniæ. *Et coronatur* *Cracouiæ.*

DE CAZIMIRI DESIDERIO AC EXEquijs, & modo gubernati à Ludouico Regni.

Caput II.

NEc tamen deſiderium Cazimiri, defuncti Regis, ex animis hominum Rex nouus euulſit, imò plus etiam accēdit: quum non modò diſsimilis eſſet Cazimiri, ſed ne adiri quidem à noſtris ſine interprete poſſet. quin res quoq; Polonicas negligere ac parui facere uidebatur: ac non modò non intenderet animum ad recuperanda ea quæ auulſa à Polonia erant, uerùm etiam anormem donationem adijceret: qua Vuladislao Duci Opolienſium, Vngarię Palatino, Oſtreſouienſem & Velunenſem tractum omnem, itemq; Olſtinenſe, Crepicēſe, & Bobolicenſe territoria in tractu Cracouienſi, ad hæc Breſnicenſe in Siradienſi ditione, donauit. Exequias deinde magnificentiſsimas & ſumptuoſiſsimas auunculo mortuo apparauit: ubi permultum argenti facti baſilicę Cracouienſi oblatum atq; donatum eſt, & infinita penè hominum multitudo lachrymis, planctu & eiulatu deſiderium defuncti Regis teſtata eſt: præſertim quòd cū eo ſucceſsionem Regum uetuſtiſsimam, à Piaſto uſq; propagatam,

Cazimiri deſiderium. *Ludouicus Rex qualis: &* *Quas ditiones Vuladiſlao Duci Opolien. donarit.* *Exequiæ Cazimiri* *Lachrymabiles: &*

pagatam, extinctam eſſe cerneret: Regnumq́ ad externum Regem perueniſſe, qui lõgè abfuturus eſſet. quod quum Ludouicus animaduertiſſet, ueritus, ne quam filię Cazimiri nouandarum rerum occaſionem Polonis darent, ablegauit eas in Vngariã. Vt uerò poſtulatis Maiorum Polonorum ſatisfaceret, in Maiorem Poloniam poſt paucos dies profectus eſt: & biduum Gneſnæ commoratus, paratum ſibi in Gneſnẽſi baſilica ſolium aſcendere noluit. Affirmabat enim, neq; ſibi neq; Polonis id decorum fore, ut coronationem, Cracouiæ peractam, quaſi in dubium reuocaret. Deinde Cracouiam reuerſus, mox in Vngariam rediit, omni gubernatione Poloniæ matri Elizabetæ commiſſa.

Filiæ in Vngariam ablegatæ.

Ludouicus reſpuit coronari à Maioribus Polonis.

Gubernatrix Poloniæ.

DE ELIZABETAE MVLIEBRI DOMInatu, Iaroslao Archiepiſcopo, & filia Ludouici promiſſo Regno. Caput III.

ELizabet, muliebri uſa conſilio, iuuenes & imperitos homines in Senatum allegit: compluresq́ graues & bonos uiros Magiſtratibus mouit, & nihili homines aſſentatores eis ſuffecit. Iaroslaus autem, Gneſnenſis Archiepiſcopus, quum Archiepiſcopatu ultrò ceſsiſſet, uita Caliſsij exceſsit. Permultum hic Archiepiſcopatum amplificauit & ornauit. Nam Louicium, Opatouicium, Vneouiam, & Camenũ arces, cõdidit: aulas quoque Archiepiſcopales, Gneſnæ, Caliſsij, Curelouiæ, Opatouici, & Vneiouię (ubi & collegium ſacerdotum inſtituit) templa etiam Gneſnæ, Caliſsij, Curelouiæ, Opatouici, Vneouię, & ibidem monaſterium Benedictinis, ædificauit. Fuerat is quoq; Bononienſis Academię Rector. ubi de eo, adhuc iuuene, hoc excelſi animi facinus memoratur: quòd auctoritate ſua Bononia tranſtulerat Academiam, propter Anglum quẽdam ſcholaſticum, à

Senatus & Magiſtratus quales.

Iaroslai Archiepiſcopi mors, &

Opera, &

Magiſtratu urbis capite plexũ: nec prius eam reſtituit, donec pro cæde Angli ſatisfactũ eſt. Fertur autem mandaſſe moriens idem Iaroslaus, ut cadauer ſuũ non oſtio, ſed pertuſo pariete, in baſilicam ſepeliẽdum inferretur: quòd non ritè neque ordine Archiepiſcopum ſe factum eſſe, diceret. Porrò Ludouicus Rex quum duas filias duoq́ Regna haberet, utriq́ uiuens cupiebat proſpicere, ita ut altera apud Vngaros regnaret, apud Polonos altera. cui rei fortuna talem occaſionem obtulit. Poſcebat is Polonos uectigal, quod Regium & Poradlne dicitur, duodenos groſſos latos, & ſingulos modios ſiliginis & auenæ in iugera ſiue laneos, quemadmodum antiquitùs pendi ſolitum erat; negabant Proceres, quòd ab eo Poloniam immunem factam eſſe liberalitate Cazimiri, dicerent: ille uerò promiſſam modò, non etiam datam eſſe à Cazimiro immunitatẽ illam, oſtendebat, quum quoad uixerit, id uectigal ſolutum ſit. tandem eò rem deduxit per internuncios, ut, ſi alterutram de filiabus ſuis regnare deinceps apud ſe Poloni permiſſuros ſe eſſe reciperent, binos tantùm groſſos quotannis deinceps in iugera penderent, quibus Regem agnoſcerẽt. Accepêre conditionem Poloni: atq́ inde in hodiernum uſq́ tempus manet uectigal hoc Regi.

Sepultura nõ per oſtium.

Ludouicus habens duas filias,

Dum uectigal Regium duodenorum groſſorum

In binos groſſos cõmutat, alteri ex filiabus conciliat Regnum.

DE VVLADISLAO MONACHO, LITVAnorum excurſione, Elizabetæ uoluptatibus, & Vngarorum uiolentia. Cap. IIII.

MOtus deinde quidam in Polonia extiterũt. Nam Vuladislaus Cazimiri & Vuladislai Regũ agnatus, à Maioribus quibuſdam Polonis ſeditioſis accitus, quum iam monachus & Diaconus fuiſſet, ut erat homo leuis, reiecto habitu, arces quaſdã in Cuiauia cepit, plurimumq́

Vuladislaus agnatus Cazimiri poſt excitatos motus

rimumq́ negotij Sẽdiuoio Maioris Poloniæ præfecto, dum eius turbulentos conatus reprimit, faceſsit: uerùm is poſtea, pœnitentia fortaſſe ductus, in ſuum redijt monaſterium: ibiq́, reſumpto monachi habitu, uitam finiuit. Hæc circa annum 1374, facta ſunt. Lituani per eadem tempora cum ualida manu, ducibus Keiſtuto, Iagellone, Vitoudo, Lubarto, & Georgio, quidquid loci in Sẽdomirienſi tractu eſt inter Sanum & Viſtulam flumina, populabundi magna celeritate peruagati ſunt: Elizabeta uerò Regina, quamuis à Proceribus de Lituanorum excurſione admonita, de luſibus & choreis atq; ſymphonia, quibus mulier octogenaria indulgebat, nihil utique remittebat, donec eam præſentius aliud malum perculit. Vngari nanq;, qui cum Regina erant, domeſtica conſuetudine fœnum atq; auenam (quum Cracouiam, ſiue ad mercatum, ſiue ad priuatum cuiuſq; uſum, importaretur) paſsim diripiebãt: id autem Prædborius Brezius, nobilis adoleſcens, ne ipſe quoque pateretur, familiam ſuam armatam ante domum, quæ ad portam urbis Cazimirienſis ſita erat, obſeruare iuſsit: ibiq́, quum Vngari in fœnum quod aduehebatur impetum facerent, Prædborij uerò miniſtri prohiberent, iurgium atq; prælium inter Vngaros & Polonos ortum eſt. quod quum concurſu, utrinq; ſuis opem ferentibus, atrocius fieret: miſſus à Regina ad ſedandum tumultum Iaſcus Kmita Præfectus Cracouiẽſis, ſagitta Vngarica in turba in collum percuſſus, ex equo defluxit & expirauit. Hic iam neceſſarij & familiares eius dolore propè furentes, facto undiq; concurſu in Vngaros coorti, magnam cædem fecêre, non eorum tantùm, qui ſe in tumultu illo obtulerant, ſed eorum quoq;, qui in hoſpitijs & diuerſorijs inuenti ſunt. Centũ ſexaginta Vngari eo die trucidati feruntur:

In monaſterium redit.

An. 1374.

Lituani Sendomiriã populãtur.

Elizabeta à ſuis choreis non abſtinet.

Vngariq; dũ fœnum & auenam diripiunt repergunt.

Iaſco Kmita in tumultu cæſo.

160. trucidati.

atq; ij modò ſalui fuerunt, qui in arcem effugere potue-
re. Triduo deinde arx clauſa, & ab armatis obſeſſa fuit.
An.1376. Annus autem quo hæc acta ſunt, fuit poſt Chriſtum na-
Elizabet in Vngariam. tum 1376. Elizabeta igitur mœſta in Vngariam reuerſa
eſt, Petro Kmita, Iaſci filio, in ſolatium necis paternæ,
Præfecto Lencicienſibus dato.

DE LITVANIS CVM DVCE BELZENſium repreſſis, & Epiſcopis in Ruſſia auctis.

Caput V.

Noui in Polonia Præfecti. SEquenti anno Ludouicus nouos Præfectos in Polonia, de ſententia matris, inſtituit: & excurſionibus Lituanorum in Poloniam & Belzenſium Ducis defectione motus, bellum contra eos parabat, indicta toti Poloniæ expeditione. *Bello contra Lituanos & Ducem Belzenſium inſtituto.* Omnibus itaq; ad Sendomiriam conuenire iuſsis, ipſe cum non contemnenda Vngarorum manu tranſmiſsis Sarmaticis montibus, per Sanocũ rectà Sendomiriã profectus eſt. ubi Conuentu habito recenſitisq; copijs, quum abundaret uiribus & multitudine: partem exercitus cum Sẽdiuoio ad recipiendã Chelmam miſit, ipſe uerò cum reliquo ad Belzum caſtra mouit. *Chelma; capta.* Sendiuoius intra octauum diem Chelma potitus, alias etiam munitiones cepit: Rex uerò fame pręſidiarios ad deditionem cõpellere decreuerat, niſi Keiſtutus Dux Lituanorum, ad caſtra Regis ueniens, pacem certis legibus impetraſſet. *Pax Lituanis datur, & Belzum redditur.* Quibus expletis, Ludouicus, Georgij Ducis blãdicijs & pollicitationibus delinitus, non modò Belzum ei reddidit, ſed etiam Lubaſſouiam, accepto ab eo iureiurando, quòd in fide atq; clientela Polonorum ſemper futurus eſſet. Quum autem Regi uber & fertile ſolum Ruſsiæ placuiſſet, & frequẽtari eam à Catholicæ Fidei cultoribus animaduertiſſet: apud Gregoriũ, eius nominis undecimum Pontif. Max. Legatione effecit, ut *In Ruſſia Epiſcopales Cathedra duæ, & Archiepiſcopalis.*

cit,ut duæ ibi Cathedræ Epiſcopales,nimirū Præmisliæ & Vuladimiriȩ,Haliciæ uerò Archiepiſcopalis inſtitue retur.Ita quidē Dlugoſſus ſcribit: ſed ſi prius Metropolis Leopoli conſtituta fuit(quemadmodū nos ſuperius, ex eiuſdem Dlugoſsi ſententia,prodidimus)Epiſcopalē Haliciæ conſtitutam eſſe oportet. Vna enim Archiepiſcopalis eſt in Ruſsia,& ea quidem Leopoli. Ego initiò Leopoli Epiſcopalem Cathedram, regnante Cazimiro, inſtitutam fuiſſe dixerim:ſed quum Ludouici opera plures Epiſcopi fierent, Metropolim Haliciæ conſtitutam eſſe,quæ poſtea Leopolim translata ſit, Epiſcopatu Cameniciam translato.

DE LICENTIA PER REGIS ABSENtiam creſcente,Bombarda inuenta,& Elizabet morte. Caput VI.

Ege autem in Vngariam abeunte,latrocinia increbuerant: creuerat audacia perditorum hominum: uis,non ius,ualebat:iudicia uel ſilebant penitus,uel potentiorum iniuriȩ contra tenuiores ſuffragabantur.Crebris itaq; nuncijs & querimonijs multorū cum Rege de his malis publicis actum eſt:commotusq; his malis fuit quidem Ludouicus, uerùm quòd auram Polonā ſe ferre poſſe negaret, Vuladislaū Oppoliēſem Ducē pro ſe gubernatorē miſit. Et erat quidem id non ingratū plebi ac tenuioribus:cæterū Nobilitas cum Proceribus,duobus Conuentibus,altero Vislicię,altero uerò Gneſnæ actis, negarūt ſe homini externo, quem ipſi ſibi Principē non conſtituiſſent, pariturós eſſe, propterea quòd id contra leges & inſtituta Maiorū ſuorum eſſet:atq; cū his mādatis Legati de Primoribus è Comitijs ad Regē miſsi,effecerūt,ut is Vuladislaum reuocaret.Per hoc tēpus(quod certè ſilentio prætereundum non eſt)circa annum 1380,

Licentia creſcente in Polonia per abſentiam Regis.

Qui auram Polonam aduerſam habebat.

Vuladislaus Gubernator datus repudiatur.

Bombarda inuenta. machinam æneam, quam à ſono terribili Bombardam uocant, certiſsimo uitæ & uirtutis humanæ exitio Germanus homo apud Venetos excogitauit: inſequens autem annus Elizabetæ ſenioris Reginæ, matris Ludouici, morte inſignis fuit. *Elizabeta mors.*

DE COMITIIS BVDENSIBVS ET *Triumuiratu.* Caput VII.

LVdouicus Rex, matre defuncta, quum aſsiduis Polonorum querelis fatigaretur, ut Reipub. Polonæ conſtituendæ, Iudiciorumque aliquā rationem iniret: Budam eis comitia indixit, ad medium Quadrageſimæ. Erat res noua, multaque ſecum ferebat incōmoda: frequentes tamen eò Proceres profecti ſunt, frequentiores multò, quos priuatæ iniuriæ factaque ſpes Iudicij Regij excitarat. Multa ibi uariaque de adminiſtratione Reipub. iactata: ad extremum, de ſententia Regis, ſumma rerū Polonicarum Iudiciorumque tribus (nempe Zauiſſæ Curoſuantio, gente Roſeo, Epiſcopo Cracouienſi: & Dobeſlao Caſtellano Cracouienſi, Zauiſſæ fratri germano: & Sendiuoio Subinio Palatino Caliſsiēſi, & Præfecto Cracouienſi) mādata. Iudicia ibi nulla exercuit Ludouicus, ſed ad Vicarios illos tres reiecit: ad hæc fecit poteſtatem Zauiſſæ Epiſcopo omnium magiſtratuū & honorum, quicunque uacaturi eſſent (exceptis Caſtellania & Palatinatu Cracouienſi) in Polonia conferendorum. Ita Conuētus ille ſolutus eſt: & calamitoſi homines, ſpe Iuris ſui obtinendi fruſtrati, mœſti domum reuertēre. Triumuiri uerò illi, in Poloniā reuerſi, audierunt quidem compluribus in locis magno hominū cōcurſu querimonias, ſed nuſquā Ius dixerunt. quare omnis illa querentiū multitudo, maledictis inceſſēs Regē atque Triūuiros, dilapſa eſt.

Budam indictis comitijs. *Et Triumuiris electis.* *Calamitoſi homines fruſtrati ſunt ſua ſpe.*

DE

DE SVCCESSORE REGNI FILIA LVDOuici, & morte huius. Cap. VIII.

INſequenti anno, qui fuit 1382. Ludouicus Rex, quum languere ſe, ac ſenſim uiribus deſtitui ſentiret, ut uiuens adhuc res filiarum ſtabiliret, indixit Polonis comitia Zuolenum, ſiue Zolium (quod oppidum eſt in Scepuſio.) quò quum frequens Senatus conueniſſet, ſucceſſores ſibi deſignat in Regno Polonorum, Mariam filiam natu maiorem, cum Sigiſmundo ſponſo eius, Marchione Brandeburgenſi, Caroli Imperatoris & Regis Boemorum, ex Elizabeta nepte Cazimiri Regis, filio, quartumdecimum annum tunc agente: in quorum uerba Proceres Poloni, iuſſu Regis, ſtatim iurarunt. Soluto conuentu Zolienſi, profectus eſt Sigiſmundus in Poloniam cum Primoribus & non contemnenda Vngarorum manu, ad ſedandos inteſtinos motus, & adeundam uiuente adhuc ſocero poſſeſsionem: interim uerò Ludouicus Rex, tertiadecima die Septembris, Tarnauiæ ſeu Tirnauiæ, quò Conuentum Vngaris edixerat, uitam finiuit. quo nuncio accepto, Sigiſmundus Poſnaniam ſe recepit: Ludouici uerò funus Albam Regiam, ubi Regum Vngarorum ferè ſepultura eſt, ſolenni pompa elatum eſt. Regnauit autem Ludouicus apud Polonos duodecim annis, apud Vngaros uno & quadraginta, uixit ſex & quinquaginta: pietatis autem atque religionis ita fuit obſeruans, ut non in poſtremis duceret, Iudæos & Cunos, falſorum deorum cultores, ad Chriſtianam religionem adducere. quod in Cunis quidem aſſecutus eſt: Iudæos autem, quum neque minis neque præmijs propoſitis illis perſuadere poſſet, omnes proſcripſit. Plebis non minorem, quàm Nobilitatis, curam geſsit: itaque nonnunquam, diſsimulato

Ann. 1382. Ludouicus languens

Succeſſorem Polonus deſignat Mariã filiam cũ Sigiſmundo, et

Moritur.

Qualis Rex fuerit.

habitu, uicos & oppida perluſtrauit, ut cognoſceret, quid de publicanis & exactoribus, iudicibus & magiſtratibus ſuis, ac de ſe denique, uulgus hominum aſſentandi neſcium ſentiret, multaq; ex huiuſmodi ſermonibus, in ſe ſuisq; caſtigauit.

LIBER XII.

DE VOLINIA AB VNGARIS PRODITA, & Sigiſmundo Rege repulſo. Caput I.

Per Vngarorũ perfidiam auro corruptorum,

Diuulgata morte Ludouici Regis, Vngari, qui Ruſsiæ pleraſque præfecturas obtinebant, Cremeneciã, Oleſcum, Grodlum, Lopatinum, & Suatinum arces cum territorijs ſuis, Lubarto Lucenſium Duci, magna ui auri & argenti ab eo accepta, prodidêre, atq; ex eo tempore Lituani Volinenſem oram ſibi uſurpare cœperunt. In Polonia quum Sigiſmundus Marchio Rex iam eſſet deſignatus, non magna re facta eſt uoluntatum mutatio. Noluit is, Proceribus & Nobilitate poſtulante, Domaratum à præfectura Maioris Poloniæ amouere: quare Conuentu apud Miloslauiam habito, Maiores Poloni mittunt Legationem ad Minores, ut ij Conuentũ ſecum pariter, de ſtatu Reipub. ac de nouo Rege apud Radomſcum agere uellent. Obſecundatum eſt: decretumq; in comitijs, ut memores pactorum cum Ludouico initorum & iuriſiurandi ſui eſſent, neq; progeniem Ludouici à Regno Poloniæ excluderent: cæterum eum de genere Ludouici Regem crearent, qui in Polonia præſens per ſeipſum Regnum adminiſtraturus eſſet. Altera deinde comitia Viſliciæ habita: quò uiciſsim Legati Maiorum Polonorum

Lituani Volinia potiti.

Polonorũ animis à Sigiſmũdo alienatis,

Poſt comitia Maioris Poloniæ Radõſcia, &

Minoris Viſliſcienſia, &

Ionorum uenerunt:uenit & Sigiſmundus Marchio cum Bozenta Archiepiſcopo,& Domarato Præfecto. aduenerunt autẽ & à Regina Elizabetha Oratores,qui facta dicẽdi poteſtate,gratias egerunt Polonis,ꝙ fidem datam Ludouico,de filiabus eius,ſeruarent:idemꝗ; deinceps ut facerẽt,hortati ſunt.Cupidè hæc oratio à Conuentu audita eſt:placuitꝗ;, alia comitia Siradiam indici, nequicꝗ; deprecãte Sigiſmundo, qui offenderat iam Polonorum animos,tũ propter Domaratũ,tum ꝙ eijci Polonos,cùm cibũ ſumpturus eſſet, patiebatur, & ꝙ ſacerdotiũ quoddam in Polonia,repudiatis Procerum precibus, Boemo contulerat.Quocirca repulſam paſſus, Viſlicia diſcedẽs Cracouiã diuertere uoluit:ſed eũ Dobeslaus Curoſuancius,Caſtellanus Cracouienſis,non intromiſit. Ita acceptus ille à Polonis in Vngariam redijt: ſumptus tamẽ illi de publico ſuppeditati ſunt, quoad ꝑ Poloniã iter fecit.

Poſt auditos Oratores Reginæ Elizabetæ. *Indictis iterũ Siradiam comitijs, Sigiſmundus* *Cogitur in Vngariã redire.* *Sumptu tamen publico.*

DE HEDVIGI NATV MINORE LVdouici filia,in Reginam electa. Cap. II.

INſtabat uerò tempus præſtitutum comitijs: quapropter Elizabeta Regina Veſprimienſem Epiſcopum, cum alijs duobus Proceribus Vngaris, miſit Siradiam, qui Polonos de uoluntate ſua certiores facerẽt. Reginæ igitur mandato,Proceres atꝗ; Nobilitatẽ iuriſiurãdi Religione, quo ſe Mariæ natu maiori Ludouici filiæ & Sigiſmundo ſponſo obſtrinxerãt,primũ ſoluerunt: deinde ut Regnũ ad Heduigim natu minorẽ decreto comitiorũ deferrẽt, poſtularũt:ſed quũ nõ contẽnẽda pars Senatus atꝗ; Nobilitatis ex Maiore Polonia,bello ciuili diſtẽta abeſſet,rurſum Siradiã comitia indicunt:quò poſteaꝗ; frequentes Proceres atꝗ; Equites cõueniſſent,omniũ penè ſentẽtiꝗ in Zemouitũ Maſouiorũ Ducẽ inclinarũt, ut ei cum Heduigis Ludouici regis filię coniugio regnũ

In comitijs Siradienſibus, *Iuriſiurandi Religione Poloni ſoluũtur; &* *Regnum Heduigi poſtulatur.* *Eodem iterũ indictis comitijs, In Zemouitũ animos inclinatos.*

mandaretur: cui fauebat & Bozenta Archiepiſcopus: atq; ei roganti, Placerétne Regnum Zemoúito mandari, magna acclamatione uniuerſus Conuentus aſſentiebatur:ſed unus homo oratione ſua mox omnium uoluntates conuertit. Iaſcus is fuit,ſiue Ioannes Tencinius,Caſtellanus Voinicenſis,Andreæ(qui fuit Palatinus Cracouienſis)filius: qui,negotium Regis eligendi differendum,graui oratione perſuaſit(periculoſam enim eſſe,in ,, re qualibet,inconſultam feſtinationem: & præceps con ,, ſilium ferè pœnitentiam ſequi: tum & religionem iuriſ ,, iurandi,ſanctiſsimum ſocietatis humanæ uinculum,ma ,, ximi faciendum eſſe) ac Elizabetæ Oratoribus in eam ſententiam reſpondendum cenſuit:Polonos libenter,in Heduigi minore filia Ludouici, fidem ſeruaturos eſſe: ſed quòd Polonia tamdiu orba Rege in maximo uerſetur diſcrimine, etiam atq; etiam à Regina ſeniore petere,ut Heduigim filiam primo quoque tempore,ad Pentecoſtes feſtum ſcilicet, mittat, diadema ritu ſolenni ſuſcepturam, & nupturam uiro ſibi nobiſq; grato: quòd ni illa deſiderio noſtro ſatisfaciat,tũ demũ teſtari,nõ per nos ſtare,quò minus pacta conuẽta cum Ludouico ſeruentur.Cunctis ſententia Ioannis placuit: igitur in eam itum,& decretum factum eſt: in quo illud adiectum, ut Heduigis adueniẽs (ſi Regina eſſe uellet)reciperet ſe de conſilio Procerum nupturam, & in Polonia cum uiro manſuram. Et cum hoc reſponſo Oratores dimiſsi ſunt, ſolutusq; conuentus.Regina Oratoribus aſſenſa,inſtante tamẽ Pentecoſte Heduigím ad conſtitutum tempus non ſiſtit. cuius moram Palatinus Caliſsienſis,cũ mandatis ueniens, excuſauit: quòd diceret,eam cupientem uotis ipſorum ſatisfacere, Caſſouiam uſque perueniſſe: inde porrò commodè progredi non potuiſſe, imbrium ui

Ioannes Tencinius auertit oratione prudentiſſima.

Heduigis ad Pentecoſten mittenda,

Et ſecundum arbitriũ Polonorum nuptura.

Non mittitur:ſed

ui & inundatione prohibitam: orare autem, quod ſine incommodo eorum fiat, ut ipſi Caſſouiam ad ſe ueniant, & melius atq; certius præſentes cum præſente omnibus de rebus conſtituant. Efficax fuit oratio Palatini: quocirca cætera multitudine domos reuerſa, Primores de Senatu (nẽpe Dobeslaus Curoſuancius Caſtellanus, Spitco Melſtinius Palatinus Cracouiẽſis, Iaſcus Tarnouius Sendomirienſis, Vincentius Kempius Poſnaniẽſis, Sendiuoius Subinius Caliſsienſis Palatini, ac Domaratus Caſtellanus Poſnaniẽſis & Pręfectus Maioris Polonię) Caſſouiam profecti ſunt. Ibi antiquato quadantenus decreto comitiorum Siradienſium, noua pacta cum Regina inita ſunt: nimirum ut ad tertium Idus Nouembris (quæ dies diui Martini Epiſcopi memoriæ ſacra eſt) Heduigis in Poloniam ueniret, ac de ſententia ampliſsimi Conſilij matrimonium iniret: quòd ſi ea deinde, nullis liberis relictis, decederet, ut Maria ſoror, cum ſua poſteritate, ipſi in Regno Polonorum hæres eſſet: uiciſsimq; idem ius eſſet Heduigi, ſecundum Mariæ mortem, in Vngaria.

Caſſouiam euocãtur Proceres, &c.

Pacta noua ineunt.

DE LITVANORVM IN MASOVIAM excurſione, ac Heduigis aduentu rurſus dilato. Cap. III.

DVm hæc ita geruntur, Lituani, Iagellone Olgerdi filio Duce, Maſouiam inuaſêre: Drohicinum arcem, Melnicum, Cameneciam, Suraſſum, obſidione ualauêre. Annus autem quo hæc acta ſunt, fuit à Chriſto nato 1384. Turbauerat uerò Polonorum mentes Elizabeta Regina, quòd Heduigim filiam ad conſtitutũ tempus non mittebat itaq; Sendiuoius Subinius Palatinus Caliſsienſis & Præfectus Cracouienſis, de ſententia E-

Lituanorum in Maſouiã excurſio.

An. 1384.

Heduigis ad tempus conſtitutum non miſſa.

Et Sendiuoij Legati poſtulationib. neglectis,

piſcopi ac aliorū Procerum Cracouienſis Conuētus ad Elizabetā Iaderā uſq; Dalmatiæ profectus, ſtatum rerū Polonicarum & poſtulata Procerum diligenter expoſuit: petebat ab ea, ut quamprimū Heduigim, ad breue tempus, in Poloniā mitteret: coronatā mox ipſi remiſſum iri, pollicebatur, ut cū ipſa eſſet, donec adoleſceret. Quum uerò moras Elizabeta necteret, & aliam ex alia excuſationē quæreret: exacerbatus ille, iram non obſcurè præ ſe ferre, uelleq; diſcedere, cœpit. quod ubi Regina animaduertit (uerita, ne is, in cuius poteſtate erat Cracouia, reuerſus turbas cieret) Iaſcum ſiue Ioannem Tarnouium, Caſtellanum Sendomirienſem, ad occupādam arcem Cracouienſem miſit: Sendiuoium autem diſcedere uetuit. Non latebat Sendiuoium Reginæ conſilium: itaq; unū de comitibus fidelem curriculo mittit Cracouiā, qui Tarnouij aduentū anteuerteret, curaretq;, ne arx ipſi dederetur: ipſe uerò clàm ſeſe Iadera euoluens, ferè intra uiginti quatuor horas ſexaginta milliaria bene longa (ut ſunt Vngarica) crebrò mutando equos emenſus, Cracouiā laſſus peruenit, & Proceres de omnibus rebus certiores fecit.

Comitia indicuntur Radomſcum:

Indixerant Louiā comitia minores Poloni: ſed adueniente Sendiuoio, Radomſcum ea tranſtulêre, ut Maiores quoq; Poloni ad ea uenirent, & in commune de Repub. conſulerent: quum autem ſententijs ua-

Indeq; iterū ad Reginam

riaretur, ad extremū tandē placuit, ut Reginæ animum adhuc leniore Legatione pertentarent. Miſſ[illegible] eſt itaq;

Pradiſlao miſſo. Sigiſmundus

cum mandatis Prędiſlaus Vauelius, Equeſt[illegible] amilia nō illuſtri: qui cōmouit Reginam ita, ut Sigiſmundum generum ſuū, uiris, equis armiſq; inſtructū, ad gubernandā Poloniā tantiſper, dum adoleſcat Heduigis, mitteret. quod ubi apud Polonos Proceres percrebuit, indignati ſe ludibrio eſſe fœminę, eiuſq; & Vngarorum arbitratu

ſibi

ſibi Præfectos atque adeò Dominos imponi, & Sigiſmundum peculiariter peroſi, exercitum contrahunt: ad Sandeciam cõtendunt: inde Lubouuliam ſiue Liblium, quæ tunc Vngaricæ ditionis erat, Legationem ad Sigiſmundum mittunt: monent, ne ſe inuitis in Poloniam ueniat: ſi aliter faciat, pro hoſte ſe eum habituros eſſe. Itaque repreſsit gradum Sigiſmundus: ſed tamen id precibus effecit, ut Heduigis aduentus uſque ad Pentecoſten exſpectaretur.

Correptis armis

Repulſus.

Heduigis aduentũ ad Pentecoſten differt.

DE HEDVIGIS CORONATIONE, ET mariti eligendi deliberatione.

Caput IIII.

QVum uerò Heduigis iterũ pro tempore illo non ueniret, placuit in commune Proceribus, ut neq; Legationem ad Reginam mitterent, & à creando Rege ad tempus ſuperſederẽt: Sendiuoius uerò Subinius, priuatim in Vngariam profectus, perfecit tandem, ut Heduigis in Poloniam ueniret. Comitati ſunt eam, Demetrius tituli ſanctorum quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis & Archiepiſcopus Strigonienſis, & Ioannes Canadiẽſis Epiſcopus, & plures alij Proceres Vngari: ad cuius aduentus famam exciti Polonorum Proceres, cum frequenti nobilitate Cracouiam accurrẽre: & qui tempori aduenẽre, uenienti uſque ad fines Vngariæ obuiam profecti ſunt. Deducta igitur Cracouiam honorificè cum perampla ac ſplendida aurea atque argentea, & ſtragulæ ueſtis ſupellectili, Idibus Octobris (qui dies memoria diuæ Heduigis Legnicienſis, apud Polonos feſtus eſt) Regina Poloniæ renunciata, & à Bozenta Archiepiſcopo ſolenni ritu inuncta & coronata eſt, magna omnium lætitia & fauſta acclamatione: Regni que ampliſsimi adminiſtratio teneræ

Heduigi adhuc non ueniente, Sendiuoius priuatim profectus bene rẽ conficit: & deducta honorificè.

Suſceptaq; hilare ac reuerenter.

Die S. Heduigis

Coronatur magna cum omnium lætitia.

puellæ commiſſa. Lenitum erat in animis Polonorum Regis deſideriū, propter ſuaues & liberales mores Heduigis Reginæ, cum uerecundia, modeſtia, prudentia, decentiq; ſuauitate coniunctos: quarum uirtutum non uulgare condimentum erat, forma corporis eximia: neque grauatim uiri muliebri imperio parituri eſſe uidebantur, niſi ad domeſticas Procerum diſſenſiones ſedandas, & externorum bellorum impendentium motus, parum auctoritatis & præſidij fore in puella iudicaſſent. Itaq; noua cura Procerum animos inceſsit, de adiungendo nouæ Reginæ marito, qui Regiam dignitatem, molemq; rerum maximarum, rectè ſuſtinere poſſet. Deſtinarat quidem Ludouicus Rex adhuc uiuens generum ſibi & ſucceſſorem in Vngaria, ſiue in Polonia, Vilelmum Auſtriorum Ducem, promiſſo ei Heduigis filiæ matrimonio: ſed nō magnopere Polonis placebat eum habere Regem, qui propter paternum Principatū longo & interiecto terrarum ſpatio à Polonia diſtantē, longius aliquanto à Regno abfuturus eſſet: nec multū opis Princeps tenui fortuna, & potentia domeſtica, Poloniæ in rebus dubijs afferre poſſet. Dum autem diutius de re tanta conſultatur: commodùm aduenerūt Oratores ab Iagellone, Magno Duce Lituanorum: perampla munera Heduigi Reginæ attulerunt: coniugium eius Regnumq; dotale Principi ſuo petiuerunt: multa magnaq; pollicentes, quæ ad amplitudinem Reipub. Polonæ, & ad incrementum Religionis Chriſtianæ pertinere uidebantur. Non ſurdis auribus oratio illa à Proceribus Polonis audita fuit: cæterùm Heduigis abhorrebat à Barbari matrimonio. Propoſitæ erant Oratoribus cauſæ, quamobrem non impetrarent, quibus de rebus ueniſſent: nimirū quòd Chriſtianæ cum Barbaro nuptæ eſſe non

Heduigis mores & Forma.

De Vilelmo Duce Auſtriorum

Deliberantibus Polonis.

Iagello Magnus Dux Lituanorum in coniugiū Heduigim expoſcit.

Dumq; conditiones ſibi propoſitas

non liceret: & quòd pacta iam quædam cum Vilelmo Auſtriorum Duce de matrimonio prius interceſsiſſent, adiecta ducentorum millium florenorum pactione, ni pactis conuentis ſtatum eſſet. ad quas Oratores ita reſponderunt: Quod ad Religionem Chriſtianam attineret, Iagellonem cum cæteris fratribus Chriſtiana matre natum, iam inde ab ineunte ætate Chriſtiana Religione imbutum, non alienum ab ea gerere animum, quamuis eius myſterijs de more initiatus non ſit: illa uerò ducenta millia ipſum præſtaturum ac exſoluturum eſſe, theſauroſq; ſuos omnes & Maiorum ſuorum in Poloniã comportaturum, & Lituaniam Poloniæ adiuncturum, ut eodem deinceps cum ea Imperio cenſeatur. Permouebant hæc magnoperè Polonorum animos: magna uidebatur fore ad amplitudinem Regni acceſsio: perutile, non modò pacem, uerùm etiam auxilium ſibi eius gentis adiungere, cuius hoſtiles excurſiones perdifficulter cohiberentur: præclarum & glorioſum nomini Polono, ſi eius opera Lituani Religionem Chriſtianam ſuſciperẽt: ueruntamen nihil præter ſenioris Reginæ ſententiam ijs de rebus ſtatuendum eſſe, uiſum eſt. Itaq; miſsi ad Elizabetam Oratores in Vngariam, optatum reſponſum retulêre. Reſpondit enim eis Elizabeta: Si id Poloni ex re ſua publica fore exiſtimarent, non remoraturam ſe eſſe eorum cõmoda, neq; Religionis Chriſtianæ incrementa præciſuram. Hoc reſponſum Elizabetæ quum in Poloniam relatum eſſet: de uniuerſi Conuentus ſententia, Lituani Oratores dimiſsi, & Vulodicus atq; Criſtinus, itemq; Petrus Safranecius, & Hincia Roſtouicius, Legati ad Iagellonem cum eis miſsi ſunt, ut eum ad coniugium Heduigis & Regnum Polonorum uocarent, ſi ſuprà memoratas conditiones iureiurando ſuo ſtabiliſſet,

Suſcipit.

Aſſentiente Elizabeta Regina.

Voti compos effectus.

una inſuper adiecta, de recuperandis ijs quæ in eũ diem à iuriſdictione Polonorum Regum quomodocunque exciderant.

DE VILELMI CRACOVIAM ADVENTV, & Iagellonis Vuladislai baptizati atq; coronati nuptijs. Caput V.

Vilelmus Auſtrius nutu Reginæ à Gneuoſſio admonitus,

DVm hæc ita fiunt, interim Vilelmus Auſtrius certior factus de ſtatu rerum Polonicarum, ac de propenſa Reginæ erga ſe uoluntate, eius ipſius nutu (ut creditũ eſt) à Gneuoſsio Daleuicio gente Stregomio Succamerario Cracouienſi (cui ſe illa concredebat) admonitus, ne ipſe ſibi deeſſet, cum ſplendido comitatu & apparatu, magniſq; diuitijs, Cracouiam inopinatus aduenit: ſed arcis ingreſſu Dobeslai Curoſuancij Caſtellani Cracouienſis auctoritate prohibitus, in urbe diuertit:

Cracouiam aduenit:

conuenitq; cum eo identidem Heduigis Regina in cœnobio diui Franciſci luce clara, aulico ſuo uirorum ac puellarum comitatu ſtipata, & choreis indulſit: & in urbe optatis nuptijs cum eo defungi tentaſſet, niſi Demetrius Goraius Theſaurarius Regni ei diſſuaſiſſet. Intelligens autem Vilelmus, apertè ſibi Polonos Proceres aduerſari, clàm ſeſe euoluit Cracouia, depoſitis apud Gneuoſsium theſauris, quos ſecum apportarat: unde Gneuoſsius poſtea multas amplasq; poſſeſsiones ſibi comparaſſe exiſtimatus eſt, ſed quæ tamen à liberis eius deinde turpiter diſtractæ & dilapidatæ ſunt. Aduectabat iam cum fratribus Iagello, & cum magno comitatu Lituanorũ: obuiam ei pauci Proceres profecti ſunt, in quibus principẽ locum Spitco Melſtinius obtinebat (quare magnam is apud Iagellonem gratiam inijt:) plures eum Cracouiæ exſpectabant. Aduenit autẽ Cracouiam duode-

Et cum Regina choreis indulgens,

Dum Polonos à ſe auerſos uidet, Theſauros relinquit Gneuoſſio.

Iagello cum ſuis ſuſceptus,

duodecima die Februarij, anno Christi 1386, habens in comitatu Duces & Proceres Lituanos atq; Ruſſos, tum Boriſſum & Suitrigellonem fratres germanos, & Vitoudum patruelem: adueniens in thalamo Heduigim Reginam, magna cum admiratione eximiæ formæ eius, ſalutauit: poſtridie uerò perampla ei dona, cum Vitoudo, Boriſſo, & Suitrigellone miſit. Priuſquam autem cum Heduigi matrimonium iniret, unà cum fratribus & Proceribus atque uniuerſo comitatu ſuo (exceptis ijs qui iam apud Ruſſos initiati erant) quarta decima die menſis Februarij à Bozenta Archiepiſcopo & Ioanne Epiſcopo Cracouienſi ſacro fonte ablutus, & Chriſtiana Religione initiatus, Vuladislai nomen accepit: atq; ita matrimonium mox cum Regina ſolenni ritu contraxit, Lituaniamq; omnẽ, cum Samagitia, & ea parte Ruſſiæ quæ in ditione eius erat, Poloniæ Iure ſempiterno adiunxit, & in unum corpus redegit, iureiurando interpoſito. Ad hæc Vitoudus cum Michaele Duce Zaslauienſi, & Lubarto Duce Lucenſi, pro ipſo his ipſis de rebus Reginæ & Proceribus Polonis fidem ſuam obſtrinxère, & obſidum loco fuère: quarto autem die pòſt inunctus ab Archiepiſcopo, Diadema Regium nouum accepit. Nam uetus in Vngariam à Ludouico aſportatum, nondum ad eam diem reportatum erat. Sequenti die in urbem ſolenni pompa deductus, & in foro poſito ſolio collocatus, iuſiurandum à Cracouienſibus & cæteris oppidanis de more accepit: Lituani quoque Duces atque Proceres, qui tunc aderant, in uerba Regis & Reginæ iurarunt: indultumq; eſt conuiuijs & luſibus complures dies.

An. 1386.

Reginam ſalutat. &

Baptizatur cum ſuis.

Contractoq; matrimonio & facto iureiurando.

Datis inſuper obſidibus.

Coronatur corona noua.

A Cracouienſibus, &c. iuſiurandum accipit.

Et nuptias celebrat.

DE CRVCIGERORVM IN LITVANIAM inuaſione, & Iagellonis in Maiore Polonia geſtis.

Caput VI.

Crucigeri neglectu Regijs nuptijs, Lituaniam populantur & occupant.

PEr hos autem dies Magiſter Crucigerorũ Pruſsienſium Conradus Celner, ſpreta inuitatione Regis & Reginæ, qua ad nuptias per Demetrium Goraium inuitatus erat, hoſtiliter in Lituaniam, uacuam tunc Ducibus & militibus, duplici agmine inuaſit: & longè lateq́ eam depopulatus, Lucomliam arcem uicepit, & Andreã Iagellonis fratrem, quo cõcitatore expeditionem illam ſuſceperat, ei præfecit: cui ſe Polocenſes quoq́ dediderunt.

Andrea Iagellonis fratre auctore: ſed

Hęc ubi accepit Iagello, mox Skirgellonem & Vitoudum cum Lituanis & cum Polonis uolũtarijs in Lituaniam miſit: qui Lucomliam, partim trucidato, partim eiecto Andreæ præſidio, receperunt: Meſcislauiã quoque, Smolenſcum, & Poloſcum, recuperarunt: ac de auctoribus defectionis pœnas ſumpſerunt.

Repelluntur & deturbantur ſtatim.

Cęterùm Rex ipſe Iagello, perfectis ritè ſolennibus Regni mandati cerimonijs, ad pacãdam Maiorem Poloniam animum intendit: Grimaliorum atq́ Nalenciorum familias, capitalibus odijs diſsidentes, cum Ducibus ſuis Domarato & Vincentio Palatino, in concordiam redegit: bona Ecclesiaſtica, à quibuſcunq́ per uim ſiue dolum occupata erant, iuſtis dominis reſtituit: Bartholomæum Coſminium, prædonicam exercentem, proſcripſit: Odalanouiam uerò eius arcem in ſuam poteſtatẽ redegit.

Iagellonis geſta in Maiore Polonia, &

Ob denegatam ſtationẽ

Indignatio.

Quum autem Gneſnam ueniſſet Vuladislaus, & commeatum ſiue ſtationem à Collegio eius baſilicæ petiſſet, nec impetraſſet: fertur, more Barbarico pigneraſſe facultates adſcriptitiorum Eccleſiæ: uerùm ob id à Nicolao Stroſbergo Præpoſito & Vicario Archiepiſcopi, atq́ à Regina reprehenſus, pignora capta reddi iuſsit. Ibi Regina

ſuſpirans:

ſuſpirans: Pignora quidem reddemus, inquit, agreſti- «
bus, cæterùm lachrymas quis eis reddet? Pium Reginæ «
dictum, & ſempiterna memoria dignum. Sic itaque tunc
res Maioris Poloniæ perturbatas admodũ placidè Vuladislaus compoſuit.

DE RELIGIONE CHRISTIANA IN LItuania propagata, & reliquis ibi Vuladislai actis. Caput VII.

HYeme ſubſequẽtis anni Vuladislaus, nouus Rex, ingenti Procerum atque Equitum Polonorum caterua ſtipatus, unà cum Regina in Lituaniam ſe cõtulit: Archiepiſcopum Gneſnenſem, & multos ſacerdotes & pios homines ſecum duxit. Conuentu Vilnę, ad initium quadragenarij ieiunij, habito, de Religione Chriſtiana populariter ſuſcipienda, ac de exterminando cultu falſorum deorum & omni ſuperſtitione, diligenter actum, ipſo Rege maximam ei rei nauante operam, non ſolùm hortando & orando & præmijs inuitando, ſed etiam docendo: quum noſtri ſacerdotes linguæ imperiti eſſent, ipſe autem Ruſsicam callens, Polonos loquentes intelligeret. Aegrè gens Barbara maiorum ſuorum Religiones relinquebat: ſed quum iuſſu Regis ſacer ignis extinctus, templum araque eius diruta, & adytum (unde oracula à ſacerdote edebantur) euerſum Vilnæ eſſet, necatique ſerpentes & ſucciſi luci, quos pro dijs colebant, nulla cuiuſque læſione (quod præter opinionem Barbarorum acciderat:) tum uerò Barbari, uanitate ſua agnita, alacriores ad Principum ſuorum Religionem facti, & aliquot diebus capita Religionis (pio Rege nullum laborẽ ſubterfugiente) edocti, Chriſtianis myſterijs de more initiati ſunt. Quoniam uerò immenſi laboris erat, ſingulos

Iagello profectus in Lituaniam, &c.

De Fide Chriſtiana populariter ſuſcipienda ſolicitus.

Extirpata Vilnæ omni idololatria.

ſacro Fonte tingere: Nobilioribus tãtùm hic honor habitus: reliquum uerò uulgus turmatim diſtributum, aqua luſtrali ſiue ſacra à ſacerdotibus conſperſum eſt, unumq; nomen cuique turmæ, tam uirorum quàm mulierum, inditum. Baſilica deinde Vilnæ condita eſt, & reditibus amplis atq; ſacerdotijs locupletata, ac diui Stanislai memoriæ à Bozenta Archiepiſcopo conſecrata eſt: ſeptem præterea Parœciæ à Rege conſtitutæ & dotatæ ſunt, quarum templis Regina plurimam ſupellectilem, ad cultum Diuinum accommodam, largita eſt. Totum illum annum Vuladislaus in Lituania Religioni propagandæ uacauit: Dobrogoſtium, Poſnanienſem Epiſcopum, ad Vrbanum Pontificem allegauit, eiq; ſe dicto audientem fore ſolenni Regum Chriſtianorum more promiſit: Skirgellonem, Troceſium Ducem, fratrem ſuum, pro ſe, ſummæ rerum apud Lituanos præfecit: legem condidit, ne Ruſsis & Catholicis matrimonium inter ſe contrahere liceret, niſi Ruſſus uel Ruſſa à ſuis ad noſtros tranſiret: aliam item, qua bona Eccleſiaſtica omni onere, labore, penſione, & iuriſdictione Principis, & profanorum quorumuis, liberauit.

Turmatim plebem baptizat: & Baſilicam Vilnenſem locupletat, Septemq; Parochias conſtituit, Regina adiuuante: Obedientiam inſuper Pontifici promittit: Skirgellonem Lituanis præficit: Ruſſos cum Catholicis coniungi uetat, & Eccleſijs libertatem donat.

DE PETRO PALATINO VALACHIAE, Skirgellonis & Vitoudi æmulatione, & delatore Reginæ. Caput VIII.

REuertens autem in Poloniam, per Ruſsiam iter fecit: & Leopoli Petrum Palatinum Moldauiæ ſiue Valachiæ cum Proceribus ipſius, ſolenni iureiurando adactos, in fidem & clientelam accepit: quum ij ab Vngaris, ſub interregno, defeciſſent. Nec diu poſt diſceſſum Regis quietæ res fuerunt in Lituania, propter æmulationem inter Skirgellonem & Vitoudum. Interea

Petrus Palatinus Valachiæ in clientelam Regis Leopoli receptus. Skirgellonis & Vitoudi æmulatio.

quoque lites & ſimultates inter Regem & Reginam, ſuſpitionibus quibuſdam ac ſuſurronum delationibus excitatæ, couſq; increuerant, ut non lōgè eſſent à diſsidio, ni ſe Primores interpoſuiſſent. Conuenit autem, ut delatores utrinq; ederentur. Editus itaque eſt Gneuoſsius Daleuicius Succamerarius Cracouienſis: qui ſanctiſsimam fœminam, Heduigim Reginam, clàm apud maritum Regem probri inſimularat, quòd diceret, abſente illo Guilelmum Auſtrium Cracouiam ſecretò ueniſſe, & aliquot diebus cum Regina conſueuiſſe. qua de re ſatiſfecit Regina Regi iureiurãdo: cæterùm in Gneuoſsium iudicium de infamia, Visliciæ in Conuentu Procerum, inſtitutum eſt: ibiq; accuſatus & damnatus Gneuoſsius (quum non probaſſet, quæ dixerat: nec, dixiſſe ſe, negare poſſet) ex decreto iudicij mentitum ſe eſſe, clara uoce & latratu ſubter ſcamnum edito profeſſus eſt. Ita ſublata omni ſuſpitione, amor coniugalis eſt inter Regem & Reginam redintegratus.

Regina ad Regē delata.

Et delatore Gneuoſsio edito.

Regina ſe purgat, &

Delator damnatus

Falsò dicta reuocat.

DE BELLO CONTRA VITOVDVM ET contra Sileſios atq; Vngaros, & Regis atq; Reginæ actis. Caput IX.

FEcit deinde Vuladislaus Rex, anno Chriſti 1390, expeditionem in Lituaniam: ac Grodnum à Vitoudo interceptum recuperauit, huncq; cum Crucigeris Lituaniam exercitu infeſtãtem ſæpius fudit. Fertur & Regina Heduigis alterum de Polonis exercitum compараſſe, & Iaroslauiam, Prẽmisliam, Grodecum, Haliciam, & alias quaſdam arces in Ruſsia Meridionali in poteſtatem ſuam redegiſſe, eiectis Sileſijs & Vngaris, quorum fidei arces illæ à Ludouico Rege olim commendatæ erant. Vitoudum autem Henricus, Zemouiti Maſouij

An. 1396.

Contra Vitoudum rem Vuladislaus geris proſperè, Regina itidē cōtra Sileſios & Vngaros in Ruſsia: &

Vitoudus Regi reconciliatus ſumma rerũ præficitur. Ducis filius, Plocenſis tum Epiſcopus, Vuladislao poſtea reconciliauit: ſumma rerum apud Lituanos atque Ruſſos illi à Vuladislao conceſſa. Poſt hæc Rex & Regina ſtudijs pacis occupati, muros arcis Cracouienſis, *Regis & Reginæ acta: Muri arcis, Burgrabij.* qui humiles ad eam diem fuerant, altius excitarunt: Præfectis uigilum, quos Burgrabios uocant, ſtipendia auxerunt, & ut ſingulos equites ſagittarios in prõptu ſemper haberent, iniunxerunt: *Monaſteriũ in arena,* Monaſterium in ſuburbano occiduo, titulo ſanctæ Mariæ in arena, Carmelitis mendicantibus condiderunt: *Pſalteriſtæ.* Pſaltarum quoq; ſiue Pſalteriſtarum collegium, in baſilica Cracouienſi, ijdem inſtituêre, attributo eis de Salinis ſalario.

DE BELLO CVM DVCE OPOLIENSI, *Vitoudi contra Tartaros expeditionibus, atq; Reginæ Heduigis morte.* *Caput X.*

Contra Vuladislaum Ducem Opol. bellum. CVm Vuladislao deinde Duce Opoliẽſium, quòd is Regias ditiones latrocinantis in modum infeſtaret, bellum Rex geſsit: hunc omnibus ferè munitionibus in Polonia exuit: in ditionem eius paternam cum exercitu impetum fecit: caſtella quædam & oppida cepit: *An.1396.* agros pagosq; depopulatus eſt. Circa annum uerò 1396, Vitoudus in Tartaros expeditionem fecit: *Vitoudus contra Tartaros primùm feliciter pugnat, Non paucis in Lituaniã deductis:* tribum unam Tartarorum, quam illi Ordam uocant, cum pueris & mulieribus abegit: partem captiuorum Regi & Proceribus Polonis dono miſit: reliquos autem in media Lituania ſupra Vacam amnem, prope Vilnam agris attributis, collocauit: qui manent ibi uſque in hodiernum diem. *An.1399. Deinde uerò, dũ non audit Regem cum Regina diſſuadentem,* Anno poſtea 1399, Vitoudus, necquidquam diſſuadentibus Rege & Regina, alteram expeditionem fecit in Tartaros: ad quam permulti de Polonica

nica & Germanica Nobilitate, gloriæ cupidi, nomi-
na dederunt. Recenſitis itaque apud Kiouiam copijs,
bonæ ſpei plenus, Scythiam cum infeſto exercitu ingre
ditur. Imperabat tunc apud Barbaros Tamerlanes, hu- *à Tamerlane*
mili quidem loco natus, uerùm ſcientia rei militaris, & *Imperatore*
felicitate eò potentiæ prouectus, ut duodecies centena *Scytharum potentiſsimo*
millia hominum haberet in exercitu: ac Turcis profliga
tis, Imperatoreq; eorum Baiazete capto, & in ferrea ca-
uea feræ in modum ſecum circumuectante, & Iberia, Al
bania, Armenia, Perſia, Meſopotamia, Aſia & Aegy-
pto, incredibili celeritate uaſtatis, orbem terrarum ter-
rore nominis ſui impleret: cum hoc Vitoudus congreſ- *Vincitur*
ſus, multitudine Barbarorum obrutus fuſus eſt. Cecidê- *&*
re de noſtris plurimi, nec inulti tamen: in his fratres Re-
gis Andreas & Demetrius Coributus, & alij nouē Du-
ces Lituani & Ruſsi: Vitoudus cum Suitrigellone pa- *Fugit.*
truele pernici fuga euaſit: Melſtinius, quum (ſeu fuga,
ſeu Ducis hoſtium indulgentia: cui uirtutem & pruden
tiam ſuam, inter colloquendum de pace, probarat) ſal-
uus eſſe poſſet, inter confertiſsimos hoſtes honeſtè oc-
cumbere maluit: quemadmodum ipſe optarat, & prædi
xerat Paulo Sciucouio, timorem ipſi exprobranti. Sub *Heduigis fi-*
idem ferè tempus, Heduigis Regina filiā Elizabethām *lia Elizabet: eiusq;*
Bonifaciam primo partu enixa eſt: ei'que, poſt tertium *Mors, &*
diem extinctæ, nec ipſa diu ſuperſtes fuit, & in læua par
te baſilicæ Cracouienſis ante aram maximā ſepulta eſt,
elata magnificentiſsimo funere. Fuit autem Heduigis *Mores, &*
ſingulari pietate & ſanctimonia uitæ prædita, ab omni
faſtu, leuitate & iracūdia aliena: facultates ſuas, quas am *Pietas, &*
pliſsimas è paterna domo ſecum aduexerat, liberaliter
in uſus egentium, in Cultum Diuinū, & in publicas uti-
litates expendebat: moriens uerò, quicquid habuit in

ſupellectili, partim egenis dilargiendum, partim ad excitandã Cracouię & conſummandã Academiam, quam Cazimirus Magnus Cazimiriæ inchoauerat, legauit: Quadrageſimam & Aduentum Domini religioſa abſtinẽtia & ieiunio ſemper coluit: delicias, pompas, & oſtentationem diuitiarũ ita contempſit, ut quum propinqua partui, Regali cultu & magnificentia exornare cubiculum Regis abſentis literis iuberetur, reſpõdiſſe feratur:
» Se pompam omnem & inanem ſplendorẽ pridem abdicaſſe, nec inſciam eſſe, ſæpe mortem partui comitẽ eſſe.
» Feruntur autem, ob ſanctitatem eius, miracula quędam ad tumulum eius poſtea fuiſſe edita. *Sanctitas cõprobata.*

LIBER XIII.

DE SECVNDIS VVLADISLAI nuptijs. Cap. I.

Vuladislaus de Regno ſolicitus, VStis Reginæ peractis, Vuladislaus Rex mœſtiſsimus, ac de retinendo Regno addubitans, in Ruſsiam ſeceſsit: cogitabatq́ue ultrò ſe Regno abdicare, & ad paternum Principatum reuerti potius, quàm ut ui & ignominia pelleretur: ſed hæc eam cogitantem Primores Poloni placidè conſolati confirmauerunt, quum ei ſua ſtudia, in poſterum quoq́ue, detuliſſent: ſuadebantq́ue, ut Annam Vilelmi Ciliæ Comitis filiam, cuius ſororem iam Sigiſmundus Rex Vngarorũ poſt Mariam in matrimonio habebat, ſecundam uxorẽ duceret. Eam enim iuſtam Regni hæredem eſſe, propterea quòd Cazimiri Regis neptis eſſet. Placuit conſilium Vuladislao: quocirca miſsi Oratores ad Hermannum patruum puellæ, *Fauentibus ſibi Polonis,* *Annam Vilelmi filiam,* *Iuſtã Regni hæredem,* *Per legatos impetrat*

Ioannes

Ioannes Obychouius Caſtellanus Sremenſis, Hincia Rogouius,& Ioannes Oſtrouicius, optata omnia retulêre:ſimulq́ ſponſam ad XVI diem Iulij menſis anni ſequentis, Cracouiam adduxere:& quũ ea nullius linguæ, præter Germanicam, gnara eſſet, octo menſes cõdiſcendæ linguæ Polonicæ operam dedit, priuſquam nuptiæ celebrarentur. Quum autem Rex à nuptijs, propter deformitatem ſponſæ, abhorreret: Proceribus Polonis interuenientibus, menſe Februario apud Biecium oppidum cum Cilienſibus Proceribus Conuentum habuit: nouisq́ pactis initis, Liberalib. diebus nuptias peregit. *Sponſam & Vxorem.*

DE ACADEMIA CRACOVIENSI, TEMPLO Corporis Chriſti Poſnanienſi, Palatinatu Valachiæ, & Regno Vngariæ contempto. Caput II.

PEr hæc fermè tempora, hoc eſt circa annum Chriſti 1401. Academia Cracouienſis ex teſtamento Heduigis Reginæ & cumulatione liberalitate Regis cõdita eſt: duę domus, ſiue Collegia excitata: alterum Philoſophis & Theologis, in platea, quæ Iudæorum tunc fuit, nunc Diuæ Annæ nomine nuncupatur: alterum Iureconſultis & Medicis, quà ex urbe ad arcem itur: acciti Magiſtri & Doctores omnis generis è Pragenſi Academia, cenſusq́ ijs in perpetuum attributi à Rege è ſalinis & telonio, & adiuncta ſacerdotia apud ædẽ D. Floriano ſacram. Quietæ tunc res erant in Polonia: neque memorabile quidquam geſtum, per hæc tempora, memoratur: præter quòd perduellium quorundam, uias publicas infeſtantiũ latrocinia, tunc Rex Vuladislaus coercuit. Per idem tempus (quod ab alijs ad annum Domini 1399. refertur, apud Poſnaniam Corpus Chriſti in ſpe- *An. 1401. Academia Cracouienſis. Collegia duo, & Profeſſores. Latrocinia repreſſa.*

cie panis, ab infelici quadam muliercula ſumptum, Iudæis primò uenditum, deinde uerò in pratis ſuburbanis eius oppidi abiectum, miraculis quibuſdam proditum, eſt repertũ: itaq; templum in eo loco Vuladislaus Rex condidit, & ſanctiſsimi Corporis Chriſti titulo dedicauit. Anno ſequenti, qui fuit à Chriſto nato 1403. Valachiæ Palatinus Alexander, & mox Romanus Petri filius, unà cum Conſiliarijs, ſe in poteſtate Regis atq; Regni fore, iuramento profeſsi ſunt. Regnum etiam tunc Vuladislaus, ab Vngaris ultrò oblatum, contempſit: quum Sigiſmundus Rex Vngarorum, in uinculis ab eiſdem detentus, opera Sciborij Equitis Poloni liberatus eſſet.

Templũ Corporis Chriſti Poſnaniæ An. 1403.

Palatinus Valachiæ ſubditur Vuladislao.

Vuladislaus cõtemnit Regnum Vngariæ.

DE LITVANIA À CRVCIGERIS PERVASTATA, Suitrigellonis improbitate, Pace cum Crucigeris, & cum Rege Boemorum congreſſu. Cap. III.

NEc multo pòſt Lituania, hinc à Pruſsienſibus, illinc à Liuonienſibus Crucigeris uehementer peruaſtata eſt, multiq; mortales in ſeruitutem abacti: quos Vitoudus, permutatione captiuorum, liberauit: Vuladislaus uerò Rex, afflictæ patriæ uicem miſeratus, Suitrigellonem fratrem exulem, qui Crucigeros cõcitabat, è Pruſsia reuocauit, magno ære alieno, quod ibi contraxerat, exſoluto: ac (ne quod ei cum Vitoudo noui diſsidij ſeminarium relinqueret) Podoliam ei, quinq; millibus marcarum Pragenſium à filijs Spitconis Melſtinij redemptam, conceſsit: itemq; Strium & Zidacouiam, in Ruſsia: Sidlouiam, Stobniciam, atque Drugniam, in Polonia: adhæc mille quadringentas marcas annuas è Salinis adiecit. nec tamen ea Regis liberalitas Suitrigellonis animum ſanauit, Conuentũ poſtea Rex cum Pruſſicis

Lituania à Crucigeris afflicta

Rex miſertus,

Suitrigellonẽ ſua liberalitate ſibi deuincire ſtudet:

Sed fruſtra.

Cũ Crucige-

ſicis Crucigeris, apud Racianzum Epiſcopi Vuladiſlauienſis oppidum, ad Pentecoſten anni ſequẽtis habuit: pacem'que fecit. Vuratiſlauiam deinde, ſplendido plus quàm quinque millium equitatu comitatus, profectus eſt: cum Venceslao Rege Boemorum, illo poſtulante, congreſſurus. Itaque aduenientem perhumanè lauteq́ accepit, non ſine admiratione opum eius: ut etiam Sbigneo Brezio cum ſexcentis equitibus antecedenti, Regem in eo comitatu adeſſe ratus, extra urbem prodijſſe dicatur. Octo dies de fœdere, inter Conſiliarios, tractatum eſt: & eò res propemodum perducta erat, ut Boemus Polono Sileſiam omnem redderet, Polonus illi uiciſsim cum quadringentis haſtatis equitibus, quoties opus fuerit, præſtò eſſet: ſed uel indigna res uiſa eſt Polonis Proceribus, Boëmis eſſe obnoxios: uel certè Ioannes Smiritius, conſilio & auctoritate pręſtãs inter Boemos, ſuperueniens rem infecit.

ru Conuẽtus, & pax.

Vuratiſlauiã Rex profectus ſplendidè, cũ Venceſlao Rege Boemorum

Nihil confecit.

DE SVITRIGELLONIS PERFIDIA, ALEXANDRO ITERUM VALACHIÆ PALATINO, & VITOUDI CONTRA MOSCHOS EXPEDITIONE.

Caput IIII.

PRofugerat iterum in Pruſsiam Suitrigello, ſpe totius Lituaniæ per Crucigeros potiundæ: ſed Podoliam nihilominus ſuis præſidijs tenebat: itaque Rex eò profectus, omnem eam cum arcibus in deditionem recepit, orto à Camenecia ciuitate initio: Præfecturãq́ eius oræ Petro Saffranecio Polono mandauit: & ab Alexandro Valachorũ Palatino, iã inde à duobus annis ſibi addicto, ab eiusq́ Conſiliarijs, ſolenne iuſiurãdum (quòd in fide & in clientela ſua, Reginæ ac filiorum, & Regni Polonici, permanſuri eſſent) ibidem accepit. Vitoudus

Suitrigello perfidus profugit rurſus ad Crucigeros:

Rex uerò ſubijcit ſibi Podoliam, &

Ab Alexandro Valacho iterũ iuſiurandum accipit.

An.1406. uerò pacem nactus à Crucigeris, eodem anno, qui fuit *Vitoudi bellum cum Moſchis,* 1406. tranſmiſſo Vgra flumine, primã fecit in Moſchos expeditionem: quum uerò illi ad pugnam elici non potuerũt, peruaſtata eorũ lõgè lateq; regione, prçda onuſtus in Lituaniam rediјt. Maiore ui poſtea in id bellum, *Polonis eum adiuuantib.* anno uno intermiſſum, incubuit, fretus maioribus Polonorum, quibus Sbigneus Brezius Marſalcus præfuit, uiribus: quare uſq; ad Occam, fluuium permagnum, populabundus peruenit. quò minus autem fluuium tranſ*Et Suitrigellonis improbitas,* mitteret, Suitrigellonis, patruelis fratris, armis prohibitus eſt. Nam is ſeu leuitate quadam ingeniј ſiue inui*Poſt arces incenſas,* dentia ſtimulatus, Branſco & Starodubo arcibus (quæ in Seueria, Vuladislai Regis beneficio, obtinebat) incenſis, ad Baſilium hoſtem Vitoudi transfugerat, bo*Baſilio nauans operã.* namq; illi nauabat operam: ſed tamen pacem nihilominus à Vitoudo Baſilius petiјt, & æquis conditionibus impetrauit.

DE INSIGNI BELLO CVM CRVcigeris geſto. Cap. V.

MVltis uerò pòſt iniuriјs Vuladislaus Rex à Magiſtro Crucigerorum Vlrico Iuningo exagitatus, *Vuladiſ. Rex magnis iniuriјs Crucigerorum exagitatus, ad pacem tamen pronior,* ad pacem tamen, quamuis iniquam, pronior, quàm ad iuſtum bellum, erat: quare comitia Lenciciæ ad XVII. diem Iuliј habuit: indeq; (quum omnia prius experiri, quàm ad arma uenire, in commune placuiſſet) tres Le*Dum tres Legatos ad Magiſtrũ mittit,* gati ad Magiſtrum miſſi, Nicolaus Curouius Archiepiſcopus Gneſnenſis, Nicolaus Michalouius Sendomirieſis, Ianuſsius Tuliſcouius Caliſsienſis Caſtellani. Poſtulabant hi à Magiſtro, ut Conuentu conſtituto, amicè cum Rege de omnibus iniuriјs tranſigeret: ſed excan*Superbè is agẽs omnia, & Archiepiſc.* deſcere Magiſter, & moram pati nolle, cõfeſtimq; arma ſe Lituaniæ illaturum eſſe, minari. Ibi Archiepiſcopus, non

non ferens Magiſtri ſuperbiam: Deſinas, inquit, nos bello terrere: ſi arma contra Lituanos ceperis, uiciſsim arma noſtra domi tuæ ſenties. quibus dictis Magiſter ſtatim ſubiecit: Bene ſe rem habere, quum ſententiam Regis teneat: caput ſe potius petiturum, quàm pedes: & culta magis, quàm inculta. Ita tunc Legati impatientia bellum approperatum eſt.

unus ex Legatis reſpondēs impatienter.

Nec mora, dictis facta adiecit Magiſter. Dimiſsis enim Legatis, ad medium Auguſti menſis cum exercitu Dobrinum magna ui oppugnatum cepit & incendit: Polonos qui arcem defendebant, unà cũ Præfecto arcis Iacobo Plominio, capitali pœna affecit: inde Ripinum & Lipnum oppida, primo impetu capta, uaſtauit: magna'que in oppidanos & agreſtes crudelitate debacchatus, ne teneræ quidẽ ætati & muliebri ſexui pepercit.

Mox adeſt hoſtis cum exercitu apud Dobrinum.

Ripinum. Lipnum.

Zlotoria deinde, acriter oppugnata, poſt octauum diem in deditionem Crucigerorum uenit: ſed in Bydgoſtia oppugnanda quum pluſculum laboris ſentiret (propterea quòd arx ea munitiſsima erat) per proditionẽ, corrupto Præfecti uicario, quẽ Burgrabiũ uocãt, ea potiti ſunt.

Zlo:oriã. & Bydg: ſtia n:

Rex ubi hæc crebris certiſq; nuncijs accepit, minimè ceſſandum ſibi ratus, expeditionẽ & ipſe toti Poloniæ, Ruſsiæ & Lituaniæ, cõtra Crucigeros indixit: Minores Poloni cum Ruſsis ad Volboriam, Maiores ad Lenciciam conuenire iuſsi. quod ubi factũ eſt, recenſito apud Radeouũ exercitu, ad Bydgoſtiam ſub finem Septẽbris caſtra admouit, arcemq; obſedit: quæ poſt octauum diem à Polonis expugnata, & mox refecta præſidioq; munita eſt.

Rex etiã generalẽ omnibus expeditionem indixit.

Bydgoſtiãq; recuperat, &

Magiſter uerò ad Suece ſuos conuenire iuſſerat. quod ubi Rex cognouit, partem copiarum ſtatim eò miſit: pulſi diſsipatiq; qui primi de hoſtibus uenerant, & caſtris exuti. Interea interuenêre Oratores Regis Boemorum Venceslai, bellumq; inducijs con-

Apud Suece Crucigeros caſtris exuit.

Induciæ factæ ad 24 diē Iunij: ſed conſtitutis(utriuſq; partis conſenſu)uſq; ad uiceſimam quartam diem Iunij ſequentis anni,diremère:ut interim Venceslaus de tota controuerſia inter diſsidētes arbitra

Arbitrio ſuo Venceslaus Rex,homo nihili & retur. Venceslaus uerò,quū arbitriū inter diſsidētes, ex compromiſſo ad ſe delatum, recepiſſet:ut erat homo nihili & uoluptatibus atq; ebrietati totus immerſus,ne cognita quidem cauſa,de ſentētia Iodoci Marchionis Mo

Iniquus atq; ineptus, rauiæ ita pronunciauit,ut nullam prorſus neq; iuſtitiæ, neq; æquitatis,rationē duceret.adhæc ineptiſsimè,quæ extra controuerſiam erant,adiunxit:ut Poloni non,niſi ex occidentalibus oris, Regem ſibi deinceps peterent: Dobrinenſem autem tractum ut ipſe uno anno obtineret,atq; interim deliberaret, utri parti eum adiudicaret.

Nihil effecit. quę ſententia quum Germanica lingua à ſcriba recitari inciperet,noſtri diſceſsēre,negantes ſe Germanicæ con

Poſt deſperatā igitur pacem, cioni,propter linguę imperitiā,intereſſe uelle.Deſperata igitur æqua pace, Vuladislaus dimiſsis in omnes par

Expeditio cuncta Polonia indicta: tes literis,reſtibus alligatis,expeditionem cunctæ Poloniæ edixit: militē mercenariū, cum Ductoribus ordinū

Miles mercenarius accitus: atq; Centurionibus, metandorū caſtrorum & inſtruendarum acierū peritis, è Boemis atq; Morauis Sileſijsq; (inter quos præcipui Niclaſius & Fridroſius de Fulſtin Herbortones fuiſſe perhibentur) de ſententia Sbignei

Poloni ex aula Sigiſmundi Regis, Brezij Marſalci, acciuit. Erant in aula & miniſterio Sigiſmundi Regis Vngarorum complures Poloni Equeſtris Ordinis:qui,propter præclara merita ſua,non contemnendas facultates & poſſeſsiones in Vngaria, be

Relictis poſſeſsionib.ſuis et commodis, neficentia eius Regis adepti erant:qui omnes, ubi Regem ſuum Vuladislaum ad Pruſsicum bellum proficiſci ſenſerunt,relictis poſſeſsionibus,& ingentibus Sigiſ

Cū Rege ſuo coniuncti: mūdi pollicitationibus repudiatis, memorabili exēplo in Poloniam uenerunt. Nec malè eis poſtea reſpondit

Vuladiſ-

Vuladislai gratitudo & liberalitas. Proficiſcens itaque Rex ad bellum Pruſsicum, Nicolaum Curouium Archiepiſcopum Gneſnenſem Cracouiæ cum Imperio reliquit: & quacunq; iter faciebat, profuſa in egenos largitione utebatur. Quum autem Slupia oppidum, ſub Lyſſecenſi monaſterio ſitum, perueniſſet: biduo ibi commoratus, diluculo ad ædem ſacram in excelſo monte poſitam, & ligno Crucis Chriſti celebrem, pedes aſcendebat: quum totũ diem precationi, flexis genibus, in templo uacaſſet. Quum primùm uerò cũ exercitu hoſtium fines attigit, expandit acies in longè patenti planicie: acceptumq; manu ſua uexillum maximum, ſuſpirans & lachrymabũdus ita fatur: Deus optime maxime, non modò factorum atq; dictorum, ſed & cogitationum omniũ cognitor, tu mihi teſtis es locupletiſsimus, me inuitum cum Chriſtianis qualibus qualibus, Chriſtianis tamẽ, ad hoc bellum deſcẽdere, maximis & intolerabilibus Crucigerorum iniurijs prouocatum, & officio meo adductum, ut populos, abs te curæ & fidei meæ concreditos, de rapacibus & cruentis eorũ manibus & infandis contumelijs uindicem. tu noſti, conſilia pacis me nunquam defugiſſe, & uel iniqua pace bellum iuſtum redimere cupiuiſſe: ſed quando apud homines, ſuæ cupiditati inſatiabili & irreligioſæ ſuperbiæ modum nullum ſtatuentes, manſuetudine & patientia nihil proficio, tuę iuſtitię fiducia, iuſta piaq; arma ſumpſi, tuisq; auſpicijs uexillũ hoc nunc explico. tu, quæſo, iuſtiori cauſæ faueto: & ſanguinem Chriſtianorum hominũ, qui immaniter à Crucigeris trucidati ſunt, quosq; hoc bellum utrinque abſumet, ab illis qui cauſam dederũt expetito. Hæc Rex, collachrymante omni exercitu. Idem fecêre deinde Vitoudus & Maſouij Duces, atq; Proceres Poloni & Lituani:

Archiepiſcopus cum Imperio Cracouia relictus: Eleemoſyna fuſa: Pietati in Monte Caluo ſingulariter ſeruitum:

Deus cum lachrymis inuocatus teſtis,

Et rogatus adiutor:

Poſt omniũ lachrymas

Bogarodzica cantatum: Poloni uerò abſterſis lachrymis, Carmen patrium ſiue Pæana, Virgini matri Dei dicatum, Bogarodzica (quod diuus Adalbertus Archiepiſcopus & martyr Polonis tradidit) cecinere. Quæſitum deinde, cui ſumma admini-ſtratio totius belli, ſecundum Regem, committeretur: detrectantibus autem tantum onus, maximo cum periculo coniunctum, cæteris, ad Zindramum Maſcouiciũ, Enſiferum (ut uulgò uocant) Cracouienſem, ortum ex ea familia cuius inſigne eſt Sol, munus id defertur. Erat is quidem ſtatura parua, ſed ingenti ſpiritu, & ingenio ſolertiaq́ non uulgari. Huic adiuncti conſiliarij, Vitoudus, Criſtinus Oſtrouius Caſtellanus Cracouienſis, Ioannes Tarnouius Cracouienſis, Sendiuoius Oſtrorogus Poſnanienſis, Nicolaus Michalouius Sendomirienſis Palatini, Nicolaus Tramba Præpoſitus S. Floriani & Procancellarius, Sbigneus Brezius Marſalcus, & Petrus Saffranecius Magiſter cubiculi ſiue Succamerarius (ut uocant) Cracouienſis. His ergo conſtitutis ad Luterbergam hoſtile oppidum, quod iam noſtri incenderant, caſtra mota. quo in loco deteſtanda atq́ horrenda res accidit. Nam duo Lituani ſanctiſsimum Chriſti Ieſu Corpus, quod in templo de more apud Chriſtianos aſſeruatur, profanè in terram de argenteo ferculo abiecerant: qua re commotus Rex, auctores ſceleris perquiri iuſsit: qui, iuſſu Vitoudi, ipſi ſibi furcam excitarunt, & ſuis utrinq́ manibus, Barbaro quidem, ſed patrio more, ſeſe ſuſpenderunt: obiurgantes ſeſe mutuò, ne ſua cunctatione iram Principis in ſe accenderent, quaſi is atrocius etiam aliquid in eos poſſet ſtatuere. Nec ferè tale quippiã poſtea deſignatum eſt, territis cunctis duorum ſupplicio. Rex autem quum, non facta re Diuina, præter morem caſtra mouiſſet (propter noctem præcedentem tempe-

Summa belli adminiſtratio ſecundum Regem, Zindramo Maſcouicio commiſſa.

Eiq; adiuncti conſiliarij:

Atq; ita ad Luterbergã caſtris admotis, &

Profanatoribus Eucharistia

Seuerè puniti.

ſtatibus

ſtatibus inquietam,& uentos flãtes, qui Crucigerorum etiam tentoria diſiecerant) apud Grunealdum pagum erecto tentorio,rei Diuinæ uacauit:interim uerò ei nunciatur ab exploratoribus,alio ſuper alium accurrẽtibus, hoſtes adeſſe: ad extremum ueniens & ipſe Vitoudus nunciat,hoſtes in conſpectu eſſe:ni maturetur,in imparatos impetum daturos: nec tamen auelli Rex ab altaribus,donec Sacra peragerentur,potuit.

Poſt factam Miſſam

Poſtea à Zindramo & Vitoudo acies inſtructæ: læuum cornu Poloni, dextrum Lituani tenuêre:quinquaginta fuêre ſigna Polonica,Lituanica quadraginta. Iamq; Rex, peractis Sacris,armatus in aciem prodibat, quũ ex hoſtili acie duo caduceatores progreſsi,quòd mandata ad Regem à Magiſtro ſe ferre ſignificabant, intacti ad Regem deducti ſunt.

Inſtructa ſunt acies:

A duobus Magiſtri ſuperbi caduceatoribus

Hortabantur autem Regem ij Magiſtri nomine, ne tam cunctanter & meticuloſè pugnam iniret:& quò incunctantius id faceret,duos gladios ſtrictos & cruentos Regi & Vitoudo obtulêre, ut uel ijs aduerſus Crucigeros uteretur. Rex placidè & modeſtè caduceatoribus reſpondit:Quamuis armorum ſatis habeat in exercitu,accipere ſe tamen in Dei nomine gladios, ab hoſte contumeliæ cauſa miſſos: atque ita accipere,ut omen uictoriæ,quam ſibi armorum traditio portendebat. Accepti gladij in ærario Regio, in hanc uſq; diem, aſſeruantur.

Duo ſtricti gladij

Humiliter accepti:

Mox Vuladiſlaus, paucis pro tempore milites cohortatus,canere ſigna iuſsit,ſimulq; exercitus omnis patrium Pæana cecinit. Editiore loco Crucigeri conſtiterant:quumq; noſtros,emiſsis duabus bombardis,nullo incommodo affeciſſent, per decliue cum infeſtis ſignis decurrerunt.Commiſſum utrinq; ſumma ui prælium, ita ut fragor ſonitusq; armorũ procul exaudiretur.iamq; ad unius ferè horæ ſpatium pugna durauerat, & neutro

Poſt adhortationem & Bogarodzica noſtrorum,

Bombardæ uerò Crucigerorum,

Pugnatum ſumma ui:

Debilius cornu dextrum noſtrorum tamen inclinabat uictoria. Ibi Crucigeri, animaduertentes debilius eſſe cornu dextrum noſtrorum (in quo Lituani, Ruſsi, Tartari inſtructi erãt) cum aliquot alarum ſubſidijs maiorem in id impetum dedêre. nec uanus omnino conatus is fuit, Lituanis, Ruſsis atq; Tartaris ſenſim (dum cataphracti acrius urgent) pedem referentibus, & ad extremum, quum ad unius tamen iugeri ſpa*Diſsipatum,*tium utcunq; hoſtium impetum ſuſtinuiſſent, in fugam (necquicquam reuocante Vitoudo) effuſis: ſoli tamen *Ruſsis Smolenſcijs exceptis,* Smolenſcij Ruſsi, qui ſub tribus ſignis in eodem cornu conſtiterant, fœditatem fugæ deteſtati, eximiæ uirtutis & fortitudinis laudem meruêre: & una turma penitus deleta, duæ reliquæ cum Polonis in leuo cornu ſeſe coniunxêre. Alia iam ibi erat rerum facies. Noſtri enim acer*Vexillo à noſtris recuperato,*rimè dimicantes, uexillum Regium (cuius ſignifer fuit Martinus Vurocimouicius, Vexillifer Cracouiẽſis) ab hoſtibus deiectũ, ſumma ui connixi, recuperarunt: ibiq; *Dipoldo in Regem incurrente* primùm inclinari cœpit hoſtilis acies. Interim uerò Luſacius quidam Dipoldus Kikericius, miles ſtrenuus, totum corpus armis tectus, ex hoſtili acie procurrens, Regem, & ipſum armis inſignem, infeſta haſta petere uide*A Sbigneo Oleſnicio occiſo,*batur: in eum & Rex uiciſsim haſtam direxerat: ſed Sbigneus Oleſnicius inermis, cum ſemifracta haſta præcurrens, ut uel ſuo periculo Regium auerteret, à latere uibrata haſta Dipoldum de equo deiecit: quem Regij ſatellites interfecêre. Præclarũ & memorabile Nobilis adoleſcentis facinus: quod Rex poſtea magnis donis & Epiſcopa Cracouienſi remuneratus eſt, quum ille, Sacris ini*Hoſtis fractis,*tiari cogitans, balteum militarem abnuiſſet. Iam noſtri totam hoſtium aciem, ingenti ſtrage fractam, profligâ*Caſtra capta,*rant: fugientiumq; terga prementes, eodem impetu caſtra, iunctis carris atque curribus munita, ceperunt, & plures

plures ibi mortales contrucidarunt. Cæſa feruntur hoſtium ea die, quinquaginta millia (in quibus Magiſter & Cõmendatores, paucis exceptis, fuere:) capta, ad quadraginta millia: ſigna militaria relata unum & quinquaginta. nec id mirum cuiquam fieri debet. Nam ad centum quadraginta millia hoſtium fuiſſe, auctores ſunt. & ſanè omnis ferè Germania tunc, auctoribus Crucigeris, in exitium Polonorum conſpirauerat: Conradus inſuper Albus Oleſnicienſium, & Cazimirus Scecinenſium Duces, qui ſoli ipſi per ſe affuerant, uiui capti: in caſtris uerò magna uis tædarum ad incendia Poloniæ, magna catenarum ad uinciendos noſtros comparatarum, malo dominorum ſuorum, reperta. Fertur autem, à multis ex utroq; exercitu, per omne tempus prælij, conſpectus eſſe in aere uenerandus Pontificali habitu uir, dimicantes noſtros confirmans, hoſtibus uerò terrorem incutiens: atq; is D. Stanislaus Epiſcopus Cracouienſis fuiſſe, creditur. Et affuit ſanè Polonis non obſcurè Diuinum auxilium, in eo prælio. Nam de Nobilioribus Polonis pauci cecidêre.

Plurimi cæſi atq; Capti, Signa militaria relata. Germania tunc ferè omnis conſpirauerat in Polonos, Et tædæ cum catenis comparata. Diuinitus hanc datam Polonis uictoriam. S. Stanislaus teſtatus.

DE ACTIS POST VICTORIAM.

Caput VI.

INſequenti die, Sacris inprimis Deo ſolenni pompa peragendis hymniſq;, iuſſu Regis, uacatum eſt: hinc cæſorum funeribus cura impenſa. Exhibiti deinde omnes captiui ac cæteri quidem omnes, ſponſione militari à Sbigneo Marſalco obligati, ut ſe ad diem S. Martini Cracouiæ ſiſterent, iuſſu Regis dimiſsi: dato etiam, pro cuiuſq; conditione, uiatico: Cazimirus uerò Scecinenſium & Conradus Oleſnicēſium Duces, ac cæteri in Poloniam miſsi, per arces aſſeruãdi diſtributi ſunt: de duobus modò, Marquardo Salisbachio Cõmendatore Bran

Gratiarum actio Deo facta: Mortui ſepulti: Captiui alij dimiſsi, Alij aſſeruati: De duobus tantummodò ſumptum ſupplicium.

deburgenſi,& Sumbergio,necquicquā deprecante Rege,à Vitoudo ſumptum propterea ſupplicium: quòd ij, in Colloquio quodam prope Cauunum,matri eius probrum obieciſſent,& tunc captiui nihil de faſtu ſuo diminuiſſent. Dimiſſus deinde in Poloniā Veredarius cum nuncio uictoriæ, ad Archiepiſcopū,Epiſcopos,ac Præſides Academiæ,celeriter cunctam Poloniam immenſa lætitia affecit:quamobrem ſolemnes ſupplicationes, apud omnia templa, habitæ: diesq; tam inſigni uictoria memorabilis,quo Diuiſio Apoſtolorum Chriſti repræſentatur,inter feſtos relatus.

Victoria nunciata in Poloniam,

Supplicationes ſunt habitæ,& Diuiſio, Apoſtol. inter dies feſtos relata.

DE MARIEBVRGI OBSIDIONE, ET Pruſsia Regi ſe ſubijciente. Caput VII.

MOuit deinde caſtra Rex: & quū oppida quædam cum arcibus in deditionem accepiſſet, ſeptimis demum caſtris ad Marieburgum peruenit, & poſtridie oppidum expugnauit:parumq; abfuit, quin eodem impetu arcem quoq; caperet.quæ deinde,diſtributo in terna caſtra exercitu,obſideri à noſtris cœpta: bōbardisq; in omnia diſtributis,undiq; quaſſata ſunt mœnia. Dum hæc ita apud Marieburgū geruntur, pleraq; omnis Nobilitas Pruſsica,Culmenſis,& Pomeranica, cum Epiſcopis quatuor, Culmenſi,Varmienſi,Pomeſanienſi,& Sambienſi,ultrò in poteſtatem Regis uenit:arces quoque & oppida in deditionem accepta: inprimis Gedanum, Elbinga,Torunum, Chelmum ſiue Culma, Kynixberga, Succe,Gneua,Tyſciouum ſiue Derſauia,ac cætera reliqua. Sed Elbingenſium maximè ſtudium in Polonos enituit, qui Vernerum Tetingerum Commendatorem ſuum ex arce,quò ſe ex prelio Gruneualdenſi turpi fuga receperat,eiecerunt,arcemq; Regi dediderūt:eam uerò

Marieburgo oppido expugnato,

Arce uerò obſeſſa,

Nobilitas cū Epiſcopis

Et arces cum oppidis,

Elbinga inſigniter, in poteſtatem Regis uenitūt,

Rex Ioannis Tarnouij, Palatini Cracouienſis, fidei commēdauit. Cæterùm Nobilitatem omnem & oppidanos, quum in uerba ſua iuraſſent, ſuo ſibi Iure Rex utrumq; Ordinē uiuere permiſit: arcesq; inter Proceres & Equites, ne Boemis quidem præteritis, pro meritis cuiuſq; diſtribuit.

Suoq; Iure utuntur.

Arcibusq; pro meritis cuiuſq; diſtributis.

Obſidebatur à noſtris Marieburgum: iamq; difficilis atq; moleſta Boemis mercenarijs, propter frumenti inopiā dyſenteria uulgò afflictis, illa obſidio eſſe cœperat: uerùm Vuladislaus Rex, ſalutaribus conſilijs repudiatis, (quorū auctor præcipuus erat Nicolaus Tramba Procancellarius, non modò uerbis, ſed etiam lachrymis ſuadens, nequaquam ab expugnatione Marieburgi deſiſtendum eſſe) ad tertium decimum Calendas Octobris incenſis ſtatiuis, & mediocri aulicorum comitum præſidio, cum Andrea Brochocio Stumæ, ad infeſtandam oram Marieburgenſem relicto, ab obſidione diſceſſit.

Dum moleſta eſſe cæpit Marieburgēſibus obſidio,

Rex neglectis ſalutaribus conſilijs

Soluit eam,

Iucūdum id fuit ſpectaculum obſeſsis: qui eò inopiæ iam redacti fuerant, ut uix pauculos dies Henricus Plauenius arcis Commendator ab eis impetrauerit, ne ſeſe arcemq; Regi dederent. Quò minus autem lætus diſceſſus ille diſcedentibus eſſet, non maxima res effecit: nempe quòd equus Regius, qui dudum alacriter hinniens adſtiterat, dum Rex eum abiturus conſcendit, ſubitò exanimatus concidit. quæ res mali ominis uulgò eſt habita.

Malum ominis.

Diſcedēs autem Rex, Radinum arcem permunitam (in qua oppugnanda pars exercitus à prælio Grunecualdenſi fruſtra tempus triuerat) in deditionem accepit: quum iam eam milites facto impetu, portaq; effractâ, ferè cepiſſent. Quindecim ibi Crucigeri inſignes reperti, in Poloniam captiui abducti ſunt: reliqua multitudo nihil aduerſi paſſa.

Radinum arx capta.

DE CRVCIGERIS ITERVM AC TERtiò fuſis. *Caput. VIII.*

Henricus Plauenius, adiutus à Gdanẽſibus, exercitum cõtrahit: ſed

NOn ceſſabat interim Henricus Plauenius, qui iam Magiſter Crucigerorum factus erat: ſed undique contrahebat exercitum, acceptis mutuis in ſtipendium centum millibus florenorum à ciuitate Gdanenſi, quæ iam rurſus in fidem eius inclinârat. Neſſouiæ tunc Rex erat, quum hæc ad eum perlata ſunt: neque expediebat, quomodo ſuis ſuccurreret, uaſtationemq́ ditionis ſuæ prohiberet: centum modò uel paulò plures haſtatos de aulico ſuo comitatu precibus promiſsisq́ adduxit, ut cum ſuis quiſq́ miniſtris Tucholiã, præſidij cauſa, proficiſcerentur: quibus Petrus Mezirocius, gente Stariconius, præfectus eſt. Opportunè autem Sendiuoius Oſtrouicius Palatinus Poſnanienſis, & Dobrogoſtus Samotulius Caſtellanus, & Martinus Labiſsinius Palatinus Breſtenſis, cum ſuis cohortibus ſeſe coniunxere. Erant tunc in propinquo ſatis magnæ uires hoſtium cum Michaele Cochmeiſtro: atq́ ij quidem, ut de aduentu & paucitate noſtrorum cognouerunt, raptim tanquam ad certam prædam contenderunt, ut noſtros nec opinãtes opprimerent, nec Poloni quidem pugnandi moram fecere. Prius uerò quàm ſigna canerent, Conradus Nemcius Sileſius in medium procurrit, aliquẽ de Polonis ad ſingulare certamen prouocans: incunctanterq́ ſeſe ipſi Ioannes Scicius, gente Doliuius, obtulit: uictus atq́ captus à Polono Sileſius: confeſtimq́, ſublato utrinq́ clamore, ſigna collata. Committitur atrox prælium: bis quaſi ex cõpoſito, defatigatis utrinq́ militibus, pugna intermiſſa & redintegrata fuit: tertiò uerò, refocillatis uiribus, adeò acriter concurſum eſt, ut obſtinatis utrinq́ uel ad uincendum, uel ad moriendum animis, pugnarent.

A non multis noſtris,

Cum Duce exercitus Michaele Cochmeiſtro,

Victo prius ſingulari certamine Nemcio Sileſio, à Ioanne Scicio,

Poſt acre utrinq; certamen,

Ibi Ioannes Oſtrouicius, cognomento Naſsianus, gente Toporus, adacto equo uexilliferum hoſtilem obtruncat: uexillumq́ue, quo uno totus exercitus utebatur, abripit. qua re tandem hoſtium acies perturbari, ac deteriori loco eſſe cœpit: tum uerò auerſi fugam capeſſunt, premunt terga fugientium noſtri. Cæſa feruntur eo prælio hoſtium ad octo millia: atq; ea uictoria ita uires atq; animi Crucigerorum fracti ſunt, ut per multos annos poſtea nunquam auderent rem uniuerſæ dimicationi committere. Porrò noſtri motis caſtris, Inouuladiſlauiã ad Regem cum longo captiuorum ordine peruenêre: ibiq́; omnibus à Rege gratiæ actæ, ac perampla munera data ſunt. Captiuos autem recreatos, & benignè conſolatos, ac militari ſponſione obligatos, ut ſe ad diem certum ſiſterent, dimiſit: excepto Michaele Cochmeiſtero Duce exercitus, quem aliquandiu in arce Chencinenſi in uinculis habuit. Fuſus quoq; deinde Crucigerorũ exercitus fuit, Maioribus Polonis iuſſu Regis expeditionẽ facientibus. quibus cladibus permotus Plauenius Magiſter Crucigerorum, non auſus denuò fortunam aduerſus Regem tentare, reliquias profligati exercitus ad Stumam arcem duxit, atq; hanc in deditionem accepit. pôſt Turonenſes quoq; atq; Gdanenſes ad Crucigeros defecêre: quibus Magiſter acceptis, arcem Turonenſem nequidquam oppugnauit. Nam ea ſtrenuè à præſidio Regio defenſa eſt.

Ioannes Oſtrouicio

Vexillum auferente.

Vincitur.

Animi Crucigerorum fracti.

Rex, erga ſuos gratus,

Captiuos dimittit,

Duce excepto.

Iterum Crucigeri fuſi:

Stumamq́; et Torunũ cum Gdano recipiunt, ſed nõ arcem Turonenſem.

DE VOTIS A' VVLADISLAO PERſolutis, Pomerania uaſtata, exercitu Vngarorum profligato, Liuonibus Crucigeris cæſis, pace cum Crucigeris facta, obedientia Pontifici delata, & uexillis ſuſpenſis.

Cap. IX.

Gneſnæ et Poſnaniæ facta uota Rex perſoluit, &

REx poſtea Gneſnam ad ſepulchrum D. Adalberti, & Poſnaniã ad ædem Corporis Chriſti, uotorum (quæ ante prælium Gruneualdenſe nuncuparat) exſoluendorum cauſa profectus: Equeſtrem ordinem totius illius tractus denuò exciuit, Pomeraniam'que omnem, omiſſa arcium & oppidorum oppugnatione, longè lateq; ferro & igni uaſtauit. Dum autem hæc in Pruſsia aguntur, interea Sigiſmũdus Rex Vngarorum, quò auxilium Crucigeris ferret, promiſsiſq; (ob quæ quadraginta millia florenorum à Crucigeris acceperat) ſatisfaceret, Sciborium Tranſyluanienſem Palatinũ cum duodecim Boemorum, Morauorum & Auſtriorum uexillis, ad uaſtandam Poloniam miſit: ſed celeriter noſtri ad primum nuncium Regis concurrentes, hoſtem, præda ex agro Sandecenſi capta grauem, abeuntem perſequuti ſunt, & nõ procul à Barteſa ſiue Bardeouia adepti, magnoq; impetu adorti, profligarunt. Hoc eodem tempore, memorabili rurſus uictoria de Liuonibus potiti ſunt noſtri. Hermanus enim Liuonienſium Crucigerorum Magiſter, ualidum ex Germania & Boemia in Pruſsiam adduxerat exercitum: eoq; apud Golubum relicto, ipſe cum paucis equitibus Marieburgũ ad Bruſsienſes Crucigeros profectus erat. id quũ comperiſſent noſtri, qui Ripini & Bobrouunicis in præſidijs erant, auſi facinus audax, ductore Dobeslao Puchala, gente Vienauio. Ad hoſtem enim uiris armiſq; longè ſuperiorem contendẽ-

Pomeraniã uaſtat.

Sigiſmundus Vng. Rex conductus à Crucigeris

Poloniam uaſtans,

A noſtris

Profligatus.

Hermani Liuonenſium Magiſtri exercitum ualidum, Golubæ relictum,

Pauci noſtri audacter mi..mu, Puchala Duce,

re: &

re:& inſidijs apto loco diſpoſitis, pauci per agros palantes ſub Goluba ſeſe oſtēdere. Eos igitur hoſtes auidius perſecuti, locum inſidiarum incautè præteruecti ſunt: quos Puchala à tergo adortus, perterritos uſque ad oppidum perſecutus eſt. Oppidani uerò id animaduertentes (ueriti, ne patentibus portis noſtri, permixti ſuis, in oppidum irrumperent) portas clauſerunt. Ita excluſi oppido hoſtes, quum cæderentur paſsim in medio, proiectis armis, ſupplices noſtris ſeſe dediderunt: & quadruplo maior numerus captiuorum, quàm eorum qui eos ceperant, fuiſſe proditur. Pace demum cum Crucigeris (inſtante maximè Vitoudo) certis conditionibus conſtituta: dimiſſoq́ exercitu, Vuladiſlaus Rex ad Ioānem Pontificem Max. qui Alexandro quinto ſucceſsit, Oratores ſuos cum peramplis donis miſit: eiq́, tanquā Chriſti uicario & diui Petri ſucceſſori, obedientiā ſuam detulit. Venit deinde rex Cracouiam, pedibus (Religionis cauſa) incedens, uexillaq́ & ſigna militaria unum & quinquaginta de Crucigeris capta, in ſempiternā tam inſignis uictoriæ memoriam, in baſilica ſuſpendit: quæ in hunc uſq; diem extant.

Perſequuntur: & Caſos capiunt, Se quadruplo plures, Pace cū Crucigeris facta, Rex Pontifici nouo Cum donis miſſis obedientiā defert: & Vexilla in Eccleſia Cracouienſi ſuſpendit.

DE VENETORVM ET TARTARORVM ad Regem Legatione, Sigiſmundi cum Rege reconciliatione, & Scepuſienſi tractu oppignerato.

Cap. X.

SEquentis anni (qui fuit 1412.) initio, aduenit Venetorum Legatio, quingentorū haſtatorum ſtipendium Regi pollicens, ſi Sigiſmundo, Vngarorum Regi, bellum facere pergeret) iam enim creatus erat Cæſar Sigiſmundus, & faceſſebant ei negotium Veneti in Dalmatia:) quod quum ſenſiſſet agi à Venetis Sigiſmundus, miſit

An. 1412. Veneti Regē urgent ad faciendum bellū Sigiſmundo. Cæſari iā creato: ſed Sigiſmūdus.

miſit & ipſe Legatos ad Vuladiſlaum de renouãdo fœdere, aut certè de Conuentu & Colloquio. Aegrè Conuentu Lubouuliam impetrato, prior Anna Regina Poloniæ cò profecta eſt, Barbaram ſororem, quæ cum Siġiſmũdo nupta erat, uiſum: uenienti autem Vuladiſlao Sigiſmundus obuiam prodijt unà cum uxore, uſque ad iugum montis: tandemque in gratiam Reges, pactis iureiurando mutuo firmatis, redierunt. Budam uerò (Sigiſmundo petente) Vuladiſlaus profectus, ſplendidam Legationem Tartarorum cum muneribus, maxima ſibi auxilia (ſicubi opus eſſet) pollicentium, habuit. Honorificentiſsima hæc ei fuit Legatio, apud exteros. Ampliſsimis dein muneribus à Sigiſmundo donatus, per Morauiam in Poloniam reuertit, quinto demũ menſe, poſteaquam in Vngariam ingreſſus fuerat. Erant autem præcipua dona, quæ à Sigiſmundo acceperat: Corona, ſceptrum, & pomum, aurea, Boleslai Chrobri gladius, & inſignia Regni, quæ Elizabeta Ludouici Regis mater in Vngariam aſportauerat: ea Rex, Cracouiam ingrediens, publicè ſibi præferri iuſsit. Venerant poſtea ad eũ Legati à Sigiſmundo Rege, qui octoginta millia florenorum Pragenſium ab eo mutua acceperunt, dato ei in pignus Scepuſienſi tractu omni, arce modò excepta. atque ex eo tempore Scepuſium in ditione Polonorũ eſt, uſque in hanc diem.

Habito cum Rege colloquio, præſente Anna Regina.

Redit cum eo in gratiam. Budæ Legatio Tartarorum ad Regẽ honorifica.

Rex redit in Poloniã cum ampliſsimis muneribus.

Regi oppignoratus à Sigiſmundo Scepuſienſis tractus.

DE LITVANORVM ET POLONORVM fœderibus renouatis, Samagitiaque ad Religionem conuerſa.

Cap. XI.

REuertens ex Vngaria Vuladiſlaus, ſuas omnes peragrauit ditiones: & apud Grodlum ſupra Bugum amnem, Polonorum & Lituanorum Conuentũ habuit. ibi

In Conuentu ſupra Bugũ, fœdera cum

ibi fœdera inter has duas nationes renouata: cōceſſumque ius Nobilitatis Lituanis, ijs duntaxat, qui ritus Eccleſiæ Romanæ & Catholicæ ſeruarent: ijſdem ut inſignibus, ijſdem prærogatiuis, quibus Polona Nobilitas, uterentur: honores uerò & magiſtratus ne alienis ab Eccleſiæ Romanæ inſtitutis mandarentur. Inde porrò in Samagitiam profectus, gentem eam, quæ nondum falſorum Deorum cultum penitus abdicarat, magno ſtudio magnaq; cura, extinctis ſacris ignibus, ſuccisis lucis, necatisq; ſerpentibus & alijs ſacris animalibus, ad Religionem Chriſtianam conuertit, non modò pij Regis, ſed etiam Apoſtoli fungens officio: ſuggerentibus ſacerdotibus noſtris, quæ diceret, quæ'ue faceret: quum ipſi Barbaros loquentes non intelligerent, nec ab eis uiciſsim intelligerentur. Epiſcopum etiam apud Mednicos, attributis agris & reditibus, & Parœcos duodecim inſtituit.

Lituanis renouata: & Nobilitatis eorum, Romanam fidē profitentium, eadem quæ Polonis cōceſſa. Samagitiam Rex, Extirpata idololatria, Chriſtianam facit: & Epiſcopum Mednicēſem cum 12 Parochijs inſtituit.

DE NOVA IN CRVCIGEROS EXPEditione, & cauſa iudicio Concilij Conſtantienſis ſubmiſſa. Cap. XII.

INde porrò poſt anni ſequentis initium, qui fuit 1414, propter multas iniurias Regno illatas, expeditionem nouam in Crucigeros, Polonis, Ruſsis, Lituanis, cunctis indixit: quare conuenerunt copiæ ex omni Polonia, Ruſsia, Lituania, & Maſouia: erat & mercenariorum militum, ex Boemis & Sileſijs, non exiguus numerus: adhæc Sileſiorum Duces. Itaque Rex non moratus diutius, in terram hoſtilem duxit exercitum: oppida & caſtella multa partim ui expugnata, partim in deditionem accepta. Venit interim Legatus Pontificis Ioannis XXIII, Ioānes Lauſanenſis Epiſcopus: qui impetrauit facilè

An. 1414. Expeditio iterum cōtra Crucigeros indicta. Dum Rex iā ſubijcit ſibi Pruſsiam, Legatus Pontif. ab eo impetrat, ut

Cauſam ſuā iudicio Conc. Conſt. ſubijciat.

Andreas Laſcar

Aegrè admodum aſſentitur

Epiſcopus fieri.

facilè à Rege, ut duorum annorum inducijs conſtitutis, Conſtantienſis Concilij iudicio cauſam & controuerſiam ſuam omnem cum Crucigeris permitteret. Itaque Rex dimiſſo exercitu, de Conſilij ſententia Legatos ad Concilium miſit: inter quos Andream Laſcarem, qui decreto Collegij, cum uoluntate Regia coniuncto, Epiſcopatum Poſnanienſem ægrè admodū ſuſcepit: uir bonus, & non ignarus, quantum onus in ſe ſuſciperet. cuius quum perpaucos ſimiles noſtra ætas habeat, hoc libentius tam rarum integritatis & modeſtiæ exemplum commemorauimus.

DE TVRCIS COHIBITIS, PALATINO Valachiæ, & Conſtantinopolitanis à Turcis oppreſſis. Cap. XIII.

Vuladislaus, abſente Sigiſmundo Turcas ab Vngaria

Cohibet: & liberatis captiuis, pacē conficit.

Obeunte Rege Regnum ſuum.

An. 1415.

Palatinus Valachorū in clientelā recipitur, &

Conſtātinopolitani contra Turcas ſubſidiū frumentarium à Rege accipiunt.

PEr hæc tempora, Vuladislaus Rex erga Sigiſmundum amici functus officio eſt. Nam Turcas, illo abſente Vngariā infeſtantes, Boſnamq́ (prius à Sigiſmundo recuperatā) ipſi iterum (fuſis profligatisq́ Vngaris) eripiētes, miſſa ad eos graui & minaci Legatione, cohibuit: & ſex annorū inducias inter eas gētes, captiuis Vngaris Proceribus liberatis, confecit: pacem quoq́ perpetuam confeciſſet, ni Pipo Florētinus Themeſsienſis temerè omnia turbaſſet. Interea etiā Vuladislaus Rex Lituaniam, Poloniam, Ruſsiam, continentibus ferè itineribus obiuit: & Sniatini quum eſſet in Ruſsia, ante Pentecoſten anni ſequentis 1415, uenit ad eum Palatinus Valachorū, permagna Nobilitatis ſuę caterua ſtipatus: adoratoq́ publicè Rege, & uexillo ad pedes eius proiecto, & dato cōceptis uerbis iureiurādo, in fide atq́ clientela eius & Polonorū ſe fore ſemper, promiſit. Venit & ab Imperatore & Patriarcha Conſtantinopolitano Legatio, frumentarium ſubſidium petens. Vehementer enim à Tur-

à Turcis infeſtabantur & premebãtur. Vuladislaus itaque Rex inopia laborantibus Conſtantinopolitanis liberaliter opitulatus, & in Cacybeio portu maris Pontici, qui in ditione Polonorum tunc erat, frumentum admenſus eſt.

LIBER XIIII.

DE TERTIIS VVLADISLAI NVPTIIS, & Reginæ Elizabetæ coronatione.

Caput I.

ANno ſequẽti, Annam Reginam mortuam Cracouiæ Rex ſepeliuit: nec multo pòſt ingẽs uis Tartarorũ, Duce Ediga in Kiouienſem tractum improuiſò effuſa, ferro igniq́ omnia depopulata eſt: urbemq́ ipſam Kiouiam diripuit ac diruit, quæ ex eo tempore ſplendorem priſtinum nũquam recuperauit: Rex uerò pro eo quòd hoſtes bello perſequi debuit, Sanoci nuptias celebrauit, indignas illa ætate, & nomine & dignitate ſua: ducta in matrimoniũ Elizabeta Pilecia, Ottonis Palatini quondam Sendomirienſis filia, uidua prouectæ iam ætatis & effœta. inde Cracouiam indicto Conuentu, Reginam quoque eam ritu ſolenni fecit, necquidquam aduerſantibus nonnullis Proceribus, & inprimis Sendiuoio Oſtrorogo Palatino Poſnanienſi. Quoniam uerò ab Archiepiſcopo Leopolienſi, Ioanne Reſſouio, coronata erat: ueritus Nicolaus Archiepiſcopus Gneſnenſis, qui tunc in Concilio Conſtantienſi erat, ne ſibi poſteriſq́ue ſuis ea prærogatiua Reges & Reginas coronandi ſurriperetur, obtinuit apud Concilium, ut Archiepiſcopus

An. 1416. *Anna Regina mortua. Tartariq́; Kiouiam populantibus.*

Rex tertias nuptias celebrat ſe indigniſsimas.

Regina Elizabet coronata ab Archiepiſc. Leopolienſi.

Archiepiſc. Gneſnēſis in Concilio Conſtant. Primas Regni conſtituitur. Fulmen horrendū in Regem.

piſcopus Gneſnenſis deinceps Primas Poloniæ habere tur. Poſt eas autem nuptias aliquanto tempore contigit Vuladislaum Poſnania Srodam proficiſci: ibiq́ſubitò atris nubibus cœlum obductum, fulmen magno fragore emiſit: & quadrigas carpēto quo Rex uehebatur iunctas, duos'que ſtipatores Regios, & equos complures alios, uno ictu interfecit. Rex quum aliquandiu exanimatus iacuiſſet, tandem reſpirauit, cætera ſoſpes, præter quòd ſurdaſter paucos dies, & modico manus dextræ dolore affectus fuit. Creditum eſt uulgò, propter inceſtum matrimonium diuinitùs eo terrore correptum fuiſſe. Nam Elizabetę mater Vuladislaum ipſum de ſacro Fonte leuauerat, eiusq́ patrina fuit.

Propter inceſtas nuptias.

DE TVMVLTV PROPTER REGINAM
& morte eius, Regnoq́ Boemorum repudiato.
Caput II.

In comitijs Lenciciensib.

COmitia Rex poſtea Lenciciæ celebrauit: in quibus parū abfuit res à pernicioſa ſeditione & cæde. Infenſa erat Elizabeta Regina Alberto Epiſcopo Cracouienſi, quòd is matrimoniū eius cū Rege inprimis improbabat: tum quòd Ioanni filio eius, quem Vincentio Granouio pepererat, diploma de Comitatu, quo is à Rege contra Leges publicas ornatus erat, non ſignabat. quare eò Regem perpulerat, ut Epiſcopo, indictā cauſa, Cancellarij munus abrogaret. Et mortua quidem eſt Regina ante diem comitiorum, publica omnium ordinum (pręterquā Regis ipſius) lętitia: iudiciū tamen nihilominus in Epiſcopum inſtitutum eſt. Non tulerunt id Epiſcopi fratres, propinqui & clientes, quorum numeroſa turba ſtipatus aduenerat: creſcebat iniurijs & conuitijs mutuis tumultus. Rex cum Primoribus in penitius cubiculum ſe ſubduxit: & ni mox porta

Regina infenſa Epiſcopo Cracouienſi.

Ante comitia tamen mortua.

Tumultus coortus

arcis

arcis clauſa, pons〈que〉 ſublatus eſſet, multum ibi ſanguinis effuſum fuiſſet. Poſtea tamen repreſſa à Primoribus gliſcens ſeditio, Rex〈que〉 reconciliatus eſt reis. Conſultatum deinde eſt de Repu. & inprimis de Boemis, an eos Rex, iterum atque iterum petentes, in fidem ſuam reciperet: & re diligentius in aliquot Conuentibus agitata, placuit, ut Rex Regnum, à Boemis delatum, ne reciperet, propter hæreſes, quæ uariæ totam Boemiam infecerant. id tamen adiectum: Si illi in uiam rectæ Religionis, & ad ſocietatē uniuerſæ Eccleſiæ redire uelint, Reipub. Chriſtianæ cauſa, ſi ita Pontifici Max. uideatur, non eſſe recuſaturum, quin id Regnum ſuſcipiat.

Vix eſt ſopitus.

Regnum Vuladulao à Boemis delatum,

Propter hæreſim non eſt ſuſceptum, niſi ad Catholicam redirent.

DE HEDVIGIS FILIAE SPONSALIBVS, *quartis Vuladislai nuptijs, pecunia Regi ab Eccleſiaſticis denegata, & bello cum Crucigeris geſto.* Caput III.

DVm hæc ita fiunt, Vuladislaus Rex cum Friderico Marchione Brādeburgenſi affinitatem iunxit, deſpōſa filio eius natu maximo Friderico unica filia ſua Heduigi: atque is, quum impubes etiam tum eſſet, in aula Regia honeſte & liberaliter educatus eſt. Incōſulto dein Senatu Polonico Vuladislaus quartas nuptias cū Zonca Ruſſa (cui poſtea Sophiæ nomen fuit) Andreæ Kiouienſium Ducis & ſororis Vitoudi filia, celebrauit: id uerò matrimonium ſine dote Vitoudus conciliauit. In Poloniam Rex reuerſus, popoſcerat Ordinem Eccleſiaſticum quinque millia florenorum, quæ ei Pont. Max. exigenda conceſſerat: uerùm de Synodi ſententia, negata ſunt, ne quid eiuſmodi in conſuetudinē ueniret, & quòd nullum tunc bellum Rex aduerſus hæreticos Boemos gerebat. Nam in eum uſum eam exactionem Pontifex

Heduigis Vuladulai Friderico deſponſa.

Quarta uxor Vuladulai Sophia.

Præfecti Eccleſiarum pecuniam à Pontif. conceſſam Regi denegant.

Propter iuſtas cauſas.

 indul-

Ad Crucigeros *Sigiſmundi literis* *Apud mendicum* *Deprehenſis.*

induſſerat. Bellum deinde Regi cum Crucigeris, præter omnem opinionem, exarſit, Sigiſmundo etiam Cæſare Crucigeros ad inferendum Polonis bellum, per homines habitu mendicorum ornatos, clàm incitante: ſed literæ, inter ueſtes unius mendici apud Coninum (quod Maioris Poloniæ oppidum eſt) fortè mortui inuentæ, dolum detexerunt. Intra paucos igitur dies uniuerſę Regis copiæ, è Polonia, Ruſsia & Lituania, quò iuſſę ſunt, conuenêre: ingreſſusq́ue Rex hoſtilem terram, compoſito agmine, perinde ac ſi hoſtes in conſpectu eſſent, incedebat, & agros eorum longè latèq́ue populatus eſt: hoſtes etiam ipſos aliquot cladibus affecit: pagos & uillas eorum uaſtauit, & arces aliquot cepit. tum illi inauſpicati belli pertæſi, & Nobilitatis oppidanorumq́ue ſuorum clamoribus & querimonijs defatigati, pacē à Rege certis conditionibus impetrarunt: & Sigiſmundus ipſe Cæſar, interuenientibus Vngaris Proceribus cum Vuladislao congreſſus, pacem cum eo renouauit.

Intra paucos dies *Pruſsiam populatur Rex:* *Paceq́; Crucigeris donata,* *Cum Sigiſmundo renouat eandem.*

DE CORONATIONE REGINAE SOphiæ, Vuladislao filio nato, clauo Chriſti, & peſte. Caput IIII.

An. 1424. *Sophia Reginæ coronatio celeberrima,* *&* *Vuladislai filij ortus.*

ANno deinde 1424, duodecima Februarij, Sophiæ Reginæ diadema ſolēni ritu impoſitum eſt. quam celebritatem, præter Polonos & Lituanos Proceres, Sigiſmundus Cæſar cum Barbara uxore, Ericus Rex Danorum, qui tunc fortè Hieroſolyma (Religionis ergò) iter habebat, ac multi Germaniæ Duces, cohoneſtarunt. Natus eſt demum Vuladislao filius, ingenti patris lætitia: & poſt quartum demum menſem Religioni Chriſtianæ initiatus, Vuladislai nomen accepit. Adfuerunt autem ei ceremoniæ Pontificis Maximi, Cæſa-

ris,

ris, Venetorum, & Mediolanenſium Ducum, & nonnullorum aliorum Principum à Rege inuitatorum Legati, cum amplis donis, puerperæ allatis: Vitoudus uerò argenteas cunas centum pondo puero miſit: remiſitq́ uiciſsim Vuladislaus omnibus munera. Aduenit poſtea Legatus Pontificis, Latinus Vrſinus Cardinalis Epiſcopus Hoſtienſis, afferens Regi dono unum de clauis, quibus Chriſtus Ieſus, auctor ſalutis noſtræ, cruci affixus eſt: acceptusq́ eſt ſummo cum honore, & clauus ſacer, uoluntate Regis, in baſilicam Cracouienſem illatus. ubi in hanc uſque diem aſſeruatur. Biennio pòſt peſtis ingens Poloniam & Lituaniam peruagata eſt, ita ut Rex cum Regina & Vitoudo in ſyluis degere cogerentur. ubi quum uacaret uenationi, caſu equi crus fregit: in quo curando menſes aliquot Craſnoſtaui abſumpſit.

Clauus unus crucis Chriſti donatus Regi.

Peſtis grauiſſima, &

Crus Regis fractum.

DE SVCCESSIONE INFANTIS VVLAdislai, & Regina adulterÿ inſimulata. Caput V.

ANno uerò 1426, ad Pentecoſten comitia Lenciciæ habita ſunt: in quibus à Rege res magna tentata, ſed non impetrata eſt, quum is promiſſa, eam ob rèm in ſuperioris anni comitijs Breſtenſibus facta, non præſtaret. Promiſerat autem, confirmaturum & aucturum ſe Nobilitatis libertatem & prærogatiuas, ſtationes Eccleſijs & monaſterijs remiſſurum, Cuiauienſes autem auenæ penſione liberaturum, ſi filium ſuum, anno ſuperiore natum, Regem poſt ſe deſignarent: ut ijs de rebus Rex, in proximis futuris comitijs, diplomatis in ſingulos tractus ſeu Palatinatus datis, diligenter caueret: uerùm is mutato (ſuaſu Cæſaris) conſilio, quum negaret

An. 1426.

Rex, dum promiſſa non præſtat,

Filio infanti

Succeſſionem non impetrat

id ſe facturum eſſe, conſurgens omnis ſenatus, diploma ſuum, quo Regi de filio promittebat, à Sbigneo Epiſcopo (cuius fidei concreditum fuerat) receptũ, magno fremitu ac tumultu, Rege inſpectãte, concerpſit. Sic re infecta, Conuentus ille ſolutus eſt. alia tamen uia Rex id quod cupiebat, poſtea perfecit: quum ſingulos Senatores priuatim (quemadmodum Cæſar monuerat) prenſaſſet, & à ſingulis chirographa exegiſſet, itemq; à ciuitatibus & pleriſque Conuentibus Nobilitatis, præſertim Ruſsiæ & Podoliæ. Perpauci de Primoribus reperti, qui maiorem Reipublicæ, quàm priuatorum commodorum ſuorum & gratiæ Regiæ, rationem ducerent. Inſequens annus nulla ferè memorabili rè, quàm probro Reginæ, memorabilis eſt. eius uerò auctor Vitoudus fuit, augente ſuſpicionem, in decrepita Regis ætate, tertio (quod inſtabat) Reginæ puerperio. quare in id facilè credulum hominem, ut in pudicitiam Reginæ inquireret, induxit: captæq; duæ puellæ, pediſequæ Reginę, Catarina & Elizabeta ſorores Sciucouiæ, quæ omnium eſſe conſciæ uidebantur, terrore tormentorum adhibito confeſſæ ſunt de libidinibus Reginæ, ſed uerène an falſò, incertum eſt: Regina uerò non audita, plena mœroris ex tam inſigni infamia, Cracouiã remiſſa eſt. Remittebatur deinde in Lituaniam, aſſeruanda in cuſtodia: ni Poloni Proceres, & inprimis Ioannes Tarnouius Palatinus Cracouienſis, cuius magna tunc erat auctoritas, diſſuaſiſſet. Is enim, quum id à Rege clàm agi, ex apparatu curruum & mox ipſius confeſsione, cognouiſſet, percontatus eſt Regem, Quid pueris, ex ea natis, facturus eſſet? quumq; Rex, ſecum eos fore, & in ſpem Regni educatum iri, reſpõdiſſet: Apage, inquit Tarnouius: túne Reges nobis relinquere uis, quos ipſe, dum matrem eorum

In comitijs:

Sed priuatim prenſans ſingulos, uoti fit compos.

Regina à Vitoudo inſimulata adulterij,

Facta pediſequarum confeſsione,

Ipſa uerò non audita,

Ioannis Tarnouij prudentia &

rum probro afficis, pro tuis liberis non agnoſcis? Cæterùm Senatus frequens eò rem perduxit, ut Regina ſe, ſuo ipſius & ſeptem honeſtarum ac Nobilium fœminarum iureiurando, purgaret. Tūc autem non multo pòſt Regina filium peperit, cui Andreæ Cazimiro nomen fuit: atq; ita Reginæ infamia conquieuit.

Frequentis Senatus ſtudio, purgat ſe iureiurando,

Paritq; Andream Cazimirum.

DE VITOVDI AMBITIONE, ET SBIgnei Epiſcopi atq; Ioannis Tarnouij integritate. *Caput VI.*

SIgiſmundus Cæſar maleuolentia quadam ductus, ut Vuladislao Regi incommodaret, Vitoudum illi infenſum reddere conſtituit: quare ſocietatem cum Vitoudo inijt, ac diadema ipſi Regium pollicitus eſt, ut eum cum Vuladislao & Polonis committeret. Non recuſabat quidem id Vitoudus, homo ambitioſus & ingentis ſpiritus: ſed negabat ſibi, inuito Vuladislao, accipere licere. Itaq; ad Vuladislaum callidè & blandè affectata à Cæſare & uxore eius uia, perfectum eſt, ut is, cohoneſtandæ patriæ gratia, non abnueret, ſi Senatus Polonicus aſſentiretur. Ad Senatum uerò relatum, in comitijs, Luſci quum eſſet: princeps Albertus Iaſtrembecius Archiepiſcopus Gneſnenſis, longis uerborum ambagibus uſus, nihil tamen certi ſtatuebat. Poſt hunc Sbigneus Oleſnicius, Cracouienſis Epiſcopus, grauiſsimis uerbis, Vitoudi præſens conſilium reprehendit: pactorum conuentorum, quæ Rex quæq; ipſe cum Polonis ſanctiſsimo iureiurando interpoſito olim firmaſſent, & quibus Lituaniam Poloniæ adiunxiſſent, admonuit: turpem eſſe prudenti ſeni, & ſaturo gloriæ Principi, intempeſtiuam illam ambitionem: cogitaret, uenenatam eſſe illam offam & exitiale munus, quod ſibi à communi hoſte

A Sigiſmundo Cæſare Vitoudus

Diadema Regium promiſſum habens,

Regem in ſuā facilè ſententiam inducit:

Sed Senatus Polonicus,

Sbigneo Epiſcopo auctore præcipuo &

ſte Cæſare offerretur: non hoc illum agere, ut honorem ipſi habeat, ſed ut diſsidium inter eum & Vuladiſlaum faciat: &, quos coniunctos nullo incommodo poſsit afficere, diſiunctis ac diſsidentibus omne malorum genus inuehat. Hęc & multa alia elocutum Sbigneum excepit Ioannes Tarnouius, Palatinus Cracouienſis, graui oratione & ipſe rem illam & conatum Vitoudi exaggerauit: hos frequens Senatus magno conſenſu ſecutus eſt. Itaq; repulſam paſſus Vitoudus, iratus fremẽsq; è Senatu ſe proripuit. Nec mora, Proceres Luſco frequentes diſcedunt: quos Rex proxima nocte ſecutus eſt. Miſit autem poſtea Vitoudus Gaſtoudum Palatinum Vilnenſem, & Rombudum Marſalcum, Oratores ad Regem, & ad Primores Polonos, qui frequentes ad Regem Corcinum conuenerant: fuitq; hæc Oratorum extrema oratio, Vitoudum, ſiue uolentibus ſiue nolentibus Polonis, Regem fore. Decreta eſt itaq; Legatio ad Vitoudum, cuius Principes fuere, Sbigneus Epiſcopus, & Ioannes Tarnouius Palatinus Cracouiẽſis: hisq; datum in mandatis, ut ſi aliter animum Vitoudi à propoſito deflectere nequeant, Polonorum Regnum, concedente Rege, ad eum deferrent: ut, quando tam appetens eſſet Regni, ab amicis id potius, quàm ab inimicis, accipiat. Vuladiſlaus quidem, non tam altos ſpiritus nactus, & priſtinum ingenij uigorem magis ac magis indies hebeſcentem, uiresq; ſuas exhauſtas ſentiens, non grauatè Vitoudo, longè uegetiori, Regnum concedebat, cuius iam ipſe ſatur erat: & filios paruos habebat, Regno adminiſtrando inutiles: ad quos tamen id, Vitoudo nullos relinquente liberos, rediturum eſſe haud multo pòſt, intelligebat. Iam enim & Vitoudus octogeſimum annum exceſſerat. Reſpondit Vitoudus Legatis:

Ioanne Tarnouio,

Nullo modo aſſentiri uult.

Poſt alteram Vitoudi obſtinatam petitionem,

Legati ad eum miſsi

Cum Regno potius Polonia offerẽdo,

Vitoudo id reſpuente,

tis: Nolle ſe eſſe tam impudentem & impium, ut Vuladislaum Regno priuaret: cæterùm cœpto per omnium Gentium ac Principum ora uulgato deſiſtere, turpe ſibi & indecorum uideri: nihil ſe aduerſus Regem & Polonos moliri: ſed, ſi quod bellum ſibi ab eis inferatur, omni conatu propulſaturum. Liberius ſanè tum cum Vitoudo egit Sbigneus: itaque expoſtulauit cum eo Vitoudus, quòd ſolus deſiderio ſuo aduerſaretur, Tarnouio collega non adeò aduerſante, at Sbigneus, perſpectam habens fidem & integritatem Tarnouij, reſpondit incunctanter: Se quoque ipſi aſſenſurum eſſe, ſi Tarnouius aſſentiretur. Ita Vitoudum refellit uir excelſi animi, & raræ integritatis: nec tamen ille cœpto deſtitit.

Rem gerunt grauiſſimè & conſtantiſſimè.

DE SVCCESSORE REGNI ALTERO VVladislai filio, & Vitoudi, Cæſarisq́ conatibus ſtrenuè impeditis. Caput VII.

INtelligens autem Vuladislaus, quorſum Cæſaris & Vitoudi conatus ac molimina, & noua cum Crucigeris fœdera ſpectarent, anno ſequenti (qui fuit 1430.) comitijs Iedlnam (pagus hic eſt in tractu Radomenſi) indictis (ut Polonorum uoluntates beneficijs ſuis ſibi liberisq́ ſuis obſtringeret, Regniq́ ſucceſsionem alteri de filijs ſtabiliret) ueteres priorum Regum ac Principum donationes & immunitates confirmauit, permultaq́ Equeſtri ordini, nonnulla Eccleſiaſtico, pauca oppidanæ ruſticanæq́ plebi, de penſionibus & oneribus remiſit (quod Priuilegium eius Iedlnæ datum, abundè teſtatur.) receptum Regi uiciſsim, de alterutro filio, uter aptior adminiſtrando Regno fore uideretur, Rege creando: &, quum adoleuerit, & prærogatiuas atq́ beneficia

Rex, ſcopum Cæſaris & Vitoudi conſiliorum uidens,

An. 1430.

In comitijs Iedlnenſibus

Libertates multas dat Polonis, &

Filio ſuo ſucceſsionem impetrat.

neficia ſuperiorum Regum, cunctis Ordinibus publicè data, confirmauerit, coronando. Rex ubi nulla ratione Vitoudum de ſententia deduci poſſe animaduertit, ſimulq́ maturari coronationem ad XVI Calendas Septembris didicit (neſcit enim ambitio modum, ſi ſemel ei habenas laxaueris:) negotiũ dat Ioanni Czarncouio, Succamerario Poſnanienſi, nobili & impigro homini, ut ad confinia Poloniæ & Saxoniæ obſeruaret, atq; internuncios Cæſaris & Vitoudi, per Pruſsiam ultrò citróque commeantes, interciperet. Nec malè ſucceſsit Czarncouio negotium. Etenim Baptiſtam Cigallam Iureconſultum Genuenſem, & Sigiſmundum Rothum Sileſium, à Cæſare ad Vitoudum proficiſcentes cepit, ſcripturasq́ ad Regem, ab eis ablatas, attulit. Miſsi autem ij erant, ut Vitoudo dubitationem omnem eximerent (qui dubitabat, an Rex Romanorum, qui Imperatorium diadema nondum adeptus eſt, poteſtatem habeat noui Regni inſtituendi:) ſimulq́ ut diplomata Cæſarea, quibus in Lituania Regnum conſtituebatur, & Vitoudus Rex creabatur, ipſi afferrent: ac diadema ad tempus allatum iri ab alijs Legatis, promitterẽt. Quum uerò Czarncouius, ſplendidè pro meritis à Rege remuneratus, propter aduerſam ualetudinem ei cuſtodiæ diutius uacare non poſſet: Nobilitas omnis Maioris Poloniæ, Sendiuoio Oſtrorogo Palatino & Præfecto, Dobrogoſto Samotulio Caſtellano Poſnanienſi, & Iarando Bruzeuio Palatino Vuladislauienſi ducibus, nemine iubente, quaſi ſublato ſigno armata, uias & ſyluas omnes inſedit, dimiſsis quoquò uerſus exploratoribus: ut, quocunq; opus eſſet, etiam ad extremum Oceanum Germanicum, cuncta accurreret, uel cum longè maioribus copijs pro patriæ tranquillitate & honore decertare parata.

Vitoudo in ſententia perſiſtente, Iamq; die coronationi eius dicta, Ioannes Czarncouius.

Internuncios Cæſaris & Vitoudi intercipit:

Eoq; fortè ægro,

Tota Maioris Poloniæ Nobilitas

Vltrò uias omnes inſedit,

parata. Iam Francofordiã, quæ ſupra Odram eſt, Legati Cæſarei prætergreſsi erant, quum, obſideri uias omnes à Polonis, acceperunt: & quum duos menſes fruſtra exſpectaſſent, ad Cæſarem reũerſi ſunt. nõ omiſêre tamen Poloni longiorem cuſtodiam. *Et Legatos à Cæſare euntes arcet.*

DE VVLADISLAO IN LITVANIAM arte Vitoudi euocato, Sbignei integritate inuicta, & Vitoudi morte. Cap. VIII.

QVum ergo Vitoudus, inuitis Vuladislao & Polonis, uoti ſe compotem fieri poſſe deſperaret, arte ſibi tentandum eſſe duxit, quod aperta ui peragere non poterat. Sciebat, Vuladislaum nõ malum hominẽ haud difficulter exorari à ſe poſſe, ſi eum in Lituaniam, cuius uiſendæ deſiderio teneri eum nouerat, extraxiſſet: itaq; miſſo ad Vuladislaum Legato, præterita excuſat, iam ſe omnem de Regno cogitationem depoſuiſſe oſtentat, in Lituaniam Regem ad uenationem inuitat. Cupiebat quidem Rex ire in Lituaniam: ſed ſuſpecta erat Proceribus Vitoudi inuitatio: quare mittuntur cum Rege, cùm alÿ Proceres quidam, tum Sbigneus Epiſcopus, cuius neq; prudentia facilè circumſcribi, neq; integritas corrumpi poſsit. Non ignorabat hęc Vitoudus: ideoq; quũ Regẽ & cæteros omnes, qui cum eo ueniebant, ab extremis finibus Lituaniæ comiter & liberaliter acciperet, unum Sbigneum negligebat. ubi uerò Vilnam peruentum eſt, inſtabat Regi Vitoudus orãdo, ne ſibi Regium diadema inuideret. Negabat ille id ſibi licere cõcedere, Polonis reclamantibus: Sbigneum prehenſandum eſſe, & quoquo modo expugnandum. Quare allegat Vitoudus ad Sbigneum, qui eum orent ſuo nomine, & ingen- *Vitoudus, Arte uſus, Euocatoq; in Lituaniam Rege, Cui cum alÿs adiunctus eſt Sbigneus, Regnum pergit petere: Et Sbignei*

tibus promiſsis oneret, ne ſolus honori ſuo aduerſetur: quòd ſi pertinacior fieret, & manibus & pedibus adnixurum Vitoudum, ut de Epiſcopatu deijciatur. Immotus ad hæc Sbigneus, renũciari Vitoudo iuſsit: Digniſsimum ipſum ſibi uideri Regio diademate, & ſummis quibuſqꝫ honoribus: uerùm ſaluis fœderibus & iuriſiurandi religione, aſſequi id eum non poſſe. ne erret: non honoris eius gratia id ei ſuadere Cæſarem & Crucigeros, deuotos & ſempiternos nõ magis Polonorũ quàm Lituanorum hoſtes: ſed, ut duos coniunctiſsimos populos diſiunctos commiſſoſqꝫ inter ſe, inteſtinis atqꝫ ciuilibus propemodum bellis debilitent atqꝫ deleant. Poneret ergo Vitoudus ſeniculus, capulo iam proximus, nullos habens liberos, modum inconſideratæ & intempeſtiuæ ambitioni. ſe quidem neqꝫ precibus emolliri, neqꝫ largitione corrumpi, neqꝫ minus deterreri poſſe, quò minus in hoc cupiditati eius aduerſetur: pluris apud ſe eſſe fidem, uirtutem, & amorem Patriæ, quàm fauorem, gratiam, & omnes theſauros Vitoudi: paratum ſe eſſe, non honoris modò, uerùm etiam uitæ diſcrimen adire pro Patria, quæ tantam illam rem ſuæ fidei crediſſet: neqꝫ falſurum eſſe unquam eius exſpectationem. Atque ita quidem Sbigneus, & multò plura in eam ſententiã, non ſine magna ipſius Vitoudi admiratione. Inualeſcebat interim Vitoudi morbus, quem paulo antè (ſiue ex angore animi, ſiue alia ex cauſa) cõtraxerat, ita ut ipſe, deſperatione uitæ ſuæ, cogitationem omnem de Regno abijceret. Rex ubi animaduertit, uiuere eum diutius nõ poſſe, Sbigneum & cæteros Polonos in Poloniã amandauit: quòd intelligebat, ijs præſentibus Suitrigellonem fratrem ſe Lituanis Ducem (quemadmodum deſtinabat) præficere non poſſe. Diſcedens autem Sbigneus, quum

Reſponſum prudentiſsimum, eiuſq́; *Conſtantiſsimam* *Integritatẽ* *Admiratur.* *Vitoudo lethaliter ægrotante,* *Sbigneum cũ Proceribus Rex in Poloniam remittit:* *Et Sbigneo*

quum rogaretur ab Iuliana Vitoudi uxore, ut ſupelle-ctilem ſuam gazamq; inde aſportaret, & (ſi quid humanitùs acciderit) ad Cultum Diuinum conuerteret, aſſenſus non eſt. Vitoudus uerò, quum ſe uiribus deſtitui ſentiret, ritu Chriſtiano Sacris procuratus, & uerè Chriſtianum ſe mori teſtatus, ueniam ſuperiorum admiſſorum à Vuladiſlao petiuit: nec multo pòſt apud Trocos ſpiritum exhalauit, quum aliquantò octogeſimum annum exceſsiſſet: Princeps impiger, & uegeto ingenio, abſtemius in omni uita, nihil præter aquam bibere ſolitus, in uictu temperans, temporis ita perparcus, ut ſupra menſam iudicaret, & reſponſa legatis daret.

uxoris Vitoudi gaz. negligente.

Vitoudus ritu Chriſtiano moritur.

Sanè ſingularis Princeps.

DE ARROGANTI SVITRIGELLONIS IN Lituania Principatu, Podolia callidè illi intercepta, & Rege ex Lituania magnanimiter liberato. Cap. IX.

POſt mortem Vitoudi, Lituani & Ruſſorum Proceres ſuſpenſi animis hærebant, quidnam ſecum fieret. Supererat Coributus, Vitoudi frater: ſed aberat, Boemorum furori Ducem ſe præbens. Rex uerò ad Suitrigellonem fratrem ſummam rei deferre uolebat. quod dum præſenſerunt Lituani, certatim ad eum omnes concurrere, ſtudiaq; ei ſua probare uelle offerebant. Venit deinde Vilnam ad exequias Vitoudi Suitrigello, ingenti hominum turba ſtipatus: elatusq; fauore hominum, Vilnenſem, Trocenſem, & alias quaſdam primarias arces, occupauit: & pro Duce ſe gerere, abſq; auctoritate Regis, cœpit: Regem cõtumelioſius tractare: Polonos, qui cum Rege erant, aſperius appellare: internuncios, qui à Rege in Poloniam, qui ue ex Polonia ad Regem mittebantur, excutere, epiſtolasq; refringere. Rex uerò

Coributo præterito.

Suitrigello fit Dux Lituaniæ,

Superbus & elatus,

Regem et Polonos contemnẽs aſperiusq; tractans.

plus eius amentia atque temeritate, quàm ſuo periculo, commouebatur: &, quantum poterat, furorem eius lenitate & comitate ſua mitigabat. Placatus is iam eſſe uidebatur, quum res noua oblata denuò furorem eius ac-

Podolia uerò ſibi prærepta

cendit. Podolij namq; Primores, nimirũ Paulus Epiſcopus Camenecenſis, uir humili quidẽ loco natus, uerùm generoſi ſpiritus, cum alijs quibuſdam, cognita celeriter Vitoudi morte, Doigertum Palatinum Vilnenſem, qui Podoliam Vitoudi nomine adminiſtrabat, rerum omnium adhuc ignarum, euocatum ad colloquium ceperant. arcemq; Cameneciam, Smotriciam, Scalam, & Ceruonigrodum occùparant, & omnem Podoliam facilè in poteſtatem ſuam redegerant, ut Regi eam & Polonis reſtituerent, ne deinceps in ditione Lituanorum ea eſſet. id ubi factum reſciuit Suitrigello, homo uiolentus

Furens ac fremens,

& impotens, fremere, & maledictis Polonos Regemq; inceſſere, & palàm uincula aut necem præſentibus intentare cœpit. Non deerat Polonis, quãuis paucis, animus, non ſolùm ad defendendum ſeſe atq; Regem, uerùm etiam ad inuadendum & trucidandum Suitrigellonem:

Donec Rex, Polonis ſuis magnanimis inconſultis,

ſed Rex, inconſultis omnibus, aſſenſus eſt de Podolia recuperanda Suitrigelloni, recipienti unà cum Proceribus Lituanis, Regi ſe eam bona fide redditurũ eſſe, ſi de ea inter Polonos & Lituanos non conuenerit: eaq́ue

Podoliam ei dari mandaret:

de re Zaclicam Tarlonem in Podoliam cum literis & mandatis miſit, qui eam Michaeli Babæ Ruſſo, Suitrigellonis nomine recipiendam & obtinendam traderet. Aegerrimè id ferebat iuuentus Polona, in comitatu Re-

Id tamẽ Tencinius cum Dreuicio impediunt,

gis exiſtens, & in primis duo iuuenes nobiles, Andreas Tencinius, & Nicolaus Dreuicius Cuſtos Sendomirienſis, cui Rex annulum ſuum ſignatorium, Cancellario & Procancellario abſentibus, credebat. itaq; hi duo, du-

cti amore

ctí amore Patriç,ſcripsêre Míchaelí Bucacío,quí Came
neciam obtinebat: Regem,extrema neceſsitate adactũ,
Podolia Suitrígelloní cedere:quare non modò non pa-
rêret mandatis Regijs, uerùm Zaclícam pariter & Ba-
bam comprehenderet. Eas literas,quoniam palàm ferrí
nequibant, Suitrigellone omnes excutiente, conuolu-
tas ceraq; contectas(ut ſpeciem cereí præſeferrent)Za-
clicæ puero,omnium ínſcio,ita dederunt,ut is,quũ pri-
mùm Cameneciam ueníſſet,cereum illum Bucacio Præ
fecto redderet,atque hæc uerba adderet:ut, ſi errare ille
nollet, ex eo cereo unà cum Magiſtratu urbano lumen
quæreret.Bucacius itaq; non de nihilo illa omnia eſſe ſu
ſpicatus,refracta cera literas ínuenit: Zaclicamq; & Ba-
bam in cuſtodia habuit. Dum hæc ita fiunt in Lituanís,
cognouêre tandem Poloni, referente Ioanne Oleſnício
Marſalco(quí mille cíclos argentí, & alía quædam mu-
nera,poſt reconcíliatíonem à Suitrígellone Regí dona-
te, in theſaurum Polonicum ínferre iuſſus erat) quo in
ſtatu Regis ſui res eſſent: quare de illo liberãdo, ſecluſa
omní mora,agendum ſibi eſſe exiſtimarunt. Graſſaba-
tur quidem tunc dira peſtis ín omnem ferè Poloniam:
ſed nihilo tamen ſegníus, comitijs ad ſextam diem De-
cembris Vartam índictís, frequentes conuenerunt. Re
autem diligētíus in Conſilio agitata, expeditio in Litua
niam decreta fuit:edictumq;,ut ad mediũ Ianuarij,apud
Kianos pagum ſupra Veprum amnem, armati omnes
præſtò eſſent. tentari tamen prius animum Suitrigello-
nis per Legationem placuit: ad quam obeundam deſi-
gnati,Sbigneus Cracouienſis,& Ioãnes Vuladislauien-
ſis,Epiſcopi:Sendiuoius Poſnanienſis,& Ioãnes Líchi-
nius Breſtenſis, Palatini. Suitrigello ut audiuit, quæ in
Vartenſibus comitijs acta ac decreta eſſent, liberum ac

Literis prudenter cereo inuolutis.

Poloni cauſa tota ex Oleſnicio cognita,

De Rege liberando peſtis tempore,

In comitijs Vartenſibus conſultant:et Expeditione decreta,

Antequam Legati in Lituaniam uenerunt,

Rex liber dimiſſus.

reconciliatum ſibi Regem dimiſit: quare & Legati domos reuertêre. Eiuſdem autẽ Vartenſis Conuentus decreto, cura Regiorũ liberorũ educandorũ ac inſtituendorum Magiſtro Vincentio Cotho Dembenio Cuſtodi Gneſnenſi, & Petro Ritercio Equiti, mandata eſt.

Regiorum liberorum curatores.

DE PODOLIA À SVITRIGELLONE *uexata, Coributo cum Boemis hæreticis, & Monaſterio Ceſtochouienſi direpto.*

Caput X.

POſt inſequentis anni principium, Rex è Lituania reuerſus Sendomiriæ comitia habuit: ibi affertur, Suitrigellonem caſtella quædam in Podolia intercepiſſe, Smotricium circumſeſſum, Trebouulienſem & Leopolienſem oram excurſionibus & populationibus diuexari. quare bellum aduerſus Suitrigellonem efflagitabant Poloni: ſed peruicit Rex, ut Legatio prius ad eum de repetendis rebus mitteretur. Miſſi itaque Stanislaus Poſnanienſis, & Ioannes Chelmenſis, Epiſcopi: Sendiuoius Poſnanienſis, & Ioannes Lichinius Breſtenſis, Palatini, cum his mandatis: ut Suitrigello caſtella, quæ in Podolia recepiſſet, redderet: Luſco & Volinia decederet: ad Regem ad certam diem ueniret: ab eoq; Principatum Lituaniæ certis legibus acciperet, quem contra fœdera perperam inuaſiſſet. Ferocius his reſponſum eſt à Suitrigellone. Nihil enim eorũ quę poſtulabãtur, faciebat: & aſſeuerabat, ſe quidquid egiſſet, recte egiſſe & agere: quin etiam reliquã Podoliam à Rege repetebat. Interea dum hæc fiunt, uenit ad Regẽ Coributus frater Vitoudi, cum ceteris Boemorũ hęreticorũ ducibus, qui poſt mortẽ Ziſcæ cæci Orphanos ſeſe dixere: qui, quum Luſaciam diuexaſſent, Sileſiam quoq; longe lateq; hoſtiliter uaſtabant: in tẽpla atq; monaſteria, in ſacerdotes

Suitrigellone inuadete Podoliam.

Legati ad eum miſſi.

Nihil effecerunt.

Cum Coributo, & ceteris hæreticorum poſt Ziſcã ducibus.

atq;

atq; monachos, Barbarico furore debacchabãtur. Ziſcę autem Ducis ſui immanitatẽ ſequebantur: qui, quaſi uiuens parũ inſaniſſet, moriens cutem ſibi detrahi, eamq; tympano induci iuſsit: fore pollicẽs, ut ad eius tympani ſonum animis conciderent ipſorum aduerſarij. Cum his itaq; ſe coniunxerat Coributus. Actum cũ his de Religione: adhibiti Doctores Cracouiẽſis Academię, qui errores ipſorũ diſputando refellerẽt. Rex ipſe ſimpliciore oratione uſus, quanta rerũ perturbatio ſecuta apud eos ex mutata & perturbata Religione, cõmemorauit: utq; florentiſsimũ quondam Boemorũ Regnum ad interitũ properaret, ſublatis Magiſtratibus ſacris atq; profanis, direptis ac dirutis tẽplis, abrogatis ſanctiſsimis cerimonijs, ſacroſancta Religione cõtaminata, ac tã uarijs portentoſisq; & abominãdis opinionibus diſcerpta. hæc & alia grauiſsime prę fatus: ſurdis tamẽ auribus Boemi hęc accepêre. Neq; enim facile eſt, cum impetu ſemel in pręceps ruentes in uiam reuocare. Quoad autẽ ij ſubſtitêre Cracouię, ceſſatũ eſt à Sacris, interdicto Sbignei Epiſcopi: itaq;, propter ſolẽnes Paſchę dies, Cazimiriã Boemi cum Coributo à Rege eiecti ſunt, frementes in Epiſcopum. Hoc eodem tempore Ceſtochouienſe monaſterium (quod, propter peculiarem Virginis Matris cultum, & frequentiſsimas non modò Polonorũ, ſed etiam uicinorum peregrinationes, magnis diuitijs refertum eſſe credebatur) Poloni quidam, qui iam à Boemis latrocinari didicerant, diripuêre: atque, ut patrati ſceleris ſuſpicionem à ſe in hæreticos Boemos auerterent, imagini Virginis Matris uulnus inflixêre: ſed minorem opinione prædam reperêre, meritasq; ſacrilegij pœnas intra illum ipſum annum expendêre.

De Religione actum

Fruſtra.

Iiq; interdicto ſubiecti, In Sbigneum fremunt.

Monaſteriũ Ceſtochouienſe Direptum.

DE BELLO CVM SVITRIGELLONE GESTO, Regiſq́; donationibus à Sbigneo Epiſcopo reprehenſis. Cap. XI.

Suitrigello, Legatum inſuper Regiū uiolans, *Victus* *Fugit:&* *Rathno capto, atq; ora Chelmenſi diuexata,* *Ciolcus cum paucis multos uincit.* *Valachis Podoliā & Ruſſiam infeſtantibus*

DImiſsis Boemis cum Coributo, bellum Rex cum Suitrigellone geſsit, necquidquam Rege eum ad meliorem mentem reuocante: quum is etiam Legatum Regium, Ioannem Brezium, contra Ius Gentium uiolauit. Certatum eſt leuibus aliquot prælijs cum hoſte: in quibus omnibus noſtri, uel nullo, uel paruo incōmodo accepto, ſuperiores erant. Suitrigello itaque, ubi ſe imparem Regis exercitui uidiſſet, fugā inijt. Ducem ſuum ſecutæ copiæ, diuerſè & ipſę dilapſę ſunt: ſed multi mortales ex his in fuga à Polonis cæſi captiq́;. Rathnum interim arx Regia, prodentibus eam Ruſsis defenſoribus, à Suitrigellone capta & exuſta eſt, Chelmenſisq́; ora diuexata: ſed eos Ciolcus, Præfecti Chelmenſis Vicarius ſiue Burgrabius (ut uocant) cum centum triginta non amplius hominibus, facto in ſecuros animoſe impetu, ultus eſt, ita ut trecentos ex ijs interficeret, quadraginta uiuos caperet. Per hæc tempora quoq;, in gratiam Suitrigellonis, Valachi clientes Polonorum Podoliam & Ruſsiam finitimam infeſtarunt: quos, ingenti præda è Snatinēſi, Halicienſi, & Camenecenſi agro capta reuertentes, Ruſsi Regij, Buczacijs fratrib. ducibus, è caſtris Regijs curriculo profecti & conſecuti, magna ſtrage fuderunt, prædamq́; excuſſerunt. Leopolim deinde Rex profectus eſt: quo quum ingens Cuiauienſium ac Dobrinenſium Equitum multitudo conflueret, opem & ſubſidium Regis, afflictis & perditis Crucifericο bello rebus ſuis atq; ſuorum implorans, magna in cunctos ac profuſa liberalitate uſus eſt: quumq́; immenſis donationibus ſeſe & ærariū ſuum exhauſiſſet, Eccleſiaſtica illis bona

Præda excutitur. *Leopoli Rex,* *Poſt profuſam liberalitatem, ad Eccleſiaſtica bona ſe conuertit:&*

bona dilargiri cœpit, ut per hyemem duntaxat eorum uſufructu ſuſtentarentur. Pernicioſi exempli ea res uiſa Antiſtitibus. Et Archiepiſcopus quidē ſubmiſsius fruſtra orabat Regē: Sbigneus uerò, maioris animi & conſtantiæ uir, grauius in eum inuectus eſt, cùm præterita eius peccata cōmemorans, tum iniuſtas illas alienorum bonorum donationes reprehendens, & ni cœpto deſiſteret, grauiore ſe in eum cenſura & animaduerſione uſurum eſſe minitans: excuſantiq́ Regi neceſsitatem, & piam calamitoſorum hominum commiſerationem, adiecit: Nihil ea commiſeratione & miſericordia opus futurum fuiſſe, niſi ipſe calamitatem illam tam multis inuexiſſet. Non enim eſſe ipſum culpæ expertē, propterea quòd iuſtum aduerſus ſceleratum fratrem bellum, quod paruo negotio debellari potuerat, peruerſa quadam ſua indulgentia duxiſſet. Ita tunc Sbigneus (quanquam nihil cuiquam Rex in eius diœceſi donarat) nō tam ſuam, quàm publicam Eccleſiaſtici ordinis cauſam agens.

A Sbigneo reprehēditur

Grauiſsimè.

Cauſam Eccleſiæ agens.

DE VVLADISLAO FILIO REGE DESIgnato, & Sbigneo Regi ſe propter Boemos hæreticos opponente. Caput XII.

Porrò Rex, de ſtatu Reip. ac de impendentibus undiq́ periculis anxius, ad XXIII diem Aprilis Siradiæ Comitia habuit: ibi Vuladislaus, maior natu Regis filius, Regni ſucceſſor à patre deſignatus, totiusq́ Conuentus ſuffragijs approbatus eſt. Reuertentem in minorem Poloniam Legati Boemorum hæreticorum conuenerunt, auxilia contra Crucigeros pollicentes, & Coributo Regem reconciliantes. Grata fuit ea Legatio Regi & Proceribus, bellum in Crucigeros moliētibus: quare comiter & lautè Legati habiti ſunt: & aſſentienti-

In comitijs Siradienſib.

Vuladislaus ſucceſſor Regni deſignatus.

Boemorum hæreticorum Legati, à Rege & Proceribus lautè habiti, &

Ad ſacra admiſſos. bus Archiepiſcopo & Epiſcopis,qui tunc aderãt,ad Sacrorum communionem admiſsi. Perfuncti Legatione, quum reuerterentur, & Cracouiam contra præceptum *Sbigneus à ſacris arcet,&* Regis diuertiſſent,ceſſatum eſt à Sacris, mandato Epiſcopi,licet abſentis. Contumelioſum id uiſum Boemis, *Indignanti cum pleriſq; Rege* Regi uerò & cæteris Epiſcopis permoleſtũ fuit, ꝙ Sbigneus unus omniũ acta & decreta irrita faceret. Accendebant etiã magis iram Regis, Ioannes Mezicus,Dambrouius Palatinus Ruſsiæ, & Petrus Corsbocus: qui Boemos,honoris cauſa,iuſſu Regis deduxerant. itaque excanduit is in Epiſcopum, & uenienti ad ſe Viſliciam dextram, beneuolentiæ ſymbolum,non porrexit: quin aſperioribus etiam eum uerbis increpuit. & ne Epiſcopatu amoueatur comminatus eſt. At ille imperterritus *Liberè & grauiter ſuo more reſpondit,atq;* reſpondit: Fauorem ſe, non offenſam Regis meritum, arbitrari, quòd ſolus & ſalutis & exiſtimationis eius curam haberet,prouideretꝙ omni ratione,ne Rex meritò
„ pro fautore hæreticorum traducatur: & quum de Reli-
„ gione agitur,neꝙ Regis, neꝙ cuiuſquam omnino uul-
„ tum atꝙ minas ſe formidare, quin id faciat, quod rectũ
„ eſſe intelligat: auctoritate Archiepiſcopi ac cæterorum Epiſcoporum nihil ſe hac in parte moueri, habẽtem adſtipulatores Diuini humaniꝙ Iuris profeſſores. Epiſcopatus amiſsione ſe non terreri, paratum pro Religione exiliũ etiam atꝙ mortem ſubire. Quum autem Rex ſubijceret,ſe quoque Diuini & humani Iuris peritos diuerſæ ſentẽtiæ auctores habere: acciti Primores Academiæ *Refutat,* Cracouiẽſis, & cum his commiſsi Ioannes Saffranecius Vuladislauienſis, Ioannes Theologus Chelmenſis Epiſcopi,& Vuladislaus Oporouius Pontificij Iuris peritus Procancellarius Regis(qui poſtea Vuladislauienſis Epiſcopus fuit) haud difficulter refutati ſunt: nec tamen

ira

ira Regis in Sbigneum reſedit:admonitusq́ is à Ioanne Tarnouio, Palatino Cracouienſi, ut ſibi diligenter caueret:ſubornatos enim eſſe à Rege, qui eum de medio tollerent. Et egit quidem gratias Palatino Sbigneus: ſed tamē nihil ea nocte, in quam ſibi periculum comparatum eſſe acceperat, de conſuetudine ſua remiſit. in eodem cubiculo, eodem lecto cubuit: nullam ſibi cuſtodiam adhibuit: nocteq́ intempeſta, cum uno ſacerdote & puero lumen præferente, ad matutinas precationes templum adijt: neq; aduerſi quidquam ei accidit: nec multo pôſt ſacerdotem hæreticum, qui ad Regem uenerat, idem Sbigneus eiecit, uir excelſi animi, & ſempiterna poſteritatis memoria digniſsimus. *Contra mortem intrepidus, & Sacerdotem hæreticum à Rege eijciens.*

DE CYPRIORVM REGIS LEGATIONE ad Vuladislaum, & Sigiſmundo Lituaniæ Principe. Caput XIII.

VEnit autem eodem ad Regem illuſtris Legatio Iani, Cypriorum & Hieroſolymorum & Armeniorum Regis: eius Legationis princeps Balduinus de Noris Marſalcus Cypri, donis Regi & Reginæ oblatis, connubium Heduigis Regiæ filiæ Regis ſui filio, ac ducenta millia aureorum nummûm ab ipſo Rege mutua petebat, baſſemq́, hoc eſt, duas tertias partes Cypriorū Regni, hypothecæ nomine offerebat: ſed nihil impetratū, quòd & Heduigis iam obierat, & pecuniam Rex ſe habere, aſsiduis bellis exhauſtus, negauit. Poſtea Sigiſmūdus Vitoudi frater, Starodubēſium Dux, Rege conſentiente, Suitrigellone eiecto, Lituaniam omnem in poteſtatem ſuam redegit: & ad Regem Oratores miſit, iuberet ſe Principem eſſe Lituaniæ. Miſsi ergo in Lituaniam ſeptem de Primoribus Polonorum, conditiones Sigiſmundo *Legatus Cypriorum Regis, Quod petiuerat, Non impetrauit. Sigiſmundus Vitoudi frater, Suſceptis conditionibus.*

mundo tulerunt: ut iureiurando interpoſito reciperet, ſe in fide & clientela Regis & Polonorum ſemper futurum: eoſdem amicos hoſteſq; habiturum: Oleſcũ, Grodlum, Rathnum, Lopatinum, & omnem Podoliam, in ditione Polonorum eſſe paſſurum: neminem, niſi Regem & liberos eius, in Principatu ſucceſſorem relicturum: Voliniam, quoad uiueret ſibi conceſſam & adiunctam, quemadmodum & Vitoudo conceſſa fuerat, ſe mortuo in ius ac ditionem Polonorum reuerſuram eſſe. Hæc igitur Sigiſmundi & ipſius filij Michaelis, Senatusq; Lituanici & uniuerſæ Nobilitatis conſenſu approbata, atque monumentis literarum conſignata ſunt: ijsq; rite peractis, Sbigneus Epiſcopus, princeps Legationis Regiæ, gladium, Principatus inſigne, Sigiſmundo Regis nomine publice tradidit. qui quidem Principatu potitus, apud Oſmianos Suitrigellonis exercitum, e Ruſsis, Tartaris & Liuonieſibus collectum, fudit: de quo ad decem millia cæſa, quatuor capta ſunt: Sigiſmundus autem mo nimẽtum uictoriæ, templum & collegium ſacerdotum apud Oſmianos inſtituit. Præceſſerat autem hanc inſignis etiam alia de Ruſsis uictoria. Nam Theodoretus ſiue Fetco Oſtrorogius, Dux Ruſſorum, partium Suitrigellonis, uir ſtrenuus & bellicoſus, longe maiorẽ noſtris habens exercitum, nuſquam aperto Marte cum noſtris in Podoliæ munitionibus occupatis rem gerebat: ſed rei bene gerendæ occaſionem nactus, quum iam noſtri ex Podolia reuerterentur, & Moraquam limoſum & late reſtagnantem amnem anguſto tramite tranſirẽt, ſubito magno cum impetu, clamore, ac diſſono tubarũ tympanorumq; ſtrepitu, nec opinantes noſtros adoritur: quum tamen deploratę pene rei noſtrorũ Diuinum adfuiſſet auxilium, cæſi ſunt hoſtes, & ad mediam fere noctem

Princeps fit Lituania: & — *Suitrigellone uicto,* — *Eccleſiam col legiatam conſtruit.* — *Et Fetco Dux Ruſſorum,* — *Arte noſtros circumuenire uolens,* — *Diuino uincitur auxilio:*

noctem(quæ tunc ſubluſtris erat) fugati. Magna in hoſte ſtrages edita,& duodecim ſigna capta ſunt. Abeſt autem locus ille prælij à Leopoli, non minus quadraginta milliaribus bene longis: & tamen, quo die hæc geſta ſunt(hoc eſt, ultimo Nouembris) quum Rex in templo (ubi tunc totos dies tranſigebat) Diuinam opem ſedulus imploraret(non ignarus, cum quàm grauibus & inſidioſis hoſtibus exercitui ſuo res eſſet) rumor de uictotia ſparſus totam urbem impleuit: nec auctor eius rumoris inueniri potuit, ita ut uana exultaſſe lætitia homines uiderentur. Sed quum poſtero die res omnis cognita eſſet, gratijs Deo actis Rex lætus Cracouiam uenit: & ouans pedibus urbem ingreſſus, apud complura templa feſtas ſupplicationes obiuit, priuſquam arcem aſcenderet.

Victoriaq; publicata mirabiliter.

Rex poſt orationem

Agit Deo gratias.

DE CRVCIGERORVM DITIONE CVM auxilio Boemorum uaſtata, honoreq́ matronis & puellis habito. Caput XIIII.

COmitia demum ad diem S. Ioannis Baptiſtæ indicta: & Boemorum auxilijs utendum eſſe(quamuis refragantibus Epiſcopis) contra Crucigeros, decretum ſancitumq́ eſt, & ut Rex in Polonia ſubſiſteret: exercitui uerò uniuerſo & ſummæ rerum præfectus eſt Nicolaus Michalouius, gente Roſeus, Caſtellanus & Præfectus Cracouienſis. Huic itaq; Rex dedit in mandatis, ut hoſtiles regiones longè lateq; uaſtaret, munitionum uerò oppugnationibus abſtineret: ſed non diu mandatorum Regiorum memor Michalouius, facilè ſibi perſuaderi ab Oſtrorogo paſſus eſt, ut Choiniciam obſideret. Erat oppidum bene munitum, commeatu, præſidio, & omni apparatu belli inſtructiſsimum: tẽtatis tamen cu-

Boemorum auxilijs cõtra Crucigeros admiſſis.

Michalouio exercitus Præfecto

Rex mãdat, ab obſidionibus abſtinere.

Fruſtraq; in obſidens Choiniciam,

niculis atq; ui, quum eis nō procederet, ſerò Regiorum mandatorum recordatus, quum totos duos menſes in obſidione Choiniciæ caſſo labore conſumpſiſſet, ea ſoluta, caſtra mouerunt, & in interiora Pomeraniæ populabundi progreſsi ſunt. Matronis & puellis iuſtus honor habitus eſt, adhibitaq; publicè cuſtodia, ne quid contumelioſè in eas fieret, aut ne qua priuatim à quopiam occuleretur: omnes autem ad Viſtulam deductæ, traiectæq; nauibus, liberæ dimiſſæ ſunt. Perhonorificum id fuit noſtris apud ipſos etiam hoſtes: omnes eis omnia bona precari: ſuis uerò, qui longè fuiſſent in populanda Polonia diſsimiles, mala imprecari. Peruaſtata autem ſatis, etiam ad mare, Pomerania, mirum eſt, tum demum Crucigeros de pace & inducijs quàm diligentiſsimè egiſſe, quum ſoli quatuordecim pagi inter lacus & paludes, intacti à noſtris relinquerentur. Peractis igitur inducijs, exercitus omnis accepta à Michalouio miſsione, ſuam quiſque domum dilapſus eſt: ſed Boemorum Primores Pyſdros ad Regem (ut erat ab eo præceptū) profecti, honorificè ab eo accepti & remunerati ſunt. Neq; uerò labis quidquam noſtri tunc ex eorum conſuetudine contraxère, quin odiſſe magis eorum fœditatem & impietatem cognitam cœpêre.

Et ad populandum omnia reuerſus, Matronis & puellis iuſtum honorem habet:

Datiiq; inducijs,

Exercitum dimittit,

Boemis à Rege remuneratis,

Sine labe noſtrorum.

DE MORTE REGIS AB ASTROLOGO per Boemum ſacerdotem prædicta, & Stephano atq; Helia Palatini Valachiæ filijs.

Caput XV.

Peſtem Rex declinat,

Qua Epiſcopus Vuladisl. abſumptus eſt.

BOemis dimiſsis, Rex in Sendomirienſem tractum ſe recepit, declinans peſtem, quæ Maiorem Poloniam inuaſerat. qua quidem Ioannes Safranecius Epiſcopus Vuladislauienſis abſumptus, Vuladislaum Oporouium Procancellarium Regni ſucceſſorem accepit.

pit. Tum autem Priſouiæ uenit ad Regem quiſpiam Boemus ſacerdos hæreticus, à Chriſtiano Aſtrologo nuncians, ut mortem, ſibi propè imminentem, caueret. Id quum ille ſemotis arbitris ageret, Sbigneus Epiſcopus Cracouienſis (ueritus, ne quid de Religione hæreticus ille Regi ſuaderet) grauiter obiurgauit Regem, quòd neminem Conſiliarium ad audientiam Boemi adhibuiſſet. Et ſatisfecit quidem Rex Sbigneo: ſed tamen coactus eſt eum Rex primo quoque tempore, inſtante Sbigneo, dimittere. Non multo autem pòſt, Cometes non obſcurus, plus quàm unum menſem pernox, Regiæ mortis (ut tum creditum uulgò eſt, poſtea euentus comprobauit) prænuncius apparuit. Nepolomiciæ iam Rex erat, quò Comitia, ad diem D. Martini Epiſcopi memoriæ dicatum, indixerat: eò uenit Helias, Alexandri Palatini Valachiæ defuncti filius, à minore fratre Stephano Dominatu eiectus. Regis opem implorans, & in fide clientelaq́ Regis ac Polonorum ſe fore ſemper ſolenni iureiurando recipiens: conſecuta eſt eum & Stephani fratris Legatio, Lenciciam uſque Regem ſequens, & poſtulans, ut ipſi magis, quàm fratri omnibus inuiſo, Rex faueret: fore & ipſum perpetuò in fide & clientela Polonorum. Habebat quidem Helias in matrimonio ſororem germanam Sophiæ Reginæ: ſed tamen, re in conſultationem poſita, placuit, ut Stephanus, in quem ſtudia gentis inclinaſſent, dato iureiurando in uerba Regis & Regni Polonici, retineret Valachiam: tractumq́ Sepineniem, cum Chocimo, Cecuno, & Chmelouia, munitionibus, à Rege Iure ſempiterno reciperet. Heliæ uerò, quò magis Stephanus eius metu in officio contineretur, luculentæ poſſeſsiones à Rege in Polonia datæ ſunt. Stephanus, ſicut conuenerat

Sacerdos Boemus Regi mortem prænuncians. Sbigneo inſtante

Statim dimittitur: &

Cometes apparet.

Helia à fratre Stephano Palatinatu Valachiæ eiecto.

Stephanoq́; in clientelam ſuſcepto.

Heliæ uerò poſſeſsionibus in Polonia datis.

uenerat, Socauiæ ſolenne iuſiurandum Legatis dedit: &(ut gratiam referret Regi) non ita multo pôſt Tartaros, ditiones Polonicas inuadentes, repreſsit: Bratislauiamq́ꝫ, quæ Suitrigellonis præſidio tenebatur, interceptam Regi reſtituit.

Stephanus de Rege bene meretur.

DE LEGATIS AD CONCILIVM BASILienſe, & peccatis Regijs à Sbigneo reprehenſis. Caput XVI.

An. 1434. ANno demum 1434, in noua ciuitate Corcinum dicta, Rex tempore quadragenarij ieiunij Comitia habuit: in quibus Legati ad Concilium Baſilienſe deſignati ſunt, ad obtrectationes Sigiſmundi Imperatoris & Crucigerorum refellendas. Fuerunt autem principes eius Legationis, Sbigneus Cracouienſis, Stanislaus Poſnanienſis, Epiſcopi: Ioannes Coneſpolius Cancellarius Regni, & Nicolaus Laſſocius Decanus Cracouienſis. Non putauit autem Sbigneus ſibi prætermittendam occaſionem caſtigandi Regis, priuſquam peregrè proficiſceretur. Verebatur enim, ut eum reuertens è Concilio ſuperſtitem reperiat: quippe qui tam grandis natu eſſet, & profligatis iam uiribus. Itaque in illo ipſo conſeſſu, grauiſsimis id uerbis egit: Multas in eo, dignas bono Principe, uirtutes elucere: ſed nō carere eum uitijs, quibus uirtutes illæ obſcurarentur: qualia ſunt, quòd ipſo uel iubente uel permittente, multis per iniuriam, aut ſummo Iure & nimis exacta & acerba interpretatione Iuris, bona adimantur: quòd calamitoſorum cauſæ non audiantur, neqꝫ decidantur: monetæ cudendæ poteſtatem fœminis eum feciſſe, eam uerò perleuem cudi cum magno Reipub. detrimento: ſuperſtitiones quaſdam, ex priſco dæmonū cultu, retinuiſſe. egiſſe

In Comitijs Corcinēſibus ad Concilium Baſil. deſignātur Legati.

Vnusq; ex eis Sbigneus,

Salutis Regis animæ ſtudioſus,

Peccata Regis arguit moreſtuo,

ſe his

ſe his de rebus plerisq; omnibus, primùm ſemotis arbitris, deinde paucos etiã arbitros adhibuiſſe: uerũ, quando nihil profeciſſet, in amplíſsimi Conſilij cõſeſſu id ſibi facere neceſſe fuiſſe, ut quem Dei timor in officio nõ "
contineret, pudor hominum duntaxat emendaret. licere "
quidem ſibi, non minus quàm alijs, diſsimulando uel "
etiam aſſentando gratiam aucupari: ſed memorẽ ſe eſſe "
officij ſui, & nullo neq; metu, neq; gratia, deſerturũ eſſe "
ſtationem, in qua ſe Deus & Rex ipſe & Senatorem & "
Epiſcopum conſtituiſſet. pluris ſe facere incolumitatem "
Patriæ, quàm omnia quæ uulgò concupiſcantur: &, pro "
magnis in ſe Regijs beneficijs antiquiorẽ ſibi eſſe eius "
ſalutem, quàm præſentem & aſſentando quæſitam gra- "
tiam: quæ tamẽ ſtabilis & certa eſſe non ſoleat. Non poterat "
ſe diutius Rex tenere, quin ſermonem eius interrumperet. itaq; fremens atq; lachrymans reſpondit: Intemperanter eum & arroganter facere, qui, cunctis alijs Senatoribus cum Archiepiſcopo Primate tacentibus, unus tam acerbè in ſe inuehatur. Ibi ergo aſſurgens cunctus Senatus, eandem omnium eſſe ſententiam, & illam Cracouienſis Epiſcopi orationem ſuam eſſe, profeſſus eſt quo audito, Rex accenſus magis è Cõſilio ſeſe proripuit, multa Sbigneo minitans: uerùm citò ad ſe reuerſus, impenſius Sbigneum poſtea coluit, & corrigere ea quæ ille reprehenderat, ſtuduit. Albertus uerò Archiepiſcopus etiam gratias egit Sbigneo, quòd maiore fiducia, quemadmodum diui Stanislai ſucceſſore dignum erat, Regis peccata corrigere aggreſſus eſſet.

Rege poſt grauem indignationem

Citò ad ſe reuerſo, &

Archiepiſcopo agente gratias.

DE REGIS MORTE ET MOribus. Cap. XVII.

Regis ad mortem præparatio,

VBi autem Rex uitæ ſuæ finem adeſſe ſenſit, ſacris myſterijs procurari ſe iuſsit: offenſas omnes remiſit, ſibiq́ue uiciſsim ab omnibus remitti petiuit: teſtamentum condidit: ſi quid cuiquam per iniuriam abſtuliſſet, reddi iuſsit: Sbigneo Epiſcopo annulum nuptialem ab Heduigi Regina, quo nihil charius in omni uita ſua habuerat, dono miſit, ueniam ſuperiorũ omnium admiſſorum ab eo petens, & animam ſuam liberosq́ue ſuperſtites ei commendans. Deinde pridie Calendas Iunias animam exhalauit, quum regnaſſet annos duodequinquaginta, & tres ferè menſes. Tanta autem fuit liberalitate, ut nõ modò fiſcum exhauriret, ſed interdum ſingulis hominibus territoria donaret. quam quidẽ ob cauſam Martinus quintus Pontifex Max. prodigalitatem eius inhibens, quodam tempore dederat ad Archiepiſcopum Leopolienſem mandatũ, ut donationes eius reſcinderet. Baſilicas Chelmenſem atque Kiouienſem in Ruſsia inſtituit, & Epiſcopis attribuit: in peregrinos hoſpitalis & munificus. Nullum, quamuis exiguum, munus aſpernabatur: nec eos qui donarunt, irremuneratos dimittebat. Aliquid petentibus à ſe, ferè dimidium eius quod petebant largiebatur: offenſarum immemor: ad ſupplicia de ſontibus ſumenda lentus: Cultui Diuino apprimè deditus. Ieiuniorum diebus pane & aqua ferè utebatur: abſtemius in omni uita ſua, nec, niſi aquæ potu, uſus. Cæterùm cibi appetentiſsimus fuit, itemq́ue balnei, cultu corporis neglecto: neque alijs, quàm agnellinis pellibus & laneis ferè ueſtibus, uſus. A' malis ita abhorruit, ut ne odorem quidem eorũ ferret. Corpus eius magna pompa Cracouiam delatum, & intra menſem in baſilica

Sbignei amor, & — *Mors, &* — *Mores.* — *Epiſcopa Chelmenſis et Kiouienſis.* — *Mores iterũ, &* — *Funus, &*

baſilica Cracouienſi, magno Procerũ atq; Nobilitatis concurſu, funus celebratũ eſt. Extat eius ſepulchrum in media ferè baſilica ad dextrum latus, à Sigiſmundo Rege nepote eius paulò ante noſtram memoriã magnificè inſtauratum. Ac de Iagellone quidẽ hactenus: deinceps de Vuladislao eius filio proſequemur.

Sepulchrum.

LIBER XV.

DE VVLADISLAO TERTIO Rege. Caput I.

IAm Sbigneus cæteriq; Legati, ad Concilium miſsi, Poſnaniam peruenerant, quum de morte Regis nunciatum eſſet: itaq; conueniunt frequentes Proceres Poſnaniam, Nobilitasq; Maioris Poloniæ, atq; ex Conſilij ſententia Vuladislao natu maiori defuncti Regis filio Regnum deferunt: & ad Sigiſmundum, Magnum Ducem Lituanorum, Oratores mittunt, ut ad inaugurandum ſolenni ritu Regem, ad tertium Calendas Iulij uel ipſe adſit, uel Legatos mittat. Moleſtè hoc Maiorũ Polonorũ prçiudiciũ Minores Poloni tulêre: ſed tamen quia Sbigneus Epiſcopus Cracouienſis, homo ſuarum partium, auctor eius fuerat, & quòd ex Republica maximè eſſe uidebatur, ne qua diſſenſio fieret, in eandem & ipſi ſententiã Decretum fecerunt: dies modò, ad octauum Calendas Auguſti, prorogata eſt. Erant tunc in Equeſtri ordine duo Nobiles factioſi ac turbulẽti, Spitco Melſtinius ac Derslaus Rituanius: qui quum res nouare cuperent, & uterq; magnas poſt ſe iuuentutis cateruas traheret, Opatoui ad tertium Idus Iulias, communi-

Legatis ex Cõcilio reuerſis,

Poſnaniæ ad Vuladislaum filium Regnũ defertur,

Re ſignificata Sigiſmũdo Duci Lituaniæ:

Idemq; Poloni minores, Propter Sbigneũ ibi præſentem, approbant:

Spitco tamen Melſtinius & Derslaus Rituanius.

Conuenticulo Opatoui inſtituto, Id infectum eſſe ſtudent:

cato cum ſuis conſilio, Conuenticulũ inſtituêre. ibi una erat omnium ſentẽtia, Malè tantũ Regnum puero committi, cuius ætate & Regina mater ſuperba mulier, & Primores, ad Dominatum abuſuri eſſent. Confirmabat autem id in primis Gouorcus Chrobranius, homo ſenex, multa ex ueteri memoria ad rem facientia cõmemorãs.

Sed repreſſus eſt conatus eorum à Sbigneo &

Quod quum percrebuiſſet, impetrauit à Sbigneo Cracouienſi Epiſcopo Sophia Regina, non ignara conſiliorum Spitconis atq; Derſlai, ut ipſe Opatouiam profiſciſceretur, turbulentaq; iuuenũ conſilia diſsiparet. Nõ fuit gratus aduentus eius illis, qui illuc conuenerant: ſed tamen ipſe, multa patientia uſus, graui & prudenti oratione plurimis perſuaſit, ut abiecto nouandarum rerum ſtudio, decreto Breſtenſium Comitiorum ſtarent: quo cautum eſt, ut Vuladislaus, defuncti Regis filius, Rex poſt mortem patris deſignaretur. Ita Conuentus ille re infecta, necquicquam frementibus ſeditionis auctoribus, ſolutus eſt: nec tamen ij quieuerũt, nacti plures ſententiæ ſuæ adſtipulatores. Nam quum undiq; frequentes Proceres ac Equites Cracouiam ad præſtitutã diem conueniſſent, iniectus eſt ab iſtis ſcrupulus, nouum & inuſitatum eſſe impuberi Diadema imponi, à quo non

Ante coronationem, &

rectè iuſiurandum dari poteſt: uerùm hic quoque ſcrupulus à maioribus natu exemptus eſt, producto à Sbigneo codice è baſilica Cracouienſi, in quo effigies Cazimiri Magni Regis, dum coronaretur, impubes depicta erat. De iureiurando autem Regis, reiecta res ad pubertatem eius: interim autem placuit, ut Sophia mater, & Primores, ſacri pariter & profani Ordinis, pro eo fideiuberent: nec eum prius ad gubernacula Regni admitterent, quàm iuſiurandum ritè præſtitiſſet. Conquieturi

In coronatione ipſa.

iam turbatores illi uidebantur, quum in ipſo corona-

tionis

tionis articulo nouas conciuerunt turbas, uociferantes, ne ſibi inuitis, paucorum conſpiratione, Rex imponeretur: eo'que ipſo tempus altercando extrahere uolebant. quod ubi animaduerſum eſt à Primoribus, Ioannes Oleſnicius, cognomento Glouacius, Marſalcus, è Senatus conſulto pronunciauit ad Nobilitatem: ut, quibus placeret Vuladislaum coronari, in dextram deſcenderent: qui aliter ſentirent, in læuam. Id autem poſtquā factum eſt, unà uoce omnes Vuladislaum Regem eſſe iuſſerūt. Nec mora, coronatio Regis in baſilica ritu ſolenni peracta eſt, Sole ad ueſperum declinā̄te. Poſtridie in urbem deſcenſum, ad recipiendum ab oppidanis & plebe iuſiurandum. nec tamen aſcendit tunc Rex in præparatū ſibi in foro ſolium, contentione orta inter Epiſcopos & Duces Maſouiorum, quòd proximum Regi locum ſibi utrique uendicarent.

Coronatio Vuladislai, et

Contentio de loco.

DE RATIONE ADMINISTRANDAE REIpublicæ, & exæquata Nobilitate Ruſsica ac Podolica cum Polonica. Cap. II.

SVbſequentibus deinde diebus conſultatū eſt à Proceribus de ratione adminiſtrandæ Reipub. tandem placuit, in ſingulis tractibus ſingulos conſtitui Prouiſores, in Cracouienſi uerò, propter monetariā officinam, duo ex ijs qui ſummis in Repub. honorib. fungerentur, qui Quæſtores Regiorum redituum eſſent, & intra ſuos quiſq; fines negotia publica Regio nomine adminiſtraret: ſed ne quid tamen noui in Repub. niſi ex ampliſsimi Conſilij Decreto, ſtatuerent. his quinquagenæ marcæ annuæ in ſumptus conſtitutæ. Ibi etiam Ruſsica & Podolica Nobilitas cum Polonica omni Iure exæquata eſt à nouo Rege, non ſine multorum murmure: uerùm illud maximè permouit Regem, quòd à patre ſuo illam

Rege Vuladiſlao impubere, Prouiſores cō ſtituti cum

Salaria.

Nobilitas Ruſsica & Podolica cū Polonica exæquata.

Difficultates Reipub. exæquationem promiſſam eis cōſtabat. Inceſsit deinde cura Conſiliarijs cōſtituendæ Reipub. atq; pacis: multę undiq; difficultates impendebāt, cum Crucigeris, cum Sigiſmundo Imperatore, cum Suitrigellone: nec domi quietæ res erāt, nouatoribus illis Nobilitatem aduerſus Eccleſiaſticum Ordinem, ob repreſſos conatus ſuos, concitantibus: ſed pedetentim turba illa omnis cōquieuit, compluribus ex ijs, qui ſigniferi erant illarum turbarum, iuſto Dei iudicio intra breue tempus extinctis, cæteris Religione & metu interdicti Eccleſiaſtici percul-

An. 1435. ſis. Hæc autem circa annum 1435 acciderunt.

DE SVITRIGELLONE ET CRVCIGERIS *Liuonienſibus profligatis, paceq; cum Vngaris atq; inter Heliam & Stephanum Valachos facta. Cap. III.*

Helias motus ciet in Valachia. PEr hoc tempus Helias Valachus è cuſtodia euaſit, & miſcere Valachiā ciuili bello adortus eſt. In Au-

Suitrigello cū Crucigeris tumno uerò eiuſdem anni, Suitrigellonis exercitus cum auxiliaribus Crucigeris Liuonienſibus inſigni ſtrage à Polonis, Duce Iacobo Cobilanio, in auxiliū Sigiſmūdo

Profligatus grauiter, & Duci à Rege miſſo, ad Vilcomiriā profligatus eſt: multi mortales capti, multi cæſi: ibi'que robur omne Liuonienſium, cum Magiſtro & Marſalco, concidit (quò minus poſtea negotij fuit cum Crucigeris in conficienda pace perpetua, quum ij, fracti animis, duriores etiā con-

Smolēſcū, etc. noſtra fiunt. ditiones acciperēt.) Ex eo itaq; tempore, Smolenſcum, Orſa, Poloſcum, Vitepſtum, & Ruſsia ferè omnis, uictoris

Pax inter Polonos & Vngaros facta: & fidem ſecuta eſt. Inſequenti anno ad Pentecoſten, Proceres Polonorum & Vngarorū apud Keſmarcum conuenerunt: ſublatisq; diſsidiorum cauſis, pacem inter Reges ſuos fecerunt: qua confecta, miſit Vuladislaus

Poſt neptes petitas Rex Legationem ad Imperatorem, cōiugium neptium

eius

eius ſibi fratriq́ʒ ſuo poſtulās.nec ille abnuit:ſed in aliud *Sigiſmundus*
tempus, quo eſſet bellicis curis ſolutior, eam rem reie- *Cæſar mor-*
cit:interim uerò mortuus eſt.Inter diſsidētes autem fra- *tuus.*
tres Valachos Rex per Legatos tunc compoſuit pa- *Pax inter*
cem, partitus inter eos Dominatum,ita ut inferior & ma *Heliā & Ste*
ritima ora(quam Beſſarabiam uocant,in qua Bialogro- *phanum, par*
dum arx eſt, & Kilia) Stephano,ſuperior uerò (hoc eſt *tita inter eos*
Occidentalis & Ruſsis uicinior,cum Socauia Metropo *Valachia:*
li)Heliæ cederet.qui quidem Helias incunctanter Leo *Helias iurat*
polim ueniens, in uerba Regis præſentis cum Proceri- *Regi.*
bus ſuæ partis iurauit:& in fide ac clientela eius, & om-
nium deinceps Regum Poloniæ, ſemper ſe fore profeſ-
ſus eſt.quo facto,Rex eum ſubleuatum exoſculatus eſt:
Proceribus uerò Valachis dextram dedit : tributumq́ʒ, *Tributo con-*
centum equorum,totidem ſiue(ut uolunt alij)quadrin- *ſtituto.*
gentarum purpurarum,quadringentorum boum, ac du
centorum curruum Vſonis(piſcis id prægrādis nomen
eſt, cuius ferax eſt Danubius) in ſingulos annos impo-
ſuit. Poſt quartum autem annum, & ipſe Stephanus & *Simulq́; &*
Helias iterū frater, cum uniuerſo Senatu, in uerba eiuſ- *Stephanus.*
dem Regis iurarunt.

DE FOEDERE CVM CRVCIGERIS FACTO, domeſticis iterū Spitconis Melſtinij, & Derslai Rituanij turbis, Ruſsiſq́ʒ ac Podolijs magna ſtrage à Tartaris profligatis. Cap. IIII.

SVb finem anni huius,fœdus cū Crucigeris Pruſsien *Fœdus cum*
ſibus & Liuoniēſibus Breſte Cuiauiēſi ictū eſt à Re *Crucigeris fa*
ge: cuius capita extant in Priuilegio eiuſdem Vuladiſ- *ctum.*
lai, abundè in Statutis deſcripta.Anno uerò 1438.non *An.1438.*
uſqueadeò res fuēre domi foriſq́ʒ quietæ.Etenim Spit- *Spitco Melſti*
co Melſtinius bona Sbignei Epiſcopi Vſſeuenſia,Mel- *nius Sbignei*
ſtino arci propinqua, armata manu inuaſit atq́ʒ diripuit: *bona inua-*
dens.

partim inueterato in Epiſcopũ odio (quòd conatibus ſuis,ad nouandas res intentis, obſtitiſſet) partim etiam nouo(quòd de hæreſi Boemica exagitaretur)inflamma- *Citatus* tus. Citatus à Rege uelut publicæ pacis turbator, in gra- *Conquieſcit.* tiam cum Sbigneo rediјt:eiq́; , communium amicorum arbitrio, ſatisfecit. Vix dum hoc malum conquieuerat, *Derslaus Rituanius,* quum ſubitò aliud exortum eſt. Derslaus namq; Rituanius,opibus & animo (ex direptis propatrui ſui Alberti Archiepiſcopi, ſuperiori anno mortui, facultatibus) *Valida manu coacta:* auctus,ualidam peditum equitumq́; manum coegit: accitusq́; ad Regem,negauit ſe quidquã contra Rempub. *Zatoriam cepit,&* moliri:dimiſſus autem,nocte quadam ad Zatoriam coactum illum exercitũ duxit, & ſcalis admotis oppidum *Oſuencimenſem tractum uexat,* id cepit,oppidanis nil eiuſmodi ſuſpicãtibus:deinde Oſuencimẽſem tractũ omnẽ in ditionem ſuã redigere ad- *Cum Regis et Senatus moleſtia:* ortus eſt. Moleſtũ Regi Senatuiq́; fuit,eam Oram,quæ promptuarium quoddam eſt Cracouiæ, à ſuis uexari: nec tamen reuocari ſe à cœpto Derslaus paſſus eſt, do- *Fugatus autem à Sileſijs, Regi Zatoriam tradit, Duci Oſuencimenſi reddi tam.* nec,dum incautius ſtatiua habet,fuſus fugatus'que à Sileſijs,Regi Zatoriam tradidit: Rex uerò non prius eam Venceslao Oſuencimenſium Duci,Cazimiri filio,reddidit, donec is in fide & clientela Regis Polonorum ſe deinceps fore, ſolenni iureiurando ſpopondit : & Berualdum caſtellum, infame latrocinijs, ipſi conceſsit.

Ruſſorum et Podoliorũ à Tartaris Ruſsi & Podolij cladem domeſticam inſignem, eius æſtatis initio, à Tartaris acceperunt. Excurrerant Tartari populabundi in Podoliam, ingentemq́; prædam abigebant: recedentes eos Podolij ualida manu perſequebantur: *Clades inſignis:&* limoſoq́; loco impediti,magna ſtrage à Tartaris profligati ſunt: qui neminem uiuum ſeruarunt . Ibi pleraq́; Nobilitas omnis & firmamentum Ruſsiæ,cum Michaele Bucacio,Pręfecto Podolię,cõcidit,ita ut crebris

deinceps

deinceps excurſionibus ſine metu oram illam omnem Tartari peruaſtarent. qua in clade Ioannes Vulodicus, gente Sulcimeus, egregium fortis & tolerantis uiri exemplum præbuit. Nam multis uulneribus confectus, quum inter cadauera iacens à uictoribus deſpoliaretur, ita compreſsit uitalem ſpiritum, ut, quum Barbarus caligas de pedibus eius non ſine uulnere reſcinderet, digitumq; cum annulo præcideret, tamē nullam doloris neque ſenſus ſignificationem edidit, & incredibili patientia uitam ſeruauit. Vidiſſe eum ſe cum illis notis, Dlugoſſus commemorat. *Ioannis Vulodici mira patientia.*

DE PROVISORIBVS A REGNI ADMINISTRATIONE amotis, pace inter Regem & Cæſarem propter Turcæ uiolentiam tentata, hæreticorumq; Spitconis & Sbanſcij motibus repreſsis.

Caput V.

PEr illud tempus confirmatum eſt Vuladiſlao Regnum in Comitijs Petricouicēſibus, menſe Decembri habitis: amotiq; ab adminiſtratione Curatores ſiue Prouiſores, quum Rex iam quintumdecimum attigiſſet annum. Concilium tunc temporis Baſilienſe, & Eugenius Pontifex, per Oratores de pace inter Cæſarem Albertum & Regem Polonorū diligenter egerunt: quò commodius, ſublato inter hos Principes bello, Græcis atque Vngaris ſubueniretur. Vtriſque enim grauis erat Turcarum Imperator Amurates, qui Tranſalpinenſem Valachiam iam ſibi uectigalem fecerat, ac Raſciam & Serbiam, uectigales Regum Vngarorum ditiones, affligebat. Non abhorrebat igitur à pace Cæſar, nec Poloni quidem: ſed quum de pace, propter quorundam praua conſilia & maleuolentiam, conuenire non potuit, quadrimeſtres induciæ, per quas commodius pax cōficere- *Confirmatio Regni facta Vuladislao, amotis Prouiſoribus.* *Pax tentata inter Cæſarē & Regem.* *Propter Amuratē Turcam,* *Per maleuolos impeditur.*

 tur,

An. 1439.

tur, conſtitutæ. Atque id anni 1439 principio actum: quo quidem anno, foris pax fuit, domi turbæ quædam excitatæ.

In Comitia Corcinenſia Spitco

Corcinum erant indicta Comitia: iamq́ eò ipſe etiam Rex uenerat, quum Spitco Melſtinius cum armatis ſuæ factionis hominibus ſummo mane, quieſcentibus adhuc omnibus, in oppidum improuiſus irrupit:

Improuiſus irrumpens,

& impetu facto in diuerſoria Vuladislai Vuladislauienſis Epiſcopi, & Nicolai Laſſocij Decani Cracouienſis, ea diripuit: idemq́ de monaſterio fecit: quum ibi Ioannem Coneſpolium Cancellarium, & Ioannem Oleſnicium Marſalcum, qui illò diuerterãt, non inueniſſet.

Et multa diripiens,

His autem perpetratis, eregionè oppidi curribus & foſsis caſtra munire cœpit: ſed priuſquam ea perficeret, coadunati omnes qui circa Regem erant, impetum in exercitum eius, Hincia Rogouio & Dobeslao Sceocinio ducibus, inermes ferè in armatum fecerũt: commiſſoq́ prælio, quum Spitconem ipſum inter primos pugnam cientem interfeciſſent, facilè cæteros in fugam egerunt.

Dum caſtra munire incipit.

In prælio occiditur,

In Spitconem itaque palpitantem adhuc, iudicium inſtitutum: dãnatusq́ perduellionis, triduo nudus & inhumatus in publico iacuit.

Et damnatur perduellionis,

In Sbigneum uerò Epiſcopum conatus illos ſuos maximè intenderat, quòd ab eo diris deuotus, & Senatu propter hæreſim abſtinere iuſſus fuerat. Sed Sbigneus præmonitus, uim eius, ad Comitia nõ ueniendo, declinauit.

Sbigneo, in quem hec hæreticus intenderat, abſente.

Non minores in Polonia Maiore, per idem tempus, motus erãt, Abrahamo Sbanſcio eos concitante. Fauebat & hic Boemorum ſectę, Boemosq́ ſacerdotes hæreticos domi ſuæ alebat, per quos uirus in populum ſpargeret: Orthodoxis uerò ſacerdotibus, & Epiſcopo Poſnanienſi Ciolco, ita infeſtus erat, ut is Cracouiam cõmigrare cogeretur. eo uerò defuncto, & Andrea Bninio ſucceſſore ei dato, magis inſaniebat Abrahamus.

Abrahamus Sbãſcius itidem hæreticus,

Propter quẽ Epiſcopus Ciolcus tranſmigrat Cracouiam,

hamus.

hamus. Et perculſt quidē eum anathemate Epiſcopus: ſed quum ea uia nihil proficeret, ui coercere nouatores adortus eſt. Coactos enim nongentos amplius equites, de propinquis & clientibus ſuis, ad Sbanſinum arcem duxit, dediꝗ ſibi quinque Boemos ſacerdotes, coegit: quos deinde, inſtaurato Poſnaniæ iudicio, publicè cremauit.

Ab Andrea Bnin excommunicatus

Vi coercetur, &

Cogitur dedere quinq; Boemos ſacerdotes Poſnaniæ publicè crematos.

DE REGNO VNGARIAE A' VVLAdiſlao ſuſcepto, & Sbigneo Cardinali facto.

Caput VI.

HOc anno Albertus Cæſar, diſſenteria ex immoderato eſu peponum contracta, uitam finiuit: poſt cuius mortem Vngari perpendentes, in quantis eſſent periculis Turcico bello implicati, cōmunicato cum defuncti Cæſaris & Regis ſui uxore Elizabeta conſilio, ad Vuladiſlaum Regem Polonorum, unà cum ipſius Elizabetæ coniugio (tametſi prægnans tunc erat Elizabeta) Regnū detulerunt. Miſsi ergo publicè ad acciendum Vuladiſlaum è Polonia, Ioannes Signienſis Epiſcopus, Mateo ſiue Matthias Taloncius Dalmatiæ & Croatiæ Præfectus, Emericus Marcellus Magiſter Curiæ, Ioannes Perenæus maior, & Ladiſlaus Palocius, cum ſplendido comitatu & Legatis ciuitatum Cracouiam uenerunt, & poſtulata totius Vngariæ Vuladiſlao expoſuerunt. Re in conſultationem Senatus poſita, uariabāt ſententię Senatorum: diſſuadētibus multis, difficultatemꝗ duorum ampliſsimorum Regnorum adminiſtrandorū, & Turcici belli magnitudinē exaggerantibus: alijs contrà, rem ſplendoris & gloriæ plenam nequaquam repudiandam eſſe, cenſentibus: neque prodendam Barbaris, cum florentiſsimo Regno, ſalutem & amplitudinē Reipub. Chriſtianæ: quę illo quaſi firmiſsimo propugnacu-

Alberto Cæſare mortuo,

Regnum Vngaricum & coniugium Elizabetæ ad Vuladiſl. defertur:

Miſſuꝗ; propterea Legati,

Et conſultatione adhibita,

lo niteretur:tum quòd,illo Regno quaſi intermedio pa riete ſublato,Polonos omnem maximi ac difficilimi bel li cum Turcis molẽ ſuſtinere oporteret. Pronior in eam partem erat Vuladiſlaus,ut Regno ſuo paterno conten tus eſſet,cùm propter illas,quas modò commemoraui‑ mus,cauſas,tũ quòd adoleſcens prouectæ mulieris con iugium faſtidiebat: ceſsit tamen plurium diuerſum ſua‑ dentium ſententiæ, & Vngarorum precibus. Et aderat forte Amuratis Turcarum Imperatoris Legatio: quæ, uiuente adhuc Alberto Cæſare miſſa, fœdus & amici‑ tiam Tyranni, pecuniamq́ & centum millium armato‑ rum auxilia Vuladiſlao contra Albertum deferebat. De conditionibus deinde cum Vngaris tractatũ: quæ dum conſtituuntur, interim aduolat ex Vngaria Veredarius cum literis ad Legatos,quibus ſcriptum erat, ut re infe‑ cta redirent,eò quòd Regina filium peperiſſet. Abiece‑ rat quidem eo nuncio Rex omnem, de ſuſcipiendo eo Regno,cogitationem:ſed tamen uictus eſt Legatorum perſeuerantia, qui diſerta mandata ſe habere aſſeuera‑ bant,ut,etiamſi Regina marem peperiſſet, nihilominus Vuladiſlao Regnum deferrent. Tum demum Turca‑ rum Legationi,quæ aliquot menſes exſpectarat Craco‑ uiæ,reſponſum à Rege datum eſt:Regnum ſibi ab Vn‑ garis delatum eſſe. quòd ſi Amurates amicitiam ſuam expeteret,Vngariam ne infeſtaret: ſocijs autem Vnga‑ rorum Raſcijs redderet,quæ ademiſſet.

Contrarium tunc à Turca Legatis poſtu lantibus,

Vngarorum uerò Legatis perſeueranter inſtantibus,

Regnum ſu‑ ſcipitur,& Turca repelli‑ tur.

DE VVLADISLAI IN VNGARIAM PRO‑ fectione,eoq́ ab Vngaris in Regem ſuum co‑ ronato. Caput VII.

Legatis Vn garorum

His ita cõfectis,Legati Vngarorum, duobus ad de‑ ducendum Regem relictis, cæteri in Vngariam reuer‑

reuerterunt:quos Regina è Polonia redeuntes comprehenſos,cum omni comitatu ſuo,in uincula cōiecit.Scinduntur itaq; in duas partes Vngari,dum alij Reginæ, alij Vuladiſlao ſtudent : nihil tamen hæc Vuladiſlaum mouebant, ut mutaret ſententiam . quin aliud quoque maius impedimentum illi fortuna obiecit.Nam per eos dies nuncium accepit è Lituania,Sigiſmundum Ducem Lituanorum, auarè & crudeliter dominantem, conſpiratione Iuani Cartorienſis Ducis, & aliorum quorundam Ruſſorum & Lituanorum Procerum, apud Trocos interfectum eſſe:Suitrigellonem uerò Luſcum,Ruſſorum proditione, rurſus in poteſtatem ſuam redegiſſe.

A Regina In uincula coniecti.

Sigiſmūdoq; Duce Lituanorum eodem tempore necato,& A Suitrigellone occupato Luſco.

Sic autem is Iuanus Sigiſmundum ex inſidijs adortus eſſe fertur. Vrſam habebat Sigiſmundus cicuram, quam ad menſam & ad cubiculum familiariter admittebat: eius itaq; unguium ſculptura ad oſtium cubiculi aſsimulata, coniurati intromiſsi Ducem, nihil tale ſuſpicātem, trucidarunt.Et propterea igitur nihil de profectione in Vngariam Vuladiſlaus mutabat, ne leuitate quadam, aut metu & anguſtia animi, à cœpto deſtitiſſe uideretur: Cazimiro uerò fratri,recipiendæ,pacandæ & gubernandæ ſuo nomine Lituaniæ,negotium dedit.Cæterùm inſtitutum iter iam adornans, in Minore Polonia & Ruſſia Ioannem Cizouium Caſtellanum Cracouienſem, in Maiore uerò Albertum Malſcium Palatinum Lēcicienſem, uicarios pro ſe reliquit: Præfectos autem Cracouienſem,Poſnanienſem,& Podolienſem, neſcio qua de cauſa mutauit: Scepuſium inſuper Sbigneo Epiſcopo, ut inde debitum pro argento cælato ſignatoq; ſibi deduceret,commendauit. quibus peractis, cum magnificentiſsimo apparatu, & Comitatu Nobilitatis Polonæ ſplendidiſsimo,& iuſti exercitus ſpeciem prę ſe ferente,

Vuladiſlaus Lituania Cazimiro commiſſa, Vicarijsq; pro ſe Regno conſtitutis,

Proficiſcitur nihilominus magnificè in Vngariã:&

In Vngariam profectus eſt: præmiſſoq́ Simone Roſgonio Epiſcopo Agrienſi, Vincentio Samotulio Caſtellano Medirecenſi, Ioanne Sennenio, & Andrea Tencinio, Budam in poteſtatem ſuam redegit: Regina uerò certior facta de omnibus, filium ſuum Ladiſlaum nondum quadrimeſtrem, ſublato de Alba Regali diademate Diui Stephani, coronari curauit. Poſteaquam Budam uenit Vuladiſlaus, magnaq́ Nobilitatis & Procerum multitudo ad eum conuenit: per interpretem ad eos graui & modeſta oratione uſus, aliam ſe rerum faciē, quàm ſperaret, reperiſſe dixit: animos illorum diuiſos, res domeſticas à ſe omiſſas, precibus ipſorum ſe uictum & publicum commodum maius eſſe ſecutum, commemorauit: ad extremum uerò ciuilis belli ſe auctorem & cauſam eſſe nolle, teſtatus eſt publicè: quare nihil ſe obſtare, quò minus commodis ſuis, & quieti ſalutiq́ publicæ, proſpiciant: ſui uerò, qui abunde paterno Regno contentus ſit, nullam rationem ducant. Hæc elocuto Rege, ſecedunt in Conſilium Vngari, admirantes Regis modeſtiam & excelſum animum: deinde Laurentius Hedreuarus Palatinus Vngariæ, ex omnium ſententia gratias egit Regi, quòd patris clariſsimi & optimi Regis ueſtigiis inſiſtens, Religionem Chriſtianam inprimis defendere ſtuderet, plurisq́ publicam amplitudinem, quàm ſuam ſalutem faceret: orauitq́ eum, ut ſuſceptum ſemel, ſumma omnium cum lætitia & ſpe optima, Regnum ne repudiaret: paucorum uerò illorum, qui (aut muliebri conſilio ſeducti, aut dominandi, alieno nomine, cupidi) cum Regina ſententiam mutarunt, conatibus improbis nihil moueretur. Ne quam uerò ei dubitationem relinquerent, ſtatim cuncti in uerba eius iurarunt, orſi à Dionyſio Zecho Cardinali & Archiepiſcopo

Buda in poteſtatem ſuam redacta,

Dum Regina filiū quadrimeſtrem coronat,

Regno patrio uolens eſſe contentus,

Sed ab Vngaris aliud exoratus,

Facto ei iureiurando,

ſcopo Strigonienſi (nam eum, qui præſentibus alijs quibuſdam Proceribus puerum Ladislaum Albę Regię coronauerat, pœnitebat iam facti) ſublatumq́ue de more gẽtis in humeros Vuladislaum, acclamante populo, Regem renunciarunt. Viſſegradum deinde itum eſt, atque huius arcis Præfectura Samotulio, Medirecenſi Caſtellano, mandata: Regi autẽ Vuladislao Diadema, de Caluaria S. Stephani detractum (nam illud ipſum, quod Diui Stephani fuiſſe ferebatur & Viſſegradi aſſeruari ſolebat, Regina ſurripuerat) ad XVI Calendas Auguſti ſolenni ritu apud Albam Regiam ab Archiepiſcopo Strigonienſi impoſitum. Accidit per eos dies facinus memorabile: Vngarus quiſpiam obſcuræ ſortis indicauit, magnam uim auri ab Elizabeta Regina ſibi oblatam eſſe, ut Vuladislaum Regem ferro uel ueneno de medio tolleret. id ſiue uerum fuit indicium, ſiue ementitum, ſpe maioris muneris: Vuladislaus irremuneratum prætermiſit, atque diſsimulauit (ne quam Elizabetæ infamiam ſuſcepti ſceleris inureret:) Vngari uerò indicem, ignitis forcipibus immaniter dilaniatum, diſſecuerunt. Coronatione ritè peracta, Rex Polonos Proceres, qui ſe in Vngariam deduxerant, dimiſit: ex his Sbigneus Epiſcopus, nouo Cardinalis Presbyteri honore auctus, Cracouiam reuertens magna omnium gratulatione exceptus fuit.

Viſſegrado Samotulio commiſſo.

Albæ Regiæ coronatur.

Regis clementia, &c.

Vngarorum ira in proditorem.

Sbigneus Cardinalis factus.

DE PARTIBVS REGINAE VNGARORVM profligatis, & Ioannis Huniadis celebritate nominis. Caput VIII.

PORrò Minores Poloni bis apud Corcinum Conuentum egerunt, & auxilia quinque millium equitum Regi in Vngariam decreuerunt. Fuit enim neceſſarium

Regi ex Polonia auxilia miſſa.

Vngaris pleriſq; ad partes Reginæ deflexis:

id ſubſidium, propterea quòd Vngari apertius iam factiones alere cœperant, & partim Regi, partim Reginę, ſtudebant. Nam & Archiepiſcopus ipſe Strigonienſis, unà cum Ladislao Gara ærarij præfecto, iuſiurandum temerauerant: multiſq; in Reginę partes potentia & auctoritate ſua pertractis, ualidum ipſe Ladislaus contraxerat exercitum: contra quem Rex Nicolaum Friſtaciū ſiue Vilachium, & Ioannem Huniadem, cum comitatu ſuo aulico miſit, & certam ſibi uictoriam pollicentem profligauit: Ladislaus tamen ipſe fuga euaſit. Captiuos autem omnes Rex liberaliter dimiſit. qua clemētia permagnam apud Vngaros gratiam inijt: Slauoniamq; & Croatiam, miſſo illuc Nicolao Laſocio Decano Cracouienſi Legato, ſine armis recepit. Friſtacium uerò & Huniadem ampliſsimis muneribus affecit: & illum quidem Croatiæ Præfectum (quem illi Banum uocant,) hunc uerò Tranſyluaniæ Voieuodam ſiue Palatinum fecit, deinde uerò etiam Themeſsienſi & Seuerīēſi Præfectura auxit. Inde primùm Ioannis Huniadis, quem & Coruinū (à uico, in quo natus eſt) appellauêre quidam, nomen celebre eſſe cœpit, quum is antè clarus non fuiſſet, matre Græca, patre autem Valacho natus: nonnulli tamen à Sigiſmundo Cęſare genitum eſſe, exiſtimarunt. Ab eo quidem Huniadum arx, in extrema Tranſyluaniæ ora, condita eſt, & inde cognomen ipſe accepit: deinde uerò, quum is nauiter rem gereret, Turcaſq; aliquoties magnis cladibus affeciſſet, etiam Magiſter Vngaricæ militiæ à Vuladislao factus eſt.

Victiq; ſunt illi à Rege,

Slauoniam & Croatiam repetente, &

Huniades

Celebris eſſe cœpit.

DE

DE CAZIMIRO GVBERNATORE LItuaniæ, bello Regis cum Reginæ partibus, & Moſchis à Lituanis repreſſis. Cap. IX.

DVm hæc ita fiunt, Cazimirus Regis frater, cum pleriſq; Primoribus minorum Polonorum: et Ducibus Maſouiorum Cazimiro & Boleslao, ſplendido comitatu, accepta de ærario Regio pecunia, pro Gubernatore in Lituaniam profectus: Vilnæq; Dux Magnus à Lituanis renunciatus, necquidquam reclamantibus Polonis, & fœdera Regiſq; aduerſam uoluntatem teſtantibus. Petiuit quidē à Rege Vuladislao poſtea diligenter Cazimirus, ut factum Lituanorum, quo ſe Magnum Ducem declararunt, approbaret: ſed non modò non impetrauit, uerùm etiam uehementius eum irritauit. Inſequenti anno, Minorum & Maiorum etiam Polonorum atq; Ruſſorum auxilia, partim ex mercenarijs militibus, partim ex uoluntarijs collecta, ad Regem uenerunt: pugnatumq; eſt à Rege cū illis, qui partes Reginæ ſequebantur, fortuna uaria. quo quidem tempore quum graſſaretur peſtis, ita eam Rex contempſit, ut quāuis in intimum quoq; cubiculum eius contagio morbi peruaderet, nihilo tamen minus uerſaretur in publico, Regiaq; obiret munia. Apud Parſouiam uerò Poloni Proceres cum Lituanis Conuentū egēre: fruſtraq; (Lituanis rem inficiantibus) concordiam, inter Cazimirum Regis fratrem, & Boleslaum Maſouiorū Ducem, & Michaelem Sigiſmundi Ducis filium, tentarunt. Per quod tempus Moſchorum Dux, adiunctis ſibi Tartaris Caſanēſibus, excurſionem fecit in Lituaniam, Veſmēſemq; tractum ferro & igni depopulatus eſt: quē Lituani inſecuti, commiſſo prælio, fuderūt, & uiciſsim regionem eius longè lateq; uaſtarunt.

Cazimirus Gubernator in Lituaniā profectus.
Magnus Dux renunciatur,
Cōtra uoluntatem Regis.
Auxilijs Regi ex Polonia miſſis,
Peſtem Rex contemnit.
Polonorum Conuentus cum Lituanis irritus.
Moſchus cū Tartaris excurſionem faciens,
A Lituanis uictus.

DE PACE CVM REGINA FACTA, & Turcis ſtrenuè à Vuladislao & Huniade aliquoties uictis. Cap. X.

Iulianus Legatus Pontificus

AEſtatis huius initio, Legatus Eugenij Pontificis Iulianus Cæſarinus Cardinalis, Epiſcopus Sabinenſis, ad Regem uenit: egitq́ cum Rege & Vngaris, de pace facienda cum Regina Elizabeta, & de ſuſcipiendo bello contra Turcas. Et pax quidem cum Regina ſecretis conditionibus compoſita eſt, quum ad eam Rex Iaurinum, rogatu Iuliani, ueniſſet, moresq́ & uirtutem ſuam, ac dignitatem oris, ei probaſſet: uerùm ea pax, Regina paucis dieb. ex dyſenteria ac dolore matricis mortua, rurſus infecta eſt, turbantibus illis, qui cum Regina ſenſerũt, Vngaris. Neq; uerò in perſuadendo bello Turcico plus difficultatis ſenſit Iulianus, quum non tam utilitas inferre bellum Barbaris, quàm neceſsitas illatum ab ijs depellere & amiſſa recuperare ſuaderet. Etenim Amurates non ignarus Vngaricorum diſsidiorum ciuiliſq; belli, infeſtabat reliquum Raſciæ atq; Tranſyluaniam, Bielogradumq́ obſederat, & ſumma ui oppugnarat: & quamuis Vuladislaus Rex, per Dobrogoſtum Oſtrorogum & Lucam Gorcanum Polonos Oratores ſuos, poſtulaſſet ab eo, ut ab obſidione diſcederet, & pacem fœdusq́ dudum ultrò expetitum ſecum ſanciret: ille tamen ferox, amandatis Smiderouiam Oratoribus, continuauit obſidionem in ſeptimum menſem: nec, niſi maxima ſuorum ſtrage adactus, ab eo receſsit. Ac ne tũc quidem demiſit ſpiritus: quin dimittens Oratores Regios, ijs demum legibus pacem ſe daturum reſpondit, ſi ſibi reliquum Raſciæ & Bielogradum redderetur. Pollicebatur interim Regi & Vngaris Iulianus ingentia, Pontificis & quorundam Principum Chriſtianorum, ad id bel-

Pacem Regi & Regina,

Regina mox mortua, perſuadet:

Itidem & bellum contra Turcas.

Amurates poſt alia Bielogradũ obſidens,

Etiam repulſus inde

pacem facere recuſat:

Habeo autẽ Rex à Legato Pontif promiſſa, &

id bellum auxilia. Ad hæc autem augebantur Vngarorũ ſpes, per ſe ipſæ iam inde ab initio in Vuladiſlaum erectæ, rebus ad eum diem, aduerſus eundem hoſtem, proſperè geſtis (nam præter quòd Amurates à Bielogradi oppugnatione turpiter re infecta diſcedere coactus eſt, Ioannes quoque Huniades, Regis huius auſpicijs, eoſdem Barbaros tribus inſignibus prælijs per illud ipſum tempus uicerat, & magnis cladibus affecerat: Mezitem Baſſam, Ducem exercitus bellicoſiſsimum, cum filio interfecerat: & Sciabadinum alterum Baſſam, trepidè fugere coegerat) commouebat etiam & Regem & Vngaros Stephani, ſiue Georgij, Deſpotæ Raſciæ & Albaniæ, miſericordia: qui paucis illis annis, utraque ditione exutus, à Turcisq; filijs duobus captis, exſectis & excæcatis orbatus, Regis beneficentia ſeſe in Vngaria ſuſtẽtabat: ſuperba deniq; Amuratis Legatio, quæ tributum à Rege & Vngaris exigebat, aut traditionem Bielogradi contendebat, omnium animos uehementer accendebat: itaq; Procerum animis ad bellum inclinatis, Comitia Budam ad Pentecoſten anni ſequentis, qui fuit à Christo nato 1443, à Rege indicuntur: ibiq; bellum, uno omnium conſenſu, decernitur. Mittuntur ergo Oratores ad Fridericum Cæſarem, atq; alios Chriſtianos Principes, & ad Crucigeros Pruſsienſes atq; Liuonienſes, petitum auxilia ad tam piam, ac toti Chriſtianæ Reipublicæ ſalutarem expeditionẽ: ſed nihil uſquã impetratum. Pontifex quidem Eugenius piam Crucis militiam aduerſus Barbaros, per omnes nationes Chriſtianas, pronunciari iuſsit: indeq; aliquantulus uoluntariorum militum numerus, quem Iulianus Legatus (cruce pro uexillo utens) duxit, confectus eſt: Poloni autem non contẽnenda utiq; auxilia Regi ſuo misêre, eo quidẽ

Rem gerens proſperè

Per Huniadẽ maximè,

Motusq; miſericordia Deſpotæ Raſciæ,

Atq; ſuperbam Amuratis legationẽ non ferẽs,

In Comitijs Budenſibus decernitur bellum, & An. 1443.

Tametſi non magno cum exercitu,

tempore, quo magnus terræmotus Vngariam, Boemiã & Poloniam, Nonis Iunij afflixit. Viceſima igitur die menſis Iulij, Buda caſtra mota ſunt: tranſmiſſoq; apud Salſum lapidem Danubio, ad hoſtiles terras peruectum. Vbi ad Morauam fluuium uentum eſt, quum didiciſſet Rex ab exploratoribus, in propinquo eſſe hoſtium copias, Ioannem Huniadem cum decem millibus expeditorum militum, in quibus & Poloni erãt, contra eos miſit:

Turcas tamẽ magna ſtrage profligat: &

qui quum intempeſtæ noctis ſilentio improuiſò in ſtatiua eorum impetum feciſſet, magna ſtrage ad internecionem hoſtes profligauit. Cæſa feruntur ad triginta

Bulgariam recipit, &

millia Turcarũ, capta quatuor: Bulgaria pleraq; omnis, partim per uim, partim per deditionẽ, ob linguæ & ſtir-

In finibus ipſis Macedonia

pis cognationem, in poteſtatem Regis redacta. Ad fines poſt Macedoniæ peruentum eſt: ubi Carambeius propinquus Tyranni, montes ad prohibendum tranſitum noſtris inſederat: quumq; noſtri ad montes appropinquarent, pridie Natalis Chriſti, impetum fecit in Re-

Iterũ hoſtes cũ Duce Carambeio capto fudit,

gis exercitum: nec Rex detrectauit pugnam, uictosq; & fuſos Barbaros, Duce ipſo Carambeio capto, in montes compulit: & rupem in qua ſtatiua habebant, uſque ad ueſperum ſumma ui fruſtra oppugnauit, nõ ſine ſuo incommodo, ita ut ipſe quoque, licet armatus, aliquot ſagittas aduerſo pectore exciperet: ibiq; aliquot diebus refecto

Deo agens gratias.

exercitu, continuato itinere Budam attigit: & nudis pedibus urbem ingreſſus, ſigna hoſtium in æde Virginis Matris nomine dicata affixit.

DE TOTIVS CHRISTIANI ORBIS GRATVlatione, & Turcis petentibus, poſt bellum decretum, pace data. Cap. XI.

Gratulationibus Vladiſlaus Rex plenus,

HIs autem in uniuerſum Chriſtianum orbem celeri fama uulgatis, frequentes à pleriſq; omnibus Principibus

cipibus & Rebuſpublicis Legationes, tam inſignem uictoriam Regi gratulabantur, & auxilia ad proſequendum inceptum bellum pollicebantur: nominatim autem Pontifex Eugenius, cum Venetis, Genuenſibus, & Philippo Duce Burgundiorũ, claſſem ad prohibendum Turcis ex Aſia tranſitum deferebant. At uerò Poloni Proceres, miſsis publicè & priuatim Legatis, uerè & ipſi gratulabantur tam felices Regi ſuo ſucceſſus: cæterùm obteſtabantur eum, ut uno illo periculo defunctus, in Poloniam ueniret, ac benemerentis Patriæ ſaluti & tranquillitati conſuleret. Nam & Tartari crebris excurſionibus Podoliam & Ruſsiam infeſtabant: & Lituani cum ſuo Duce Cazimiro aduerſus Boleslaum Maſouium, ob occupatum (poſt interfectum Sigiſmũdum Ducem Lituanorum) Drohicinẽſem tractum, quem ei Rex in Vngariam proficiſcens addixerat, bellum apparabant: & è Sileſia deniq; ipſa magna belli moles, conſpiratione Principum, exiſtere uidebatur. Hæc itaque optimi Regis animum in diuerſa diſtrahebãt: hinc dulcedo deguſtatæ gloriæ, aut potius ſalutare ex profligato Chriſtiani nominis hoſte gaudium, & cohortationes maximorum Chriſtiani orbis Principum: illinc Polonorum (quibus quãtum deberet, intelligebat) preces & impendentia pericula, cogitationes eius differebãt: uicit tamẽ cauſa totius Chriſtiani orbis publica, inſtãte maximè Legato. Cęterùm ne Polonos derelictui habere uideretur, pollicetur, ſe in Polonia ad Pentecoſten futurum: Vngaris uerò Budam indixit Comitia. Venerat huc etiã euocatus Ioannes Iſcra Boemus, aduerſę factionis Princeps & Dux belli ſtrenuus, data ſibi à Rege fide (nã Vngari Proceres, poſt Reginæ mortẽ, omnes iam in fide & poteſtate Regis erãt) ibiq; pactis cum Iſcra & factione La-

Ab omnib. ad proſequendum bellum excitatus.

A Polonis uerò reuocatus domum.

Amori patria cauſam totius Chriſtianiſmi anteſert: &

Pollicitus ſe in Poloniam uenturum.

Sed propter bellū decretū. diſlai pueri inducijs, bellum in Turcas ſummo omnium ordinum cōſenſu decernitur: oppidanis atq; agreſtibus pecunia, in ſumptus belli (quia ærariū Regium nullum erat) imperatur: dantq; ultrò nomina piæ militiæ, & *Ad quod & Epiſcopi ſua nomina dant,* Ioannes Varadienſis, & Simon Agrienſis, Epiſcopi. Peractis Comitijs, Regem, in Poloniā iter adornātem, Vn*Ab Vngaris detentus,*gari Proceres ſummo ſtudio & cōtentione retinuerūt: dumq; id bellum comparatur, de pace à Turcis agi cœptum eſt. *Amurati poſtulanti* quā cupiebat Amurates propterea, quòd non ignorabat, quanto conſenſu & quanta mole Chriſtiani Principes contra ſe bellum pararent: & ſatis iam, anno ſuperiore, ſolius Vuladislai uires expertus fuerat: adhęc aliud ei pergraue bellum in Aſia à Carmanorum Principe imminebat, in quod totis uiribus incumbere, pace cum Vuladislao facta, cogitabat. Nec Vuladislaus neq; *Cum ſua magna gloria* Vngari ab honeſta pace & gloriæ plena abhorrebāt, ex multo tempore non dare, ſed petere à Turcis pacem ſoliti: & nihildum de claſsibus, & naualibus ſocijs, afferebatur. Segedinū igitur profectus Rex, Oratores Amuratis ampla dona afferentes audiuit: pacem'que petentibus, *Dat inducias decennales* ſiue adeò inducias decem annorum, dedit his legibus, ut certas arces, totamq; Raſciam, & eam partē Albaniæ, quæ in ditione Deſpotæ Raſciæ fuiſſet, ac duos filios Deſpotæ captiuos, redderet: ad eaq; implenda pauci dies conſtituti.

DE BELLO ITERVM CONTRA TVRCAS ſuſcepto, & Vuladislai in media ex Turcis uictoria interitu. Cap. XII.

Literis Præfecti claſsis Apoſtolicæ & Palæologi INterim allatæ ſunt literę à Franciſco Cardinali Veneto, Præfecto claſsis Pontificiæ, & aliarū ſociarum claſſium Præfectis, itemq; à Ioanne Palęologo, Imperatore Conſtātinopolitano: quibus inuitabatur Rex, ut maturaret

raret expeditionem: nec occaſionem commodiſsimam
Græciæ liberādæ, & Europæ uindicādæ, elabi ſibi è ma
nibus ſineret: pollicebantur autē, ſe præſtaturos, ne Tur
cæ ex Aſia (quò Amurates omnes ferè copias ſuas, ad
Carmanicū bellum, traduxerat) in Europā rurſus traijce
rent: Palæologus uerò terreſtres etiā copias, & ſocietatē
belli, promittebat. His itaq; permotus Iulianus Cardina
lis, qui pacē fruſtra dudū diſſuaſerat, tunc uerò ad omiſ-
ſum bellum ſumma cura atq; diligētia Regem incitare:
belli præmia longè ampliora, quàm pacis, in immēſum
attollere: neceſsitate expreſſam pacē, quæ diuturna futu
ra nō eſſet, labefactare, ac temporis cauſa ſimulatā dice-
re. Argumento eſſe, quòd lapſo iam tēpore, tamen pro-
miſſa à Barbaris non implerētur: quòd ſi maximè nulla
per eos mora in tradendo fieret, priora tamen cum Pon
tifice, Duce Burgundiorum, Venetis, & Genuenſibus
fœdera, & ſocietatem pij belli initam, magis ualere opor
tere. Quòd ſi qua Religione Rex teneretur, ne iuſiuran
dum, Barbaris datum, uiolaret: illo ſe eum metu, Pon-
tificis Maximi auctoritate, prorſus liberare. Hæc iden-
tidem agendo & inculcando, tandem perpulit iuue-
nem, ut nouo ſacramento ſe cum Proceribus, ad proſe-
quendum bellum Turcicum, obſtringeret. Non pla-
cebat hoc Regis, de uiolandis pactis, conſilium Polo-
nis Proceribus: qui abſque eo quoque, Regem illo bello
tunc implicari, moleſtè ferebāt, & pacis nuncio dudum
exhilarati erant. itaq; quum primum hæc acceperunt,
Comitia Petricouiæ inſtituunt, ad XXV. diem Iulij Le
gationem ad Regem decernunt: ſed eos ille anteuertit,
miſſo ad Conuentum Ioāne Cruſnicio Cuſtode Craco-
uienſi, qui indicaret, Regi omnino conſtitutū eſſe Tur-
cicum bellum perſequi: iuberetq; Polonos auxilio eſſe

Permotus Legatus Apoſtolicus.

Vuladiſlaum ad bellum contra Turcas

Impellit:

Boleslao Maſouio aduerſus Lituanos & Cazimirum,ſi bellum id æquis conditionibus dirimere non poſſent.

Profectusq; contra illos

Poſt medium autem Septembris, Segedino caſtra Rex mouit,non ſatis alacer.Iam enim Turcæ & filios Deſpotæ, & munitiones promiſſas reddiderant: & animaduer-

Cum non magnis copijs,

tebat,quàm longè minores copias,quàm pro magnitudine belli,& quàm ſuperiore expeditione duxiſſet,duceret.Multi enim cùm ex Vngaris,tum ex alijs Chriſtiani orbis nationibus non occurrebant. Directo autem in Bulgariam itinere,tertia die Nouembris Rex cum omni exercitu apud Orſauam Danubium traiecit:ad Nicopolim uerò,quæ Metropolis Bulgariæ eſt,uiceſimo ſexto die quum perueniſſet:uenit ad eum Vuladus (qui et Dracula) Palatinus Tranſalpinæ Moldauiæ,ueniam petens,quòd neceſſariũ cum Turcis fœdus ſuperiori tempore fecisset: uiſaque paucitate Regij exercitus,in quo uix quindecim millia equitum, pedites uerò pauciores erant,& ij ferè Cruce ſignati, quũ reditum Regi perſuadere nequaquã poſſet,quatuor millibus ſuorũ hominũ, duce filio,exercitũ eius auxit:ipſe uerò domũ reuertens, duos equos perniciſsimos,duoſq; iuuenes uiarum peritos,in aduerſum belli euentũ ei dedit. Vbi ad fines Thra-

Et à templis abſtinere iubens,

ciæ peruentum eſt,propoſuit Rex edictum, ut milites à Chriſtianorũ templis manus abſtinerent:itemq; ut Turcæ liberè & ſecurè,ſaluis rebus ſuis,munitionũ præſidijs decederent: eiuſq; edicti exempla per Turcas captiuos

Nonnullis iã munitionib. & arcibus uiriliter acceptis,

quoquouerſus dimiſit.Hinc deditæ nonnullæ munitiones:Petreſſum uerò & Sumenũ,quæ Pezechiũ & Suniũ uocat Bonfinius, quũ non dederẽtur, una die ſumma ui expugnatæ ſunt. ubi præclarum eximiæ uirtutis ſpecimen duo Poloni Equites,Ioannes Tarnouius,et Leſcus Bobricius (uel Vngaricorũ Annalium teſtimonio) edidêre:

dere: dum alter Sumeni portas, duobus uulneribus acceptis, refregit: alter Petreſsi murum primus aſcendit. *Cum Amurate congreſſus.* Interim Amuratem, cum quadraginta, uel (ut Bernardus Vapouius ſcribit) centum, ſiue (ut Paulus Iouius) octoginta millibus Turcarũ infra Callipolim paruis nauibus ex Aſia traieciſſe, allatum eſt, ſiue conniuentibus Venetis & Genuenſibus, mercede corruptis, ſiue quum commeatus comparandi cauſa è cuſtodia deceſsiſſent: nec tamen hic nuncius Regem ab incœpto deterruit. Decima die Nouẽbris quum noſtri ad Varnam, quam Dionyſiopolim dixêre ueteres, oppidum, mox clade ſua nobile futurum, quod iam in deditionem ſuam receperant, caſtra habebant: poſt ortum Solis, hoſtes adeſſe, ab exploratoribus nunciatum eſt. Laborare ex apoſtemate pedis Rex cœperat: itaq; Huniades, militibus prælium poſcentibus, exercitum inſtruxit: beneq; inſtructa acie, ad duo millia paſſuum obuiam hoſtibus itum eſt: deinde ſignis defixis (quæ tamen ſubita tempeſtas, in tranquillo coorta, concerpſit) ad tres horas hoſtes exſpectati. Apparuerunt ij pôſt, in dextrum cornu noſtrorum inuehentes: nec eorum impetum noſtri ab ea parte, equis inſuetum camelorum aſpectum & odorem non ferentibus, Tranſalpiniſq; ilico diſsipatis, ſuſtinuerunt: ſed *Vincens uiriliter* fuſi fugatiq;, ad decem ferè millia paſſuum. Meliori uerò fortuna à Rege & Huniade, ab alia parte, collata ſigna, & ad quatuor millia paſſuũ ſubmoti, non ſine cæde, Barbari: inde ad opem ferendam ſuis, qui reliqui in dextro cornu cum Iuliano & Francobano erant, Rex reuertens, inde quoq; hoſtes in fugam egit: ita, ut ij diſsipati Thraciam trepidatione implerent, quaſi deletis iam omnibus ſuis copijs. Rex igitur fuſo fugatoq; iam omni equitatu Turcico, in Ianizerorum phalangem (in qua Amurates

ipſe erat,& in quã ſe Baſſa Aſiaticus ex fuga recipiebat) temerè cum paucis iiſq; Polonis inuectus, quũ ab Huniade,ſiue perſequente adhuc hoſtem fugatum(ut Vngari, & Turcæ ipſi) ſiue fugiente cum media parte exercitus (ut noſtri prodidêre) necquidquam reuocaretur, pedem referre turpe & ſe genereq; ſuo indignum eſſe duxit (nec enim eius eſſe, qui bellum inferret, fugere:) itaque quum magnam, inter confertos hoſtes pugnans,ſtragem faceret, atq; Aſiaticum Baſſam (quemadmodum Bonfinius memorat) interfeciſſet, ad extremum ſub ueſperum iam,equo ab Ianizeris confoſſo, periit, Princeps longiore uita & immortali gloria dignisſimus. Nec Barbari tunc,equitatu deſtituti, perſequi fugientes Vngaros atque Tranſalpinos,ac ne currus quidem & caſtra uſq; ad tertium diem oppugnare,auſi ſunt (nox enim, pugnantes adhuc opprimens, incertam eis fecerat uictoriam:& inſidias autem timebant) tertio demum die caſtra, immaniter trucidatis ægrotis & saucijs, direpta.Et Iulianus autem Cardinalis,& Varadienſis atque Agrienſis Epiſcopi,fugientes periiſſe narrantur:de Polonis etiam duo tantùm ex eo prælio euaſere, Ioannes Reſſouius,& Gregorius Sanocius. De omni exercitu, qui uiginti millia pugnatorum non exceſsiſſe exiſtimatur,uix quintam partem eo prælio deſideratam eſſe, & tamen uix tertiam euaſiſſe, multò pluribus in cœno ac longa fuga abſumptis: Turcarum autem ad octoginta millia,ut uult Dlugoſſus noſter:ſecundum Bonfinium autem, ſupra triginta millia (quum fuiſſent ſexaginta)periere. Accidit autem clades hæc anno à Chriſto nato 1444,Regni uerò Vuladiſlai,in Polonia quidem undecimo,in Vngaria uerò quinto:quum is uiceſimum ætatis ſuæ annum uix dum egreſſus eſſet. Fuit autem

Fortiter occumbit.

Turcarum timor poſt uictoriam.

Iuliani & Epiſcoporum interitus.

Exercitus utriuſq; magnitudo,ac deſideratorũ numerus.

An.1444.

Regnum Vuladislai & Aetas,& Forma,&

Vula-

Vuladislaus hic ſtatura procera,facie fuſca, ſed honeſta ac dignitatis plena, capillis nigris, laboris & inediæ patientiſsimus, abſtemius, Iuſtitiæ & Religionis cultor eximius: probitate, comitate & clementia, etiam in hoſtes, ſingulari: liberalitate propemodum nimia: animi uerò magnitudine tanta,ut nihil humile cogitaret, nulla difficultate ab eo quod conſultò cōſtituerat, auelli ſe pateretur. deniꝗ ſumma in eo fuerunt omnia, quæ maximos & optimos Principes decent: recteꝗ & ſanctè occubuiſſe mihi uidetur, dum pio animo & oculo ſimplici,pro ſalute uniuerſi Chriſtiani orbis, Legatoꝗ Sedis Apoſtolicæ obediens, uerùm peccatis noſtris eum nobis eripientibus, ſæuiſsimum Tyrannum & implacabilem Chriſtianorum hoſtem perſequitur.Quemadmodum enim non ſtudio laudis humanæ, Regnum Vngariæ ſuſcepit, quod ſtatim, propter pacem & tranquillitatem publicam deponere paratus fuit:ita quoque, Dei gloriam ſpectaſſe magis & totius Chriſtianiſmi commodum,quàm uanæ gloriolæ cupiditate illectum, tantis ſe expoſuiſſe periculis,credendus eſt:præfertim quū tam uirili animo,uitam ſuam pro ſalute Chriſtiani orbis cum Legato Apoſtolico & Epiſcopis negligens,ipſamꝗ ad extremum profundens, cum Turcarum Imperatore Amurate,cum paucis contra multos,magna confidentia certauerit.

Mores, & *Sanctus interitus.*

LIBER XVI.

DE REGNO AD CAZIMIRVM DELATO, & poſt frequentes dilationes atq; diſsimulationes ſuſcepto. Caput I.

Poſt diuulgatum Vladiſlai interitũ,

POſteaquam de clade Regia percrebuit, ingens mœror atque luctus mentes omnium peruaſit: de Rege ipſo, uiueretne, an cæſus eſſet, certum ſciri non potuit: miſsi publicè in Thraciam, Ioannes Reſſouius & Aegidius Suchodolius, perquiſitum Regem, nihil tamen explorati poterãt referre. Cæterùm ubi cognitum eſt, Vngaros alium ſibi Regem Ladislaum, poſthumum Alberti Cæſaris filium nondum quinquennem, creaſſe: Poloni quoq; Comitia frequentia, de Rege creando, habuêre: atq; ibi in Sbignei Cardinalis ſententiam, decretum factum eſt, ut Cazimiro, Vuladislai Regis fratri, Regnum mandaretur. Miſsi ergo Legati ad Cazimirum in Lituaniam, qui eum, re tota ſuſpenſa ad comitia, Petricouiam euocarent, ad conſultandum in commune & conſtituendum de Repub. Polona, Rege orba. Et Polonorum quidem Legatos ſine certo reſponſo Cazimirus dimiſit, ſuos uerò Petricouiam cum his mandatis miſit: Debilitatum ſe ægritudine ex aduerſo caſu fratris, ueni re eò non potuiſſe: & immaturam ſibi eam, de ſurrogando Rege, conſultationem uideri: ſe quidem, dum adhuc incerta eſſent omnia, neq; Regnum neq; adminiſtrationem ullam ſuſcepturum eſſe. uideri autem ſibi, ut ij ſummæ rei præeſſent, quos Vuladislaus, in Vngariam diſcedens, Vicarios & Gubernatores conſtituiſſet. Non acquieuit

Cazimirus Rex electus & Ad comitia inuitatus,

Dum ſemel

quieuit in eo reſponſo Conuentus: itaq; placuit, ut octo Principes Senatus ad Cazimirum mitterentur, ac diſertè ad Regnum ſuſcipiendum eum uocarent: ſi renueret, aut cunctaretur, alium ſibi quæſituros eſſe. Perſtabat in ſententia Cazimirus, retinentibus cum Lituanis, qui lenis ac lenti Imperij dulcedinem ſub Cazimiro deguſtarant: quare diſcedebant, re infecta, Legati, ſuo functi officio, quòd paternũ fraternũq; Regnum Cazimiro detuliſſent. Regina quoq; Cazimirum filium, ut ſaniore conſilio uteretur, necquidquam obſecrabat: à Legatis tamẽ impetrauit, ut referre illi de re tanta ad Lituanorum & Ruſſorum Conuentum liceret: ad octauum Idus Ianuarij ſequentis anni, qui fuit poſt Chriſtum natum 1446, eum certum reſponſum Polonis daturum eſſe. Vbi uerò tempus aduenit, frequens Senatus Nobilitasq; Petricouiam uenit: ueneruntq; ſex Legati à Cazimiro & Lituanis, differri adhuc rem poſtulantes: quod ni fieret, bellum comminantes. Irritati hoc reſponſo Poloni, alium Regem creare ſibi ſtatuunt: ſed quum in mentem eis ueniret, Crucigeros, orto inter Polonos & Lituanos diſsidio, uexaturos & infeſtaturos eſſe Poloniam, placuit Cazimiri animum adhuc pertẽtare. Miſsi itaq; ad id, Prædborius Coneſpolius Sendomirienſis, & Sciborius Sarleius Inouuladiſlauienſis Caſtellani, nihilo æquius reſponſum retulerunt: ideoq; ad uiceſimã octauam diem, quum frequens Senatus Petricouiam conueniſſet, cunctusq; (ut ſic religioſius Reipub. conſuleret) ſacris Chriſti Ieſu myſterijs procuratus eſſet, inita ſunt de Rege creando ſuffragia: ea tamen conditione, ut Cazimiro, etiam tunc, acceptandi Regni locus relinqueretur. Et Epiſcoporum quidem ſententiæ ferè in Fridericum Marchionem Brandeburgenſem, qui iam antè gener & ſucceſſor

Atq; iterum

An. 1446.

Ac ſæpius rem differre non ceſſat:

Senatus, ſumpta quiſq; Euchariſtia,

ceſſor

ceſſor Iagelloni Regi deſtinatus fuerat,inclinabant: prę
ter Paulum Coizicium,Plocenſem Epiſcopum , qui ad
alterutrum de Ducibus Maſouiorum, Vuladislaum uel
Boleslaum,Regnum deferebat.Hunc ſecuti Ioannes Ci
zouius Caſtellanus , Ioannes Tencinius Palatinus Cra-
couienſis , Lucas Gorcanus Palatinus Poſnanienſis, &

Boleslaum Ducem Maſouiæ Regem nominat:

pleraq; Nobilitas, Boleslaum Regem edebant . Itaq; ex
ſenatuſconſulto Boleslaus à Vincentio Archiepiſcopo
Gneſnenſi Rex renuntiatus,ſi Cazimirus ante Penteco
ſten mutatæ uolũtatis ſignificationem nullam dediſſet.

Cazimirusq; conſilij pœnitens,

Ibi iam Cazimirum (quum de ijs quæ Petricouiæ acta
erant, celeriter certior factus eſſet) pœnitere uehemen-
ter conſilij ſui cœpit:ad matremq; ſecretò miſit , ut erra-

Per Reginã matrem prenſat Senatum: & Factus uoti compos,

tum ſuum,ſi quo modo poſſet, corrigeret. Nec ſegniter
ea Proceres atq; Nobilitatem pro filio prehenſauit:effe-
citq;,ut Minores Poloni Regem eum renunciarent, miſ
ſa etiam ad Maiores Polonos Legatione: qui etiam,ab-
rogata Boleslai electione,Legationem nouam ad Cazi-
mirum decernunt, ut Parſouiæ ſecum, ad penultimam
diem Septembris,Conuentum ageret. Conueniunt er-

Poſt adhibitam rurſus diſſimulationem,

go Proceres ad conſtitutam diem:Cazimirus autem fru
ſtra exſpectatus , & admonitus ut ueniret , negauit , ul-
lam ſe ſignificationẽ ſuæ uoluntatis de ſuſcipiendo Re-
gno dediſſe:ſe tamen Breſte ueniſſe: ſi quid fortè Polo-
ni ſecum agere uellent,illuc ad ſe uenirent. Miſerunt ſex
de Primoribus ad eum Breſte: qui eam conditionẽ Le-
gatis tulit,non aliter ſe ſuſcepturũ Regnum, niſi Podo-
lia , Luſcum & Oleſcum , Lituanis redderentur. quam
quum noſtri non acciperent,& re infecta recedere para-

Regnum ſuſcipit.

rẽt:Polonorum deſiderijs aſſenſus,ad octauum demum
Calendas Iulij ſequentis anni in Poloniã ad ſuſcipiendũ
Regnum uenturum ſe eſſe, recepit.Ita tũc diſceſſum eſt.

DE

DE CAZIMIRI CORONATIONE, CREbris incendijs, & Lituanorum poſtulatis.

Caput II.

ANno autem Chriſti 1447 Cazimirus inſigni Lituanorum & Ruſſorum comitatu ſtipatus, Cracouiam uiceſima quinta die Iunij uenit: inſequenti, ritu ſolenni coronatus eſt: tertia (Caſtellano Cracouienſi de more coronam, Palatino ſceptrum, Poſnanienſi uerò Palatino pomum, & Sendomirienſi gladium præferentibus) in forum urbis, ad recipiendum ab oppidanis iuramentum, deſcendit. Accidit autem res ominoſa inter ſolennes ceremonias. Nam quum de pagis aliquot Tinecenſi monaſterio ſubiectis pecudes pigneratæ, ob negatam Regi nouo inuſitatam procurationem ſiue ſtationem, eſſent, mulieres ruſticanæ, pecudes ſuas ſecutæ, eiulatibus & lamentis, non ſine moleſtia & fremitu omnium, templum impleuerunt. Monaſterium quoque Mogilenſe, quo die Cazimirus Poloniæ fines attigit, totum fortuito incendio conflagrarat. Nec ſanè fefellit omen: ſenſêre enim preſſuram Eccleſiæ & monaſteria hoc Rege regnante. Peractis uerò ritè cerimonijs, dimiſsiſq́ue, & extra portam honoris cauſa deductis Lituanis Proceribus, in Maiorem Poloniam comitante matre, profectus eſt. Vbi Poſnaniam aduenit, tota urbs fortuito incendio conflagrauit: quam calamitatem infelicium ciuium, rapacitas Regij comitatus auxit. ſed Rex in ſontes ſupplicio capitis animaduertit. Lublinum quoque, Snena, Siradia, Bochna, & Xianzum oppida eodem anno arſerunt. Comitia deinde Petricouiæ, ad diem diuo Bartholomæo ſacram, habita: in quibus leges quaſdam Rex condidit, pacta cum Crucigeris approbauit, & in Lituaniam præproperè ſeceſsit.

An. 1447. Cazimiro Rege coronato, &c.

Poſt habita comitia in Lituaniam reuerſo.

quo quidem facto, additi ſunt animi improbis & ſcele-
Furta, latrocinia, & incẽdia creſcunt. ratis hominibus, ut furtis & latrocinijs non modò uias
publicas, ſed pagos etiam ac domos equeſtrium homi-
num, & oppida infeſtarent: Rege interim in Lituania
uenationibus aſsiduis uacante, & neutiquam curante
res Polonicas. itaque impunitate creuit licentia, adeò ut
noſtri quoque non pauci de Nobilitate latrociniorum
ſocietatem cum Sileſijs & Vngaris inirent. Multorum
tunc mercatorum merces prope Grabouiam direptæ:
multi item pagi, in ora Velunẽſi, direpti & incenſi: Ben-
dinum quoque oppidum dolo captum & exuſtum. Se-
An. 1448. quenti anno Comitia cum Lituanis, apud Lublinum,
In Comitijs Lublinenſibus, ad poſtulata Lituanorum habita ſunt: poſtularuntq; Lituani, ut ſibi æquo iure fœ-
dera cum Polonis eſſent: utq; caput illud, quo Lituania
Poloniæ Vuladislai Iagellonis diplomate adiungitur
& inſeritur, de fœdere tolleretur: itemq; Podolia, Ole-
ſcum, Lopatinum, & Grodlum territoria, quæ præter
ius ſibi adempta aſſeuerabant, redderentur. ad quæ ut
Poloni reſpõdent, de Lituania Poloniæ adiũcta. placidè Poloni reſponderent, Rex petiuit. Reſponſum
à Polonis eſt, nullam commodiorem uiam ad retinen-
dam concordiam eſſe, quàm ut Lituani Ruſsiq; omnes,
Polonorum Regno atque nomine, abrogato Principa-
tu ſuo, cenſeri ſe deinceps uellent. quod quum illi ab-
Fœderum æquitate, & nuerent, tunc demum ad alia ſic eſt eis reſpõſum: Quod
enim attinet ad fœdera, rectè ea à Vuladislao & Vitou-
do conſtituta eſſe: nec eſſe, quòd querantur fœderum
iniquitatem, quibus libertatem, nobilitatem, & multa
Podolia iure poſſeſſa. præclara ſunt adepti. Podoliam uerò, à Cazimiro Ma-
gno ſubmotis Tartaris quæſitam, & Camenecia, Cha-
ceno, Cecinis, Bacota, Meſiboſo, arcibus, & quibuſdam
alijs caſtellis munitam, à Ludouico deinde poſſeſſam, ad
Iagellonem quoque, unà cum Regno, perueniſſe: ab eo

primùm

primùm Melſtinio, deinde Suitrigelloni fratri, ad extremum Vitoudo, ad tempus conceſſam eſſe: morte autem Vitoudi ad Ius Polonorum rediïſſe. Ita tunc reſponſum Lituanis, Conuentusq́ ſolutus eſt.

DE MOLDAVICIS MOTIBVS, Tartarorum incurſione, & Rege iuſiurandum non praſtante. Cap. III.

Rex deinde in Ruſsiam profectus, ad ſedandos motus Moldauicos, Stephano & Helia Palatinis uita defunctis. Huic quidem Romanus, illi uerò Petrus, filij, in Principatu ſucceſſerant: ex ijsq́ Petrus, Ioãnis Huniadis (qui Vngariã, pro Ladislao Rege, gubernabat) ope fretus, Romanum eiecerat: hunc itaque Cazimirus reducere ſtudebat. in itinere autem certior factus, Romanum ueneno extinctum eſſe, accelerauit iter: Ruſſosq́ Præmiſlienſes, Leopolienſes, Belſenſes, Chelmenſes, & Podolios, arma ſumere, & ſe ſequi, iuſsit. Cameneciam quum ueniſſet, ingenti Podoliorum lætitia & liberalitate exceptus eſt: inde Legatos ad Petrum Palatinum cum his mandatis miſit, ut ille ad ſe ueniret, atq; in uerba ſua iuraret. Ad præſtandum iuſiurandum uenturum ſe eſſe Petrus, accepta à Rege fide, recepit: uerùm Cazimirus, non exſpectato Petri aduẽtu, miſsis ad eum quatuor Legatis, qui Chocimi promiſſum iuſiurandum ab eo Conſiliarijsq́ & Nobilitate Moldauica acciperent, ipſe properè in Lituaniam (ut tempori ad Comitia Nouogrodecenſia adeſſet) ſe recepit. Vix autem in Lituaniam Rex uenerat, quum Tartari in Podoliam populabundi ſe diffuderant, ferro & igni cuncta uaſtãtes: quos tamen Theodoricus Bucacius, Præfectus Podoliæ, non leuibus incommodis affecit, multosq́ captiuos liberauit.

Stephano & Helia mortuis,

Et à Petro

Eiecto Romano moxq́; necato, Cazimirus

A Petro iuſiurandum exigit:

Tartariq; Podoliam populantes

A Bucacio reprimũtur.

liberauit. Decembri demum menſe Rex ad Comitia Petricouienſia reuertit. in quibus nonnulla ſalutaria ſtatuebantur: ſed ea cuncta mox irrita fuère, quum Rex Proceribus petentibus ſolenne iuſiurandum (quòd ſecundum leges Regnum adminiſtraturus eſſet) dare, & Regum acta & beneficia quæuis publicè & priuatim conceſſa rata habere (ne quid Lituanis ſuis detraheret) recuſaret.

Salutaria ſtatuta neglecta, Propter Regem, iuſiurandum præſtare recuſantē.

DE IVRISIVRANDI RECVSATI INCOMmodis, Alexandro in Valachiam contra Bogdanum reducto, & Tartarorum populationibus. Cap. IIII.

An. 1450. *De furtu & latrocinijs nō inquiritur,*

SEquenti anno, nempe 1450. Conuentum Rex egit Cracouiæ cum Minoribus Polonis, de inquirendis & cohibendis furtis & latrocinijs. & placebat quidem Primoribus, inquiſitionem uulgò haberi: uerùm Ioannes Tencinius, Palatinus Cracouienſis, eam rem diſſuaſit: non quòd is faueret furibus, ſed quòd agi quidquam & ſtatui publicè cū Rege nollet, aduerſus uniuerſæ Poloniæ cōſenſum. Conuenerat enim inter Proceres ſuperiorib. Comitijs, ne pro iuſto Rege Cazimirū haberent, quoad is iuſiurandum, quod à ſe petebatur, præſtitiſſet. In Valachia Petro Palatino mortuo, Bogdanus quidā, qui ſe nothum Alexandri Palatini filium præ ſe ferebat, Dominatum apud Valachos inuaſit. Supererat quidem adhuc Heliæ filius Alexāder, cum matre ſua profugus: atq; is reductus paulo antè fuerat, iuſſu Regis, à Ioanne Sennenio, Bogdanusq; eiectus: ſed quum Sennenius copias reduxiſſet, Bogdanus, qui in montana ſe abdiderat, Alexandrum rurſus eiecit. Ac deliberatum quidem eſt in Conſilio Regio, an Rex Valachiam omnino ſubigeret, atque in Prouinciæ formam redigeret, attributis Ale-

Neq; quidquam ſit publicè. Donec Rex iuret. Poſt Petri mortem Bogdanus Alexandrū Reductum Rurſus eijcit: Dumq; non placet Polonis Valachiā

Alexandro puero bonis in Ruſsia: ſed res magnæ diffi- *redigere in*
cultatis uiſa in feroci populo, & externi Dominatus im *formam Pro-*
patiente, & propter Turcarum uicinitatem, qui Bulga- *uinciæ,*
riam & ulteriorem Danubij ripam tenebant. Conſul-
tius ergo uiſum, ut alienis uiribus, & alieno periculo,
tam potentem hoſtem à ſe arcerent: ideoq́ Odrouan- *Sed Alexan-*
zus cum Coneſpolio, reducere iterum Alexandrũ cum *drum rurſus*
Valachis, Podolijs & Rufsis, iuſsi ſunt. Bogdanus, im- *reducunt,*
parem ſe hoſti animaduertens, in nemora ſeſe cum ſuis
abdidit: pacemq́ poſtea à noſtris impetrauit, ea lege, ut *Et pacẽ dant*
Alexãdri nomine, donec is ad quintumdecimũ annum *Bogdano,*
perueniret, Valachiæ præeſſet: Regiq́ ſeptuaginta mil
lia (quemadmodum Dlugoſſus ſcriptũ reliquit) Turci-
corum aureorum, equorũ certum numerũ, & pecorum
greges, quotannis penderet. Pace autem facta, reuerte-
bantur noſtri: & Bogdanus circũductis ſuis, ſyluã apud *A Bogdano*
Craſne pagũ inſedit, noſtrosq́ aggreditur: illi uerò ho- *circumuenti*
neſtè potius occumbere, quàm turpi & fugæ ſimili re-
ceptu perfido hoſti incruentam uictoriam cõcedere, eli
gunt. Fortiter itaque reſiſtentes hoſti, inſperata & cru- *Cruentã con-*
enta uictoria potiũtur. Multos enim fortes uiros amiſê *ſequuntur ui*
re, atque in ĳs Principes, Odrouanzum Palatinũ, & Mi- *ctoriam:*
chaelem Bucacium. pugnatũ uerò eſt à manè ad ueſpe-
ram. Non multo pòſt Tartari, ubi de ſtrage Nobilitatis *Indeq; Tarta*
Rufsicæ accepêre, magno impetu in Podoliã atq́ Ruſ- *ri Podoliam*
ſiã, uſq́ ad Grodecũ oppidũ, populabũdi excurrerũt: ab- *& Rußiam,*
actaq́ ingẽti hominũ, pecudũ & iumentorum pręda, in- *Nobilibus ua*
columes ad ſuos ſe receperunt. Inde mœror atq́ luctus, *cuam, pro ſuo*
ac metus etiã, geminato malo, nõ modò Podolios atq́ *prædantur ar*
Ruſſos, uerũ omnes etiam Polonos afflixit: quũ nemo *bitrio.*
eſſet, q(ſi quid mali rurſus ingruiſſet) ſuccurreret, Rege
in Lituania commorãte. Venit tandẽ Rex Cracouiam,

Rex à Sbigneo correptus

ubi Sbigneus Epiſcopus, arrepta occaſione, grauiter Regẽ de criminibus increpuit: teſtatusq́ eſt, eum fore reum omnium, quæcumque hominibus & ditionibus ipſius aduerſa euenerunt, & euentura eſſent. Nihil autem iſta Regem mouebant: qui in Lituaniam iterum, ad uenationes ſuas, ſeceſsit.

Redit in Lituaniam.

DE LVSCO LITVANIS A SVITRIGELLONE TRADITO, REGE LIBERRIMÈ À SBIGNEO REDARGUTO, & PROMISSIONE IURISIURANDI EXTORTA.

Caput V.

An. 1452. Suitrigello moriens Luſcum tradit Lituanis.

ANno demum, qui fuit 1452, Suitrigello Dux moriens Luſcum Lituanis, ad hoc turmatim accurrentibus, tradi mandauit, immemor & illorum maleficij, & Polonorum beneficij: quum illorum opera, arcem illam atq; ditionem amiſiſſet: horum uerò beneficio recuperaſſet, ac iureiurando ſeſe & Præfectos ſuos, Nobilitatemq́ omnem obſtrinxiſſet, mortuo ſe, non niſi Polonis parituros. Magni inde motus in Polonia extiterunt: fremebantq́ uulgò in Regẽ, tum ob Luſcum, conniuente Rege (ut creditum eſt) interuerſum, tum ob Epiſcopatum Præmislienſem Nicolao Blaſcouicio homini externo, nempe Sileſio, delatam: habitaq́ ſunt nõnulla, eas ob res, à Minorib. Polonis & Ruſsis conuenticula: præceptumq́ eſt Theſaurario, & Salinarum Præfecto, ne qua arma Luſcum, quamuis mandante Rege, mitterent. Hęc ubi Regi nunciata ſunt, grauiter in Sbigneum Cardinalẽ, & Palatinos Cracouienſem & Sendomirienſem, exarſit: ac queſtum de ijs ad Maiorum Polonorum Conuentum miſit, quaſi illi Regnum ſibi abrogarent, & reditibus Polonicis interdicerent: petiuitq́, ut Sendomiriam ad Pentecoſten, uindicandæ contumeliæ ſuæ cauſa,

Polonis in Regem frementibus propter Luſcum & Epiſcopum Præmislienſem,

Armaq; Luſcũ mitti uetantibus,

Rex de Sbigneo & Palatinis Cracouienſi & Sendomirienſi

Apud Maiores Polonos

cauſa,ueniret. Venere quidē illo Ioānes Vuladislauiēſis Epiſcopus,Lucas Gorcanus Poſnaniēſis, Nicolaus Sarleius Breſtēſis,& Boguslaus Inouuladislauiēſis,Palatini:nec tamē Rex uoti compos factus eſt, quū omnibus cōſtaret,illos quos Rex accuſabat,immeritò ac falſò delatos eſſe,idq; quod facerent,è Reipub.cōmodo feciſſe. Vbi aūt uenit Rex Cracouiā,uenēre & Senatores quos accuſabat, quadā die in Conſiliū: & grauiter cum Rege expoſtularūt, quòd aſſentatoribus aures accōmodaret, & ſe pro hoſtibus traduceret,atq; infamiæ notā ſibi ſtuderet inurere: paratos ſe eſſe,purgare omni ratione. Sbigneus tūc quoq; pro omnib. uerba fecit,& omniū peccatorū grauiter Regē admonuit: adiecitq;, ſe deinceps abſtinere uelle Cōſilio Regis(ne eius peccata approbare uideret:)ſed nihilo tamen minus Eccleſiarū,monaſteriorū,Reip.ipſius,pupillorū & uiduarū cauſis,uel cū periculo uitæ ſuæ,ſe defuturū profeſſus eſt. Subiecerūt itidem Cracouiēſis & Sendomiriēſis Palatini,eandē ſuam eſſe ſentētiam:& cum dicto omnes de Cōſilij loco exceſſerūt,cæteri Cōſiliarij,qui aderāt,tacitè quidē eorū ſententiā ferè approbare uidebantur:ſed Rege irritato,mutire nō ſunt auſi. Venerāt illo tēpore ad Regem nōnulli Duces uicini, aderātq; et aliorū Legatiōes:pudebat aūt Regē dare his audientiā, Primorib. Senatus in Conſiliū nō uenientibus: itaq; actū cum his eſt,ut omnia integra ad proxima Comitia penderēt. Ita ergo illis delinitis, auditæ & dimiſſę ſunt Legationes. Cum Rege deinde in Comitijs Siradiæ habitis,de iureiurando & confirmatione importunius actum: atq; is in anguſtū redactus, annum adhuc unū impetrauit, ut interea Luſcum, & primarias munitiones Lituaniç,in poteſtatem ſuam redigeret,theſaurumq; Lituanicum in Poloniam transferret: utque

Fruſtra queritur:

Redargutuſque grauiſſimè ab iiſdem

De Conſilij loco excedentibus,

Ad Comitia refert integra omnia.

Et iuſiurandum atq; confirmationem facere promittit.

O hæc

taros, & alios quoslibet hoſtes, promiſit. Menſe Iulio Rex, ad Parſouiã, Polonorũ ſimul & Lituanorũ Comitia habuit: uerùm ad ea Lituani Proceres nõ adfuerunt: Legationẽ modò miſêre, quæ uſitatã illam, de corrigendis fœderibus, reddendaq; Podolia & Volinia, cantilenam occineret: ſed quum ea iniqua fuiſſet, uacua dimiſſa eſt Legatio. Deinde auditæ Legationes Vuladislai & Boleslai, Maſouiorũ Ducum: qui querebãtur, Ticocinũ & Gonanzũ oppida à Lituanis ſibi eſſe intercepta. quibus quũ Rex, inconſulto Senatu, non ſine cõminatione reſpondiſſet, grauiter à Sbigneo Cardinali obiurgatus eſt: Non eſt Regiũ, inquit, aſperioribus dictis aut factis quenquã lædere: inter apes quoq; Regem aculeo carere: Maſouios Duces honorificè acceptũ oportuiſſe, quippe qui ſocij & cõſanguinei Polonorũ, & propinqui Regis ipſius eſſent: ad hæc cauſam illã ad uniuerſam Poloniam pertinere. Approbarũt Sbignei dicta cęteri Senatores, & gratias ei egerũt: itaq; moderatior Rex deinde in Legatos fuit. Parſouio ad alia Comitia, Petricouiam ad Natalem Ioannis Baptiſtæ indicta, itum eſt. ibi prolata eſt ab Archiepiſcopo Regis ꝓmiſsio, diplomate cõſignata: poſtulatũq; à Rege, ut ei promiſsioni tãdẽ ſatisfaceret. Sumpta ad deliberandũ die, reſpõdit: Nõ licere ſibi aduerſum priori iureiurãdo, quod Lituanis dediſſet, iuſiurandũ dare: daturũ tamen, ſed uti Regẽ modò Polonorũ, nõ etiam ut Lituanorũ Principem. Captioſum id iuſiurandũ uiſum eſt. Itaq; inſtare Proceres unà cum Sophia Regina Regis matre, ut captione illa rex abſtineret: Lituanos à ſuo contubernio amoueret: quatuor de Primoribus. Senatorũ Polonorũ, publicè deſignãdos, ſemper in Conſiliũ adhiberet, ac de illorum ſententia cũcta ageret: quæ preter ſententiam ipſorum acta uel decreta

Lituanorum Legatio de fœderibus & Podolia reijcitur.

In Duces Maſouios de Lituanis querentes Rex acerbior, à Sbigneo corrigitur.

Diplomate Regis prolato, Iuramentum ab eo tergiuerſante

Mira Procerum magnanimitate

forent, ut irrita eſſent. ni hæc faceret, diutiùs nõ eſſe exſpectaturos, quin ſibi Reiq́ ſuæ publicæ aliter proſpicerent: dictisq́ facta ſubiecerunt, quum data & accepta fide mutuò ſeſe obſtrinxerunt, neutiquam defuturos eſſe patriæ.

Extorquetur:

His tandem tam importunis poſtulatis, atque etiã minis motus Cazimirus, iuſiurandũ, quale petebatur, dedit.

Comitijs tunc ad nonũ diẽ protractis.

In nonum uſq́ diem tunc durauère Comitia: quod quidẽ uelut nouũ & inuſitatũ, Dlugoſſus memorat. quomodo is nunc acciperet, quum in tertiũ, interdũ in quartum etiam menſem protrahi illa cernimus?

DE PRVSSORVM CVM CRVCIGERIS MOtibus, de connubio Regis & Ioanne Capiſtrano, Pruſſiaq́, in deditionem accepta.

Caput VII.

Prutheni iniurijs Crucigerorũ permoti

PEr hæc tẽpora maiores in Pruſsia motus, à Nobilitate et oppidanis, cõtra Crucigeros extiterũt: q magnitudine iniuriarũ & contumeliarũ permoti, cõſpiratione inter ſe facta, pleraſq́ munitiones & oppida in poteſtatẽ ſuã, exactis Crucigeris, redegerũt:

Dedunt ſe Regi.

miſſaq́ ad Regẽ ſplẽdida Legatione, ea omnia, ſe que, & omnem Pruſsiam, Pomeraniam, Culmenſem, & Michalouienſem terram, ei dederunt.

Rege uxorem ducente,

quo tempore nona die Februarij noua nupta Elizabeta, Alberti Cæſaris filia, Cracouiam ſplendido comitatu aduenit, à Rege ipſo, unà cum matre obuiam ei profecto, deducta. Honos eius matrimonij copulandi Ioanni Capiſtrano delatus eſt: ſed quoniam is neque Germanicam, neque Polonicam linguam calleret,

Sbigneus matrimoniũ copulat, & Archiepiſcopus Reginam coronat:

Sbigneus Cardinalis id peregit: Archiepiſcopus uerò Sacris operatus, nouam Reginam inunxit ac diademate coronauit.

Capiſtranus autem,

Porrò Capiſtranus hic Italus non ignobilis fuit; de Ordine Franciſcanorum qui ſe Bernardinos appellant, doctrina & ſanctimonia uitæ pollens,

lens,

lens, uſqueadeò, ut multis miraculis eam compro-
baret. Suſceperat autem peregrinationem, Boemo-
rum maximè ad rectam Religionem reducendorũ gra-
tia: & quum ea in re non multum apud Boemos profe- *A Boemis contemptus,*
ciſſet, à Sbigneo Cardinali accitus, anno ſuperiori Cra-
couiam, effuſa ei obuiam omni penè ciuitate cum ſacer- *A Polonis uerò honorificè ſuſceptus,*
dotibus & Epiſcopo, atque ipſo etiam Rege & Regina,
aduenerat: & poſita in foro, ac deinde hyberno tempo-
re in æde Virginis Matris cathedra, quotidie per inter- *Concionatur, &*
pretem ad populũ conciones habebat, & multos ægro-
tos Diuina uirtute ſanabat. Hic auctor fuit Sbigneo, ut *Cœnobium conſtruit.*
cœnobium, omnium primum in Polonia, ſuis ſodalibus
ſub arce ad Auſtralem portam urbis conderet. Poſthęc
Pruſſorum Legati, in Senatum introducti, facta audien- *Pruſſorum Legatione audita,*
tia prolixè expoſuerunt, quibus artibus Crucigeri Po-
meraniam, & Michalouienſem tractum, Polonis inter-
uertiſſent, quemadmodũ Maſouiam in ſolitudinem re-
degiſſent: commemorabant rapinas, ſtupra & libidines,
in uxores liberosq; ſuos nefariè commiſſa: libertate o-
mni priuilegijsq; ſe ſpoliatos, ſeruorum aut pecudum
in morem tam impotẽtibus dominis addictos eſſe, que-
rebantur: orabantq;, ut Rex cum Senatu & ſe & oram
ſuam, olim partim dolo, partim per uim ac per ſummam
iniuriam à Polonia auulſam, & quæ Polonis etiam à ſe-
de Apoſtolica adiudicata fuiſſet, in clientelam ſuam ſu-
ſciperet. His itaq; precibus impulſi Rex atque Proceres
Poloni, ne tam luculentam & inſperatam occaſionem re
cuperandi ea, quæ Maiores ſui olim amiſerant, uix un-
quam poſtea redituram, ſibi elabi paterentur: deditio- *Pruſſi in clientelam recipiuntur:*
nem Pruſſorũ accepêre: miſsiq; extemplò in Pruſsiam,
Andreas Epiſcopus Poſnanienſis, Ioannes Coneſpolius
Cancellarius Poloniæ, iuſiurandum ab uniuerſa Nobi-

rum,apud Grudentum,habuit: ibiq; tributum ſiue exactio,certa in capita,conſtituta eſt, unde emerita ſtipendia mercenarijs Boemis exſoluerentur: pro Boemis autem aulicum ſuum comitatum Rex ad obſidionem Marieburgi miſit,præfecto ei Ioãne Scecocinio, Lublinenſi Capitaneo.Decretum etiam,ut ſedecim de Nobilitate & ciuitatibus Pruſsicis allecti, à Conſilijs Regi eſſent, qui cum eo de Republica Pruſsica conſultarent, ſummoq; iudicio præſiderent.& cæteræ libertates illis conceſſæ,quæ priuilegijs,ſtatuto inſertis,continentur.

Libertates eorum.

DE POLONIS A CRVCIGERIS PROfligatis,Sbignei Cardinalis & Boleslai Ducis morte. Caput VIII.

ADuenère deinceps,Pontificis Maximi,Imperatoris, Principum Electorum, Philippi Burgundiorum & Ludouici Bauarorum Ducis, ac totius Germaniæ nomine, Legati petentes à Rege, ut Crucigeris, ſi quid deliquiſſent, data uenia, Pruſsiam omnem redderet:atq; ad bellum Turcis inferendum,recuperandamq; Conſtantinopolim,ſecum arma coniungeret.Rex uerò (quò diutius Germanos,bellum contra ſe molientes, ſuſpenſos teneret)nihil aliud reſpondit, quàm ſuos ſe Legatos ad Francofordienſia Comitia,de rebus ijs, miſſurum eſſe. Pugnatum eſt poſtea cum Crucigeris, ac eorum milite mercenario,ad Choiniciam:imperitiaq; ducum noſtrorum,fuſi Poloni.Nec uerò tam grauis,quàm ignominioſa ea clades noſtris fuit, utpote fletibus ſacerdotum,monachorum, uiduarum, pupillorum, & agreſtium(quorum facultatibus Maiores Poloni, ad id bellum proficiſcentes, crudeles manus adiecerant) expenſa,Itaq; Crucigeri Marieburgi & Brodniciæ obſeſsi,ubi de

Poſt Oratores pro Crucigeris

Abſolutos

Vincuntur ab eis Poloni

Bonis ſacerdotum,&c. manus adijcientes,

Crucigeriq; ex uictoria exultãtibus,

de ſuorum ſucceſſu certiores facti eſſent, nimia lætitia, quaſi debellatū iam eſſet, exultauêre: ac glorioſi uniuerſam Germaniam fama uictoriæ ſuæ, in immenſum extollenda, impleuerunt: Pruſſos uerò, dimiſsis quoquouerſum nuncijs, uenia & impunitate propoſita, ut ad ſe rurſus à Rege deficerent, ſolicitabant. ſed ſurdis hæc auribus canebantur. Rex autem ipſe, Præfectis, Culmenſi quidem Andreæ Tencinio, Pomeraniæ uerò Petro Samotulio Caſtellano Poſnanienſi, inferiori autem Pruſſiæ Ioanni Colda Boemo, & omni mercenario milite ijs parere iuſſo, in Poloniam diſceſsit: atque inde in Lituaniam profectus, ut Lituani ſocia cum Polonis arma aduerſus Crucigeros coniungerent (quod detrectarant) perfecit. Per hoc tempus Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Cracouienſis, quum Sendomiriæ Quadrageſimam ferè omnem arctiore abſtinentia peregiſſet, ac die Palmarum publicè ſacris operatus eſſet, ibidem uitam cum morte commutauit: quum triginta duos annos Epiſcopus fuiſſet, uixiſſet ſex & ſexaginta: uir magnus, pupillorum & uiduarum patronus, in egenos liberalis, Eccleſiæ uindex atq; defenſor acerrimus, Reipub. ſtudioſiſsimus, minarum periculorumq; contemptor. Sandeciæ nouæ Collegium ſacerdotum cum Prælatis inſtituit: facultates uerò ſuas egenis & ſtudioſis, Eccleſijs item & monaſterijs, propinquis præteritis, teſtamento legauit. Sbigneum ſeptem ferè menſibus præceſsit Boleslaus Dux Maſouiorum, prudens, modeſtus & religioſus Princeps: qui quatuor filios, Conradum, Cazimirum, Boleslaum, & Ioannem, duasq; filias, Annam & Sophiam, ſuperſtites reliquit.

Et Pruſſos ad ſe ſolicitantibus. *Rex* *Lituanos Polonorum exercitus adiūgit.* *Sbignei mors, &* *Mores, &* *Teſtamētum.* *Boleslai Ducis mors, &* *Liberi.*

DE

DE MARIEBVRGO,&c. PECVNIA EMptis,& aduerſa noſtrorum fortuna.

Caput IX.

AT Rex rebus Lituanicis compoſitis, in Poloniam uenit, atque cum Proceribus de pecunia ad Pruſsicum bellum paranda cõſultauit. Quæ quum tanta, quanta opus fuit, ex aliis penſionibus colligi non poſſet: placuit, ut Rex pariter & Eccleſiaſticus & Equeſtris uniuerſus Ordo dimidium annuorũ cenſuum cõferrent, ne honorum quidem & magiſtratuum fructibus exceptis: oppidani uerò, mobilium bonorum æſtimatione facta, ut binos à marca groſſos penderent: agreſtes unum groſſum, in capita marium & fœminarum: Equeſtres denique homines, qui nullos haberent agricolas & adſcriptitios neque cenſus, uicenos quaternos groſſos: lectique ſunt Quęſtores, qui eam pecuniam ex Republ. diſpenſarent. Aurum inſuper & argentum ſacrum, è Cracouienſi templo importunè flagitatum, conſtanter ab Epiſcopo Cracouienſi Thoma Strempinio (qui Sbigneo ſucceſſerat) negatum eſt: placatusque Rex, quinque millibus florenorum Epiſcopi & ſacri Collegii fide à mercatoribus acceptis, ut Rex ea poſtea ſolueret. His peractis, Cazimirus, auctus filio Vuladislao, necquidquam retinentibus cum Proceribus, in Lituaniam, ad ſedandos motus ibi concitatos, profectus eſt. Flagitantibus autem Pruſſis atque Polonis, è Lituania iterum in Poloniam ad Petricôuienſia Comitia uenit: atque ita ad Colenſem Maiorum Polonorum Conuentum profectus, impetrauit à Nobilitate eius oræ, ut, quoniam pecunia deeſſet in ſtipendium, ipſa Slochouiam, Suece, ac Tucholiam, arces Pomeraniæ, tuẽdas ſuſciperet. Deinde in Pruſsiam Gdanumque diuertit: ubi exſoluta militibus hoſtium conuenta

Pecunia ingenti ad bellũ Pruſsicum comparata,

Theſauro tamen Eccleſiæ denegato,

Cazimirus filio Vuladiſlao auctus,

Pecuniam militibus exſoluit:

Succamerario, impetum quum feciſſent, primumq́ ag-
men fudiſſent, à multitudine Barbarorum alterius ag-
Ad internecionem delet.
minis, pauci in orbem circumuecti, ad internecionem
(non inulti tamen) profligati ſunt. Expeditio deinde u-
Poſt expeditionem generalē in Pruſſiam.
niuerſo Regno in Pruſsiam, Comitiorum Petricouien-
ſium decreto, indicta: itaque exercitus omnis ad Gneu-
couiam conuenit: inde, Viſtula nauali ponte tranſmiſ-
ſo, ad Papouiam caſtra metata ſunt. Interceperant eam
Papouiam dirutam.
arcem fraude hoſtes: quam noſtri, ſumma ui obſeſſam,
expugnarunt, Regeq́ iubente diruerunt. Ad Marie-
Et ad Marieburgum deſidiam.
burgum poſtea itum eſt: ibiq́ noſtri caſtra poſuêre, ac
deſides ibi tempus triuêre, ludificantibus eos ſpe pa-
cis Crucigeris: tandem uerò induciæ cum hoſtibus ui-
Induciæ factæ: &
ginti menſium confectæ ſunt, ea conditione, ut intra
id tempus octeni utrinque arbitri pacis apud Culmam
conuenirent. Dum hæc ita fiunt, uniuerſa Nobili-
Nobilitatem abeuntem ſequitur Rex.
tas, longioris moræ impatiens, iniuſſu Regio domos
diſceſsit: Rex etiam diſcedentem exercitum ſequi co-
actus eſt, necquidquam retinentibus eum Pruſsis, &
maximè Gdanenſibus, qui ei in quatuor millia mili-
tum ſtipendium, ſi apud Marieburgum manere uellet,
pollicebantur. ſed uxoris deſiderium ei fuit antiquius,
Amans coniugis, Cazimirum parientis.
ut ait Dlugoſſus: quæ quidem, per eos dies, Ca-
zimirum filium Cracouiæ peperit. Factum eſt id an-
no 1458. Quamobrem eò contendit: ibiq́ Legatos
An. 1458.
Georgij Boemorum Regis Legati.
Georgij Podebradij, noui Regis Boemorum poſt La-
dislaum, audiuit, fœdus petentes, & ingentia auxilia
contra Crucigeros, Regniq́ ſucceſsionem Cazimiro
(quæ, ſecundum Ladislaum, hæreditario iure ad uxo-
rem liberosq́ eius pertineret) pollicentes. His reſpon-
ſum eſt: Regem fœdus & amicitiam cum Boemis ſem-
per coluiſſe: cupere uerò, ut mutuum ab eis fieret:

Pruſſi ſocij ne deſerãtur, decretum: &

De pace actũ fruſtra:

Victiq; Crucigeri inſigniter cum Magiſtro Ludouico.

Pacem petũt.

Georgium non malé facere, ſi Regnum Boemorum legitimis hæredibus relinqueret. Comitia deinde ad medium Ianuarij, ſequenti anno, Petricouiæ habita. Ibi decretum eſt, non ex fide atque dignitate Regis & Polonicæ ditionis fore, Pruſſos ſocios deſerere. & quamuis bellicas impenſas centum millibus redimere, uiginti millium tributum Regi quotannis péndere, duo uexilla auxiliaria ad quoduis bellum Polonis mittere, Crucigeri dicerentur: non conſultum tamen uidebatur, ſua olim amiſſa, nuperq́ recuperata, rurſus prodere aut uendere: neq́ diuturnam pacem eo precio redimi, ſed perpetuorum hoſtium uires refici & opes augeri. Miſsi tamen octo de Proceribus (quemadmodum cum Crucigeris conuenerat) in Pruſsiam, ad agendum de pace: ſed re infecta redierunt. Per hoc autem tempus mercenarij milites, in inferiori Pruſsia, inſignem de Crucigeris reportarunt uictoriam: nec multum abfuit, quin Ludouicus Magiſter uiuus in poteſtatem eorum ueniret. Præda uerò ingens reperta, ita ut uiceni aurei in milites diuiderentur. Igitur de pace rurſus agi cœptum à Crucigeris, & induciæ renouatæ.

DE CONTRIBVTIONE AD BELLVM Pruſſicum non facilè impetrata, & Legatione ad Pontificem. Caput XI.

Craconienſis tractus Legati, accepta fide publica.

COmitia autem Petricouiæ habita ſunt: ad quæ Craconienſis tractus Legati, ſiue nuncij, uenire detrectarunt, niſi fides publica à Rege ſibi daretur. Acceperant enim, Regem aulicum ſuum Comitatum in armis eſſe iuſsiſſe. Nam erat is admonitus, conſilia ab illis contra ſe inita eſſe. Erat res noua, & inaudita: ſed tamen, ne qua maior turba exſuſcitaretur, datum hoc illis

eſt.

eſt. Principes eius Legationis erant, Ioannes Rithuanius Præfectus Sendomirienſis, Ioannes Tarnouius, & Ioannes Melſtinius, homo magno animo & lingua promptus: isq; tunc uerba fecit. Cuius quidem orationis eius hæc ferè capita fuere: Vt Rex, quæ Lituani, eo indulgente, poſſederant, Luſcum ſcilicet ac Ruſsiæ partem, redderet: monetam leuem ne cuderet, adulterinam ſubmoueret: Ius uiduis & pupillis redderet: magiſtratuū impotētiam & petulantiam refrenaret: Regnum omne, pro debito ſuo, furtis & latrocinijs purgaret: Poloniæ commoda & ornamenta ne minoris, quàm Lituaniæ, faceret. Quod ſi faceret, nullos labores, nullos ſumptus graues futuros: ſin repulſam paterentur, nihil extra ordinam rei ab illis exſpectādum eſſe. Modeſtè ad hæc à Rege, culpā à ſe remouente, reſponſum eſt: ſed tamē re infecta, Comitia ſoluta ſunt: Maioribus Polonis ſenū groſſorum de iugero penſionem nō abnuentibus: minorum uerò Legatis negantibus, factam ſibi eſſe poteſtatem à Nobilitate, alicuius oneris ſuſcipiendi. Igitur alia Comitia, ad ſextam diem Decembris, eodē indicta. ubi quum Regis Senatusq; placito uiginti de Primoribus, qui de Repub. conſultarent ſtatuerentq;, delecti eſſent: & Rex, correcturum ſe eſſe deinceps peccata à Nobilitate ſibi obiecta, recepiſſet: iugeralis duodenûm groſſorum exactio, & telonium omnium mercium omnibus, quicūq; lucrum ſectarentur, in annum impoſita: ab Eccleſiaſtico uerò & Equeſtri Ordine octaua pars cenſuum promiſſa Regi, in ſtipendia militantium in Pruſsia. Inde etiam Iacobus Senenius, Gneſnenſis Præpoſitus, ad Pontificem Pium ſecundum (Aeneas hic Syluius fuit) miſſus eſt, ut ei de more gratularetur, & in poteſtate eius Regem fore profiteretur. Petebat idem de transferendis Cruci-

Regi peccata exprobrant.

Dumq; Rex non impetrat contributionem.

In alijs Comitijs

Id eſt perfectum.

Ad Pontificem Legatus.

ſu multitudinis urbanæ in æde diui Franciſci oppugnatus, ac immaniter effractis portis trucidatus eſt, cadauer'que eius in forum contumelioſè tractum, luto oblitum & pugionibus confoſſum, tertia demum die amicis ad ſepulturam datum. Hæc res in caſtra nunciata, quum leuius, quàm pro atrocitate ſui, ferri uideretur, uehementi indignatione animos Nobilitatis commouit: excitatus'que ab omni exercitu Ioannes Amor Tarnouius Caſtellanus Sandecenſis, graui oratione apud Regem atrocitatem cædis Tencinianæ ita exaggerauit, ut & Regi, & Senatui Regio, excuſſerit lachrymas. Rex peracerbū ſibi illum caſum Tencinij teſtatus, cauſatus'que expeditionem, quò minus tam atrox facinus uindicare poſſet, non inultum fore promiſit: qua re non difficulter multitudinem mitigauit. Iudicium deinde Corcini, in Comitijs, contra Cracouienſes Conſules de cæde Andreæ Tencinij inſtitutum eſt: atque ij citati quum non ſiſterent ſeſe (eò quòd beneficio Cazimiri ſecundi Regis, cautum ſibi eſſe aſſeuerarent, ut non, niſi Cracouiæ, coram Rege cauſam unquam dicerent) abſentes ad capitalem pœnam, & octoginta millia marcarum, damnati ſunt. Ad finem uerò anni huius, qui fuit 1462, Rex Cracouiam profectus eſt: inſtaurа tum'que in arce, in ciues Cracouienſes, Iudicium Iure Polonico, illis nequidquam ad Saxonicum, quo ciuitates Polonicæ ferè utuntur, prouocantibus: pronunciata ad extremum ſententia, ut quatuor de Senatu urbano, totidem de plebe, cum Magiſtro lictorum capite plecterentur. Sex quidem capitibus plexi ſunt: tres uerò reliqui, à Ioanne Rabſtinio uita donati, in carcere plus quàm totum annum in arce Rabſtinenſi aſſeruati, donec res cum Tencinijs tranſacta eſt.

Ciues Cracouienſes trucidant & contumelioſè tractant.

Ideoq; poſt orationem Tarnouij,

In Comitijs Corcinēſibus damnātur, et

An. 1462.

Cracouiæ, Iure Polonico iudicati, plectuntur.

tim interfecto: his'que ſucceſsibus magna rurſus animorum inclinatio in Regias partes ſecuta eſt. Rex deinde ad Comitia Petricouiam, ad undecimam diem Nouembris edicta, profectus eſt: quò uenêre Conradus Maſouiorum Varſauienſium Dux, Conradus item Niger Oleſnicenſium Dux, Plocenſem & Belſenſem Principatum cognationis Iure ſibi uendicantes. Ibi itaque inſtaurato Iudicio, legitimæ cognatorum ſucceſsioni locū non eſſe in dedititijs ſeu feudalibus (ut uocant) bonis (cuiuſmodi eſſet Maſouia) ſed Regem optimo Iure ſuccedere debere, defunctis ducibus dedidittjs, qui nullos mares liberos reliquiſſent, decretum eſt. Rex diſcedens Petricouia Rauæ & Goſtini poſſeſsionem adijt: Archiepiſcopo autem Gneſnenſi libram ſiue marcam auri, è Louicio Maſouijs Ducibus Sochaſſouiæ quotannis pendi ſolitam, in omne deinceps tempus remiſit. Poſt initium inſequentis anni, Petricouiam iterum ad alia comitia uenit. Vbi contentio & lis quædam de Epiſcopatu Cracouienſi, inter Iacobum Sennenium & Ioannem Gruſcinium dirempta eſt, Rege Gruſcinio fauente, & dicente: Malle ſe Regno excidere, quàm Sennenium pati eſſe Epiſcopum. Atque horum quidem ambitio & Pontificiam auctoritatem in Polonia debilitauit, & electioni liberæ uim attulit, ita ut ex eo tempore, ea ſublata, umbra modò eius quædam penes ſacra Collegia remaneat, non ſine grandi, non modò Eccleſiaſticæ auctoritatis, uerùm etiam Religionis & Reipub. iactura.

Ad Regem deſciſcunt.

In feudalib. bonis locus ſucceſsioni non eſt,

Mare nullo relicto: Ideoq; Rex illa poſsedit, & Archiepiſcopo libram auri remiſit.

Contentione de Epiſcopatu Cracouienſi orta.

Electio libera perijt.

Q DE

DE EXPEDITIONE IN PRVSSIAM decreta & remiſſa, Camenecio munito, Lituanis bello Pruſſico de Podolia cogitantibus, & iniuria à profeſſis piam militiam uindicata.

Cap. XIIII.

Secundis rebus, expeditio decreta.

SEcundæ tunc res noſtris erant in Pruſsia: & Cazimirus Petricouiæ Comitia habuit, in quibus in Pruſſiam uniuerſalis expeditio decreta eſt. Quoniam uerò

Caſa à Turcis capta,

Turcarum terror, capta ſuperiore anno Caſa, quæ Genuenſium colonia fuit, & olim Theodoſia dicta eſt, animos cunctorum peruaſerat: miſsi in Podoliam Ioannes Tencinius Caſtellanus Cracouienſis, Derslaus Rituanius Sendomirienſis, & Andreas Odrouanzus Ruſsiæ

Camenecium munitum.

Palatini, ut Camenecium arcem, quę Theodorico Bucacio oppignerata cum toto territorio ab hæredibus eius obtinebatur, pro Rege redimerent & munirent: Podolijs equitibus, in ſumma fiſci inopia, bouem in iugerum ſiue laneum ultrò pollicitis. Comitijs peractis, Rex pera grata Maiore Polonia, ſub finem anni in Lituaniā ſe recepit.

Lituani otioſi exitum belli Pruſsici expectantes, *Et de Podolia cogitātes, à Rege repreſsi.*

Quieuerat gens Lituana per omne tempus belli Pruſsici, nec à Polonis in ſocietatem eius belli pellici poterat: ſed, quorſum id euaſurum eſſet, otioſè exſpectabat: tunc uerò, longioris moræ impatiens, non inconſultum ducebat Podoliam armis repetere, Polonis adhuc Pruſsico bello diſtētis: ſed eos motus animorum Rex aduentu ſuo repreſsit. unde iterum reuerſus, Cracouiam uenit: Senatumq́ue urbis tribus millibus florenorum multauit, propter Iudæos paulo antè iniuria affe-

Propter iniuriam Iudæorum à profeſsis piam Crucis militiam,

ctos à militibus piam in Turcas militiam profeſsis. Etenim Pius eius nominis ſecundus Pontifex Max. ſubacta rum à Turcis Chriſtianarum gentium miſertus, & à cæteris (quibus idem hoſtis imminebat) periculum propulſare

ſare cupiens, Chriſtianos Principes atq; populos ad piũ bellum, Crucis uexillo propoſito, cohortabatur, Dux eius belli ipſe futurus. Ac de Principib. quidẽ Matthias Rex Vngarorũ, Philippus Burgundiorum, & Chriſtophorus Maurus Venetorũ Dux, eam militiam profeſsi erant. Cazimirus Polonus, ne idẽ faceret, Pruſsico bello impediebatur: permulti tamẽ è Polonis priuati nomina dedêre, ita ut ij propè duodecim millia conficerent. Ab his igitur Iudæorũ facultates direptæ erãt: ac propterea *Ciues adiuto*
ciues multati, quòd huic militię fauiſſent. Mox ante finẽ *res multati.*
eiuſdẽ anni, Rex Corcini minorũ Polonorũ Conuentũ habuit: quibus quum duodenũ groſſorũ in iugerũ tribu *Tributo iuge*
tum, ad mercenariũ militem in Pruſsia, conſtituiſſet, ex- *rali dato.*
peditio remiſſa eſt. quod idem Coli Maiores Poloni fe *Remiſſa eſt*
cêre. Nam quum ſecundæ noſtrorum res in Pruſsia eſ- *expeditio.*
ſent, minimè expeditionem requirere uidebantur.

DE REBVS FELICITER IN PRVSSIA GE-ſtis, & Ruſsis ab Odrouanzorum iniuria liberatis.

Caput XV.

SEquenti anno, qui fuit 1465. Nouũ oppidũ in Pruſsia *An. 1465.*
diu obſeſſum Regi deditũ eſt: & liberè abire permiſ- *Nouum oppi*
ſi, qui uellent, quinquaginta tribus currib. res ſuas aſpor *dum deditũ, &*
tarunt: Mons uerò Dobrinẽſis, qui magnã in Nouo op *Mons Dobri*
pido noſtris exiſtentibus opportunitatẽ incõmodandi *neuſis præſi-*
habebat, à Nicolao Zalinio præſidio firmatus eſt, colla *dio firmatus,*
ta publicè in ſtipendiũ pecunia. quæ res tardius animad *Pruſsis pro-*
uerſa, tam malè habuit hoſtes, ut in rixa, qua alius in aliũ *pterea in ſe*
culpam neglectæ cõmoditatis reijciebat, duodecim ex *frementibus.*
ipſis deſiderati eſſe dicãtur. Vere inſequẽti Rex Leopo *Ruſsi ab iniu*
lim cũ paucis excurrit, quòd Ruſsi opẽ eius contra uim *rijs Odrouan*
& iniurias Andreæ Odrouãzi, Palatini & Præfecti Leo *zorũ liberati.*
polienſis, implorassent: ſed quũ is paulo antè obijſſet, &

Ioannes frater ei hæres eſſet,illud modò actum eſt,ut Io annes Præfecturis omnibus amoueretur, accepta à Rege uiginti millium,ab ipſis Ruſsis numeratorum, pecu nia: cuius nomine fratres ipſi Præfecturas illas addictas tenebant.

In Comitijs Corcinenſib.

Ruſsicis rebus ita compoſitis,Rex Corcinum diſpoſitis equis ad Comitia uenit:quò ex Minore Polonia & Ruſsia frequentes Conſiliarij conuenerunt,ē Maiore uerò Polonia Lucas Gorcanus Poſnanienſis, Stanislaus Oſtrorogus Caliſsiēſis,Petrus Oporouius Lenciciēſis Palatini,& Sciborius Chelmius Succamerarius Poſnanienſis, Legati cum libera poteſtate miſsi ſunt. Quindecim diebus in conſultando conſumptis,placuit,

Expeditio Maioris Poloniæ decreta:&

ut Maioris Poloniæ Nobilitas in Pruſsiam expeditionem ſtatim faceret, Choiniciamq; circũuallaret, donec mercenarij milites conuenirent:eam uerò ob cauſam illi ipſi Maiores Poloni ſenos tantùm groſſos, cæteri autem duodenos,in emerita ac deinceps emerenda ſtipendia,ante medium menſem Iulium conferrent.Dum hęc

Epiſcopus Varmiēſis ad Regē deſciſcit:

ita fiunt,Paulus Epiſcopus Varmienſis,quum animaduerteret, res Crucigerorum inclinatas eſſe, & à pace tamen eos abhorrere, partium Regiarum ſe deinceps fore profeſſus, arcium & oppidorum ſuorum adeundorum poteſtatem fecit Regijs militibus, qui Paſſeneimi, Nideburgi,& Vormithæ in prꝑſidijs erant,ut nō ſolùm ea tuerentur,ſed etiam cōmunem iam hoſtē inde infeſtarent:quæ res Magiſtro peracerba accidit,magisq; ſeriò is de pace dein cogitare cœpit. Venerunt ſub idem tempus Sciborius Gubernator Pruſsiæ, & Gabriel Palatinus Culmenſis ad Regē,cum Legatis Nobilitatis Pruſ-

Rexq; ad Mariebургũ inuitatus,ſed

ſicæ, & trium Ciuitatum,orãtes,ut Rex Marieburgum tandem accederet, ac tam diuturno bello,quo exhauſti eſſent,finem imponeret: fore enim, quum eò acceſſerit,

ac propius bellum oſtentârit, ut ad eum ciuitates deficiant, & Crucigeri ad quaſuis pacis conditiones perducantur. Rex quum conuocaſſet Conſilium, omiſſa profectione Marieburgum, Choiniciam adoriri, necquidquam reclamantibus Pruſsis, ſtatuit: quò militibus hoſtium, qui ex Germania & Boemia deducebantur, tranſitum intercluderet, Poloniamq́ Maiorem ne hoſtilibus excurſionibus exponeret. quò quum Rex ueniſſet, Starigradum ei deditum, ac Slochouia (quæ amplitudine & munitione Marieburgo non multum cedit) à Polonis recuperata eſt, hoc quidem pacto. Excurrerant eò quadraginta Poloni pedites, ut aliquid fortè è ſubiectis agris raperent: eos Martinus Siſſouicius ex arce conſpicatus, omnibus militibus, quos in præſidio habebat, deductis, perſequi inſtituit. Sacerdotes tantùm duo, cum Ludimagiſtro & aliquot ſcholaſticis adoleſcentibus, in arce remanſerant: qui quamuis Pomerani, tamen benignioribus uſi Polonis, permoleſtè ferebant, eos per dolum arce excidiſſe. Solitudinem igitur nacti, occaſionem referendi gratiam benemeritis nõ negligendam ſibi eſſe rati, portas arcis ſuperioris occluſêre: oſtioq́ turris effracto, Georgium Dambrouium cum ſedecim ſocijs, caſsibus uenatorijs ſubmiſsis, extraxêre, & cum his pariter clamorem ſuſtulêre. quo conſternati Pomerani, quum in arcem ſe recipere uellent, ſubeuntesq́ ſaxis ſupernè deiectis arcerentur, foris uerò à quadraginta illis peditibus, ſignificatione eorum qui in arce erãt animatis, peterentur, celerrimè in Stolpenſem ditionem profugerunt: remuneratiq́ ſunt à Rege ſacerdotes & ſcholaſtici. Hoc autem exemplo & alia quoq́ oppida Regi ſeſe dediderunt.

Choiniciam adortus.

Starigrado & Slochouia potitur.

Sacerdotibus & ſcholaſticis propter benignitatem Polonorum arcem prodentibus, &

A Rege remuneratis.

DE PACE, DIV OPTATA, CVM CRVcigeris confecta. Capút XVI.

Ad pacem Crucigeri uix tandem inclinatu.

DEiecerunt itaq; hæc magnopere Magiſtri & Crucigerorum animos: proptereaq; Conuentu Kinixbergæ habito, Magiſter Ludouicus primus ipſe ſententiam dixit, in quam ab omnibus itum eſt: nimirum, ut pax cum Polono conficeretur, ſi minus æquis, at tolerabilibus conditionibus. Quamobrem miſſus eueſtigiò ad Regem Bernardus Sūbergius, tempus locumq; colloquio de pace habendo petiuit. Nihilo ferociorem ſecundæ res Regem fecerant: & iam antè Rex ipſe oſtenderat Legato Apoſtolico Rudolpho, non abhorrere ſe à pace. Conuenit autem, ut ad diem Natalem Virginis Mariæ Rex Toruni, Magiſter uerò Culmæ eſſet: illi autem, qui de cōditionibus collocuturi & tractaturi erant, Culmeſeæ, medio ferè utrinq; ſpatio, conuenirent: accitusq; eſt ad eam rem Rudolphus Lauantinenſis Epiſcopus, Legatus Pōtificius: qui ad uiceſimam ſextam diem Auguſti, paucis poſt Regem horis, uenit: Crucigeri aliquandiu exſpectabantur. Poſtridie igitur mandata Pontificis Legatus expoſuit, Regemq; ad pacem cohortatus eſt. Reſponſum eſt Legato: Regem, quamuis iuſtum bellum ſatis proſpero ſucceſſu gereret, uictoriamq; penè in manibus haberet, facilem tamen fore ad faciendum pacem, & in æquis conditionibus acquieturum eſſe. Vbi Magiſter quoque cum ſuis aduenit, placuit, apud Meſouiam potius, quàm apud Culmeſeam, Conuentum agere ſub papilionibus. Sub idem autem tempus Choinicenſes, Polonorum oppugnationem ultrà non ferētes, ipſis ſe dediderunt: & uitam fortunasq; pacti, neq; unquam contra Polonos arma ſe ſumpturos ſanctè iurati, omnibus bombardis & apparatu bellico relictis, lachrymantes

Rege uerò nunquam ab ea alieno,

Ad diem paci faciendæ dictam

Legatus Pontificius accitus:

Dumq; Choinicenſes ſe dedere ſunt coacti,

mantes urbe exceſſerunt uictor autem exercitus, Toruniam ad Regem ueniens, benignè & liberaliter habitus eſt: Choiniciam uerò Rex impunitate donauit, quamuis cuncti eam ſolo æquādam eſſe ſuaderent. Hæc ubi Crucigeris nunciata ſunt, pronioribus animis ad pacem inclinari cœpêre, ueriti, ne cuncta Pruſsia à ſe deficeret. Poſt multorū igitur dierum colloquia, tractatusq́ cum noſtris habitos, Legato Pontificio ſumma cura, fide ſtudioq́ adnitente, & Rege nihil de ſua facilitate remittente, tandem decima die menſis Octobris optata diu pax confecta, Legati ac trium tabellionum manibus ſubſcripta, à Rege Magiſtroq́ Toruniam accito & utriuſque conſiliarijs obſignata, ac ſolenni iureiurando approbata eſt, his conditionibus, quæ in priuilegijs ſtatuto inſertis habentur. Et quāuis auctoritate legati Pontificij confecta & conſtituta eſt: nihilominus Rex & Magiſter Oratores ad Pontificem miſerunt, qui, ab ipſo approbari & confirmari pacta illa cum omnibus conditionibus, peterent, adiectis in uiolatores pœnis. Hunc ergo tunc exitum bellum Pruſsicum, tredecim annis uaria fortuna geſtum, habuit. Omnibus autem ritè peractis, ad ædē Virginis matris nomine nuncupatam itum eſt: Deo gratiæ actæ, & reliquum diei feſtis epulis & conuiuijs datum. Rudolphus certè Legatus tam pulchræ pacis confectæ meritam laudem apud omnes tulit. qua ille contentus, ampliſsima dona à Rege miſſa refutauit: conſiliarij modò Regij titulum honoremq́, tum penſionem ducentorum florenorū in ſingulos annos, quoad uiueret, in ſalinis Bochnēſibus attributam, accepit, & Vuratislauiam ſe recepit. Magiſtro Ludouico, & ijs qui cum eo erāt primarijs uiris, perampla, pro cuiuſq́ cōditione, ab eodem Rege data munera; quumq́ is, egere admodum Magi-

Pax optata confecta

A Pontifice confirmatur.

Actis Deo gratijs.

Rudolphi Legati ſtudium & integritas, Regiq́; in eum gratitudo.

Benignitas Regis in Magiſtrum.

 ſtrum,

ſtrum, comperiſſet, præter priora dona, quindecim millia florenorum ei ultrò dono, in emerita ſtipendia militum, promiſit.

LIBER XVII.

DE SIGISMVNDO NATO, PRVTHENOrum iureiurando & pace confirmata, ſtipendijs exſolutis, & Regno Boemiæ Polonis oblato.

Caput I.

An. 1467. *Sigiſmundus Regi natus.*

INſequentis anni initio, qui fuit 1467, ipſis Calendis Ianuarij, natus eſt Regi apud Cozinicæ Sigiſmundus filius, pacata Pruſsia, bono quodam omine conficiendarum reliquiarum belli Pruſsici: quod Crucigeri, ſucceſſu temporis, renouarunt. Rex uerò, ad tertiam diem

Proceres Pruthení iurāt.

Maij, Petricouiæ Comitia habuit: ibiq; poſt obitum Magiſtri Ludouici, pax reliquorum Procerum, qui Toruni non adfuerunt, ſolenni iureiurando confirmata eſt. Conſultatum deinde de exſoluēdis ſtipendijs militum, toto Pruſsico bello meritis, quorum permagnus nume-

Stipendia militum exſoluta: &

rus cum coniugibus & liberis aduenerat: deciſum, cum equitibus quidem octonis florenis in ſingulos annos, cum peditibus uerò quaternis. quæ ſumma ad bis centum & ſeptuaginta millia florenorum perueniebat, eaq; intra duos annos & ſemis exſolui promiſſa. Aegrè au-

Damoborius, homo ſeditioſus.

tem milites in eo acquieſcebant, Vuladislao Damoborio Caſtellano Naclenſi, homine turbulento & ſeditioſo, inprimis animos eorum ſolicitante: qui dudum Slochouiam intercipere adortus, & ſpe ſua fruſtratus, ex agro arci illi ſubiecto prædas egerat: milites eius arcis præſi-

præſidiarios,fide data euocatos, perfidè trucidârat: Nakelenſi quoq; territorio pecuniam imperârat: Gneſnenſis Eccleſiæ bona populatus erat:& adulterinum numũ cudere inſtituerat:nec in futurum tempus quieturus eſſe uidebatur. Is igitur quamuis clara Topororum familia, patre Inouuladislauienſi Palatino ortus, & ſenator Regius eſſet:tamen ſponſores dare iuſſus de quieſcẽdo, quum non daret, captus, & Petro Samotulio Caſtellano Poſnanienſi & Præfecto Maioris Poloniæ traditus, Calliſsiumq; ductus, capitali ſupplicio affectus eſt. Ita unius ſupplicio latrocinia,quæ iam increbreſcere cœperant,utcunque repreſſa ſunt. Cazimirus Comitijs Petricouiæ peractis, Nepolomiciam diuertit: ibi Oratores ſuos,reſponſum Pontificis Max. afferentes, audiuit: per quos,confirmatio pacis Pruſsicæ,& relaxatio interdicti, in Pruſſos Regiarum partium promulgati, Rudolpho Legato demandata erat. Aduenerant quoque Proceres Boemi,Cazimirum orantes,ut is,ſine longiore comperendinatione,aut ipſe Regnum eorum ſuſciperet:aut aliquem de filijs,cum mille equitibus, Regem ſibi mitteret:ſuis uiribus Regnum ſe ipſi uindicaturos eſſe. Gratiæ actæ Boemis Proceribus: de Regno uerò oblato, quod Cazimiro liberisq; eius iure optimo debetur, reſponſum eſt, Acceptare illud tunc, propter infrequentiam Senatus,cuius cõſilijs & auxilijs uſurus eſſet, rectè non poſſe,differriq; rem ad alia Comitia oportere.

Capite plexus. *Oratores à Pontifice reuerſi cum confirmatione pacis.* *Regnum à Boemis oblatum* *Differtur.*

DE FILIORVM REGIS INSTITVTIONE. Nunciorum Terrarum origine, Stephani Palatini iureiurando, & repulſis atq; profligatis cæſisq; crudeliter Tartaris. Caput II.

SVb id tempus deinde Regina Elizabeta ſextum filium nono partu edidit, cui Friderici nomẽ inditum

Fridericus Regi natus.

R eſt:

Dlugoſſus filiorum Regis magiſter. eſt: filijs autem adultioribus, Ioāni Dlugoſſo cura & inſtitutio mandata erat. Rex Cracouia profectus, Viſliciā diuertit, Conuentumq; Minorum Polonorum egit, & ſubſidium ad exſoluenda ſtipēdia poſtulauit: quod non abnuebat quidem Nobilitas, uerùm ſine Maioribus Polonis ſciſcendum ſibi eſſe, non putauit. Quare placuit binos, è Satrapijs ſeu Palatinatibus, Legatos ad Comitia Petricouienſia mitti: qui decernendi in commune cum cęteris Regi moderati tributi poteſtatem haberēt. Atq; hoc, tunc primùm fieri cœptum, ſic inoleuit poſterioribus temporibus: ut ſine ijs Legatis, ſeu Nuncijs Terrarum, nulla Comitia legitima haberentur: neq; tributum decerni, ac ne lex quidem ulla ferri poſſe uideatur. Comitijs inſtitutis Petricouiæ, tractatum eſt de ſubſidio in Pruſsica ſtipendia conferēdo. Inſequenti anno Cazimirus Rex, ſub finem Ianuarij Cracouia diſcedens, in Ruſſiam contendit: menſemq; unum & ſemis Leopoli exegit, Stephanum Palatinum Valachiæ exſpectans, ut ab eo fidelitatis iuramentū, ex conſtituto, acciperet: uerùm ille, multa cauſificatus, non uenit: iuſiurandum tamen Ioanni Muziloni Palatino Podoliæ, & Spitconi Iaroslauio Succamerario Præmisliēſi, Legatis Regijs ad ſe miſſis, dedit: recepitq;, poſtea ſe Cameneciam, uel Colomiā, uel Snatinum, ad Regem eſſe uenturum, modò ut duobus menſibus antè de tempore certior fieret. Per eadem tempora Zauolgēſes Tartari (hoc eſt, qui ultra Volga ſiue Rha fluuium habitant) Maniaco Duce, quum Boryſthenem tranſmiſiſſent, tribus agminibus factis, in Lituaniam, Podoliam, & Valachiam ſeſe infuderunt: Voliniamq; impunè depopulati, ad decem millia hominum abegerunt: in Podolia uerò nihil incommodi acceptum, quum ad Trebouulam iuſtus Polonorum & Ruſſorum exerci-

Nunciorum Terrarum origo, &
Poteſtas.
De ſtipendijs exſoluendis.
Stephani Palatini Valachiæ iuſiurandum.
Tartari Zauolgēſes, Maniaco Duce,
Voliniam populantur: ſed
Ex Podolia repelluntur, &

exercitus, Raphaele Iaroſlauio Leopolienſi, & Paulo Iaſenio Belſenſi & Chelmenſi, Præfectis ducibus, præſtò eſſet: in Valachia denique à Stephano Palatino ter profligati retroceſſerunt, filio Ducis amiſſo. quem captum, quum à patre minaci Legatione repeteretur, Stephanus præſentibus centum Legatis diſſecari, & mox ipſos quoq; Legatos palis ſuffigi iuſsit, uno excepto, quẽ truncato naſo & auribus, nuncium rei geſtæ ad Maniacum remiſit.

In Valachia profligati. *Diſſecantur & palis ſuffiguntur.*

DE IVREIVRANDO MAGISTRI CRVcigerorum, Iurium confirmatione extorta, & Vuladislao Boemorum Rege facto. Caput III.

Comitia deinde Petricouiæ Rex habuit, quę in quadrageſimum diem extracta erant: ſub quorum tempus aduenit Henricus Plauenius, Magiſter Crucigerorum Pruſsicorum recens creatus, cum duobus Cõmendatoribus, ac iuſiurandum fidelitatis Regi ſolenni cerimonia dedit: ac breui poſtea repentina morte extinctus eſt. Primis autem diebus anni ſequentis 1470, Cazimirus hyemis commoditate uſus, Ploſcum, Vitepſcum, & Smolenſcum, (quæ loca totos ſexdecim annos non uiſerat) pleriſq; Lituanis Proceribus comitãtibus, adijt: conſtitutisq; rebus Lituanicis, primo Vere tandem in Poloniam reuertit: deinde Petricouiam ad XXVIII diem Octobris ire perrexit. Ibi quum ſubſidium ad exſoluenda ſtipendia popoſciſſet (quod erat Comitiorum caput) obiecta eſt Maiorum Polonorum infrequẽtia: & quòd ad eam diem iura Regni & prærogatiuas Ordinum, à Maioribus ſuis datas, diplomate ſuo non confirmaſſet (recuſabat enim id Rex, ſeu uerius tergiuerſabatur, in gratiam Lituanorum: ne recuperare ab eis, quæ detracta

De Comitijs quadraginta dierum. *Magiſter Crucigerorũ iurat.* *An. 1470.* *Rex Ploſcum &c. hyeme adit.* *Tributum in exſoluenda ſtipendia nõ* *Niſi poſt diploma*

de Polonorum Regno poſsidebāt, cogeretur. Eò namq́ꝫ
ſpectabat diplomatis exactio, & hoc erat eius caput po-

Exhibitum, deſcribitur.

tiſsimũ) uerùm ubi ille diploma, quod poſcebatur, con-
ſignatum exhibuit, colonis quidem duodecim groſſo-
rum in iugera, oppidanis autem in domos pro portio-

Legati ad Pontificē, &

ne, tributum impoſitũ eſt. Miſsi ex ijs Comitijs ad Pon-
tificem Regij Legati, Michael Abbas Liſſecenſis ſiue
Caluimontanus, & Iacobus Debenius Cancellarius Re
gni & Præfectus Cracouienſis, ut confirmationem pa-
cis Pruſsicæ, & Regnum Boemicum Vuladislao Regis

Ad Georgium Boemorum Regem.

filio, peterent: ad Georgium Regem ex itinere diuerte-
rent, eumq́ꝫ cum ſuis hortarentur, ut reſipiſceret ab hæ-
reſi, & in poteſtate Pontificis eſſe uellet, ac de Regni ſui

Rex cum Regina uota reddunt.

ſucceſſore ſtaret promiſsis. Solutis Comitijs, Rex cum
Regina Poſnaniam, uoti à Regina nuncupati apud æ-
dem Corporis Chriſti exſoluendi cauſa, iter fecit: Lega-
ti uerò ita, ut iuſsi erant, in Boemiam primùm ad Geor-

Georgio mortuo,

gium diuerterunt: qui breui, dum illi uix ex Boemia e-
greſsi fuiſſent, uitam cum morte commutauit. Poſt eius
uerò mortem Boemi Pragæ Comitia, creandi Regis cau

Cazimiroq́ꝫ uigilante,

ſa inſtituerunt: de quibus Cazimirus certior factus, Pau
lum Balicium, mox Martinum Vurocimouitium, dein-
de Dobeslaum Curoſuantium, Equites, ad Boemos al-
legauit, Iuris ſui promiſsiq́ꝫ ipſorũ eos admonentes: req́ꝫ

Vuladislaus Rex Boemorum, Matthia neglecto,

diu agitata, XXV die Maij Vuladislaus, Polonorũ Re
gis filius, Rex à Boemis renunciatur, quamuis reclaman
tibus Proceribus: qui Matthiæ Vngarorum Regi, Ioan-
nis Huniadis filio, fauebant. Mox itaq́ꝫ delecti cõplures
Legati, de Primoribus, Nobilitate, & Pragenſi ciuitate,

Accerſitur, &

pręſtantes uiri, qui Vuladislaum primo quoq́ꝫ tempore
accirent è Polonia: fruſtratus uerò ſua ſpe Matthias, nul
lo crudelitatis genere à Boemis & Morauis abſtinebat.

His

His ergo de cauſis Vuladislaus, maturare profectionẽ *Maturata* ſuam in Boemiam rogatus, acceptis à patre ſeptem milli *profectione in Boemiam,* bus equitum ac duobus peditum, ductoreq́ exercitus Paulo Iaſenio, uiceſima quinta die menſis Iulij Cracouia egreſſus eſt, deductus à patre bidui itinere: fuerũtq́ in comitatu eius inſignes, Nicolaus Epiſcopus Camenecenſis, Vincentius Enenſis, & Paulus Laodicenſis (à quibus Pragæ diadema ſolenni ritu accepit) Stanislaus *Coronatus* Oſtrorogus Caliſsienſis, Nicolaus Cutenius Lencicienſis Palatini, & Ioannes Dlugoſſus præceptor. Proficiſcenti uerò ſex Duces Sileſiorũ ſe adiunxere: apud Cloſcum autem, obuiam uenientibus Proceribus Boemis & omnium Ordinum permagna multitudine, in leges *Iurat.* Boemorum iurauit, pacatamq́ Regni poſſeſsionẽ adijt, Matthia domeſticis incommodis & motibus reuocato.

DE CAZIMIRO IVNIORE, A REGNO Vngarico repulſam paſſo. Caput IIII.

VNgari poſteaquam Vuladislaum Regis filiũ, Matthia præterito, Regem à Boemis creatum eſſe acceperũt: miſerunt & ipſi Legatos ad Cazimirũ Regem, al- *Vngari* terum eius filium Cazimirum propterea Regem ſibi dari petentes, quòd diutius Matthiæ tyrãnidem ferre non *Cazimirum filium Regẽ petunt, Matthiæ tyrannidẽ pertaſi:* poſſent: quod ni faciat Cazimirus, uel à Turcis auxilium ſe petituros eſſe: ſumptus autem belli ſe prębituros eſſe, pollicebantur. Non ſpreuit eorum poſtulata Cazimirus Rex: Cazimirum itaq́ filium cum non contẽnendo exercitu, Petro Dunino duce, in Vngariam miſit: Derſlaum quoq́ Rithuanium Palatinum & Præfectum Sendomirienſem, Ioannem Tarnouium Voinicenſem, Stanislaum Vatropcam Sandecenſem, Stanislaum Sidlouecium Zarnouienſium Caſtellanos: & Paulo Iaſenio, *Miſſusq́; Cazimirus cum exercitu,*

ex Boemia reuertenti, mandauit, ut è Morauia rectà in Vngariam contenderet, & cum Cazimiro copias ſuas coniungeret. De his Procerum ſuorum conſilijs factus erat certior Matthias: itaq; nihil ſibi reliqui fecit ad feſtinationem, & quaſcumque habuit in Morauia & Sileſia copias, in Vngariam contraxit: Primoresq; partim terrore, partim ingentibus promiſsis, ad ſe reuocauit. quos ſecuti cæteri, fidem mutarunt. Cazimirus autem adueniens, præterita Caſſouia ſiue Coſsicia, apud Nitriam, quæ in ditione Strigonienſis Archiepiſcopi erat, ſtatiua habuit: neque quiſquam Vngarorum Procerum ad eum uenit. Matthias uerò quum ſedecim millia hominum in exercitu haberet, apud Budam occurrens aduentanti Cazimiro, trium milliarium ſpatio ab eo caſtra metatus eſt: nec tamen pugnæ copiam faciebat Polonis.

Matthia Rege in ſuo negotio uigilante,

Et Procerum uoluntatibus mutatis,

Dum ſic utrinque tempus teritur, uenit ad Cazimirum Polonorum Regem Tilemannus Slechthus Canonicus Colonienſis, Cubicularius Pontificis Maximi Sixti quarti, hortans eum ad pacem cum Vngaro faciendam: idq; faciebat, ne Matthias à Turcico bello auerteretur. Non difficilem ſe Cazimirus Pontifici præbuit, & utriuſque partis Proceribus pacis arbitrium permiſit: Tilemanno autem in Vngariam proficiſcenti Ioannem Vatropcam, cum mandatis ad filium & Vngaros Proceres, comitem adiunxit. Interea uerò mercenarij milites, ob non ſoluta ſtipendia, dilabi cœpêre è caſtris Cazimiri iunioris: quorum diſceſsione Primores exercitus perſuaſerunt Cazimiro, ut in tutum ſe reciperet. qui quidem receſſus effuſæ fugæ fuit ſimillimus. Meritò autem tunc ea ignominia Polonis Diuinitùs accidiſſe credita eſt, quòd proficiſcentes in Vngariam, ſoluta prorſus diſciplina militari, omnis generis iniurijs & contumelijs

Legato inſuper Pontif. interueniente,

Militibusq; dilabentibus,

In tutum ſe recipit.

Cum merita Polonorum ignominia.

melijs ſibi non temperauerunt. Peracerba hæc omnia Cazimiro Regi acciderunt: hucque & illa cura accedebat, quòd nón habebat, unde militibus ex Vngaria reuerſis merita ſtipendia exſolueret. Reditus enim Præfecturarum, ad ſumptuoſas illas duorum filiorum in Boemiam & Vngariam expeditiones, ita exhauſerat, ut ne in quotidianum quidem uictum ſumptus ei ſuppeterent. quo factum eſt, ut milites quibus non numerabantur ſtipendia, uias publicas latrocinijs infeſtarent. Hanc itaque ob cauſam in Colenſi & Corcinenſi Conuentibus duodenûm groſſorum in iugera tributum conſtitutum fuit: ſacerdotalis uerò Ordo, Gneſnenſis, Cracouienſis, Vuladislauienſis, & Poſnanienſis diœceſeon, haud contemnendo ſubſidio Regem iuuit, omnibus dimidios reditus (ſecundum ueterem æſtimationem) conferentibus: præter Cracouienſem diœceſim, in qua, propter exquiſitiorē æſtimationem, octonideni groſsi in marcas collati ſunt. Miſſus deinde à conſiliarijs Regijs Caſtellanus Sandecenſis ad Vngaros Proceres, de pace ſiue inducijs inter Reges conficiendis: quæ annuæ factæ ſunt.

Ad ſtipendia exſoluenda. *Dum latrocinia creſcunt.* *Tributum eſt conſtitutum.* *Induciæ cum Vngaris.*

DE BELLO CVM VNGARIS ET *pace, ſiccitate magna & crebris incendijs. Caput V.*

ANno 1473, Cazimirus Comitia Petricouiā edixit: uerùm de Minoribus Polonis nemo ferè Procerū affuit. Offenſi etenim erant diſtributione bonorum ſuperioribus Comitijs, iniquius (quemadmodum ipſis uidebatur) facta: in qua Ioannes Tarnouius Caſtellanus Voinicienſis, Dobeslaus Cmita Lublinenſis, & Staniſ-

An. 1473. *Minores Poloni ad Comitia non ueniunt, offenſi iniqua bonorum diſtributione.*

laus Vaſtropca Sandecenſis, immeritò prçteriti eſſe exiſtimabantur: ſed hi tamen poſtea deliniti ſunt à Rege.

Aeſtus & ſiccitas in Polonia, &

Hoc etiã anno æſtu & ardore uſqueadeò uexata eſt Polonia, ut aluei fluminum plerorumq; areſcerent: Viſtula etiam apud Toruniam eſſet uadabilis: ſyluæ ſaltusq; radicitùs arderent: ſegetes (uernæ præſertim) ſqualerent pecudes & iumenta oblitis limo cum herba uorato inteſtinis interirent: incendia quoq; urbium, oppidorum & uillarum crebra extitêre.

Crebra incendia.

Stradomia quidem ad uiceſimam ſextam diem Iulij penitus conflagrauit: poſtridie uerò coorto in cœnobio Virginũ apud ſancti Andreæ incendio, tota ea platea, quæ Arcenſis dicitur, & proxima Canonicorum arſit: arx ægrè defenſa. Conflagrarũt etiam Veliſca, Coninum, Balſum, Chelma, Lubomlia: præterea baſilica Lencicienſis, cum uicinis domibus Archiepiſcopi & ſacerdotum: itemq; Mogilnenſe monaſterium.

Matthia populante Submontanos,

Anno uerò ſequenti Matthias Rex Vngarorum exercitum ſex millium hominum, Duce Thoma Tarcio, in Submontanam Poloniæ oram immiſit. Itaq; turmatim Vngari excurrentes, omnia ferro & igni uaſtabant.

A Cazimiro tardè nimis reſiſtẽte,

Inſpectabat ferè hanc Regni ſui uaſtationem Cazimirus Rex, Viſliciæ tum Conuentum agens, ac de bello Vngarico depellendo conſultans: ubi ſenum groſſorum in iugerum cõtributionem impetrauit: militiamq; ſiue expeditionẽ bellicam, quæ libera & arbitraria Nobilitati tunc erat, pro modo facultatum ſiue redituum cuiuſq; fieri debere, decreuit.

Nobilitateq; mãdata eius paruipendente,

Apud Opatouecium itaq; conuenire iuſſa Nobilitas ad bellum Vngaricum depellendum, ſegnius conueniebat, mandata lenti Regis paruipendens: expectabatq; Rex Opatouecij, & cunctantes crebris nuncijs dimiſſis, fruſtra conuocabat. Interim autem Poloni & Vngari proceres, nuntijs ultrò citroq; miſſis,

miſsis, pacem inter ſe fecere his conditionibus: ut munitiones interceptæ & captiui utrinque redderentur: damnorum datorum neutrobi mentio fieret: Vngaro cum Polono & Boemo ut triennes induciæ eſſent: quas ſi quis Regum uiolare uellet, ſubditi eius ne ei dicto audientes eſſent: quiſquis uerò cõtrà aliquid tentaret, pro hoſte & perduelli haberetur. Hoc uerò facilior fuit Matthias ad æquas conditiones, quòd Tranſyluanienſes à ſe alienatos uidebat, & ad Cazimirum deficere uelle intelligebat: adhæc Mahometes Turcarum Imperator cum ualido exercitu Boſnam inuaſerat, & Iaice arcem acerrimè oppugnabat: ſed repulſus cum ignominia, demerſis in profluente bombardis, abſceſsit. nihilo magis tamen Matthias Rex poſtea quieſcebat: ſed Comorouium, locupletem inprimis hominem, qui Cazimirum Regis Poloni filium receptauerat, ulciſci inſtituit: nulloque negotio ſeptem arces eius Poloniæ finitimas, in poteſtatem ſuam redegit, ultrò dedente eas ipſo Comorouio, & in Poloniam excedente cum omni familia, acceptis à Matthia tyranno octo millibus florenorum.

Pax eſt facta.

Matthias tamen Rex nõ quieſcit, & Comorouium perſequitur.

DE BELLO CONTRA VNGAROS à Polonis & Boemis infeliciter geſto, Tartariſque paucis Ruſsiam uaſtantibus.

Caput VI.

AD medium deinde Iunij, Petricouiæ Rex Comitia habuit. ibi affuerunt Oratores Vuladislai Regis Boemorum, Polonorum opem contra Vngarum, Morauiam & Sileſiam infeſtare non ceſſantem, implorantes. Itaque miſſa ſunt filio à Rege uiginti quatuor millia aureorum in ſubſidium belli: contra Sileſios uerò, qui & Poloniam ſubinde uexabant, & Matthiæ

Vuladislaum contra Vngaros Cazimiro adiuuare incipiente.

S

thiæ partes ſequebantur, placuit rem geri totius Regni expeditione: iuſſæ'que omnes copiæ ad medium menſis Auguſti, ad Meſtouiam conuenire. Rex Conuentu ſoluto Corcinum diuertit, ad bellum ſe apparaturus: interim uerò ei nuntiatur, Podoliam atque Ruſſiam à Tartaris, duce Aidoro Ecigeris filio, populabundis peti: nihil tamen rerum utilium prouidit. Itaque factum eſt, ut à ſeptem millibus Tartarorum, & eorum malè armatorum, omnis tractus circum Cameneciam, Haliciam, Glinianos, Dunaiouiam, & Gologoros, centum ferè milliarium longitudine, latitudine uerò triginta, cædibus & incendijs miſerabiliter, nemine reſiſtente, uaſtaretur, plurimique mortales pecudum in morem, opprimerentur & abigerentur. Dunaiouiam, oppidum ſuum, Gregorius Archiepiſcopus Leopolienſis ſtrenuè tutatus eſt: Pomorzanos uerò Suinca, uir generoſi animi, cum ſex modò ſocijs defendit. Rex ergo ad Sileſicum bellum intentus, ad conſtitutum tempus apud Meſtouiam affuit: ſed copias, tardius conuenientes, totas ſex ſeptimanas exſpectauit, ita ut commodum belli gerendi tempus præterlaberetur. Ita tunc ſoluta erat omnis diſciplina militaris. Fuit autem & illa moræ cauſa, quòd Nobilitas Cracouienſis ore negabat, ſe ad externam militiam eſſe profecturam, niſi ſibi præſcriptum legibus ſtipendium numeretur: quorum pertinacia ægrè uicta, ſexta demum & uiceſima die Septembris Rex caſtra mouit, aucto etiam exercitu Tartaris & Lituanis, ita ut ad ſexaginta millia armatorum in eo eſſe crederentur. Ingreſſus itaque Oppolienſem tractum, Cruciborgū & Bycinam oppida cepit: tranſmiſſoq; Odra, uadabili tunc propter ſiccitatem, Vrataiſlauiam contendit, ubi à Matthia ſe exſpectari acceperat.

Tartari

Pauci & malè armati multa miſerabiliter uaſtant,

Dunaiouo et Pomarzanis ſtrenuè defenſis:

Profectoq; illo ad bellum Sileſicum,

Soluta diſciplina militaris,

Magnus Polonorum exercitus.

perat. Occurrerunt ei interea Oratores Vngari atque Boemi, inducias poſtulantes: uerùm in congreſſum Vuladislai filij res dilata eſt. nec abhorrebat à pace Cazimirus: ſed Matthias, ad omnem rei bene gerendæ occaſionem attentus, pacis conſilia turbauit. Apud Olauiam Poloni caſtra habebãt: nec ignorabat Matthias, Polonos ſpe pacis componendæ ſecurius ac remiſsius agere: itaque populationi intentos adoritur, & nullo ordine diſcurſantes, partitis copijs, excepit, facilè que in fugam uertit. Accurrunt Tartari è propinquo: redit & fugientibus uirtus in præcordia: inſtauratur prælium. Rex etiam Polonus, re cognita, ſubmittit ſuis in auxilium Comitatũ ſuum aulicum cum Paulo Iaſſenio Theſaurario: ipſe uerò cum reliquo exercitu ſubſequi feſtinat. Hoſtes igitur, ubi aſpexêre uires Polonorum augeri, non prius conſtitêre, quàm Vuratislauiam peruenerunt. Ceciderunt eo conflictu de hoſtium exercitu mille, nobiliores ſexaginta capti. Quarta demum & uiceſima die Octobris Vuladislaus Rex Boemorum aduenit: uiginti millia pugnatorum habebat is in exercitu, maxima ex parte peditum. Salutatione & gratulatione mutua facta, Vuratislauiam itum eſt: & in conſpectu urbis ambo exercitus, coniunctis caſtris, aſſedêre: cæterùm deſides ac inertes tempus terere, & nihil in medium conſulere. Communierat caſtra ſua Matthias ad urbem, ut è re nata conſilium capere poſſet: inde tacitus ſpeculabatur, quid Reges inceptarent, cum ſuſpirijs & uulſione capillorum dictitans: Facilè ſe totum Orbem terrarum Imperio ſuo ſubiugaturum eſſe, ſi tantas talesq; haberet copias. Vaſtabantur modò pagi, diſcurſantibus quoquouerſus Polonis Boemisq;: unde tandem duplex malum exercitum inuaſit,

A Matthia ad omnia attento

Fugatur, noſtris rurſus adiutor.

Poſtquã autem cõiunxit ſe Vuladulaus cum patre, &

Deſides atq; inertes tẽpus tererent, imò uerò

(Matthia uellente ſibi capillos)

 peſtis,

commodo exercitum afficerent,

Polonorũ moribus conuerſatione Boemorum corrupti,

peſtis, & frumenti penuria. Creuerat autem hæc Polonorum licentia & contemptus Imperij Regij & Magiſtratuum, ex quo ſe cum Boemis coniunxerunt. Antè enim aliquid diſciplinæ ſupererat, quum tres homines Equeſtris Ordinis, ob raptam è templo cum uaſe argenteo ſacroſanctam Euchariſtiam, iuſſu Regio, inſpectante uniuerſo exercitu, cremati ſunt: ſed id quoq; iam, deprauantibus noſtros Boemis, pro piaculo haberi deſierat.

Proptereaq; et Diuinitùs punitis:

Quanquam autem ceſſabãt humana tunc iudicia: Diuinitùs tamen haud impunita manſêre tam abominanda ſacrilegia. Exortum enim fortuitò incendium non exiguam caſtrorum partem abſumpſit, necquicquam opem ferente tanto exercitu. quo incendio plurimi mortales & equi, & quingenti currus, hauſti ſunt: repertaq; in ſemiuſtulatis curribus, uaſcula ſanctorum Religionis Chriſtianæ myſteriorum.

Matthias,

Matthias quoq;, ubi uidit tantum illum Polonorum & Boemorum torporem ac inſcitiam, deſpicere eos, quos initiò formidarat, cœpit:

Poloniam uaſtans,

miſsiſq; in Poloniam expeditioribus copijs, Siradienſem oram & Maiorem Poloniam infeſtauit ac uehementer afflixit, nemine repugnante.

Arcem Medireciã capit,

Arx Medirecia excurſione illa in hoſtium poteſtatẽ uenit, dedente eam Sendiuoio Burgrabio, nulla neceſsitate ad id adacto. ob quod facinus is, poſt finitum bellum, patrimonio multatus eſt à Rege. Hæc quum ita fierent, & peſtis fameſquè in caſtris Polonorum atque Boemorum inualeſceret,

Pace tamen ad extremũ facta

de pace inter Reges agi cœptum eſt: quæ ſatis æquis conditionibus conuenire potuiſſet, niſi Elizabetæ, Reginæ Polonæ, faſtus & pertinax odium obſtitiſſet. Nam ea Matthiam, affinitate bellum finire cupientem (quòd neque Regio neque Ducali genere ortus eſſet) generum aſpernabatur, & (quòd patrui fra-

triſq; ſui inimicus eſſet) auerſabatur, ita ut nullis perſuaſionibus de ſentẽtia dimoueri poſſet(indulgebat autem ei pluſculum Cazimirus.) Induciæ tamen triginta menſiũ conſtitutæ inter Reges, & captiui munitioneſq; interceptæ utrinq; redditæ. Venerunt poſtea ſtatim, finito bello, Oratores Ludouici Ducis Bauarorũ, qui petebant Georgio Ducis filio Heduigim, filiam Cazimiri, in matrimonium: nec abnuit Cazimirus generum.

Triginta menſium.

Heduigis deſponſa Georgio Duci Bauarorum.

DE STEPHANO VALACHO CVM TVRcis bellum gerente, Capha urbe capta, & Polonorum trepidatione. Caput VII.

PEr idem tempus Mahometes, Turcarum Imperator, quum Radulonem Palatinũ Tranſalpinæ Moldauiæ contra Stephanum adiuuiſſet, tributariumq; feciſſet, miſsis in Moldauiam copijs ingentibus, Stephanum ſubigere adortus eſt: uerùm is à Stephano Palatino, qui uix quadraginta, uel(ut alij uolunt) triginta millia habebat, inſigni & omni æuo memorabili clade apud Barladum amnem & Racoueciam paludem profligatus eſt. Centum uiginti millia in eo exercitu fuiſſe dicuntur: nec prius fugam ſtitère Turcæ, quàm Danubium tranſmiſerunt, perſequentibus fugientes Valachis, & uſq; ad laſsitudinem trucidantibus, uel in paludem ac Danubiũ impellentibus. Itaq; ex tanto numero pauci euasère: quin & ij qui uiui in poteſtatem hoſtium uenerant, Stephano iubente omnes, præter paucos inſigniores, interfecti ſunt. Baſſæ quatuor in eo prælio deſiderati: ſigna militaria capta centum & amplius. nec tamen & Valacho incruenta ceſsit tanta uictoria. Permagnum autem, cùm ad uictoriam, tum ad maiorem hoſtium ſtragem, momentum ipſi attulit, quòd omnem circumcirca regionem, in

Mahometes ſubiecto ſibi Radulone.

A Stephano inſigniter eſt uictus.

In magna commeatus penuria: Stephanusq; gratus Deo, primo ingreſſu Turcarum, exuſſerat: unde factum eſt, ut in magna commeatus & pabuli penuria, Turcæ iuxtà ac equi ipſorum debilitarentur. Moderatè Stephanus illa ſ[illegible]a fortuna uſus eſt, ſoli Deo uictoriam acceptam referens, ac toto quatriduo deinceps omni, præter panem & aquam, cibo abſtinens. *Legatos miſit ad Cazimirum &* Ad Cazimirum uerò cum captiuis & parte manubiarum miſit: & quoniam non eſſe quieturum Mahometem intelligebat, petiuit, ut Rex cũ exercitu propius in Ruſsiam accederet, fidelitatisq; iuſiurandum ab eo acciperet. *Turcam ipſum &* Ad Mahometem etiam cum donis miſit queſtum, ditiones ſuas à latrunculis è Turcia profectis infeſtatas eſſe, eamq; manum à ſe profligatam: petitumq;, ut reliquos ex eo numero, qui euaſiſſent, ad ſupplicium ſibi dederet: quandoquidem crederet, iniuſſu eius id factum eſſe. *Pontificem,* Quin & ad Pontificem Max. dona miſit, opem contra tam potentem Chriſtiani nominis hoſtem implorans. Non intermiſit quoque Stephanus, nuncijs alijs poſt alios miſsis, auxilia à Cazimiro petere contra Mahometem, quem Adrianopoli ingentem belli apparatum facere didicerat. Et ſuadebãt Poloni ac Lituani Proceres, Lublinum ad quintam diem Iulij ad Regem uenientes, ut Valachiam, tãquam propugnaculum terrarum ſuarum, defenderet: *A Cazimiro nulla auxilia impetrant,* nihil tamen Regem preces Senatus mouebant. ubi Derslaus Rituanius Palatinus Cracouienſis, & Ioãnes Rituanius Caſtellanus Sendomirienſis & Marſalcus Regni, approbantibus cæteris, grauiter in Regem inuecti ſunt, quòd per ipſius, patriſq; & fratris negligentiam & conniuentiam, Polonorum Regnum, quod ipſi florentiſsimũ accepiſſent, non ſolùm ab hoſtibus, ſed etiam ab ingratis socijs, & malè fœderatis Lituanis, quos ipſi in poteſtate haberent, miſerabiliter afflictũ & acciſum eſſet; nihil tamen effectum

eſt

eſt aliud, quàm ut mitteretur ad Mahometem Orator Martinus Vurocimouicius Dapifer Cracouienſis, poſtulatum & monitum pro ueteri amicitia, quæ inter Polonorum ac Turcarum Reges conſtaret, ne ille Valachiæ, quæ in ditione Regis Poloni eſſet, bellum facere pergeret: aliter, coactum iri Cazimirum, bellum ſuis illatum ſumma ui propulſare: ſi quid Stephanus peccaſſet, Cazimirum ſubditum ſuum ad ſatisfaciendum adacturum. Interea Mahometes Capham urbem munitiſsimam maritimam, Genuenſiũ ditionis, celeberrimo Imperio nobilem, in poteſtatem ſuam redegit, proditione primorum ciuium Italorum, totis quinq; annis inſtructa: captaq; urbe, Nobilitas cum uxoribus & liberis, & ipſis proditoribus Conſtantinopolim translata: plebs uerò dimidia parte facultatum multata, in ſuis ſedibus aliquandiu relicta eſt: poſtea tamen & ipſa in ſeruitutem abacta eſt. una tantùm nauis, quæ centum quinquaginta ephebos Caphenſium formoſiſsimos, contumeliæ & libidini Barbari Tyranni deſtinatos, & luculentam ſupellectilem, ex præda coactam, uehebat, in Stephani poteſtatem, dedẽtibus remigibus, uenit. Capha, & arcibus caſtelliſq; circumiacẽtibus potitus Turcicus exercitus, ad Moncaſtrum ſiue Bialogrodum nauigauit: eamq; urbem, ad oſtia Tyræ ſiue Neſtri fluuij in pontũ Euxinum ſeſe exonerantis ſitam, aut expugnauit, aut potius immi nere ei cœpit. Stephanus autem (cuius iam Legatos & exploratores 160 Mahometes trucidauerat) imparem ſe eſſe hoſtium uiribus ſentiens, in montium & ſyluarum latebris ſeſe continuit: munitiones uerò, quò diſtineret hoſtem, præſidijs firmauit. Hæc quum celeri nuncio in Poloniã perlata eſſent, pauor ingens & trepidatio mentes hominum inuaſit, non ſecus, ac ſi ipſa iam Podolia

Sed Legatum tantum ad Turcam.

Capha urbe capta Mahometes,

Ad Moncaſtrum accedit:

Stephanus autem congredi non audet, &

Polonia trepidat.

& Ruſsia uaſtaretur: placuit tamen Vurocimouicij aduentum exſpectare.

DE VISTVLAE INVNDATIONE ET LOcuſtis, Heduigis cum Georgio Duce nuptijs, & Turcis Podoliam ex Valachia attingentibus.
Caput VIII.

Viſtulæ inundatio portentoſa. PEr eos dies quum ingens uis imbriũ decidiſſet, tantum inundauit Viſtula, ut Cazimiriam & Stradomum, oppida Cracouiæ contigua, aqua operiret, & ad altaria templorum pertingeret. quod eò portentoſius fuit, quòd toto ſuperiori triennio tanta fuerat ſiccitas, ut non modò apud Ploſcum, ſed etiam apud Torunum, uadabilis eſſet pediti Viſtula. *Locuſtæ horribiles.* Hoc etiam ferè tempore locuſtarum uis ingens, Lenciciẽſem oram atq; Maſouiam peruagata, non modò ſegetes atque prata, uerùm etiam arborum frondes depaſta eſt. Cazimirus Corcino Cracouiam egreſſus cum Regina, *Heduigis, filia Cazimiri,* Heduigim filiã natu maximam, quam Georgio Duci Bauarorum Ludouici filio deſponderat, Poſnaniam deduxit: & adiunctis ei Caliſsienſi & Lencicienſi Palatinis, ac cæteris claris uiris & *Ad ſpõſum deducta.* matronis, ad ſponſum miſit: dosq; ei triginta duûm millium aureorum fuit. aduenienti autem non modò ſponſus cum amicis, uerùm etiam Fridericus Imperator cum Electoribus & mille equitum comitatu, obuiam profectus eſt. *Legato à Turca reuerſo.* Redierat interea à Turcarum Imperatore Mahomete Vurocimouicius: renũciabatq;, apud Varnam, cum ingentibus copijs in Valachiam contendentem, illum ſe reperiſſe, expoſitisq; mandatis Regijs, hoc ab eo reſponſum accepiſſe: Illum poſtulata Regis facturum fuiſſe, ſi ea apud Adrianopolim in procinctu accepiſſet: Tranſalpinenſium ac Tartarorum, ſibi uectigaliũ, querelis &

relis & precibus deeſſe non poſſe. Hæc Vurocimouicius referebat: conſequebantur autem eum ipſius Stephani nuncij, alij poſt alios, auxilium petentes, ac ut de Podolia & Ruſsia Rex eſſet ſolicitus, admonentes. Periculum enim eſſe, ne Turcæ, peruaſtata Valachia, in eas oras continuata populatione excurrerẽt. quod quidem ita accidit. Percurſata namq; omni Valachia, Socauia, & Chocimo alijsq; munitionibus fruſtra tentatis, Podoliȩ fines ij attigerunt, & aliquot uicos ignobiles ac pagos exuſſerunt. His itaq; cognitis, Cazimirus Ruſsiam omnem ac Podoliam & Belſenſem tractum arma ſumere, & cum Iaſenio Theſaurario ſine mora adeſſe iubet. Ruſſi autem cum Iaſenio, quum diutius apud Cameneciam ſtatiua habuiſſent, neque tranſgredi ſine Rege fines Regni uellent, neque domos iniuſſu Regio diſcedere: non minoribus damnis eam oram affecerant, quàm ſi hoſtilis exercitus peruaſiſſet. Noui deinde Conuentus, Minorum quidem Polonorum Corcini, Maiorũ uerò Coli, inſtituti. Et Corcini quidem Rege per ſe poſtulante, quaternorum groſſorum tributum iugerale ſcitum eſt: Maiores uerò Poloni labefactationem Iuris publici cauſificati, quòd Matthias Moſinius Præfecturam Maioris Poloniȩ & Palatinatum Caliſsienſem pariter obtinebat, tributum id renuerunt. Cazimirus Corcino profectus in Ruſsiam, ad Belſum uſq; profectus eſt, ut fama aduentus ſui ſuos recrearẽt, Turcas uerò reprimeret: nec mora, exceſſerunt ij Valachia, quòd etiam claſſem, quæ ſupplementum militum & machinas ad expugnandas munitiones portabat, tempeſtate diſiectam amiſerant.

Stephano autem auxilia fruſtra urgente.

Podolia etiã fines Turcæ attingunt: &

Cazimirus.

Poſt damna tamen à ſuis ora Camenecenſi facta.

Aduentu ſuo in Ruſsiã reprimit Turcas,

Claſſem diſiectam amittentes.

DE REGE BOEMORVM FACTO CLIENTE Imperatoris, Ioanne Duce Moſchorum magnanimo, & Turcis ab Vngaris inſigniter uictis.

Caput IX.

Vuladiſlaus Rex Boemiæ, Cliens Imperatoris. Rex, adorato Crucis ligno, In Lituaniā properat:

PEr hæc tempora Vuladiſlaus Rex Boemiæ Viennam aduenięns, ab Imperatore ſolenni ceremonia uexillo accepto, quo ſe clientem Imperatoris Romani profitebatur, in Boemiam iterum ſe recepit. Rex autem Cazimirus, ad monaſterium Calui Montis profectus, lignum Crucis Chriſti de more ueneratus eſt, ac poſt aliquod deinde tempus in Lituaniam feſtinauit. Is enim tunc erat rerum Lituanicarum ſtatus, ut Regis præſentiam uehementer requireret. Nam Ioānes Moſchorum Dux, ſubacto Nouogrodo magno, & compluribus arcibus atque caſtellis finitimæ Ruſsiæ, quæ Alba dicitur, & magno Lituanorum Duci parebat, uehementer reliquæ Ruſsiæ & Lituaniæ imminebat. Amplum quidem is Principatum à Maioribus ſuis acceperat: uerùm Tartaris qui trans Rha ſiue Volgam fluuium incolunt, obnoxium atque tributarium uſqueadeò, ut Legatis atque etiam ueredarijs tributum petentibus, uel alia quauis de cauſa uenientibus, dum equis ueherentur, Dux ipſe pedeſter obuiam prodiret, & lactis equini (qui potus eſt Tartaris gratiſsimus) poculum uenerabundus porrigeret: ſi qua gutta deinde in iubam equi deſtillaſſet, eam lamberet: interpreti, legenti literas Imperatoris, ſelectam ueſtem ſabellinam ſubſterneret: ipſe cum Proceribus, eas legi auditurus, genua flecteret: nec ullum Tyranni imperium detrectaret, etiamſi bellum contra Chriſtianos fœderatos ſuſcipere iuſſus eſſet. Hanc igitur tam diram ſeruitutem Ioannes, uir magni animi & acer, ſumptis armis excuſſerat: Ruſſorum Principes ſubiugarat:

Propter Ioannem. Ducem Moſchorum,

Poſt iugum Tartarorum

Excuſſum,

iugarat: Nouogrodum magnum, ciuitatem opulentiſſimam & ampliſsimam, ac totius Septentrionis emporio celeberrimam, quæ Alexandri Vitoudi armis adacta, centum millia aureorum numûm Magno Lituanorum Duci péndere erat ſolita, in deditionem acceperat: trecentos ciuium primores interfecerat, eorumq́ facultates omnes abſtulerat: reliquis uerò ciuibus tertiã modò facultatum partem reliquerat: denique Archiepiſcopi ærarium, auro, gemmis, & omni genere opum, per multos annos congeſtarum, refertiſsimum ſpoliârat: ſolumq́ aurum, argentum, gemmas, uniones, trecentis curribus aſportârat. Nam qui cæteram ſupellectilem portabant, currus fuerant innumerabiles. His igitur malis occurſurus Cazimirus, in Lituaniam profectus, quietis conſilijs cum feroci Moſcho rem compoſuit: quòd eum tanta acceſsione diuitiarum & prouinciarum numeroſis, & bellandi aſsiduitate exercitatis copijs abundare intelligeret. Hæc tunc in Lituania. Per id etiam tempus Vngari, Duce Bathoro, ex Turcis, quorum erant centum millia, inſignem & omni æuo memorabilem uictoriam reportarunt.

Nouogrodũ ſibi ſurripientem.

Vngari Turcas inſigniter uincunt.

DE MORTE IOANNIS DLVGOSSI ET Simonis Franciſcani & Cazimiri filij, latrocinijs punitis, Boemicisq́ motibus. Caput X.

QVum autem Cazimirus Rex iam grãdæuus, cum uxore & liberis in Lituania uenationibus uacans annos aliquot conſumeret: Ioannes Dlugoſſus Canonicus Cracouienſis, non multo antè deſignatus Archiepiſcopus Leopolienſis, uiuere pariter & Annales Polonicos ſcribere deſijt, uir nobilis de gente Vienauia, uir-

An. 1480.

Ioannis Dlugoſſi mors, &

tute & conſtantia ſumma, eruditione & facundia (ut il-lis temporibus) non uulgari, & induſtria ac dexteritate in rebus gerẽdis ſingulari præditus. Anno deinde 1482, & ſequenti, peſtis atrox cunctam Poloniam inuaſit: qua etiam abſumptus fuit Simon Lipnicienſis, Eccleſiaſtes diſertus Bernardiniani Cracouiæ Ordinis, homo plebeius quidẽ & obſcuro loco natus, ſed probitate & ſanctimonia uitæ ita clarus, ut ægroti complures ad ſepulchrum eius priſtinæ ſanitati reſtituti eſſe memorentur. Quod quidem de Cazimiro quoque, Cazimiri Regis filio, non modò conſtanti fama, ſed etiam certis grauibusque teſtimonijs affirmatur: qui Simonem hunc intra uertentem annum cõſecutus eſt, apud Vilnam tabe con ſumptus, & in baſilica eius urbis à patre ſolenni pompa ſepultus, & ipſe ſanctitatis opinione clarus. Fertur autem is tam caſtè & continenter uixiſſe, ut Medicis concubitum ſuadentibus, ſi ſanus eſſe uellet: mortem oppetere, quàm legem pietatis Chriſtianæ tranſgredi, maluerit. Ita ille ad æternam beatitudinem comparandam attentus fuit, uel ex uno bello Vngarico expertus, quàm fallax ſit & uana mundi iſtius felicitas. Creuerat interim in Polonia licẽtia hominũ & audacia, cœperantque nonnulli Nobiliores rapto uiuere. Nec Boemia interim & Praga, præſertim domeſticis motibus, quieta fuit, ſchiſmaticis & profligatis ſacerdotibus in abſentes Epiſcopos, in Cardinales, in Pontificem Max. in Magiſtratus, in Regem denique inuehentibus, ita ut Rex de uita ſua periclitatus, ad Cuthnos montes ſecedere coactus eſſet: Senatus uerò ueteris & nouæ Pragæ à furente multitudine contrucidatus eſt, & monaſteria direpta.

An. 1482.

Simonis Lipnicienſis, &

Cazimiri filij.

In licentia hominum rapto uiuitur.

Boemici motus,

Ab hæreticis excitati,

Regi etiam periculoſi.

DE

DE STEPHANI PALATINI VALACHOrum iureiurando, & cum Turcis certaminibus. Caput XI.

Cazimirus in Ruſsiam

POrrò Cazimirus Rex in Ruſsiam expeditionem fecit, ut à Stephano Palatino pridem promiſſum fidelitatis iuramẽtum ſolenni ritu acciperet: Ruſsica & Podolica Nobilitas omnis ipſi præſtò fuit: permultiq́ꝫ, etiam de Polonis & Lituanis, uoluntarij cõfluxêre, equis armisq́ꝫ bene inſtructi, ita ut uiginti millium equitum, bello aptorum, comitatus ille numerum expleret. Cum hoc autem exercitu Neſtrum ſeu Tyram amnem, apud Haliciam tranſmiſit: & Colomiam, ad conſtitutam cum Stephano diem, ſeſe contulit, ac in latè patenti campo caſtra metatus eſt: nec multo pòſt Stephanus quoque, cum inſigni Procerum equitumq́ꝫ caterua, affuit. Sublime ſolium in papilione Regis præparatum erat: in eoq́ꝫ Rex ornatu Regio ſedebat, adſtãtibus Conſiliarijs. Stephanus itaque ubi appropinquauit, ſolus in papilionem receptus, & à Primoribus Regij Conſilij obuiam prodeuntibus ad Regem introductus eſt, uexillum ſigno terræ Valachię manu tenens: & adorato (ut mos eſt gentis) Rege, uexilloq́ꝫ ad pedes ſedentis abiecto, in genua procidit. Interea ſolutis ex compoſito funiculis qui papilionem ſuſtinebant, quæ fiebant intus, cunctis longè lateq́ꝫ patuêre. Ibi tunc Stephanus, nihil ea re motus, ſolenni cerimonia conceptis uerbis iuſiurandum dedit: ſe cum uniuerſa Valachia, in fide & clientela Cazimiri & ſucceſſorũ eius Regum Poloniæ, ſemper fore, nec alium quenquam Dominũ, præter ipſum, agniturum eſſe: contra quoſuis hoſtes ipſum ſummis uiribus præſtò futurũ: pacem denique bellumq́ꝫ cum nemine, iniuſſu Regis, eſſe facturum. Subleuatus deinde à Rege, & ad oſculum admo-

Magno cum comitatu profectus,

Apud Colomiam à Stephano

Iuſiurãdum accipit:

Isq; perhumane acceptus.

admotus, menſæq́; adhibitus cum tredecim ſuæ gentis Primoribus, & perhumanè acceptus, deniq́; hoſpitalibus donis ornatus, in Valachiam ſe recepit, tribus millibus equitum auxiliariorum, ex omni numero delectorum, à Rege acceptis: quibus Ioannes, cognomento Polacus, præfuit. His autem auxilijs fretus Stephanus, particularibus certaminibus uehementer Turcas exercuit. & ſæpe non ſine ſtrage fudit fugauitq́;.

Ac benignè dimiſſus. Cum equitibus auxiliarijs.

Turcas uexat.

DE TARTARIS À IOANNE ALBERTO *fortiter uictis, & cum Turcis icto fœdere.*

Caput XII.

CAzimirus Cracouiæ aliquandiu quietus manſit: & Fridericum filium natu minimum, ad Epiſcopam Cracouienſem, ſecundum Ioannē Reſſouium tunc mortuum, euexit (quod quidem anno Chriſti 1488. actum eſt) bellumq́; Tartaricum per Ioannem Albertum filium geſsit. Infeſtabāt ij crebris incurſionibus, magniſq́ue incommodis afficiebant, Ruſsiam atq́; Podoliam, ſemperq́; miſerabilem rerum omnium faciem diſcedentes relinquebant: quibus tandem excitus Cazimirus, quum celeri nuncio didiciſſet, Podoliæ ac Ruſsiæ Tartaros imminere: Ioannem Albertum filium, anno Chriſti 1489. cum expeditis copijs cōtra eos miſit: cum eoq́; ſe Ruſsica & Podolica Nobilitas coniunxit. Iam Tartari bipartito agmine cum duobus Ducibus reuertebantur: quod dum accepiſſet Albertus, primum agmen, quod præcedebat & quindecim millibus equitum conſtabat, magno animo adortus profligauit, prædam & captiuos recuperauit, exuuijsq́; hoſtium cumulauit. ad cæteros deinde, qui inſequebantur, contendit, & in inopinatos derepentè impetum fecit: atq́; in eorum cæde, qui decem millium fuerunt, quaſi in pecudum, ad laſsitudi-

Fridericus Epiſcopus Cracouienſis.

An. 1488.

Tartaros crebris incurſionibus Podoliam & Ruſſiam infeſtantes,

Ioannes Albertus

An. 1489.

In duplici agmine fudit,

nem uſque cum ſuis uerſatus eſt: ubi etiam alter Tartarorum Dux cecidit. Tunc autem Ioannes Albertus, re bene geſta, clarus charusq́ cunctis haberi cœptus, militibus & captiuis reducibus, uirtutem, dexteritatem, & prudentiam eius prædicantibus. Per eadem tempora Cazimirus Rex fœdus icit cum Baiazete Turcarum Imperatore, per Oratorem ſuum Nicolaum Firleium, gente Leopardium, qui poſtea Caſtellanus Cracouienſis & Dux exercitus Polonici fuit, hac lege, ne quid alter alterius ditionibus incommodaret.

Magna cum ſua laude.

Fœdus cum Turcis.

DE BELLO ET PACE INTER VVLAdislaum & Ioannem Albertum fratres, propter Regnum Vngaricum.

Caput XIII.

MOrtuus eſt tũ Matthias Vngarorũ Rex: & Vngari orbati Rege, in diuerſa ſtudia ſciſsi ſunt. Pars namq́ ad Ioannẽ Albertũ, Cazimiri filiũ, Regnum detulit: pars ad fratrẽ eius Vuladiſlaũ, Boemorũ Regem: qui accitus à ſuis fautoribus, celeriter Budã caput Regni (fauore Beatricis Reginæ, ſpe noui matrimonij illectæ) occupauit: idq́ quũ didiciſſet Ioãnes Albertus, accepto à patre exercitu, ſub ſignis in Vngariã ingreſſus eſt. Quũ autem is, patris Cazimiri iuſſu, qui eò ipſum incitabat, & affuturũ ſe ei cum ualido exercitu promittebat, proxima quæq́ populabundus uexaret: Vuladiſlaus ſuorum querelis (quorũ agri uaſtabant) motus, octodecim millia pariter peditũ et equitũ coadunauit. Vix quatuor millia bellatorũ Ioannes Albertus habebat: nihil tamẽ territus hoſtilis aduẽtantis exercitus magnitudine, grauiter ad pugnandũ cohortatus ſuos, in aciẽ eos eduxit: datoq́ utrinq́ ſigno pugnæ, uentũ eſt ad manus. Strenuè profectò ſe gerebãt Albertiani, primosq́ hoſtiũ loco moue-

Matthia Re- ge mortuo, Regnoq́; ad duos fratres delato.

A Vuladislao

Ioannes Albertus

Vincitur: & rant: ſed prægrauante multitudine repreſsi, ceſsêre tandem. Dux uerò ipſe quum fruſtra aliquandiu reſtaurare prœliũ conatus eſſet, duobus equis in ardore pugnæ amiſsis, & tertia grauiter ſub uentrem ſauciato, uix tandem *Poſt rem geſtam fortiter,* Aperiaſſum euaſit. Parum autẽ abfuit, quin à duobus Boemis inſequentibus caperetur: quum, fracto gladio, quo ſe tueretur non haberet, ni Crupſius Eques Polonus accurrẽs, ſuum ipſi gladium porrexiſſet. quo quidem ille utrumq; hoſtem trãsfixit. Vuladiſlaus de euentu pugnæ certior factus, magis de ſalute fratris lætabatur, quàm de uictoria: *Pax inter fratres facta.* itaq; pacem cum eo fecit ijs conditionibus, ut Vngariam deinceps miſſam faceret, acciperet autem in Sileſia certa oppida: quæ omnia ditione teneret unà cum liberis ſuis maribus, ſi quos habiturus eſſet, tantiſper, quoad Rex factus non eſſet: quòd ſi Vuladiſlaus, nullis relictis liberis, decederet, Ioãnes Albertus poſt eum regnaret apud Vngaros. quæ omnia inter fratres cõuenta, conſcripta, ac Vuladiſlai Regis & quindecim Vngarorum ſignis conſignata ſunt: hiſq; peractis, in Poloniam ſe Ioannes Albertus recepit.

DE MVCHA SEDITIOSO, ET morte Regis. Cap. XIIII.

Mucha ruſticanus, *Cum exercitu infeſtans Ruſsiam.* *Conniuente Stephano,* PEr hæc tempora ruſticanus quidam homo, cognomento Mucha, collecto è Valachis & Ruſsis Pocucienſibus decem millium hominum exercitu, Ruſsiam infeſtabat, ſi non concitante, conniuente quidem certè Stephano Palatino Moldauio: quem Nicolaus Chodecius, *Victus &* cognomento Zemelca, uir fortis & rei militaris peritus, cum mercenario milite Polonorum fudit, multitudinemq; *Captus.* illam promiſcuam diſsipauit. Ipſe autem Mucha poſtea captus à Ruſsis Nobilibus, Cracouiã ad Regem

gem miſſus eſt: ibiq; in carcere uitam finiuit. Vilna poſtea Rex profectus, quũ Trocos unius diei itinere perueniſſet, morbo correptus, ubi animaduertit ſupremũ uitæ diem ſibi imminere, teſtamentum cõdidit: deinde uerò ſacroſancta Euchariſtia ritè percepta, menſe Iunio animã exhalauit, anno Chriſti 1492. indeq; ſolenni pompa elatus, in baſilica Cracouienſi ſepultus eſt. Nec multo pòſt pars urbis ad occidentem Solem uergens; cum ea domo Academiæ, quam Collegium maius uocant, fortuito incendio conflagrauit: diraq; lues & peſtis pecudum atq; pecorum Poloniam peruaſit. Aliquanto autem ante mortem Regis, poſt medium Decembrẽ, tres Soles in Meridie uiſi ſunt: deinde Cometes poſt occidentem Solem apparuit: prodigia, ut creditum eſt, mortis Regiæ: qui regnauit annos quadraginta quinque, uixit ſexaginta quatuor.

Caſimiri Regis mors, & An. 1492. Cracouiæ incendium, & Peſtis. Signa, & Aetas.

LIBER XVIII.

DE IOANNE ALBERTO REGE, PACE cum Turca & Vngaris, Tartarorum excurſione ac uictoria, Ducatuq; Plocenſi.

Caput I.

CAzimiro ſepulto, uaria fuère ſtudia Procerum, in Regis defuncti filios abſentes partita: ſed tamen frequenti Senatu in aulã Regiam Petricouiæ conueniente, & Friderico Epiſcopo Cracouienſi filio Regis in Archiepiſcopi abſentia Comitijs præſidente, 27 die mẽſis Augusti Ioannes Albertus Rex renunciatus eſt, non magis Procerum ſuffragijs, quàm populi foris circum comi-

Ioannes Albertus Rex electus

tium ſtantis clamore adiutus. Cracouiam deinde reditum eſt: ibi'que de more nouus rex, à Sbigneo Archiepiſcopo ritu ſolenni inunctus, Diadema ſuſcepit: paulo uerò pòſt, Archiepiſcopo aqua intercute mortuo, Fridericus ab Alexãdo Pontifice Archiepiſcopus Gneſnenſis datus, ita ut idem Epiſcopam Cracouienſem retineret, Cardinalitio quoque honore cumulatus. Rex paucos dies Cracouiæ cõmoratus, Maiorem Poloniam obiuit: quò uenerunt ad eum Legati Venetorum & Baiazetis Turcarum Principis, utrique Regnum ei gratulantes: Baiazetes uerò pacẽ petebat: cum quo trium annorum inducias pactus Rex, iureiurando utrinque interpoſito. Deinde cum Vuladiſlao fratre Conuentum egit: ubi publicè redintegrata eſt inter Reges fratres germanos beneuolentia, fœduſque inter Vngaros & Polonos. Sub finem Septembris Tartari Tauricani ſiue Precopenſes, in Podoliam & Volyniam populabundi excurrerunt. qua de re certior factus Rex, aulicum ſuum comitatum ad reprimendos eos miſit: qui quum ſe cum mercenario milite, qui tum paucus erat, coniunxiſſet, Tartaroſque ad Viſnoueciam, caſtellum Volyniæ, aſſecutus eſſet: celerrimè circumuectus, & ſagittis eminus cõfixus, multis claris & fortibus uiris amiſsis, uictoriã hoſti Barbaro præbuit. Sequẽti anno, qui fuit 1495. Ianuſsius Plocenſium Dux cœlebs in humanis eſſe deſijt: ſecundum quem Ioannes Albertus Rex tractum Plocenſem, Iure Feudi (ut uocant) ad ſe deuolutum, Regno adiunxit.

Coronatur.

Fridericus Epiſcopus & Cardinalis factus, inſuper Archiepiſcopus.

Legati ad Regem, Venetorum & Turcæ:

Cum quo induciæ triennes.

Fœdus cũ Vuladislao & Vngaris.

Tartari populantes Podoliam & Volyniam,

Aulicũ Regis comitatũ

Vincunt.

An. 1495.

Ducatus Plocenſis, mortuo Ianuſsio, Regno adiunctus.

DE BELLO CONTRA TVRCAS INſtituto, & Valachorum Soſania fruſtra oppugnata. Cap. I I.

GLoriæ uerò & Imperij propagandi percupidus Ioannes Albertus, bellum contra Turcas, Chriſtianis

Ioannes Albertus contra

nis omnibus formidabiles hoſtes, apparabat: idq́ꝫ ſiue pio Reipublicæ Chriſtianæ iuuandæ ſtudio, ſiue ut Vladislai patrui necem uindicaret. tametſi iactatum eſt uulgò, & creditum, eum Valachiam ſubigere meditantem, fallendi Stephani Palatini gratia, Turcicum bellum præ ſe tuliſſe. Ad hoc igitur bellum Alexandrum fratrem Magnum Ducem Lituanorum, & Ioannem Tiſenium Magiſtrum Crucigerorū Pruſsienſium, è formula fœderis euocauit: Nobilitatem omnem Regni, Maio menſe Leopoli ſibi præſtò eſſe iuſsit: ad Stephanum etiam Palatinum Valachorum Legatos miſit, qui ipſum ad ſocietatem pij belli euocarent, tum Kiliæ & Bialogrodi recuperandi ſpe inuitarent. Creslaus autem Curoſuancius, Cancellarius Regni, & Epiſcopus Vladislauienſis deſignatus, ſuo & Friderici Cardinalis nomine, Regem admonebat, ut ab inſtituto bello deſiſteret: quem Rex, durius increpitum, abire: & ſacerdotem, Sacrorum, non belli, curam gerere, iuſsit: ſe uel ſubuculam ſuam concrematurum eſſe, ſi eam conſilij ſui conſciam eſſe ſciret. Vngari uerò Proceres, quòd Moldauiam bello illo à ſua clientela prorſus abſtractam iri uidebant, ut Stephanum aduerſus Regem Polonum irritarent, per literas & nuncios illum admonuerūt, ut ſibi caueret: contra ſe illum exercitum à Rege Polono duci, ut ſe amoto, Sigiſmundum fratrem Moldauiæ præficeret. His ergo monitoribus Stephanus cautius obſeruabat, quid conſilij Ioannes Albertus caperet. quem ubi comperit, recenſitis copijs motisq́ꝫ à Leopoli, non uerſus Cameneciam (quà compendioſior eſt uia ad Kiliam & Bialogrodum) iter inſtituere, ſed ad Pocuciam oram deflectere: miſit ad Regē tres Legatos, uiros gentis ſuæ primarios, ſciſcitatū, Amicus ne, an hoſtis, Valachiam

Turcis bellū apparat.

Sacerdotibus fruſtra ipſum à propoſito auocantibus:

Stephanus autē præmonitus ab Vngaris,

Et ſingula obſeruans,

Dum mittit Legationem

Superbam et minacem, peteret: ſin ſibi bellum inferret, daturũ operam, ut illum illati pœniteat. Hac tam ſuperba & minaci Legatione cõmotus Rex, Legatos (contra Ius Gentium) compre- *Rex Legatos ipſius Leopoli aſſeruat, &* henſos Leopolim aſſeruandos miſit: non exſpectatisq; Lituanorũ, Pruſſorum & Maſouiorum auxilijs, cum infeſtis ſignis Moldauiam ingreſſus eſt, & caput gentis *Soſauiam oppugnat* Soſauiam petiuit, ſperans, Valachos acerbum Stephani Dominatum pertæſos, ad ſe defecturos eſſe. Cæterùm quũ Soſauia, Stephani preſidio firmata, uenienti portas clauſiſſet: quaternis caſtris in conſpectu arcis poſitis, op pugnare eã adortus eſt: nec tamen proficiebat quidquã, *Cum magna multitudine* quãuis abundante multitudine. Nam ad octoginta millia pugnatorũ in exercitu habuiſſe ferebatur, exceptis lixis & aurigis, qui dimidiũ eius numeri expleuiſſe exiſtimati ſunt, quum curruũ ferè eſſent triginta millia. Nec *Fruſtra:* tormenta quidem bellica noſtris defuère: ſed quantum muri interdiu noſtri deiecerant, totũ hoc noctu Valachi limo fimoq; reficiebant. Itaq; quũ in longum duce- *Stephanoq; ex inſidijs noſtros carpente, &* ret obſidio, Stephanus collecto è ſuis exercitu, in apertum non prodibat, ſed ex inſidijs modò carpebat exercitum Regiũ: cauerat etiam, inſeſsis itineribus, ne cõmeatus noſtris è Ruſsia & Podolia inueheretur. Quare ſpe defectionis Moldauorũ fruſtrati noſtri, fremere in Re- *Poſt pacem petitam, &* gem & miſsionem petere inſtituerunt. Accedebat eò, quòd ipſe quoq; Stephanus pacem petebat, Vuladiſlao Rege Vngarorum deprecatore & pacificatore utens. Facilè quidem Ioannes Albertus, in illo præſertim ſta- *Regem febri tentatum,* tu rerum, quum febri etiam tentari cœpiſſet, perſuaderi ſibi paſſus eſt: ſed quũ de conditionibus pacis non con *Induciæ fiũt.* ueniret, Induciæ conſtitutę ſunt, per quas liberius de pace ageretur. quibus conſtitutis, iter pronunciatum in certum diem.

DE

DE STRAGE POLONORVM, ET Bucouina ſylua. Caput III.

ITum uerò eſt, quà placuerat, nullo ordine: nec abſtinebant noſtri manus rapinis & iniurijs obuiorum. Quartis iam caſtris, ad Bucouiam peruentum fuit: ubi ſylua erat fagina, denſa, duûm milliarium ſpatio lata, anguſtam habens & præruptam inter aſpera ſaxa mōteſq; uiam: eam Maiores Poloni, cum impedimentis ſuis præire iuſsi, ſine ullo impedimēto emenſi ſunt: altera autem die Rex, præmiſsis bombardis & curribus ſuis, cum aulica ſua cohorte ſubſequutus eſt: ponè uerò ſequebantur Minores Poloni & Ruſsi, incompoſiti, inermes, & quaſi in pacato ſecuri. Ad medium ſyluæ impedimenta Regia peruenerant, quum ecce Valachi agreſtes pedites, undiq; ex inſidijs coorti, impetum in ea faciunt. diripiūt currus: & facilè, impulſis arboribus, quas in hoc iam antè ſucciderant, uiam impediunt, ne progredi extrema agmina, neue regredi prima ad ferendam ſuis opem poſſent. Nec mora, ipſe Stephanus cum ualidis equitum & peditum copijs improuiſus adeſt. tumultuantur noſtri, re inopinata perturbati: & expediunt quidem arma: ſed ſine ſignis, ſine Ducibus, ſine ordine, res agebatur: deſperataq; ſalute, cœlitùs opem indice trepidationis uociferatione inuocabant. Rex autem cognito ſuorum periculo, aulicum equitatum ſuum, armis uiriſq; florētem, ſuppetias ire laborātibus iuſsit: neq; diu ſuſtinuêre Valachi impetū equitatus Regij, uerùm impulſi diſiectiq; terga dedêre. Manè uerò recognitis copijs, complures de Nobilitate Polonica & Ruſsica deſiderati ſunt, partim cæſi (inter quos Auerinus Herbortus fortiter pugnans occubuit) partim capti: & Stephanus quidē, plus quàm Barbarica crudelitate uſus, quotquot in poteſtatem

Poloni nullo ord. ne eūtes, & iniurias facientes, apud Bucouinam ſyluam

Valachorum inſidijs.

Stephano cum copijs præſente.

Caduntur & rapiuntur

Crudeliter.

tem ſuam redegerat, omnes in conſpectu ſuo trucidari iuſsit. Compoſito deinde agmine, noſtri, motis à Bucouina caſtris, progreſsi ſunt: nec ſanè quieuerunt hoſtes, quin opportunis locis carptim noſtros laceſſerent: ſemper tamen plus incommodi accipientes, quàm inferentes, præterquàm quòd ſexcentos equites Maſouios ad internecionem penè deleuerunt. Secundo hoc prælio ferocior factus Stephanus, ripam Pruti fluminis ad Zarnouecium cum omnibus copijs ſuis inſedit, ut noſtros tranſitu prohiberet. quò cùm perueniſſent noſtri, commiſſa pugna, dimicatum eſt utrinque totis uiribus: ſed uirtute Polonorum repulſi, & non parua ſtrage affecti hoſtes, in auia nemora ſeſe abdidêre.

Atq; uexantur,

Etiam Pruti tranſitū prohibente Stephano.

DE REGIIS VOLVPTATIBVS, EIVS *perſona indignis.* Caput IIII.

CVm Sniatinum copias Rex reduxiſſet, tranſmiſſo Nepro amne, dimiſit exercitum: ipſe uerò Leopolim lento itinere uectus, tantiſper ibi acquieuit, donec morbo liberatus eſſet. indeque Cracouiam reuerſus, quaſi rem bene geſsiſſet, conuiuijs & compotationibus & choreis impenſius indulſit. Fertur autem, quodam tempore, cùm noctu (uno aut altero fortaſsis miniſtro comitatus) abſque lucerna obambularet, & in ebrios iuuenes incognitus incidiſſet, exorto temerè iurgio uulnus accepiſſe, ex quo laborauerit aliquandiu: ut ita, immemor cōditionis & dignitatis ſuæ, plaga illa, non ſine dolore & rubore, officij ſui diuinitùs admoneretur. nihilo tamen magis utilium rerum ſuis quidquam prouidit, negligens acceptæ in Moldauia ignominiæ: nec memor, quòd Stephanum, animoſum & ferocem hoſtem irritaſſet. quæ res grauium incommodorum, & magni luctus, Polonis atque Ruſsis deinceps cauſſa fuit.

Rex dimiſſo exercitu, morboq; liberatus,

Dat ſe uoluptatibus:

Acceptoq; uulnere,

Stephani irritati oblitus.

DE

DE PODOLIA ET RVSSIA, CRVDELIter à Valachis & Turcis, atq; Tartaris uaſtata. Caput V.

STephanus enim acceptam à Ioanne Alberto Rege iniuriam, bellumq́; ſibi immeritò illatum ulciſci ſatagens, primo uere inſequētis anni, qui fuit 1498, cum expeditis ſuorū Valachorū Turcarumq́; ac Tartarorū copijs, in Podoliā & Ruſsiam inuaſit: & prætergreſſus Leopolim, arcem urbemq́; munitam, ad Cancugam oppidum, & Vislocū amnem, longè lateq́; populabundus excurrit: nemine ad arcendum hoſtem neq; parato, neq; animato. unde plurimi mortales utriuſq; ſexus in miſerabilem ſeruitutem abducti ſunt, ita ut Tracia, Macedonia, Scythia, & Aſia, Ruſsis mancipijs implerentur. Supra centum millia hominum tunc abacta eſſe feruntur, cum innumerabili gregum, armentorum, & omnis generis præda: Præmislia, Radimnum, Iaroslauia, Præuorſium, cum innumerabilibus pagis direpta atq; incenſa. Neq; uerò hic malorum finis fuit. Nam Tartari, præda apud Tauricam depoſita, menſe Iulio eaſdem regiones immani excurſione diuexarunt. His itaq; incommodis & conuitijs hominum Rex motus, Nobilitati uniuerſæ arma ſumere, & apud Sendomiriam ſibi præſtò eſſe iuſſit. dum uerò ægrè moliuntur & conueniunt noſtri, hoſtes præda onuſti ad ſua ſe recepêre. quo cognito, noſtri quoq; domos dilapſi ſunt, cùm nō multò minore, quàm hoſtes, damno & incōmodo Sendomirienſem tractum affeciſſent.

Stephanus Valachus. *An. 1498.* *Cum Turcis & Tartaris Podoliam & Ruſsiam uaſtat.* *Multis hominibus in ſeruitutem miſerã abductis.* *Idemq́; & iterum cùm fieret à Tartaris.* *Rex cũ ſuis.* *Sui addunt damnum.*

DE TVRCIS RVSSIAM RVRSVS VAſtantibus, Diuinitusq́; punitis. Caput VI.

NEc ita multo pòſt, ſub finem Nouembris, ſeptuaginta millia Turcarum per Valachiā in Ruſsiam ſe

Turcæ rurſus Ruſsiam uaſtantes.

ſe effuderunt, omnem eam oram, quæ ad Neſtrum, & ad Haliciam, Zidacouiam, Drohobiciam, & Samboriam eſt, ferro & igni uaſtantes, & prædas agentes. Neq; progrediendi & uaſtandi modum Barbari ullum feciſſent, niſi cœlitùs, Deo miſerante populum ſuum, repreſsi atq; adeò oppreſsi eſſent. Derepentè enim intenſum frigus & gelu extitit, & nix tanta decidit, ut circumſepti undique Turcæ neque progredi, neq; regredi poſſent. Ita iumentis pleriſq; omnibus frigore & fame cõſumptis, hominum quoque ſupra quadraginta millia alſiſſe & obriguiſſe memorantur: multiq; reperti poſtea, qui interfectis equis, in uteros eorum exenteratos, calentes etiam tum, ſeſe illatebrauerant, ſed nullo operæpretio. Reliqui uerò, cùm ſe utcunq; explicaſſent, & in Moldauiam euaſiſſent, à Stephano Palatino, Polonorum habitum mentiente, diuexati & cõtrucidati ſunt, ita ut uix decem millia Iſtro tranſmiſſo ſalua euaſerint. Hæc acciderunt anno 1499.

Diuina miſeratione repreſſi, &c.

Reliqui à Stephano contrucidati.

An. 1499.

DE SIGISMVNDI PRINCIPATV, PACE cum Valachis & Turcis, Tartarorum excurſionibus per Cometem prædictis, & Ioannis Ducis Moſchorum cupiditate prorogandi Imperij.

Caput VII.

Sigiſmundo fratri Vuladislaus Rex Vngarorum Glogouienſem & Opauienſem ditiones in Sileſia conceſſit, ijſdem ferè conditionibus, quibus Ioanni Alberto prius conceſſerat: & Inferiori Superioriq; Sileſiæ eum præfecit, ubi præclaram is operam, ſubiectis & uicinis populis, in extirpandis eius gentis latrocinijs nauauit. Cum Stephano Palatino Valachorum, & filio eius Bogdano, pax etiam tum facta eſt, fœdusq; ictum à Rege Polono: quo profeſſus eſt Stephanus, omnem culpam & iniurias,

Sigiſmundi principatus.

Fœdus cum Stephano ictum.

iniurias, à Rege ſibi clementer condonatas, ac dominatum Valachiæ relictum eſſe: & cõtra quoſuis hoſtes, totis uiribus, ſemper præſtò ſe ipſi futurum promiſit. Nec multo pòſt, ipſe etiam Turcarum Imperator Baiazetes inſignem Legationem ad Ioannem Albertũ Regem de pace uel inducijs prorogandis miſit, quæ totum annum reſponſum Regis Poloni exſpectauit. Neq; enim explicauit is, quid faceret, propterea quòd ad bellum Turcis inferendum prono erat animo, tum & ab alijs etiam incitabatur: ſed eum domeſticæ difficultates impediebãt, & præſertim inopia ærarij, & quòd gemina Tauricanorum Tartarorum incurſione diſtractus, conſultãdi cum Proceribus ſpatium non habuit. Tartari enim ſub meſſis tempus hybernarũ frugum, magno impetu, per Volyniam, Ruſsiam, & Poloniam, circum Belſum, Craſniſtauiam, Turobinum, Craſnicũ, & Lublinum, ad Viſtulam uſq;, immaniter omnia uexabãt. quo cõmotus Rex, obuiam eis contenderat: ſed cum hoſtem raptim abeuntem conſequi non potuiſſet, Cracouiam redijt. Nec ita multo pòſt Tartari, præda depoſita, menſe Septembri reuerſi, non modò eaſdem oras, ſed Ruſsiæ quoq; Auſtralis, & Lituaniæ partem depopulati ſunt: ac circum Laudiſchutam, Lezeiſcum, Zauichoſtum, Opatouiã, & Breſte Lituanicum, prędis actis, nullo accepto incommodo redierunt. Inſigni calamitate & uaſtitate tunc illę Barbarorum excurſiones Ruſsiam & Poloniam affecère. Portenderat autem hæc mala Cometes, decẽ & octo diebus ante primam Tartarorum incurſionem cõſpectus. Nec Lituania eo anno, meliori fortuna uſa eſt. Nam Ioãnes, Magnus Dux Moſchorũ, quamuis Helenam filiam Alexandro Magno Duci Lituanorum in matrimonium collocaſſet, imperij cupidus, Ruſsię totius dominatum, Be-

Baiazeti inducias petẽti,

Rex ad bellum Turcis inferendum pronus,

Propter domeſticas difficultates

A Tartaris, &

A Ioanne Duce Moſchorum.

rezina flumine tenus, auito & proauito quodam (ut uideri uolebat) iure à genero repetebat. Coadunato igitur exercitu, cùm alia quædam territoria per deditionẽ magis, quàm expugnationem, in poteſtatem ſuam redegit, tum Smolẽſcenſem oram uaſtauit. His igitur rebus omnibus ac difficultatibus diligenter expenſis, Rex, Comitijs Petricouiæ anno Chriſti 1501 habitis, quinq; annorum inducias Baiazeti conceſsit, & Legationem magnificè donatam dimiſit.

An. 1501. *Quinquennes concedit.*

DE PETRI HELIAE INTERITV, & Regis morte. Caput VIII.

Stephano Petrum ſibi tradi poſcente.

VEnerunt quoq; ad ea comitia Oratores Stephani, Palatini Valachorũ, Petrum Heliæ (qui ante Stephanum Palatinus fuit) filium profugum ex fœdere depoſcentes, quòd is affectare dominatũ diceretur. Quum itaq; de ijs poſtulatis aliquamdiu conſultatum eſſet, dedere quidem inſontem & ſupplicem, durum & immane uidebatur: ſeruare autem æmulum infidi ſocij contra fœdera, quem bello repetiturus eſſe uidebatur, fuit inutile. Quamobrem deditus non eſt Petrus, uerùm Legatis inſpectãtibus capite plexus eſt. Sic igitur dimiſsis Stephani Legatis, Rex Toruniã profectus eſt, à Friderico Magiſtro Crucigerorum iuſiurandum exacturus. Dum autem Magiſter, à Rege euocatus, cunctatur: Rex interim apoplexi uitam finiuit. cuius corpus Cracouiam reuectum, in baſilica arcis honorificè ſepultum eſt. Fuit Ioannes Albertus ſtatura proceriore, literarum & præſertim Hiſtoriæ ſtudioſus, liberalitate erga omnes homines, & magnitudine animi non uulgari, aulicum comitatum non infra mille ſexcentos alere ſolitus: regnauitq; annos nouem.

Petrus capite plectitur.

Regis mors, & Sepultura, & Mores, &

Regnum.

LIBER

LIBER XIX.

DE ALEXANDRO REGE, ET FOEderibus cum Lituanis renouatis.

Caput I.

COmitia creādi Regis noui gratia, de more, à Friderico Archiepiſcopo Gneſnenſi indicuntur: habitaq; conſultatione, uariantibus aliquandiu Procerum ſtudijs (quæ partim ad Vuladislaum Vngarorum & Boemorū Regem inclinabant, partim Sigiſmundo Glogouienſiū & Opauienſium Duci fauebant) uicit ad extremum eorum ſententia, qui Alexandrum Magnum Ducem Lituanorum, Regem edebant. Commodùm autem aduenerant Lituanorum Proceres, Ioannes Tabor Epiſcopus Vilnenſis, Ioannes Zabrezinius Marſalcus, & Nicolaus Radiuilus Pincerna Ducalis, ad eligendum (ſecundum præſcriptum fœderis) Regem, & iurandum in uerba eius, & renouandum hæc antiqua fœdera: Vt ex Polonis atq; Lituanis unus ſit populus, ſub uno Principe: Rex autem in Polonia creetur, Lituanis etiam Proceribus ſuis locis in eo Conuentu ſuffragia ferentibus: Conſilium unum ſit ambobus populis, & ſocietas, in ſecundis iuxtà ac aduerſis rebus: Moneta quoq; par atq; ſimilis: Fœdera antiquitùs ab utriſq; icta, ita ſeruentur ab ambobus, quoad alteris non incommodabunt: Magiſtratus, Senatores, Præfecti, Nobilitas, & alij quiuis Lituani, iurent in uerba Regis, non ſemel tantùm, ſed quoties à Proceribus Polonis admoniti fuerint: Iura & Prærogatiuæ utriuſq; populi ſimul, & eodem contextu

In Comitijs.

Alexander Dux Lituanorum.

Renouatio fœderibus cū Lituanis.

literarum à nouis Regibus confirmētur: cæterùm Iudicia more antiquo utrobiq; exerceantur: nulla denique occaſio utrinque captetur dirimendæ coniunctionis.

Rex renunciatur: &

His igitur actis & conſtitutis, Alexander Rex renunciatus eſt: miſsiq; ad eum Oratores, Principes Senatus, Andreas Roſa Archiepiſcopus Leopolienſis, Ioannes Lubrancius Epiſcopus Poſnanienſis, Andreas Samotulius Poſnanienſis, & Ioannes Tarnouius, cognomento Sramus, Lublinenſis Palatini, iuſiurandum ab eo, & Proceribus Lituanis, de ſeruandis pactis conuentis exegerunt: Regnumq; ei detulerunt.

Facto ſtatim iureiurando.

Nec longa mora interpoſita, maturauit is iter Cracouiam, ſuſcipiendi Diadematis gratia, comitatus mille quadringentis equitibus: atq; à Friderico fratre in baſilica Cracouienſi, ritu ſolenni inunctus & coronatus eſt.

Cracouiæ coronatur.

Nec multo pôſt Sigiſmundus Alexandri frater, Dux Glogouienſis & Opauienſis, tum Ioannes Badnarius, Venetorum Legatus, gratulaturi Regnum Alexandro, aduenerunt.

Sigiſmundus & Veneti gratulantur Regi.

DE REGINA NON CORONATA, FRIderico Gubernatore Regni, Tartaris Podoliam & Ruſsiam uaſtantibus, inducijsq; cum Turca confirmatis.

Caput II.

An. 1502.

Regina ſchiſmatica non coronatur.

VEnit & Helena Regina, initio ſequentis anni, qui fuit 1502. è Lituania: nec tamen Diadema de more Reginarum illi impoſitum eſt, propterea quòd Græcorum ſchiſmati dedita, ab inſtituto Eccleſię Catholicæ abhorrebat. In Lituaniam deinde Rex cum ea ſe recepit, Friderico Cardinale, fratre, Vicario & Gubernatore Regni pro ſe conſtituto. Acceperat enim, Moſchos contra Lituanos bellum reparare. Per idem tempus, Tarta-

Rege in Lituaniam profecto, Fridericus fit Gubernator Regni.

Tartari Tauricani, quum Podoliani, Ruſsiam & Sendomirienſem tractum populabũdi peruagati eſſent: Reſſouiam, Iaroslauiam, Radimnũ, Belſum, tranſmiſſoq́ Viſtula, Opatouiam, Lagouiam, & Cunouiam oppida diripuiſſent & exuſsiſſent: ad Pacianouiam uſq; peruenêre. indeq́ cùm Ioannes Vapouius, aliquanta manu ſagittariorum collecta, in aditu eius oppidi ipſis ſe oppoſuiſſet, reuocarunt gradum, prȩda omnis generis onuſti. Eo ipſo etiam anno, induciæ, quæ uiuente adhuc Ioanne Alberto cum Baiazete Turcarum Imperatore dudum conſtitutæ erant, per Nicolaum Ferleium Dambrouicium, qui tunc Præfectus Lublini erat, confirmatæ ſunt. *Tartari Podolia & Ruſſia uaſtatu.* *A Ioanne Vapouio repreſſi,* *Cum præda reuerſi.* *Induciæ cum Turca confirmatæ.*

DE MORTE FRIDERICI, CRESLAI Curoſuancij, & Conradi Maſouiorum Ducis. Cap. III.

INſequens annus Friderici Cardinalis morte memorabilis eſt: qui unum illud tantùm nominis ſui monimentum in baſilica Cracouienſi, reliquit, quòd thecam caluæ diui Stanislai martyris auream, & multis precioſis gemmis diſtinctam, contulit. Huic ſuffectus, in Metropolitana quidem Gneſnenſi ſede Andreas Boriſſouius, cognomẽto Roſa, Archiepiſcopus Leopolienſis, Bernardino Vilcico ſucceſſore accepto: in Cracouienſi uerò, Ioannes Conarius. Mortuus eſt etiam per eadem tempora Creslaus Curoſuancius, Vuladislauienſis Epiſcopus, & Cancellarius Regni: qui in Epiſcopa quidem Vincentium Prærembium Epiſcopum Prȩmislienſem, in munere autem Cancellariæ Ioannem Laſcium Prȩpoſitum Scarbimirienſem & Canonicũ Cracouienſem ſucceſſorem accepit: Prærembio uerò in Epiſcopa Prȩmiſlienſi Matthias Dreuitius ſucceſsit, qui & in Procancel- *Fridericus mortuus:* *Eiusq́; ſucceſſores.* *Creslaus mortuus:* *Eiusq́; ſucceſſores in Epiſcopa et Cãcellaria.*

larij munere antè ſucceſſerat. Sub idem tempus, continuatis propè funeribus, Conradus Maſouiorum Dux è uiuis exceſsit, qui Ioannē & Stanislaum filios impuberes, hæredes reliquit: ſed hi in Cirnenſi tantùm ditione ius ſuccedendi patri habebant. cum quibus rex amicè in Comitijs Petricouienſibus rem tranſegit: indulſitq́ pueris, ut quibus finibus pater eorum Maſouiā tenuiſſet, ipſi quoque retinerent, & poſteris ſuis, maſculis tantùm, relinquerēt: ubi uerò maſculi hæredes defeciſſent, tum demum Rex Polonorum totam Maſouiam recipe ret, gentemq́ ſuis legibus uiuere permitteret: & puellis (ſi quæ ſupereſſent è Ducum genere) pro dignitate dotem donaret.

Conrado duce Maſ. mortuo.

Cum filijs eius Rex amicè rem tranſigit.

DE TARTARORVM INCVRSIONE, & Pocuce à Valachis recuperato, morteq́ Stephani. Cap. IIII.

HAc æſtate, Tauricani Tartari Podoliam & Ruſſiam hoſtili incurſione uexarunt: Stephanus uerò Valachus, immiſſo in Ruſsiam finitimam exercitu, tractum omnē, inter Neſtrum amnem & Sarmaticos montes, quem Pocuce uocamus, nemine repugnante, ac ne exſpectante quidem quidquam eiuſmodi, ſubegit: ac, ut ipſe dictabat, de ſua ditione detractum, recepit. Rex itaque crebris nuncijs, è Lituania excitus, Lublini Comitia Procerum habuit: placuitq́, ut milite mercenario res contra Valachos gereretur, & Pocuce repeteretur. In ſtipendium uerò, decreto Comitiorum, imperata eſt oppidanis & agreſtibus pecunia, uſitato more, duodecim groſsi ex laneo. Vere igitur proximo anni 1504, Rex exercitū, ex mercenario milite conſcriptum, in Ruſsiam miſit. à quo Moldauia infeſſata & uexata eſt, ita ut Stephanus è munitionibus Pocucenſibus præſidia deducere

Podolia & Ruſsia à Tartaris uexata, & Stephano terra Pocucēſis ſubacta.

Per militem mercenariū

An. 1504.

Pocuce recuperatur.

cere coactus ſit, præſertim cum ipſe grauiſsimo pedum dolore affligeretur. quo ad extremum confectus, extinctus eſt, uir magnitudine animi, peritia rei militaris, & rebus contra Turcarum, Polonorum Vngarorumq; Reges, & Tartaros feliciter geſtis, omni æuo memorabilis: cui Bogdanus filius luſcus in Dominatu ſucceſsit.

Stephanusq; moritur, Magnus Princeps, Filio Bogdano relicto.

DE REGE PROPTER GLINSCIVM Lituanis offenſo, & latrocinijs punitis.

Caput V.

ALexāder Rex, in ſequētis anni initio, Breſte (quò Lituanis conuentum indixerat) contendit, ut eius gentis turbatiores res componeret. Principem gratiæ locum, ex ea gente, apud eum obtinebat Michael Glinſcius, Dux Ruſſus, uir elati animi: magnasq; opes in Lituania, & potentiam, atq; clientelas, Ruſſorum præſertim, ille ſibi compararat. Aegrè id ferebāt Lituani Proceres: formidabant'que, ne per occaſionem is, Alexandri orbitate contempta, Lituaniæ Dominatum inuaderet, & ad Ruſſos transferret. quin etiam iactabatur uulgò, eum Alexandro inſidias ſtruere. Non latebant hæc Michaelem, qui apertas cum æmulis ſuis inimicitias gerebat, & in odium Principis eos adducebat: nec defuit ipſi occaſio. Fortè enim Alexander præfecturam Lidenſem, Lituano quodam amoto, Andreę Droſdæ, Michaelis conſanguineo, contulerat, & ad Primores Lituanorum abſens mandata dederat, ut eum in poſſeſsionem eius Præfecturæ mitterent: id'que illi, odio Michaelis, ad aduentum Regium reiecerūt. Hinc igitur arrepta occaſione, Michael Lituanorū Proceres quaſi cōtumaces rebellesq; criminari apud Regem cœpit; eoq; ad extremū Regē perpulit, ut is ſecretis conſi-

An. 150 5. Rex iratus Lituanis, Propter Michaelem Glinſcium,

liјs de nece ipſorum agitaret. Quum autem in media Lituania nil eiuſmodi, propter magnas eorum clientelas,

Ad Breſtenſem Conuentum eos euocat,

Et mitius, quàm ſtatuerat, punit.

tutò aggredi poſſe uideretur, Breſte ad Conuentum eos euocauit: ſed ſuaſu Ioannis Laſci Cancellarij Polonici, aliquantiſper mitigatus, aliјs quidem Præfecturas ademit, alios uerò Senatus ingreſſu excluſit tantiſper, donec ſe placarent. Habebat Rex iterum Radomiæ Comitia: uenerantq; illò Lituani Proceres, ut opera Polonorum, Regem ſibi reconciliarent: ſed non potuêre tamen iј quidquam aliud impetrare, quàm ut Rex, data ipſis repulſa publicè, ſecretò Polonis polliceretur, ſe illos in gratiam recepturum eſſe, cum ad Lituaniam accederet. Dimiſsis autem Lituanis, reliquum tempus iudicijs & conſultationibus de defenſione Regni, cõtra ſubitarias

Ex latrocinantibus, inter quos et fœmina, ſumptum ſupplicium.

Tributumq; datũ, & denegatum.

incurſiones, datum: ac de Equeſtribus quibuſdam, qui latrocinia exercuerant, ſumptum ſupplicium. Ac Oſuchouius quidem, & Miſſouius gladio percuſsi: Ruſsinouia uerò fœmina, cum ocreis, calcaribus, & cultu corporis uirili (ut erat deprehenſa) ſuſpendio necata eſt. ad defenſionem uerò Regni Minores Poloni tributum agrarium, duodenûm groſſorum, in ſtipendium mercenariorum militum ſciuêre: Maiores autem id abnuêre.

DE REGE PARALYTICO, BOGDANO ſororis Regiæ coniugium expetente, & Eliſabet pijſsimæ Reginæ morte.
Caput VI.

Ad Regem paralyticum,

Bogdani Legatio, de coniugio Eliſabetæ expetitio.

NOn multo uerò pòſt Alexãder, uigore membrorum in una parte ſoluto (quem morbũ paralyſim Græci uocant) Radomia Cracouiam aſportatus eſt: quò ſubſequuta eſt eum Legatio Bogdani, Valachorum Palatini, qua poſtulabat ille coniugium Eliſabetæ ſororis

Regiæ:

Regiæ:& quò facilius id impetraret, Thyſmeniciam & Ceſsibiſſos territoria Regi reddebat. Ipſe'ne autem ea poſt mortẽ patris Polonis ademerit (ut memorat Vapouius) an à patre adempta (ut uult Mechouienſis) retinuerit: an uerò, quæ non habuerit quidem in poteſtate, ſed quaſi ſua repetere poſſe & uelle uidebatur, donãda ſibi eſſe duxerit, non ſatis conſtat: ea certè donabat, quæ ipſe retinere non poſſet. Abnuebat puella & mater Barbaricũ fœdi hominis cõnubiũ: itaq; pro munere quidẽ actæ gratiæ, de coniugio autẽ ambiguum reſponſum datum.

Paucis pòſt dieb. Eliſabeta Regina, Cazimiri uxor, Cracouiæ extremum uitæ diem clauſit, fœmina lectiſsima, pietate inſigni, & munificentia in cultum diuinũ ſingulari. Eius namque præclara & Regalia donaria extant etiamnum, cùm alibi, tum in baſilica Cracouienſi: ubi, honorificentiſsimo funere, ab Alexandro & Sigiſmundo filijs elata, in delubro ſanctæ Crucis ſepulta eſt. Hoc etiam ipſa uiuens à fundamentis exædificauerat, omniq; apparatu magnificè ornauerat: & cenſibus ac domo in octo Presbyteros, & nonũ miniſtrum collatis, dotauerat. In diui quoq; Michaelis templo, in eadem arce ſito, totidem Presbyteris, qui cantando, & Sacris operando, aſsiduè cultui Diuino inſiſterent, cenſus attribuit.

Eliſabeta Regina mors, & Pietatis opera.

DE REGIS DECRETO PRO EPISCOPIS, & bello ac fœdere cum Bogdano Valacho.

Caput VII.

ALexander Rex, ope Medicorum, à morbo liberatus, Calendis Octobribus Lublinum profectus eſt: & anni ſequentis initio, qui fuit 1506, Comitia Polonorum habuit. Certatum ibi ac deceptatũ inter Proceres profani ordinis & Epiſcopos, de ordine ſedendi in Senatu, ac de expeditionibus bellicis. Contendebant

An. 1506.

Proceribus cum Epiſcopis certantib. de ordine ſedendi & ex-

peditionibus bellicis,

enim Proceres, ut Epiſcopi alterū Regis latus ſibi cōcederēt: alterū, uel dextrū ſanè, ipſi tenerēt. deinde uerò urgebāt, ut bona Eccleſijs addicta, perinde ac Nobilitatis, publica belli onera ſuſtinerent. Epiſcopi autē prærogatiuis ſuis ſe tuebantur, quòd utriq; lateri Regio aſsidendi Ius ipſi, & militię uacationē Eccleſiaſtica eorū bona, antiquitùs haberent. Poſt longam igitur altercationē, Rex tandem cōtrouerſiam ita diremit, ut Epiſcopis & Eccleſijs ſuæ prærogatiuę ſaluæ manerent. Conſtitutū deinde in illis Comitijs, ut uſitatum tributum ab agreſtibus & oppidanis, in ſtipendia militum, qui ad fines Ruſsiæ & Podoliæ defendendos ac depellendum Pocucenſi territorio Bogdanum mittebantur, cōferretur. Etenim Bogdanus infeſto exercitu Pocuce inuaſerat, ac paruo negotio in ſuam poteſtatem redegerat. Igitur quatuor millia mercenariorum militum, decreto Comitiorum in Ruſſiam miſſa, Pocuce ſub ſignis ingreſſa ſunt: profligatiſq; Valachis præſidiarijs, territorium omne non multò maiore negotio, quàm erat amiſſum, recuperarunt: Valachiæ fines deinde incurſionibus uexarūt. ubi duo Struſſi fratres, adoleſcentes nobiles & bellicoſi, decus Ruſsicæ Nobilitatis, cum ala quinquaginta equitum longius prouecti, à multitudine hoſtium oppreſsi ſunt. Ac Felix quidem in prælio, fortiter dimicans, cecidit: Georgius uerò, dum fratri laboranti, per medios hoſtes animoſè inuectus, fert opem, ſuffoſſo equo ad terrā defluxit: ibiq; captus, & ad Palatinum deductus, cum octo alijs, tyranno inſpectante, capite plexus eſt. ſed non inulta mors eorum Valachis manſit. Poſtridie enim huius diei, noſtri hoſtem uictoria exultantem magna ſtrage ulti ſunt: cæſusq; eſt ibi Præfectus Chocimenſis: Copacius uerò, Dux exercitus Valachici, fuga elapſus eſt. Finitum poſtea

Rex pro Epiſcopis decreuit.

Tributo decreto

Contra Bogdanum,

Profligatiq; ex Pocuce Valachis, &

Poſt amiſſos fratres Struſſos

Magna ſtrage caſis,

ſtea bellum icto fœdere, quum Bogdanus tres Orato-res ad Regem miſiſſet, petitum rurſus Elizabetam in matrimonium, ſororem Regis: atque ita conuenerat, ut Bogdano nuberet his legibus, ut is ad Romanæ & Catholicæ Eccleſiæ ritus, cum aulico ſuo comitatu, accederet: in Valachia ut templa, ſacerdotes, & unus Epiſcopus, Romani ritus, inſtituerentur: Romanus Pontifex, Bogdano poſtulante, matrimoniũ id approbaret: Bogdanus Regijs ditionibus fœderatus ut eſſet, & cum cæteris Chriſtianis Principibus bellum contra Barbaros ſuſciperet. nec tamen hæc pacta rata fuêre: adactusq́ poſtea bello Bogdanus, Sigiſmundo Regi illas Alexandri literas reddidit. *Fœdus cum Bogdano factum* *Poſt irritum fuit.*

DE TARTARORVM EXCVRSIONE, ijſdemq́ rurſus à Glinſcio cæſis.

Caput VIII.

PAulo pôſt, menſe Maio, quinq; millia expeditorum Tartarorũ è Taurica eruperunt: Podoliã, Ruſsiam atq; Lituaniam, longè lateq; crudeliter uaſtarunt: preter aliam prædam ingentem, ad centum millia hominum in Barbaricam ſeruitutem abegerunt: plurimos uicos atq; pagos exuſſerũt, & in imbecilliorẽ ſenum ac puerorum multitudinẽ ferro ſæuierunt. Languebat tunc Rex: Proceres uerò Lituani, mutuis odijs certãtes, ſuũ quiſq; negotium agebant, nec ullam habebant curam Reipublicæ. Tartari autem tam felici ſucceſſu illecti, diſtracta præda quam retulerant, paruo interuallo quieti dato auctis que uiribus, iterum menſe Auguſto in Lituaniam irruperunt. Scribit Mechouienſis, Regem languidum & iacentem aduentu Tartarorum excitum (quum negarentur Lituani, niſi Rex ipſe loco ſe mouiſſet, ad arma concurſuri eſſe) necquidquam diſſuadentibus *Tartari ex Podolia & Ruſsia ac Lituania prædam ingentem abacta.* *Regeq́; languente, & Lituanis ſuum negotium agentibus.* *Iterum in Lituaniam irruunt: ſed Poſt uirilem Regis animum.*

Medicis,ad caſtra ſe uehi iuſsiſſe, ne uel in extremo ha-
A Glinſcio litu ſuis deeſſet:ſed Michael Glinſcius, non plus ſeptem
millibus equitum aggregatis, & præſidio trecentorum
equitum Polonorū ex aulico Regis comitatu adiutus,
Cæduntur. magna ſtrage Barbaros cōcidit,ita ut uiginti millia Bar
barorum cæſa,totidem equi capti fuiſſe,memorētur:ma
gnamq́ non ſolùm egregij Ducis,uerùm etiam ſtrenui
militis,laudem reportauit, tribus equis ſub eo cōfoſsis.

DE REGIS MORTE, ET SIGISMVNDO ſuſcepto. Caput IX.

Rex moribundus IAm Alexander Rex, deſperata ſalute & teſtamento
condito, ſumptisq́ ritu Chriſtiano ſacris myſterijs,
animam agebat, quum ei de uictoria ſuorū nunciatum
Pro uictoria tacitus agit Deo gratias: eiusq; eſt: ſublatis igitur in cœlum manibus & oculis lachry-
mas ſtillantibus, tacitus, amiſſo iam uſu linguæ,gratias
agere Deo uiſus eſt.nec mora,animam exhalauit die 19
Aetas & menſis Auguſti,quadrageſimum ſextum annum agens,
Regnum. quum non totos quinque annos regnaſſet in Polonia.
Prodigia ante mortem, Obitum autem eius,paucis antè diebus ad Septemtrio-
nes cōſpectus Cometes portēdit:quin & globus igneus
clariſsimus, quadā nocte, ſuper turrim curiæ ſenatoriæ
Effigies, Cracouię decidiſſe uiſus eſt.Fuit Alexander ſtatura me-
diocri,facie oblōga,capillo ſubnigro, uiribus corporis
Ingenium ac atq; lacertis ualidis:uerū ingenio hebetiore,atq; ob id ta
Mores. citurnus.Liberalitate fratres omnes ſuperauit: non ſine
uoluptate ſua fortibus uiris ac militaribus, atque auli-
cis benignè facere ſolitus: citharœdis atque tibicinibus
impendiò delectatus eſt. Prodigum potius quàm libe-
ralem fuiſſe multi exiſtimauêre, ita ut in tempore eum
deceſsiſſe dicerent, priuſquam Poloniam & Lituaniam
Sigiſmūdus omnem prodigeret. Porrò dum pompam funeris Ale-

xandri apparatur, Sigiſmundus Dux, de morte fratris nuncio accepto, accelerauit iter. Ei autem uenienti primus omnium Procerum Glinſcius, cum ſeptingentis equitibus, gratulabundus occurrit: aduenientiq́ longius è cubiculo Sigiſmundus obuiam progreſſus, comiter & benignè eum accepit, & in ſuum cubiculum deduxit. ubi ille non ignarus ſuſpectũ ſe eſſe Principi (nam à Proceribus Lituanis, quaſi affectaret Principatum, delatus fuit) luculenta oratione ſeipſum purgauit, & ſtudium obſequiumq́ ſuum Sigiſmundo detulit. Frequentes deinde affuêre cæteri Proceres, magnis & ſplendidis equitum cateruis ſtipati, Vilnamq́ Sigiſmũdum Principem deduxêre: neque ita multo poſt funus Regium ſuperba pompa elatum, & in baſilicæ delubro, iuxta Cazimiri corpus, ſepultum fuit.

Glinſcium occurrentem

Benignè ſuſcipit.

LIBER XX.

PROOEMIVM.

Exemplar laudabilis Regis atq; boni Principis in Sigiſmundo noſtro ut uideas, Lector, paulo aliter, atq; in ſuperioribus factum eſt, eum tibi deliniamus. Vale.

DE SIGISMVNDI REGIS EDVCATIONE. Caput I.

SIgiſmundus, Iagellonis Cazimiri filius, ab ineunte primùm pueritia, unà cum alijs fratribus, ab honeſtiſsima & religioſiſsima fœmina Elizabeta, Alberti Cæſaris filia, ſanctè ac temperanter educatus eſt: à Præce-

Sigiſmundus Rex à matre pia ſanctè educatus,

Atq; à bonis Magiſtrũ inſtitutus.

ptoribus autem uiris eruditis, bonis, grauibus & pijs, ad uirtutem inprimis & pietatem cultumq; diuinum inſtitutus, in literis quoq; non contemnendos progreſſus ita fecit, ut Latine loquentes & ſcribentes ſine interprete intelligeret, nec incommodè ipſe ea lingua uteretur: Germanicam uerò, cuius (propter finitimos, atq; etiam incolas, Germanos) non exiguus eſt uſus apud nos, exactius didicit. Porrò in Diuinis Scripturis ita fuit exercitatus, ut multa inde ſenior meminiſſet, ac ſæpe eas in ore haberet, ad actiones uitamq; omnem moderandam eis uſus: ideoq; timorem Dei, iuſtitiam, & uirtutes reliquas ſemper prę oculis habuit. Permultum namq; refert, quibus rebus quis ab ineunte ætate aſſuefactus fuerit: nec
" ſcio an ad uitam ſic uel ſic degendam longè plus faciat,
" quo modo quis à puero educatus & inſtitutus, quàm
" quo modo natus ſit. Solent enim plerunq; etiam bonæ
" & generoſę indoles praua, atq; adeò negligentiore quo-
" que educatione deprauari: uitioſam uerò naturam ſæpe
" bona educatio corrigit.

Linguam tenuit Latinã & Germanicã:

Scripturãq; Sacram, in qua fuit exercitatus,

Ad uitam probè degendam accommodauit.

DE HONORATO SIGISMVNDO APVD Vuladislaum fratrem, & Ducatu eius Sileſienſi. Caput II.

SIc igitur educatus Sigiſmundus, adoleſcens ſingulari indole, modeſtia, comitate, grauitate, & induſtria (quæ res maximè illam ætatem commendant) quum ad Vuladislaum fratrem, Vngarorum atq; Boemorum Regem, ſe contuliſſet, ea ibi dignatione fuit, ut Vngari & Boemi magis eum propemodum, quàm Regem ſuum, uererērētur: per eum, quæ cuperent, publicè & priuatim à Rege peterent: eius auctoritate & iudicio libenter ſtarent. Vſqueadeò maiorē uim habet ad tenendos in offi-
" cio etiam feroces homines, æquitatis, grauitatis, cōſtan-

Sigiſmundus adoleſcens uirtutibus magnis ornatus, & Apud Vuladislaum fratrem ſummo in honore habitus,

tiæ, &

tiæ, & ſapientiæ opinio: quàm Regium ſceptrum, quàm "
etiam carcer, bonorum confiſcatio, proſcriptio, uirgæ "
deniq; & ſecures. Itaq; magno omnium fauore, Glogo- *Dux fit Sileſia.*
uienſem & Opauienſem Dominatum & ſummam utri-
uſq; Sileſiæ Præfecturam à Vuladiſlao fratre obtinuit:
adeoq; charus ac uenerãdus fuit Sileſijs, ut hodie etiam *Omnibus uenerandus & charus.*
eius Imperium grata & iucũda memoria proſequantur.

DE REGNIS SIGISMVNDO. DELATIS, eius cum Imperatoribus amicitia, Ruſsiaq; & Podolia cultioribus factis.

Caput III.

POſt Alexandrum uerò fratrem Rex creatus in Polonia, à Suecijs poſt eiectum Chriſtiernum Regem, itemq; ab Vngaris & Boemis poſt miſerabilem Ludouici Vuladiſlai filij interitum, ut illa quoq; Regna ſuſciperet, expetitus eſt. *Sigiſmundus à Suecijs & Vngaris atq; Boemis Rex expetitus, &* Tantum enim honorem ei ſummi Principes habuerũt, ut & Maximilianus Cæſar, non minoris animi quàm prudentiæ Princeps, eius gratia fœdus, cum Baſilio Magno Moſchorum Duce ictum, reſpueret: & contra Crucigeros Pruſsienſes, quos defendendos ſuſceperat, auxilia illi ſuo nepotumq; ſuorum nomine promitteret. *Apud Maximilianum Cæſarem honoratus,* Hoc Rege cultior & populoſior Ruſsia & Podolia eſſe cœpit: quum Tartari, prædis & rapto alioqui uiuere ſoliti, ad nominis eius celebritatem quietiores facti eſſent. *Ruſsiam & Podoliam cultiorem & populoſiorem facit:* Turcarum uerò bellicoſiſsimus & feliciſsimus Imperator Solimannus (quod alijs poſtulantibus negare, aut ad tempus concedere ſolebat) cum hoc noſtro Rege perpetuum fœdus percuſsit: *Fœduſq; perpetuum cum Solimanno icit,* & Valachis ac Tartaris ſuis uectigalibus, ne eius ditiones infeſtarent, edixit: quin & filio eius Sigiſmũdo Auguſto pacem & amicitiam, in gratiam patris promiſſa, ſeruauit. Nimirum admirabantur in eo cuncti uirtutem, grauita- *Summis Rex uirtutibus &*

tem, & conſtantiam ſingularem: reuerebantur etiã non-
Summè felix. nihil eius fœlicitatem. Neq; enim quiſquã, tot annorum ſpatio, in tanta Orbis terrarum perturbatione, felicius eo regnauit: aut tot ac tam difficilia bella, tam ſecunda fortuna tantaq; celeritate confecit.

DE VICTORIIS EX TARTARIS.

Caput IIII.

Tartari victi apud NAm ut à Tartaris, perpetuis noſtris hoſtibus, inci- piam, horum quidem non contemnendos tres ex-
Sluſcum, ercitus, apud Sluſcum, tribus prælijs, Duce Conſtanti-
Viſnoueciã, no Oſtrogio, penè cæcidit: deinde apud Viſnoueciam uiginti quatuor millia, quũ ſe per Ruſsiam populabunda diffudiſſent, ſexies fuſa leuibus & particularibus prælijs, ad extremum tota acie in abeuntes facto impetu, Nicolao Camenecio Palatino Cracouienſi & eodem Conſtantino Ducibus, profligauit, quum noſtri ſex millium equitum numerum non excederent. de quibus uix centum eo prælio deſiderati ſunt: hoſtium uerò multò minor pars pernici fuga euaſit. Nec illæ quidem ignobiles
Voronouiam, uictoriæ ſunt, quæ apud Voronouiam, Ioanne Camene-
Buſcum, cio: apud Buſcum, Stanislao Lanſcoronio: apud Zinco-
Zincouiam, uiam arcem, Iacobo Secignouio, atque iterum, Palatino
In Volinia, Kiouienſi: in Volinia, Conſtantino & Oſtaphæo ter: a-
Apud Ocacouium, pud Ocacouiam hoſtilem arcem, eodem Oſtaphæo &
In Podolia, Prædislao Lanſcoronio Ducibus, quęſitæ: & quæ in Po-
Apud Cameneciam & Vereſtatincium, & dolia Trebinij, quæq; apud Cameneciam & Vereſtatincium pagum, & compluribus alijs in locis Nicolai Senauij uiri fortis & magnanimi Palatini Ruſsiæ, & fratrũ eius Alexandri & Procopij, ac Bernardi Prætificij Sileſij
Treboulia, opera partæ ſunt: & illæ apud Treboulĩã, Podhaiciam,
Podhaiciam, Medibosum, Medibosum, & multis alijs in locis, leuiores. Tot enim
& ferè ſunt, quot excurſiones ea gens rapaciſsima & fame-

lica,

lica,& uel è flamma (quod dicitur) cibum petere ſolita, in ditiones Regis Sigiſmundi fecit. Apud Caniouiam in Lituania memorabilis illa uictoria eſt, qua uiginti ſex millia Tartarorum, eodem illo Conſtantino Oſtrogio, omnium ſeculorum memoria digniſsimo Duce, parua manu profligauit.

Caniouiam.

DE VALACHIS PROFLIGATIS. Caput V.

IN Valachia autem Bogdanum Palatinum Valachiæ fuſum, in uerba ſua iurare coegit: & amiſſam Maiorū ſuorum culpa Pocuciam ab eo recepit. Petrum Palatinū rebellantem, Pocuciamq́ rurſus inuadentem, primùm cum ſex millibus Valachorum ad Guoſdeciam arcem, ac mox cum uiginti duobus millibus apud Obertinum pagum, uix à quatuor millibus noſtrorum, Duce Ioanne Tarnouio, uiro clariſsimo & primario bellatore, inſigni & inopinata clade profligauit, accepitq́ cum bombardis cætera impedimenta: Palatinus autem ipſe saucius uix fuga euaſit: quem poſtea in arce Chocimenſi obſeſſum, & ad extrema redactum, ſolenne unà cum Proceribus & cuncta Nobilitate ſua iuſiurandum ſibi dare coegit.

Bogdanus Palatinus Valachiæ Pocuciam reddit: Petrus itidē, apud Guoſdeciam & Obertinum uictus,

In uerba Regis iurare cogitur.

DE GERMANIS IN PRVSSIA VICTIS. Caput VI.

CVm Germanis Pruſsiam ſibi uendicantibus nunquam, niſi proſperè, dimicauit: nempe apud Pruſmarcum, Seburgum, Guteſtadiam, Brunſpergam, Reſlam, & Raſtemburgum, Iacobo Secignouio: apud Piſſiam, Stanislao Maſouiorum Duce: in ſinu Varmienſi, ſiue Habo lacu nauali prælio à Gdanenſibus uicti ſunt: bis apud Bartenſteinum: ſæpius à Prædislao Lanſcoronio & Ioanne Zarcinba Palatino Caliſsienſi multis in

Germani Pruſsiam ſibi uendicantes, uicti &

locis: apud Elsbergam ab Alexandro Llouio: Gdani & Elbingæ (quum eas urbes adorti eſſent) à ciuibus fuſi & profligati: ad extremum tot cladibus & inedia, uigilijs & iugi equitum noſtrorum uexatione fracti, & ad paucos redacti, Pruſsia exceſsêre.

Profligati

Pruſsia excedere coguntur.

DE CELEBERRIMIS EX GENTE MOſchorum uictorijs. Caput VII.

Ex Moſchis uictoria apud Poloſcũ, &c.

IAm uerò Moſchi uel præcipuã gloriæ & uictoriarum materiã Sigiſmũdo Regi præbuere. Apud Poloſcum enim ſeptem millia hoſtium à Ioanne Boratinio, uiro acri & animoſo, interfecta ſunt: deinde quum ij Lituaniã non amplius decem & octo milliarijs à Vilna metropoli hyberna excurſione depopulati, reuerterentur, mille extremi agminis (quos ſolos Lituanica Nobilitas, cum aulico Regis comitatu tumultuariè accurrens, aſſequi potuit) trucidati: alioq; item tempore, magnum ſuorum numerum, & prædam quam abigebant è Lituania, perſequentibus Lituanis amiſere. Apud Starodubum autem, Radogoſtiam, & Smolenſcum, ductu Georgij Radiuili Caſtellani Vilnẽſis, nõn ſine magnis cladibus profligati ſunt. Atq; in expugnatione quidem Starodubẽſi præclara extitit opera Andreæ Herborti: qui ſulphureũ puluerem per cuniculos agens, ac artificiosè ſuccẽdens arcis propugnaculum & quæq; firmiſsima deiecit, fortiterq; pugnans ibidem occubuit: ſecutus maiorum ſuorum ueſtigia: Fridroſij, qui in pugna Socalicẽſi occubuit: ac Seuerinorum duorum, unius quidem in Bucouienſi, alterius in Obertinenſi bellis cęſorum. Apud Orſam uerò tunc, quum primùm regnare Sigiſmundus cœpit, ne exſpectare quidem noſtros, dum Boryſthenẽ tranarent, ſuſtinuere Moſchi: & quum ad centum millium numerum accederent, ne adoriri quidẽ ter mille noſtros mercenarios

Apud Starodubũ, &c.

Apud Orſam ſemel, cũ

cenarios milites auſi ſunt. Magnis autem incōmodis affecti, Moſirum, Turoniā, & alias quaſdam munitiones reddiderūt noſtris: ac deinde, Ioanne Tarnouio noſtros ducēte, Homiam & Starodubum arces, à noſtris partim ui captas, partim in deditionem acceptas, amiſere. Denique Orſenſis illa celeberrima & cum omnibus ferè omnium gentium atq; ſeculorum uictorijs comparanda, uictoria eſt: qua, Conſtātino Oſtrogio Principe, & Ioanne Suirzouio Ducibus, octoginta millia Moſchorum bellatorum (qui omnem noſtrum exercitū non modò proterere poſſe uidebantur: uerùm etiam Boryſthenem tranare paſſi, pecudum in modum flagris abigere in Moſchouiam deſtinârant) ingenti ſtrage interfecta ſunt, ita ut deſideratorum numerus ad quadraginta ferè millia perueniſſe, uel certè duo & triginta millia ſuperaſſe dicatur: Ductores eius exercitus, uiros illuſtres, omnemq; Senatum gentis, & ſupra quater mille captiuos, uiuos in poteſtatem ueniſſe: direpta caſtra opulētiſsima: Dux autem ipſe Baſilius, bellator exercitatus, & contra Tartaros aliosq; finitimos uictorioſus, uſq; ad Regiam ſuam Moſquam profugit: atq; ibi, amplius centum & uiginti milliaribus bene longis à loco conflictus, uix tutò ſe ſubſiſtere poſſe credidit.

Redditis quibuſdam munitionibus:

Apud Orſam iterum ſumma cum laude & gloria noſtrorū,

Magna uerò clade &

Ignominia Moſchorum.

Duciſq; Baſilij.

DE CLADIBVS QVIBVSDAM NOSTRORVM. & amiſſa parte Albæ Ruſsiæ. Caput VIII.

PORrò has tot ac tantas uictorias, magna imparitate copiarum quæſitas, nihil mirum eſt (ut eſt rerum humanarum conditio uaria & inſtabilis) ſi quæ clades interpolarunt: una quidem apud Socalum, à Tartaris temeritate Ruſsicæ Nobilitatis accepta: ubi quatuor fortaſſe millia noſtrorum à quadraginta millibus Tartarorū, loci opportunitate uſorum, defatigata uerius quàm

Clades acceptæ,

Apud Socalum, &

ſuperata, non incruentam hoſtibus uictoriã conceſſere: noſtriq́ mille ducenti deſiderati, & Barbarorum cæſa quatuor millia. altera apud Serethum amnem: ubi tamen non plures ducentis noſtri, à Valachis circumfuſi, oppreſsi ſunt: amiſſa uerò magna pars Albæ Ruſsiæ, Michaelis Glinſcij hominis ambitioſi, & Alexandri Regis gratia inflati proditioni, atque præſidiariorum militum perfidiæ, imputanda eſt.

Apud Serethum.

Et Albæ Ruſsiæ amiſsa pars.

DE SIGISMVNDI, PACIS TEMPORE, claritate. Caput IX.

IN pace etiam idem Rex ſemper fuit clariſsimus. Teſtantur id tantæ opes & facultates noſtrorum, tantus ſplendor (ne dicam luxus) tantaq́ elegantia, cùm in ædificijs & uictu cultuq́ corporis, tum in ſermone & moribus, quanta nũquam, ante hunc Regem, in Polonia fuit: loquuntur leges, diligentius aliquanto conſcriptæ: clamãt tot arces inſtauratæ: tot exornata templa Dei Opt. Max. tam ſplendidè & magnificè exædificata, publicis iuxtà ac priuatis ædificijs, Cracouia, Poſnania, Leopolis, Varſauia, Lublinum, Gdanum, & aliæ quędam urbes atque emporia: probant id deniq́ cultæ & habitatę regiones, Ruſsia, Pruſsia, Lituania: quæ antea & ſylueſtres, & incultæ, aut ſuperiorum temporum cõditione, magnam partem, deſertæ iacuerunt. Atq́ hoc etiam Rege regnante, Zatorienſis ditio & Maſouia, poſt quadringenteſimum annum, ad corpus & compagem Poloniæ redierunt: Pruſsia recuſatum diu & excuſſum iugum accepit: Pomerani Stolpenſes ad intermiſſam aliquandiu huius Regni ſocietatem & clientelam, iureiurando adacti, uenere.

Sigiſmũdum etiam in pace fuiſſe clariſsimum, Opes, Splendor, Et elegantia, Leges, Arces, Templa, Vrbes, Regiones cultæ, Probant: Idemq́; Regno adiunxit Zatoriam & Maſouiam, Pruſsia inſuper ſubiugata & Pomeranis Stolpenſibus.

DE

DE CONIVGIBVS SIGISMVNDI & liberis. Cap. X.

QVod autem ad coniugia Sigiſmundi Regis attinet (quæ nõ exigua fœlicitatis humanæ pars eſt) priorẽ quidem Barbaram, Stephani Comitis Scepuſienſis Tranſyluanienſiũ Palatini filiam, duxit uxorem, Ioannis poſtea Regis Vngarorũ ſororem, fœminã ſanctiſsimã & pientiſsimã: quæ maximã illam Orſenſem de Moſchis uictoriã, aſsiduis nocturnis ac diurnis precibus, cũ lachrymis & profuſa in egenos beneficẽtia aſperioreq́ cultu corporis & ieiunio coniunctis, à Deo impetraſſe exiſtimata eſt: ſed hac immaturè intra tertium annum amiſſa, alterã ſuaſu Maximiliani Cæſaris duxit Bonam Sphortiam, Ioannis Galeatij Sphortiæ Mediolanenſium Ducis & Iſabellæ Aragoniæ filiam: quæ triginta ferè annos cum Sigiſmundo nupta, tanti fecit maritum Regem, ut extremis aliquot annis ægrotantem, & uiribus planè deſtitutum, non coniugali charitate, ſed ancillari penè miniſterio, ſine omni faſtidio curaret. quo factum eſt, ut plurimum ei uiciſsim Rex amantiſsimus indulgeret. Quam uerò filiã, Heduigim nomine, ex Barbara ſuſceperat: eam Ioachimo, Marchioni Brandeburgenſi & Electori Romani Imperij, matrimonio iunxit: & nepotibus ex ea, uiuens adhuc, auctus eſt: Bona uerò filias ei quatuor genuit, Iſabellam, quæ Ioanni Vngarorum Regi: Sophiam, quæ Duci Brunsficenſi: Annam & Catarinam, quæ Regi Sueciæ nuptæ ſunt: & unum filium Sigiſmundum Auguſtum, qui nunc, poſt mortem patris, feliciter in Polonia regnat.

Coniux prior Sigiſmundi

Barbara,

Fœmina ſanctiſsima,

Intra tertiũ annum mortua:

Altera uerò Bona Sphortia,

Ferè 30 annos cum ipſo agens,

Eiq́; ægro officioſiſsimè miniſtrans.

Ex utraque cõiuge liberi.

DE REGNO SIGISMVNDI FELICIter & iuſtè adminiſtrato, belloq́ non appetito. Cap. XI.

Regnat Sigiſm. feliciter 41 annos, *Iuſtè omnia adminiſtrãs,* *Conſilio magnus,* *Bellum non appetens,* *Bellumq́; cũ Turcis declinans prudenter.*

REgnauit etiam feliciter Sigiſmundus ſupra unũ & quadraginta annos, legum Polonarum in tribuendo cuique iure ſuo peritiſsimus, conſilio magno præditus: bella autem nunquam appetiuit, nec, niſi neceſſaria & graui iniuria prouocatus, ſuſcepit. quare quum & Valachos (ob rupta crebrò fœdera) ſubiugare poſſet, noluit: ne uel illi, deſperatione adducti, Turcis ſeſe dederent: uel redacta in Prouinciæ formam Valachia, & amoto quaſi obice, ipſe difficilimum cum potentiſsimis Turcarum tyrannis bellum de finibus gerere cogeretur. non, quòd à pia contra Barbaros, ac deuotos Chriſtiani nominis hoſtes, expeditione abhorreret: ſed quòd ſuas illorumq́; uires iuſta lance metiretur. Sic enim iudicabat, neq; ſuum eſſe, neq; unius planè cuiuſquam Principis, tam ualidum hoſtem (qui Aſiæ, Aphricæ, & Europæ magnam partem ditione teneret: florentiſsimum Græciæ Imperium euertiſſet: Caramanos, Cilicas, Syros, Aegyptios, & neſcio quas prętcrea Gentes, una æſtate ſubiugaſſet: denique latiſsimè dominanti Perſarũ Regi grauis eſſet) debellare: cõiũgẽda eſſe Chriſtianis Principibus arma, ſi hoſtẽ illũ à ceruicib. ſuis uellent depellere. Quũ ergo animaduerteret, cæteros Principes feralibus odijs inter ſe digladiari, ac totũ penè Orbem Chriſtianũ plus quàm ciuilibus bellis ardere, omni honeſta ratione ſemper Turcicum bellum declinauit.

DE VIRTVTIBVS SIGISMVNDI, ET morte. Cap. XII.

Sigiſmundi uirtutes,

POrrò æquabilitate animi, in utraque fortuna, tanta fuit, ut neq; ſecundis rebus difflueret, neq; aduerſis

frange-

frangeretur: à ſuperbia & faſtu ſemper alienus, aditu & *Animi Aequabilitas,*
affatu facilem ſe præbuit. Aeſtus etiam, frigoris, ine- *Humilitas,*
diæ, & laboris patientiſsimus erat, quippe qui ab ineun *Affabilitas,*
te ætate molliciei delicijs'que minimè aſſuefactus eſſet, *Patientia &*
craſsioribus cibis & pannis, & caprinis pellibus innu- *voluptatum*
tritus. Morbos autem, & alia uitæ incommoda, admo- *contemptus,*
dum æquo animo ferebat. Publica ſuorum incõmoda *Aliorũ de-*
depellere, damnaq́ꝫ uindicare, non libenter neglexit: pri *fenſio,*
uatas uerò ſuas iniurias, obtrectationes, conuitia, & ma *Suarum ne-*
ledicta inſolentiorum hominum ita contempſit, ut nun *glectus iniu-*
quam uindicaret, nec eſſet ob id deinceps ad beneficen *riarum,*
tiam in huiuſmodi homines reſtrictior. Iam uerò tempe *Temperantia*
rantia & moderatio tanta in eo ſemper fuit, ut nihil ab *et moderatio,*
eo cupidius, nihil inſolentius, nihil diſſolutius & flagi-
tioſius unquam dictum aut factum fuerit. Sobrieta- *Sobrietas,*
tem præterea idem Rex maximi fecit: ab infantia ad
ſenectutem uſque, patris aui'que inſtituto, planè abſte-
mius & aquæ potor fuit: ingraueſcente uerò ætate, Me-
dicorum ſuaſu, uinum bibere didicit: ſed ita tamen, ut
nunquam eum quiſquam ebrium uiderit. Nihil magni *Conſilium,*
ſine conſilio Senatus fecit, aut ſtatuit: ac nonnunquam
de ſententia, conſenſu Senatus adductus, deceſsit, ne
pertinax uideretur. Iuſtitiam uerò apprimè coluit: & *Iuſtitia,*
hoſtibus ſupplicibus libentiſsimè ueniam dedit: ideo- *Benignitas*
que Magiſtrum Albertum Marchionem Brandebur- *&*
genſem, ſororis ſuæ filium, debellatum retinere ea quæ
ante bellum habuerat, & partim Iure belli amiſerat,
partim amiſſurus eſſe uidebatur, omnia iuſsit: & ho-
nore auxit, Magiſtri appellatione in Ducis nomen
commutata: hæreditarium'que inſuper ei, fratribus'que
eius Cazimiro & Géorgio, in mares duntaxat libe-
ros, illum Principatum conſtituit. Pietate denique *Pietas*

erga Deum fuit eximia: Vilnenſemꝗ baſilicam, & Rupenſe ſiue Scalcenſe fanum apud Cracouiã, & alia multa, delubrumꝗ pulcherrimũ & ſumptuoſiſsimum baſilicæ Cracouienſis ipſe exædificauit atꝗ adiunxit, cum inſtituto iugiter & concinnè Deum colentiũ ſacerdotum collegio: eidemꝗ quoꝗ baſilicæ Cracouienſi multa donaria ampla cõtulit: religioſeꝗ Sacris & Cultui Diuino operam dedit, nulla neꝗ temporis neꝗ loci incommoditate neꝗ occupationibus retractus: in precibus aſsiduus: feſtorum dierum ieiuniorumꝗ obſeruantiſsimus: in egenos ſacerdotes, mendicosꝗ & religioſos, liberalis
Mors eius. & beneficus: moribundus autem ſacra Chriſti myſteria ritu Chriſtiano expetiuit, & uenerabundus accepit, ſeꝗ totum Deo religioſis uerbis & ſuſpirijs commendauit. Natus anno Domini 1467, prima die Ianuarij: electus 1506, octaua Decembris: coronatus 1507, uigeſima quarta Ianuarij: mortuus prima Aprilis, anno Domini 1548.

FINIS.

RERVM ET VERBORVM, TOTO HOC OPERE PRAECIPVE memorabilium, INDEX.

Numeri paginarum à 210 uſque ad 290. centenis additis corrigendi ſunt.

A

DE Abrahami Sbanſcij hæretici motibus repreßis 262
Academia Cracouienſis 207
S. Adalbertus Pragenſis epiſcopus 20
ad D. Adalberti reliquias peregrinatio 66
Adleida Miecislao nubit 83
Adleida Boleslai Criuouſti uxor 57
Adleida altera Cazimiri ſecundi, regis uxor 167
Adleida ſterilis Cazimirum parit 63
Adleida Vngaris Chriſtianiſmum perſuadet 18
Adleida Cazimiri filia 96
S. Aegidius 46
ad D. Aegidij ſepulturam peregrinatio 66
Aeneas Syluius pontifex 301
æſtus magnus 329
Affabilitas 367
Albæ Rußiæ pars amiſſa 364
Albertus Cæſar 263
Albertus Aduocatus proditor 152
Albertus Iaſtrembecius Archiepiſcopus Gneſnenſis 233
Albertus Coſcelecius Palatinus Breſtenſis 162
Albertus Palatinus Sendomirienſis occumbit 168
Alexander Heliæ filius 286
Alexander Lituanorum dux cum Lituanis fœdera renouat 347 rex renunciatur, factoq; iureiurãdo Cracouiæ coronatur 348 cum filijs Conradi ducis Maſouiæ defuncti amicè tranſigit 350 in Lituaniã proficiſcens Fridericũ fratrem uicarium & gubernatorem regni conſtituit 348
Alexandri regis decretum pro epiſcopis, et bello ac fœdere cum Bogdano Valacho 353 & deinceps
de Alexandri regis morte, & prodigijs hanc antegreßis 356 item effigies, ingenium ac mores eiuſdem. ibid.
ad Alexandrum regem paralyticum Bogdani legatio, coniugium ſororis expetens 352
de Alexandro rege propter Glinſcium Lituanis offenſo 351
Alexandro rege languente, Tartari iterũ in Lituaniam irruunt 355
Alexander Palatinus Moldauorum ſuſceptus 291
Alexander Palatinus Valachiæ 208
ab Alexandro Valacho Vuladislaus rex iuſiurandum accipit 209
Amurates Turcarum Imperator 261 Bielogradum obſidet 270
Amurati Turcarum Imp. induciæ dantur decennales 274

Anaſtaſia Boleslai Criſpi uxor 81
Andreas Vngarus exul 28
Andreas rex Belam uincit 37
Andreas Bninius epiſcopus 262
Andreas Laſcar 226
Andreas Tencinius 140
Andream Tencinium Cracouienſes ciues trucidant 302
Andreouienſe monaſterium 79
Andreouicenſis cœnobita 107
animi æquabilitas 367
Anna Vilelmi filia fit uxor Vuladislai regis 206
Anna Cazimiri, Vuladislai Locticii filij, uxor 155
Aquæ infectæ 141
aquarum inundationes prodigio præſignatæ 61
aquilæ Stanislai martyris corpus defendunt 43
ab Aſtrologo Vuladislai regis mors prædicta 251
Ara S. Geruaſij & Protaſij cõſtructa 105
archiepiſcopa & epiſcopæ, nouem 18
auriculæ præciſæ 119

B

Bagarodzica canticum 214
Baiazetes Imp. Turcarum miſſis legatis à Polonis inducias petit 345
Balduinus de Noris Marſalcus Cypri 147
baptiſmi ſuſceptio 17
Barbara Sigiſmundi regis coniunx 365
barbarorum crudelitas 155
Bariſca unus de uicarijs baſilicæ Cracouienſis 171
baſilica Vilnenſis 202
de Baſilica Cracouienſi 148
baſilicæ Chelmenſis & Kiouienſis 254
baſilica Vuladislauienſis condita 180
Baſilienſe Concilium 252
Baſilius Moſeborum dux 363
Baſilius Vitoudi hoſtis 210
Bela Vngarus exul 28 in Vngariam reductus 36 Andreæ regis ualido exercitu uincitur 37
Belæ uirtus eiusq; præmium 28 filij in Vngariam reducti 38
bellum Boemicum 48
bellum contra Turcas 270
bellum cum Miecislao geſtum 97 Germanorum cum Cæſare Friderico 82 Prutbenicum 95 Germanicum 55 infelix cũ Pruſſis fidei deſertoribus 84 Miecislai cum Ruſſis, Boemis & Pomeranis 22 Pannonicum & Morauicum 7 contra Ruſſos 25 Pruſſicum 297 cum Halicienſibus & Vngaris geſtum 94 cũ Crucigeris & Sileſijs 162 inſigne cum Crucigeris geſtum 210
de Bello contra Vngaros à Polonis & Boemis infœliciter geſto 321 & deinc. contra Turcas ſuſcepto 274 cum Suitrigellone geſto 244 inter Vuladislaũ & Ioannem fratres, propter regnum Vngaricum 335
bella Europæ 124 Lituanica 136 Pruſſica & Pomeranica 46 & deinceps
de Bellis Vngarico & Pruſſicis 36 & deinceps. Ruſſicis 105
Benedictus eius nominis duodecimus 165
beneficentia Piaſti principis 14
benignitas 367
Bialogrodum Pomeranorum oppidum captum & conſeruatum 51
Bidgoſtia 157
Bieceenſe territorium epiſcopo Cracouienſi adimitur 153
Bielogradum à Turcis obſidetur 270

Boemicum

Boemicum bellum 27.48
Boemici motus ab hæreticis excitati 332
Boemi Poloniam infeſtant 30 Sigiſmundum regem expetunt 359 Vuladiſlao regi Poloniæ regnũ deferunt 229 à Polonis repulſi 36 utrique Poloniæ præficiuntur 146
Boemorum fœdifragus dux 73 hæreticorum legatio 245 contra Vngaros infelix bellum 321 & deinceps
cum Boemorum hæreticorum ducibus de religione agitur 242
Boemos Vuladiſlaus Lokticus uexat 145
à Boemis Cazimiro Poloniæ regi regnum oblatum 313
Bogdanus 287
Bogdanus Luſcus Stephani Valachi F. 351 Pocuciam reddit 361
Bogdani Valachorũ principis legatio pro coniugio Eliſabethæ ſororis regiæ 352
contra Bogdanum Valachum tributum decernitur 354
cum Bogdano fœdus factum 355
Boguſſa Iudex 149
de Boleſlao primo 19
Boleſlai uitæ finis, & qualiter regnauerit 44 res geſtæ in pace 26 ſucceſſor eius in regno & teſtamentum.ibid.
Boleſlaus II 35 Kiouienſibus utitur uoluptatibus 39 crudelitatem ſummam exercet 40 iuſtitiam negligit, & publicè fit adulter 41 à Stanislao epiſcopo arguitur. ibid. anathemate percutitur 43 Premisliam capit 37 Pruſſos rebellãtes arte domat 36 filios Belæ in Vngariã reducit 38 Izaslaum iterũ reſtituit. ibid. Ruſſos deuincit 39
Boleſlai ſecundi uxor 37
Boleſlaus Pudicus 107 Lituanos Iazygas prælio ſuperat, & Chriſtianam fidem ſuſcipere cogit 129 à Cõrado patruo, Maſouicrum duce, in monaſterium intruditur 112
Boleſlai Pudici mors prodigio portenditur 134
de Boleſlai Pudici laudabili imperio 124
Boleſlai Pudici pro ſuorum ſalute precatio 130 continentia 114
in Boleſlaum Pudicum coniuratio, eiuſq́; coniurationis cauſæ 132
contra Boleſlaum Pudicum pugnãs Conradus Maſouiæ dux à paucis cum magno exercitu uincitur 121
Boleſlaus Criſpus natus 65 princeps 79
Boleſlai Criſpi uxor 81 mors 87
contra Boleſlaum Caluum principẽ factũ Conradus dux Maſouiæ expeditionem facit 120
de Boleſlao Caluo Poloniæ duce principatu exuto 122
Boleſlaus Criuouſtus Boemis bellum infert 59 Pruſſos & Pomeranos uincit 61 cum Henrico Cæſare affinitatem confirmat 53
Boleſlai Criuouſti uirtutes & uxor, bellumq́; cum Morauis & Pomeranis geſtum 51 & deinceps. nominis celebritas 54 conſtitutio de partiendo principatu 73
de Boleſlai Criuouſti extremis ante mortẽ actis, eiusq́; uitæ moribus 71 & deinc. pietate, peregrinationibusq́; 65 et inde.
Boleſlai Cri. propter Sbigneum fratrem cæſum pœnitentia 65
Boleſlaus dux Plocenſis 142
Boleſlai ducis mors 296
Boleſlao duci Opolienſi Cracouia proditur 152

Boleſlaus Maſouiæ dux Poloniæ rex ſalutatur 282
Boleſlaus Miecislao natus 18
Boleſlaus Vuladislai F. 48
bombarda inuenta 188
Bona Sphortia Sigiſmundi regis altera coniunx 365
in Bonis feudalibus nullus ſucceſſioni locus 305
Bozenta Cracouienſis epiſcopus 170
Branſcum arx 210
apud Bucouiam ſyluam Poloni cæduntur & rapiuntur 341
Bucum oppidum 126
Buda ab Vuladislao tertio in ſuam poteſtatem redacta 166
apud Budam comitia 188
Bugus amnis 224
Bulgaria Turcis erepta 272
Burgabrij arcis muri 204
Bydgoſtia 211
Bythomienſia metalla euaneſcũt, propter interfectos ſacerdotes 178

C

Capha urbs capta 306, 327
Caliſſienſe ptochodochium 145
Caliſſienſis eccleſia collegiata 101
Caninus campus 56
Carambeius Turcarum dux 272
Carmenezium munitum 306
Caroli Imperatoris nuptiæ 176
Carolo Vngariæ Eliſabetha Vuladislai Loctici filia in uxorem datur 154
Caſtellanus Cracouienſis 61
Cazimiria 169
Cazimirus Vuladislao ex Heduigi uxore natus 152 carens liberis ſucceſſorem regni conſtituit 166 cum Vngaris fœdera & pacta confirmat. ibid. in Poloniam reducitur 32 reip. uulnera curat. ibid. ducis Ruſſorum uxorem ſibi accipit. ibid. Mislaum cum Slonenſib. & Pruſſis uincit 33 religionem cum rep. curat 34 inſtaurator pacificus cognominatur 35 artium ſtudioſus 30 curæ principis Vuladislai cõmendatur 73 Boleslai Criſpi curæ commendatus 79
Cazimiri humilitas 31 erga monachos Cluniacenſes liberalitas 34 liberi 35 mors. ibid.
Cazimirus Scecinenſium dux 212
Cazimirus ex Adleida ſterili natus 63
Cazimiri Conradi Maſouiæ ducis F. in fratrem tyrannis 123
Cazimiri principis Criuouſti F. pietas & mors 95 & deinceps
Cazimirus rex 29 in Ruſſiam expeditionem facit 333 aduentu ſuo in Ruſſiã Turcas reprimit 319 à Sbigneo epiſcopo grauiſſimè redargutus 289 contributionem ad bellum Pruſſicum petens 300 non facilè eam impetrat 301 Lituanos exitum belli Pruſſici & de Podolia cogitantes, reprimit 306 iniuriam à profeſſis piam militiã uindicat 307 cum Crucigeris pacem init 310 ad Marieburgum inuitatur 308 Choiniciam adoritur 309 Starigrado & Slochouia potitur. ibid. lignum crucis adorat 330 in Lituaniã properat. ibid. in duces Maſouios acerbior à Sbigneo cardinali obiurgatur 291 filio Vuladislao auctus 297 Marieburgum accipit 298 Elizabetham Alberti Cæſaris filiã in uxorẽ ducit 293
de Cazimiri regis morte 337
Cazimiri fœliciter in Pruſſia res geſtæ 307

de:

de Cazimiri regis filiorũ inſtitutione 314
Cazimiri regis ad bellum Sileſicum profectio 322
Cazimiro regi Prutheni iurãt 312 Boemi regnum offerunt. ibid. Sigiſmundus naſcitur 311 Prutheni ſe dedunt 293
ad Cazimirũ regẽ Crucigeri deſciſcũt 205
de Cazimiro rege iuſiurandum recuſante 286 & 287
à Cazimiro rege iuſiurandum mira Procerum magnanimitate extortũ 292.293
Cazimirus ſecundus templũ corporis Chriſti condit, & Cazimiriam cum monaſterio 169
Cazimirus ſecũdus Ruſsiã recuperat 167. Leopolim capit ibid.
Cazimirus ſecundus Magnus 164 cur ita dictus 179
de Cazimiri ſecundi morte, regno, ac uita 178 & deinceps
Cazimiri ſecundi deſiderium & exequiæ 182 tertiæ nuptiæ 174 filiæ & ius ſuccedendi remiſſum 178 pœnitentia & abſolutio 172
plura de Cazimiri ſecundi incorrigibilibus libidinibus 170
de Cazimiri ſecundi altera uxore, ac libidinibus, bello iterum cum Tartaris & Boemis 167 & deinceps
inter Cazimirum ſecundum & Crucigeros pax facta, cuius conditionibus Crucigeri non ſatisfaciunt 165
de Cazimiro iuniore à regno Vngarico repulſam paſſo 317 & deinceps.
Cazimirus minimus natu F. Boleslai Criuouſti 86
Cazimiri Vuladislai fortitudo 163
Cazimirus à patre Vuladislao Poloniæ Maiori præficitur 158
Cazimirus Vuladislai tertij frater 265 rex eligitur 280
Cazimirus Vuladislai Lokici F. Lituanorum ducis filiam uxorẽ accipit 154
à Cazimiro Criuouſti filio reſp. optimè correcta 93
de Cazimiro Lituaniæ gubernatore 269
Cechus Polonorũ Boemorũq; princeps 1
Ceſtochouienſe monaſterium à latronibus quibuſdam diripitur 243
Chelmenſis ora diuexata 244
Chmelicum pagus 117
Choinicia oppidum obſidetur 249
Choinicienſes ſeſe dedere coacti 310
Chorabala nobilis captiuus 181
Choſteok 11
Chriſtina Vuladislai uxor 57 impia & crudelis 74
Chriſtianæ religionis propagatio in Lituania 201
Chriſtianiſmus ab Vngaris ſuſcipitur 18
Chriſti corpus ablatum & iterum repertum 169 eius templum Poſnaniæ 208
Ciecislaus Domitianus 118
Ciolcus Burgrauius cũ paucis multos uincit 244
Cirleninus pagus 126
clauus crucis Chriſti 231
Clemens ſextus Pontifex Maximus 172
Clepárienſe templum 95
clerici unà cum ſubditis à iuriſdictione ſeculari liberantur 108
cæcus natus, poſtea mirabiliter illuminatur 16
Cœnæ Chriſti dies 126
cœnobium Franciſcanorum Cracouiæ 115 uirginum Poſnaniæ 145 Miechouienſe & Zuerinecenſe 82
Ciolcus Poſnanienſis epiſcopus Cracouiã

commigrare cogitur 262
cometes 130 mala à Tartaris portendens 106 pernox Regiæ mortis prænuncius 251 Cazimiri mortem præcedit 35
comitia Budenſia 188
concilium Conſtantienſe 226 Baſilienſe 252
Conradus Cirnenſium Maſouiorum dux 139. 140
Conradus Maſouiæ dux cõtra Boleslaum Caluum à Suentopelco auxilia impetrat 120 per uim princeps factus, ſtatim ſua iniuſticia principatum iterum amittit 121 contra Boleslaum Pudicum pugnans cũ magno exercitu à paucis uincitur. ibid. fratres Crucigeros contra Pruſſorum uim aduocat 111 Boleslaum Pudicum cum matre in monaſterium intrudit 112
Conradi ducis Maſouiorũ in Canonicum ſcelus & ſatisfactio 115
de Conradi ducis Maſouiorum morte 350
Conradi Maſouiæ ducis irriti conatus, itẽ eiuſdem mors atq; filij 123
Conradus Nemcius Sileſius 220
Conradus Cazimiri F 96
Conradi Cæſaris bellum cũ Germanis 80
Conſtantinopolitani à Turcis oppreſſi 126
Conſtantinus Oſtrogius dux 360
Coprounicenſe monaſterium 96
cum Coributo Vitoudi fratre de religione agitur 242
Coſtenum oppidum cum arce capitur 163
Couale arx 156
Cracouiæ incendium, peſtis, ſigna 337
Cracouia regni ſedes 4
Cracouia duci Opolienſi prodita 152
Cracouienſis tractus legati 300
Cracouienſis Academia 207
Cracouienſis epiſcopatus canonica electio labefactata 305
Cracouienſis eccleſia 65
Cracouienſis eccleſia cathedralis cum arce conflagrat 148
Cracouienſes ciues 303
Cracouienſe cœnobium Franciſcanorum 115
Cracus princeps 4
Craci nomen celebre 4 eiuſdem mors & tumulus 5
Criſanouicenſe monaſterium 135
de Creslai Curoſuancij morte 349 eius ſucceſſores in epiſcopa et Cancellaria. ibid.
Criuouſti nomen 72
Crucigeri inſigniter uicti pacẽ petũt 300 ad defectionem ſolicitãtes, per dolium conciſi 302 uicti ad Cazimirum regem deſciſcunt 205 pacem negligentes Poloniam grauiſſimè uexant 158 Pruſſiam uaſtant 197 Cuiauiam populantur 162 affligunt Lituaniam 208 cum Maſouijs uicti 156 malè in auxilium acciti 149
de Crucigerorum ditione cum auxilio Boemorum uaſtata 249
Crucigerorum duo milia cæſa 304 magiſtri iuſiurandum 315
de Crucigerorũ in Lituaniam incurſione 200
Crucigerorum Liuonienſium ſcelus 152
Pruſſienſium iniquitas 151
in Crucigeros noua expeditio 225
Crucigeris Pomerania donatur 157
à Crucigeris Poloni profligati 295
cum Crucigeris Pruſſienſibus et Liuonienſibus

ſibus Vuladiſlai tertij fœdus 259
cũ Crucigeris diu optata pax cõfecta 310
cum Crucigeris pax facta certis conditionibus, ab ipſis tamen non ſeruatis 165
de Crucigeris iterum ac tertiò fuſis 220
cum Crucigeris inſigne bellum geſtum 210
de Crucigeris afflictis 130 contra Pruſſorum uim aduocatis 111
Cruſuicia urbs militi in prædam data 50
Cruſuiciam regia transfertur 11
Cruſuicienſis cathedra Vuladiſlauiã tranſlata 87
crucis Chriſti portio à Lituanis reſtituta 181
Cuiauia 107
Cuiauiam depopulantur Ruſſi 129 item Crucigeri 162
Culmenſis tractus 156 à Pruſſis uaſtatus 85
de Curſore Leſco ſecundo 8
de Cypriorum regis legatione 147

D

Dambrauca Miecislai fit uxor 17
Danica expeditio 63
Daniel Ruſſorum dux ac ueluti Monarcha 129. 166
decimæ 18
Demetrius Gorаius Theſaurarius 198
Derſauia dolo capta 151
Derslaus Rituanius 255. 260
Deſpota Raſcia 271
Dipoldus Kikericius 216
Dlugoſſus filiorum regis Cazimiri magiſter 314
Dobeſſus iuuenis ordinis equeſtris 75
Dobrinenſis arx 157 mons 307
Dobrinum urbs 211
Dobrogoſtus Samotulius Caſtellanus 220
Dominici diei reuerentia 25
Dunaiouia oppidum 322

E

Ecclesia Vuladiſlauienſis condita 180
Eccleſia collegiata à Sigiſmundo Vitoudi fratre conſtructa 248 Caliſſienſis 101
Eccleſia Kelcenſis conſtructa 87
Eccleſiarum immunitates 183
Eccleſiaſticorum immunitas & iuriſdictio 134
Elbinga in poteſtatẽ Polonorũ uenit 218
electio principis factionibus plena 13
Eliſabethæ cõiugium ad Vuladiſlaum tertium defertur 263
de Eliſabethæ muliebri dominatu 183
Eliſabethæ reginæ coronatio 227
de Eliſabethæ uoluptatibus 185
propter Eliſabetham reginam tumultus, & de eius morte 228
Eliſabetha Cazimiri coniunx filium Cazimirum parit 299
Eliſabetha Vuladiſlai tertij cõiunx filium nondum quadrimeſtrem coronat 266
Eliſabetha Vuladiſlai Loctici F. 154
Eliſabetha Cazimiri regis neptis 176
Elizabetham, Alberti Cæſaris filiam, Cazimirus rex in uxorem ducit 293
Elizabethæ Alexandri regis ſororis coniugium Bogdanus Valachorum Palatinus expetit 352 eius mors & pietatis opera 353
de Epiſcopatu Cracouienſi contentio orta 305
pro Epiſcopis Alexãdri regis certamẽ 354
de Equite uiolento & rapace horribilis hiſtoria 132
Euangelij recitandi mos apud Polonos 19

eucharistia ante initum prælium ſumpta 137 item ante electionem magiſtratus 281
eucharistiæ profanatores puniti 214 ſumptionem uictoria ſecuta 59
Eudoxia Miecislai uxor 81
Europæ bella 124
excommunicatio neglecta 138
excommunicationis fulmen, ob inceſtas nuptias 228
de Expeditione in Prußiam decreta & remiſſa 306
de Expeditionibus bellicis certamen 353

F

FAmes 153 triennis 109 grauis Cazimiri regis beneficentia mitigata 176
Ferco Oſtrogius Ruſſorum dux 148
de Feudalium bonorum ſucceßione 305
S. Floriani reliquiæ 95
fœdus cum Crucigeris factum 259
fortunæ proſperæ in aduerſam mutatio 141
Franciſcanorum cœnobium Cracouiæ 115
Fridericus Cazimiro regi natus 313
Fridericus Cæſar 82
Fridericus epiſcopus Cracouienſis 334 et Cardinalis, factus etiã archiepiſcopus 338 Alexandro fratre in Lituaniã proficiſcẽte, fit uicarius et gubernator regni 348
de Friderici Cardinalis morte, eiusq́; ſucceſſoribus 349
Fulco Cracouienſis epiſcopus 105
furta crebra 284
futurorum præſcientia 72

G

in Gdanum proditione captum, Crucigerorum Prußienſium tyrannis 151
de Gdano à Marchionibus accepto 149
Gedeon Cracouienſis epiſcopus 83
Georgio duci Bauarorũ Heduigis Cazimiri filia deſponſa 325
Georgij Boemorum regis legati 299
ad Georgium Boemorũ regem legati 316
cum Georgio Boemorum rege Cazimirus rex Poloniæ fœdus confirmat 304
Germaniæ ferè totius in Polonos conſpiratio 217
de Germanis in Prußia uictis 361
Germanicum bellum 55 cum Conrado Cæſare 80 cum Friderico Cæſare 82
S. Geruaſio ara conſtructa 105
Geyſa cum Vngaris Chriſtianam fidem ſuſcipit 18
Glogouia oppugnata 54
Gneſna 2 uaſtata 66
Gneſnæ comitia habita 30
Gneſnam regia transfertur 11
Gneſnenſe ptochodochium 126
Gneuoßius Daleuicius Succamerarius Cracouienſis 198
Golubum oppidum captum 204
Gouoricius Palatinus Sendomirienſis 102
greges uirorum & mulierum ſub prætextu pietatis impij pœnis coercentur 171
Gregorius ſeptimus Romanus põtifex 44
Grimislaua Iaroslai Ruſſorum ducis filia 107 cum filio ſuo Boleslao Pudico in monaſterium intruditur 112
Gruneualdus pagus 215

H

HAlicienſe bellum 94
Halicienſium fraus 69
haſtati equites 298
Heduigis Cazimiri mater fit monacha 164

Heduigis

Heduigis Cazimiri filia natu maxima 328
de Heduigis Vuladiſlai filiæ ſponſalibus 229
Heduigis Cazimiri regis filia Georgio duci Bauarorum deſponſa 325
Heduigis Ludouici regis filiæ mores & forma 196 in reginam electio. 191
de Heduigis Ludouici filiæ coronatione, & mariti eligendi deliberatione 195
S. Heduigis Hẽrici Barbati uxor 109.114
S.Heduigis mors atq; ſanctitas 123 uirilis fortitudo 120
Heduigis tertia Cazimiri ſecũdi uxor 174
Heduigis filia Eliſabetha 205 eius forma, mores. ibid. ſanctitas 206
Helena Leſci Albi mater 97.99
Helẽna regina ſchiſmatica 348
Helias Alexãdri Palatini Valachiæ F. 251 motus ciet in Valachia 258
Heliæ mors 285
inter Heliam & Stephanum fratres pax 259
Henricus Cæſar contra Boleslaum bellum gerit 53
inter Henricum Cæſarem & Boleslaum Criuouſtum affinitas confirmatur 57
Henrici pietas 81
Henricus Barbatus 109.113 eius mors & ſepultura 114
Henricus dux Vuratiſlauienſis Boleslaum principatu exuit 142 ipſum uerò Vuladislaus Lochicus 143
Henricus Vuratiſlauienſium dux lethaliter uulneratus 111 eius in epiſcopum impietas & iniuria 138
Henricus Plauenius Magiſter Crucigerorum 220
Henricus epiſcopus Gneſnenſis 108
Henricus dux Glogouienſis 148
Henricus dux occumbit 86
Henricus Ketlicius conſultor peſſimus 88
de Henrico Pio eiusq; exercitu numeroſo ad internecionem uſq; cæſo 119
Henricbouienſe monaſterium 110
Hermannus Liuonienſium magiſter 222
hiſtoria horribilis de uiolento & rapace equite 132
Honoldus Italus epiſcopus 87
hoſpitale extructum 108
hyems acris & aſpera 109

I

S.Iacinctus 108 eius mors 127
Iagellonis in Polonia Maiore res geſtæ 200
Iagello Magnus Lituanorum dux 196
de Iagellonis Vuladislai baptizati & coronati nuptijs 198 & deinceps
Iagellonis in Lituania geſta 201
Ianicus Vuratiſlauienſis epiſcopus 79
Ianislaus Gneſnenſis archiepiſcopus 79
Ianuſtius Plocenſis dux 338
de Iaropelci fraudibus 68
Iaroslaus Stotnicius Gneſnenſis archiepiſcopus 180
Iaroslai archiepiſc. mors 183 opera. ibid. ſepultura 184
Iaſcus Kmita præfectus Cracouienſis 185
Iaxæ pietas 81
Iazygæ 136 delentur 137
Ieiunij quadrageſimalis uiolatio punita 48
de Ieiunio quadrageſimali relaxato 124
incendia crebra 284
induciæ cum Turcis confirmatæ 349
infans eodem quo naſcitur die diſtinctè et articulatè loquitur 134
Innocentius Pontif. maximus. 124
imprecatio murium 11

interregnum 13
inundatio aquarum 109
Ioannes Albertus rex eligitur 337 coronatur 338 Plocenſem ducatum regno adiungit 338 contra ius gentium legatos comprehendit 340 Tartaros fortiter uincit 334 Cazimiro regi natus 302 Baiazeti Turcarum Imper. quinquennales inducias concedit 346
de Ioan. Alberti regis morte, ſepultura, moribus, regno 346 regijs uoluptatibus eius perſona indignis 342
Ioan. Alberti regis aulicum comitatū Tartari Podoliam & Volyniam populantes uincunt 338
ad Ioan. Albertum regem Venetorum & Turcæ legati 338
inter Ioannem Albertum eiusq́; fratrē Vuladislaum bellum propter regnum Vngaricum 335
Ioannis Hunigdis auſpicijs Barbari tribus uicibus magnis cladibus affecti 271
nominis celebritas 267
Ioannes Brezius legatus regius contra ius gentium uiolatur 244
Ioannes Caiapla Iuriſperitus Vuladislauienſis & Plocenſis Canonicus 115
Ioannes Czarncouius Succamerarius Poſnanienſis 236
Ioannes Oſtrouicius cognomento Naſsianus 221
Ioannis Grothi epiſcopi Cracouienſis magnanimi mors 170
Ioannes Capiſtranus epiſcopus 292 & deinceps
Ioannes Tarnouius Palatinus Cracouienſis 232
Ioannes Safranecius epiſcopus Vuladislauienſis 250
Ioannes Lauſannenſis epiſcopus 225
Ioannes Vapouius Tartaros reprimit 349
Ioannes Marchio 149
Ioannes Pontifex Max. Alexandri quinti ſucceſſor 223
Ioannes Tencinius 192
Ioannes Scicius Doliuius 220
de Ioannis Dlugoſſi Canonici Cracouienſis morte 331
Ioānes Amor Tarnouius Caſtellanus Sandecenſis 303
Ioannes dux Moſchorum 330. 345
Ioannes Boemorum rex 156. 168
Ioannis Vulodici Sulcimei mira patientia 261
Iolenta Kingæ uxoris Boleslai principis, ſoror 135
Iudæorum iniuria 307
de Iudæorum prærogatiuis 180
Iuditha patientiſſima Vuladislai uxor 45
Iulianus Cæſarinus legatus pontificis 270
Iuo epiſcopus 107
Iuonis epiſcopi mira beneficentia 109
de Iuriſiurandi recuſati incommodis 286
iureiurando purgatio facta 233
à Iuriſdictione ſeculari Clerici liberantur 108
Izaslaus in ducatum Ruſsiæ reſtituitur 37

K

Kaidanus Tartarorum dux 117
Kelcenſis eccleſia conſtructa 87
Kinga Boleslai Pudici principis uxor 114
Kingæ mors & ſanctitas diuinitùs comprobata 144 pro ſuis precatio 130 uirilis animus & uita cum ſorore Iolenta 135
Kingæ oranti uiſio oblata 133
Kiouum captum 39

de Kiouenſibus uoluptatibus. ibid. & deinceps
Kiouiam Tartari populantur 227

L

Labenciorum nomen 64
Ladiſlaus rex Boemiæ 294
Ladiſlaus nondum quadrimeſtris à matre Eliſabetha coronatur 266
Lagouienſe territorium 46
Lampertus epiſcopus Cracouienſis 45
Landenſe monaſterium 101
latrocinia crebra 284 repreſſa 207
de Latrocinantibus pœna ſumpta 351
Lechus Polonorũ Boemorumq; princeps 1
Lechi ſecundi fratricidium, & quæ ſit pœna ſecuta 5
Lechi imperium quale 2 eiuſdem poteſtas ibid.
Lechitæ quos Latini uocent 1
Leo dux Ruſſorum 135
Leopolis Ruſſiæ metropolis 167
Leopolienſis eccleſia Metropolitana 175
de Leſcone primo 7
Leſci ſecundi principatus qualis 9 eiuſdem uirtutes. ibid. quandiu tenuerit principatum 10
de Leſco ſecundo 8
Leſci tertij principatus 10
Leſcus quartus, princeps 16
Leſcus Albus Cazimiri F. 96. 97 oblatum ſibi principatum recuſat 102 Polonorum fit princeps 105
Leſci Albi in Deum gratitudo ibid. res geſtæ in pace 106 uxor 107
de Leſco Albo à Suentopelco interempto 110
Leſcus Boleſlai Criſpi F. 87
Leſcus Niger princeps 135. 136
Leſco princeps Lituanos uincit 136
Leſci fortuna mutata. & mors 141. 142
contra Leſcum coniuratio 139
Leuenta Vngarus exul 28
leges Viſlicienſes 169
ligni crucis portio à Lituanis reſtituta 181
Lipnum oppidum 211
Lituania à Crucigeris peruaſtata 208
in Lituaniam Moſchi cum Tartaris excurſio 269 item Crucigerorum 200
in Lituania Chriſtiana religio propagata 201
Lituani cum Pruſſis multa crudeliter uaſtant 134
Lituani Maſouiam uaſtant 129. 193 hos Boleſlaus Pudicus uincit, & religionẽ Chriſtianam ſuſcipere cogit. ibid. per Vngarorum perfidiã Volinia potiuntur 190 portionẽ crucis Chriſti miraculo coacti reſtituunt 181
Lituanorum legatio repudiata 291
de Lituanorũ per Polonos proditores excurſionibus 171
Lituanorum in Sendomiriã excurſio 185 fœdus cum Polonis renouatum 224 in Lublinenſem oram excurſio 133
inter Lituanos & Polonos per affinitatẽ pax facta 154
de Lituanis cũ duce Belzẽſiũ repreſſis 186
de Lituanis bello Pruſſico de Podolia cogitantibus 306
Lituanis Alexander rex propter Glinſcinum offenſus 351 eos punit 352 ius nobilitatis conceſſum 225
à Lituanis paucis magnum datur damnum 144
Liuonienſium Crucigerorum ſcelus 152
locuſtæ horribiles 328
locuſtarum magna uis 164
Lubenſium oppidum 34

Lublini templũ S. Michaelis extruitur 137

in Lublinẽſem orã Lituani excurrunt 133

Lublinenſem oram in Polonia Tartari uaſtant 116 cum ingenti Ruſſorum, Tartarorum, & Lituanorũ exercitu Leo princeps inuadit 135 Lituani cum Iazygibus depopulantur 136

Ludouicus reſpuit coronari à maioribus Polonis 183 languere ſe ſentiens ſucceſſorẽ regni deſignat Mariam filiam cum Sigiſmundo, & moritur 189

Ludouici regis duæ filiæ 184 Poloniæ adminiſtratio qualis 182

Ludouicus Cæſar 166

Ludouicus Vngarorum rex 170 à Cazimiro ſucceſſor deſignatur 181

Luſcum Ruſſorum proditione à Suitrigellone occupatur 265

de Luſco Lituanis à Suitrigellone traditio 288

Luterberga oppidum 114

M

Mieciſlaus cognomento Coßiſco 113 magicæ artis præſidio potita uictoria 119

ante Magiſtratus electionem eucharistia ſumpta 281

Magnus præfectus Maſouiæ 57

Maniacus Tartarorum Zauolgenſium dux 314

Mahumetes Turcarum Imp. à Stephano Valacho inſigniter uictus 325

Marchia Brandenburgenſis uaſtata 155

S. Marci ordinis Medicantium monaſterium 135

Margarita Virboslai Comitis uxor 131

Maria Ludouici regis filia 189

Mariæ templum conſtruitur 108

Marieburgum 298 deditum 302.

Marieburgi obſidio 118

Marquardus Salisbachius Commendator Brandeburgenſis 217

Martinus Vurocimouicius uexillifer Cracouienſis 216

Martinus Labißinius Palatinus Breſtenſis 220

Martinus archiepiſcopus Gneſnenſis 52

Maslaus dominatum ſibi in Maſouia arripit 30 eius interitus 33

Maſouia 107 Regno Polon. adiuncta 173. 364 à Prußis uaſtata 85 item à Rußis 129 recuperata 34

Maſouiæ dominatũ Maslaus affectat 30

in Matrimonio Boleslai Criuousti & Sbislauæ, Romani pontificis diſpenſatio 51

Matthias Vngarorum rex 316. 317. 318 Poloniam uaſtat, & arcem Medireciam capit 324 Submontanos populãs 320 Comorutum perſequitur 321

à Matthia Vng. rege magnus Polonorum exercitus fugatur 323

Matthias Golanceuius epiſcopus Vuladiſlauienſis 156. 180

Maximilianus Cæſar Sigiſmundum honorat 359

Mednicenſis epiſcopatus cum 12 parochijs inſtitutus 225

Medirecia arx à Matthia Vngarorum rege capta 324 recuperatur 49

Michael Glinſcius dux Ruſſus 351

Michaelem Glinſciũ gratulabundũ occurrentem Sigiſmundus dux benignè ſuſcipit 357

à Michaele Glinſcio Tartari in Lituaniã irruentes cæduntur 356

Michael Cochmeister dux 220. 221

S. Michaelis tẽplũ Lublini conſtructũ 137

Miecisſo.

Miecislaus Halicienſis dux 94
Miecislaus Boleslai pientiſſimi regis F. in demortui patris locum ſurrogatur 26
Miecislaus Chriſtianam religionem propagat 17
Miecislai uxor 81 educatio 17 principatus qualis 18
Miecislai Boleslai F. principatus & res geſtæ 27
Miecislao nubit Adleida 83 naſcitur filius Boleslaus 18
Miecislaus Zemomisli F. cæcus natus, poſtea mirabiliter illuminatur, & uocatus Miecislaus futurorum bonorum omen fuit 16
Miecislaus ſenex 66
cum Miecislao ſene Leſci Albi bellum 97
de Miecislao ſene 87.93.98.& 100
Miechouienſe cœnobium 82
miniſterij uis & efficacia 18
apud Miſſam eucbariſtia ſumpta 59
dum Miſſam facit Adalbertus Pragenſis epiſc. à Prutenis interficitur 20
Mogilnenſe cœnobium 108
de Moldauicis motibus 285
monachæ ſingularis actus 155
monachi duo ſancti 19
monachi Cluniacenſes 34
monaſteria à Tartaris uaſtata atque direpta 127
Morauia à Tartaris uaſtata 118
Morauicum bellum 7
Morauos Boleslaus Criuouſtus uaſtat 51
Moſchus cum Tartaris excurſionem in Lituaniam facit 269
ex Moſchorum gente Sigiſmundi regis uictoriæ celeberrimæ 362
contra Moſchos Vitoudi expeditio 210
de Mucha ruſticano ſeditioſo 336

N

Nadli oppugnatio 47.58
Nicolaus Henrichouius 110
Nicolaus Palatinus 100
Nicolaus Michalouius præfectus Cracouienſis 249
Nicolaus Dreuicius cuſtos Sendomirienſis 140
Nicolaus Curouius archiepiſcopus Gneſnenſis 213
nix ingens agros reddit fertiles 164.173
Nouum oppidum in Pruſſia deditum 309
de Nunciorum terrarum origine 314

O

ab Odrouanzorum iniurijs Ruſſi liberantur 307
Opatouia oppidum 113
Opiſſo legatus Apoſtolicus 129
Opolienſis tractus à Tartaris uaſtatus 128
de Ordine ſedendi in ſenatu certamen 353
apud Orſam Moſchi uicti 362.363
Oſuecimenſem tractũ Derslaus Rituanius uexat 159
Otto Miecislai ſenis filius 102
Ouenſcenſe monaſterium 126

P

Pabiacenſis comitatus 46
de Palatinis XII. 2
Pacoſſum arx 162
Pannonicum bellum 7
Papouia diruta 299
partus mirabilis 131
Paulus epiſcopus Varmienſis 308
Pauli Iaſenij inſigne factum 204
Paſchæ obſeruatio 47
Pelca Cracouienſis epiſcopus 105
peregrinationes ad ſanctos 65 & inde.
peſtis 153.230 cõtẽpta 269 declinata 250

grauiſſima 175 triennis 109
Petrus Mezirecius Starncouius 220
Petrus Cancellarius Pomeraniæ 149
Petrus Ianinus 171
Petrus archiepiſcopus Gneſnenſis 87.115
Petrus Danus comes Scrinnenſis 75
Petrus Palatinus 202. 285 uictus in uerba Sigiſmundi regis iurare cogitur 361
Petro Palatino Cracouienſi Ruſſi Sendomir. tractum populantes, uincuntur ac cæduntur 130
de Petri Heliæ F. interitu 346
Petricus in teſtem ſuſcitatus 42
Piaſti poſteritas 15 mors. ibid. principatus 14 mirabilis electio ibid.
Pius ſecundus pontifex 301
Plocenſis ducatus mortuo Ianuſſio, regno adiungitur 338
Ploniny ſylua 175
Pocucia à Bogdano Palatino Valachiæ reddita 361
Podolia denuò à Tartaris uexata 350 Suitrigelloni callidè prærepta 240 à Tartaris uaſtata 172
Podoliam Nobilib. uacuam prædātur pro ſuo arbitrio Turci 287 populantes Tartari profligantur 291 Sigiſmundus rex cultiorem facit 359
de Podolia crudeliter à Valachis & Turcis atq; Tartaris uaſtata 343
ex Podolia Tartari Zauolgenſes repulſi 314
de Podolia à Suitrigellone uexata 242
Podoliorum inſignis à Tartaris clades 260
pœna à muribus 214
Polonia maior à Miecislao ſene occupata 93
Polonia domeſticis preſſa malis 30 à Ruſſis atq; Tartaris miſerè uaſtata 127 populoſior & cultior facta 155 à Sigiſmundo Vng. rege uaſtata 222 item à Matthia Vngarorum rege 324
de Poloniæ regno ad Cazimirum delato, & poſt frequentes dilationes & diſſimulationes ſuſcepto 280
Poloniæ Maioris expeditio decreta 308
Poloniæ regnum abrogatur 44
Poloniæ regno Zatoria, Maſouia & Pruſſia adiuncta 364 utriq; Boemi præficiuntur 146
Poloniam Ruſſi depopulantur 45 Tartari cum Ruſſis uaſtantes ingentem hominum prædam abigunt 141
in Polonia quæ portenta & prodigia anno Chriſti 1269 extiterint 131
de Polonia à Crucigeris authore Vincentio Samotulio grauiſſimè uexata 158 maiore recuperata 152
in Polonia noui præfecti 186
Polonicæ reip. adminiſtratio ſub Vladiſlao tertio adhuc puero 257
Poloni minores contra Ruſſos bellum gerunt 146
Poloni omnes abſumpti 175 aduerſa fortuna uſi 298 occumbunt 86
Polonorum cōtra Vngaros infelix bellum 321 & deinceps. mos ſub initium pronunciandi euangelium 19 fœdus cum Lituanis renouatum 224
de Polonorum cladibus quibuſdam ſub Sigiſmūdo rege 363 & deinceps. à Tartaris clade 298 & deinceps. apud Bouinam ſyluam ſtrage 341
Polonorum mores Boemorum conuerſatione corrupti 324 nominis origo 1
Polonis ieiunium XL. relaxatur 124

Polonis

Polonos Adelbertus Pragēſis epiſc. fidem docet 20
in Polonos tota ferè Germania conſpirat 217
de Polonis à Crucigeris profligatis 95
à Polonis Fridericus Cæſar uexatur 83
Pomarzeni ſtrenuè pugnantes 322
Pomerania Crucigeris donatur 157 omnis ab Vuladislao rege ferro igniq; uaſtata 222 à Magiſtro Crucigerorum dolo malo empta 152
Pomerani fiunt Chriſtiani 53 Stulpenſes 364
Pomerani à Boleslao Criuouſto expugnati 51. 61
Pomeranorum bellum 27
Pomeranos Magnus Maſouiæ præfectus opprimit 57
de Popelo ſecundo, eiusq; parricidio, & parricidij pœna 11 & deinceps
portenta in Polonia 131
Poſnaniæ templum conſtruitur, quod dicatur corpori Chriſti 208
Poſnaniæ cœnobium uirginum inſtituitur 145 obſidio 76
Poſnanienſe monaſterium Dominicanorum 126
Præmislia urbs occupata 57
Præmislus maioris Poloniæ princeps 144
Præmislus in principem eligitur, & Leſcus uocatur 8
Præmisli ſtratagema in bello cum Pannonibus & Morauis 2
de Præmisli ducis Poſnanienſis pietate inſigni 126
Præmisli principatus qualis, & quàm fuerit diuturnus 8
precum uis & efficacia 46
precibus obtenta uictoria 131
Prendota Galca Odrouanzus 169
principis electio fortunæ commiſſa 8
principatus iniuſtitia perditur 121
Procucenſis tractus à Stephano Valacho ſubactus, & à Polonis recuperatus 350
proditionis pœna 69
S. Protaſio extruitur ara 105
Pruſsia uaſtata 60 uenenoſis uermibus infeſtata 141 à Crucigeris uaſtata 157 à Polonis ſubiugata 364
in Pruſsiam uniuerſalis expeditio decernitur 306
in Pruſsia Germani à Sigiſmundo rege uicti 361
Pruſsicum bellum 296
Pruſsi Maſſouiam & Culmenſem tractum uaſtant 85 in clientelam ſuſcepti 293 à Cazimiro rege uicti 33 à Magno oppreſsi 57 ſecundò à Boleslao Criuouſto deuicti 61 fidei deſertores & infœlix cum eis bellum 84
Pruſſorum libertates 295
contra Pruſſorum uim Crucigeri aduocantur 111
de Pruſſorum cum Crucigeris motibus 293
Pruſsos rebellantes arte Boleslaus rex domat 36
Prutheni S. Adalbertum Pragenſem epiſcopi trucidant 20 Polonis iurant 312 Crucigerorum iniurijs permoti, Cazimiro Poloniæ regi ſe dedunt 293

Pruthenicum bellum 95
Pſaltarum ſiue Pſalteriſtarum collegium 204
Puchala Polonorum dux 122
de Pueris duobus miraculoſis 134
pueri 36 uno partu editi 131
Pultuſcum oppidum 154

Q

Quadrageſimale ieiunium 124.126
Quinzinum oppidum captum 302

R

Racianzum arx 157
Radinum arx capta 219
Radoſſius epiſcopus 65
Rathnum arx regia proditione capta 244
Ratiborienſis ora à Tartaris uaſtata 119
regia Gneſnam & Cruſuiciã translata 11
de Religione cum Coributo cæteriſq; hæreticorum ducibus agitur 242
Ritigerus expetens Vendæ coniugiũ 5 bellum fruſtra mouet 6 occumbit. ibid.
Rixa Præmiſli F. 145
Rixa Cazimiri regis mater 29
Rixam Venceslaus Polonorum Boemorũq; rex ducit in uxorem 146
Romanus Petri F. 205
Romanus Ruſſorum crudelis dux 104
Romanus eiectus atq; necatus 285
Ropinum oppidum 211
Rudolphus Lauantinenſis epiſcopus 310
Rudolphi Lauant. epiſcopi ſtudium & integritas, regiſq; Cazimiri in eum gratitudo 311
Ruſſia uaſtata 69.136 à Tartaris 116.350 à Turcis 287.343 & deinceps
Ruſſiæ Albæ pars amiſſa 364
Ruſſiam Sigiſmũdus rex cultiorẽ facit 359
in Ruſſiam Cazimiri regis expeditio 333
Ruſſiam Caziminus ſecundus Magnus recuperat, ſubactam in formam prouinciæ redigit 167
de Ruſſia crudeliter à Valachis & Turcis atq; Tartaris uaſtata 343
in Ruſſia epiſcopi aucti 186
Ruſſica bella 27.36.105
Ruſſi Poloniam diuexant 30 rebelles 69 Maſouiam & magnam partem Cuiauiæ uaſtant 129 à Boleslao deuicti 39 diuino præſidio uicti 130 Poloniam depopulantur 45 ab iniuria Odrouanzorum liberati 307
Ruſſi Smolenſcij 216
Ruſſorum miſerabilis clades 141 & inde. à Tartaris clades inſignis 260
contra Ruſſos bellum 25 Polonorum minorum 146
Ruſſos cum catholicis coniungi uetitum 202
ruſtici ex Pruſſia uaſtata in Poloniam deducti 60

S

Sacerdos Boemus 251
propter Sacerdotes interfectos metalla euaneſcunt 178
à Sacerdotibus uxores & concubinæ abiguntur 109
ſal Bochnenſe inuentum 124
Salomea 107
Salomeæ uiduæ ſanctitas 131
Samagicia Chriſtiana facta 125
Sbigneus epiſcopus profuſam Vuladislai regis liberalitatem reprehendit 244 ſalutis regis animæ ſtudioſus, peccata eius arguit 252
Sbignei epiſcopi amor, mors, mores, funus, &c. 254
in Sbigneum Cracouienſem epiſcopum Coributus cum cæteris hæreticorum ducib.

ducibus fremunt 242
de Sbigneo epiſcopo, Vuladiſlao regi propter Boemos hæreticos ſe opponente 246 contra mortem intrepido 247
Sbigneus Brezius Marſchalkus 210
Sbignei contra Vuladiſlaum patrem impietas 50
Sbigneo impulſore Henricus Cæſar contra Boleſlaum bellum gerit 53
Sbigneus Oleſnicius 216 Cracouienſis epiſcopus 233
Sbigneus Cardinalis factus 267 Cazimirum regem obiurgat 291
Sbignei cardinalis mors 296 mores & teſtamentum ibid.
Sbigneus proditor fit exul 53
Sbigneus Boleſlai clementia abuſus interficitur 60
Sbislaua Boleſlai Criuouſti coniunx 51
Scarbimirus palatinus Cracouienſis 60
Scarbimiria 116
Scepuſienſis tractus à Sigiſmũdo rege Vuladiſlao oppigneratur 224
ſcriptura ſacra ad uitam probè agendam accommodata 358
Sececbus dux 48
Sendiuoius Subinius 195
Sendiuoius Oſtrouicius Palatinus Poſnanienſis 220
Sendiuoij legati 194
Sendomiria expugnata 116 incenſa 127 eius rei anniuerſaria celebritas 128
Sendomirienſem oram Ruſſi magna ui populabundi inuadunt 130 Tartari cũ Ruſſis uaſtant 127
Senenius Gneſnenſis præpoſitus 301
apud Seretbum amnem Polonorum clades 364
ſiccitas magna 320
Sigiſmundus rex Germanos in Pruſſia uincit 361 Valachos profligat 361 à Polonis repellitur 190 & deinceps
de Sigiſmundi regis coniugibus 365 educatione 357 celeberrimis ex gente Moſchorum uictorijs 362 uirtutibus & morte 366 & deinceps. regno feliciter & iuſtè adminiſtrato, bello q; non appetito 366 principatu 344 pacis tempore charitate 364
Sigiſmundi regis uictoriæ contra Tartaros 360
Sigiſmundo quæ regna oblata, & de eius cum Imperatoribus amicitia, reliquisq; egregijs facinorib. 359 & deinceps
de Sigiſmundo honorato apud Vuladiſlaũ fratrem, eiusq; ducatu Sileſienſi 358 & deinceps
ſub Sigiſmundo rege clades quædam Polonorum 363 & deinceps
Sigiſmundus Cæſar 233
inter Sigiſmundum Cæſarem & Vuladiſlaum tertium Poloniæ regem pax tentata 261
Sigiſmundi Cæſaris mors 259
Sigiſmundus Lituaniæ dux 255 auarè & crudeliter dominans interficitur 265
Sigiſmundus dux Glinſcium occurrentem benignè ſuſcipit 357
Sigiſmundus Vitoudi frater Starodubenſium dux 247 & deinceps
Sigiſmundus Vngarorum rex 208 à Crucigeris conductus Poloniam uaſtat 222
Sigiſmundi Vng. regis cum Vuladiſlao rege Polonorum reconciliatio 224
cum Sigiſmũdo Vng. rege Vuladiſlaus Poloniæ rex pacem renouat 230
Sigiſmundus Marchio Brandebürgenſis 189

Cc Sileſia

Sileſia à Tartaris uaſtata 118 item ab Vuladislao Loctico 145
Sileſiam qui poſſederint 84
contra Sileſios bellum 203
cum Sileſijs Vuladislai bellum 162
Simon Plocenſis epiſcopus 57
de Simonis Franciſcani latrocinijs punitis 332
Skirgello Trocenſium dux 202 eius æmulatio 202
Slochouia à Polonis recuperata 309
Slonenſes à Cazimiro rege uicti 33
Slupia oppidum 213
apud Socalum Poloni clade affecti 363
Soleouienſe monaſterium 96
cum Solimano Imp. Sigiſmundus rex perpetuum fœdus icit 359
Sophia altera Vuladislai regis uxor 46
Sophia Vuladislai regis Poloniæ quarta uxor 229 adulterij inſimulata 232 eius coronatio 230
Spicimirum uicum Pomerani inuadunt 52
Spitco Melſtinius 255 Sbignei epiſcopi bona inuadit 259
de Spitconis hæretici motibus repreſsis 262
S. Stanislaus in Diuorum numerum relatus 124 per uiſum apparet 217 eius miracula 125 reliquiæ leuatæ. ibid.
Stanislai martyris corpus diſſectum, & ab aquilis defenſum, poſt biduum coaleſcit 43
Starigradum oppidum Cazimiro regi deditum 309
Starodubum arx 210
apud Starodubum Polonorũ de Moſchis uictoria 362
Stephanus Palatinus Cracouienſis 91
Stephanus Valachus Pocucenſem terram ſubigit 350 moritur filio Bogdano relicto 351 cum Turcis & Tartaris Podoliam & Rußiam uaſtat 343
Stephani Palatini Valachiæ iuramentum 314. 333
à Stephano Valacho Poloni cæduntur ac rapiuntur 341
de Stephano Valacho cum Turcis bellum gerente 325
cum Stephano Valacho fœdus ictum 344
Stephanus Stephani Vaiuodæ F. 174
Stephanus Alexandri Palatini Valachiæ F. 251
ad D. Stephani ſepulchrum peregrinatio 66
duo Strußi fratres 354
Suarno dux Ruſſorum 130
Succe arx 151
Succij Sigiſmundo regnum offerunt 359
Suentopelcus Pomeranis præfectus 59. 107 perfidus 62. 110 ſuæ perfidiæ dat pœnas ibid.
à Suentopelco Conradus dux Maſouiæ ad Principatum reducitur 120 & deinceps
Suentochna Boleslai ſoror 36
Suitrigello inuadit Podoliam 242 Luſcum Ruſſorum proditione occupat 265 à Sigiſmundo Vitoudi fratre Starodubenſium duce uictus 248 in bello uictus fugit 244 moriens Luſcum Lituanis tradit 288
Suitrigellonis improbitas 208 perfidia 209
de Suitrigellonis in Lituania arroganti principatu 239

Suitri-

Suitrigelloni Podolia callidè prærepta 140
de Suitrigellone cum Crucigeris profligato 258

T

TAmerlanes Scytharum Imperator 205
Tartari Podoliam & Volyniam inuadentes, aulicum regis comitatum uincunt 338 Ratiborenſem oram uaſtant poſt Morauiam & Vngariam 119. 120 Podoliam populantes profligati 90 Podoliam uaſtant 122 Kiouiam populantur 227 Viſtulæ tranſitu arcentur 168 pauci & malè armati multa miſerabiliter uaſtant 322 Podoliam infeſtantes, Polonos ad internecionem delent 299 Cracouiam incendunt, Sileſiam item & Morauiam uaſtant 118 Poloniam uaſtant 127 Ruſſos & Podolios inſigni clade afficiunt 260 Ruſſiam uaſtant, itemq́; Lublinenſem oram in Polonia 116 Podolia & Ruſſia uaſtatis, à Ioanne Vapouio reprimuntur 349
Tartarorum ad Vladislaum Poloniæ regem honorifica legatio 214
de Tartarorum excurſione, iiſq́; à Glinſcio cæſis 355 & deinceps
Tartarorum miſerabilis clades 141 & deinceps. excurſio in Podoliam & Ruſſiam 350
contra Tartaros Vitoudi expeditiones 204 Sigiſmundi regis uictoriæ 360
de Tartaris à Ioanne Alberto fortiter uictis 334 Zauolgenſibus profligatis, & repulſis crudeliterq́; cæſis 314 & deinceps
tedæ cum catenis comparatæ 217
Templariorum ordo deletus 152
terræmotus 98. 127
Theutones 141 in Poloniam & Ruſſiam inducti 173 cum Venda fœdus ineunt 6
Theodoretus Ruſſorum dux 248
Theodoricus Aldenburgius 166
Theodoricus Bucacius Podoliæ præfectus 285
Thomas Vratislauienſis epiſcopus 138. 139
Tinecia arx 34
Trebnicenſe monaſterium 109
Triumuiratus 188
Turci cohibiti 226 Conſtantinopolitanos opprimunt. ibid. ab Vngaris inſigniter uicti 331
contra Turcas Vladislai tertij & Huniadis bellum 270. 274
cum Turcis induciæ confirmatæ 349 fœdus 335
de Turcis Ruſſiam uaſtantibus diuinitusq́; punitis 343 & deinceps

V

VAgrouecenſe cœnobium 101
Valachica expeditio 174
in Valachia Helias motus ciet 258
Valachi ex Pocuce profligantur 354
Varmia oppidum capitur 302
uaticinium per puerum ſemeſtrem editum 134
uectigal regium & Poradlne 184
Venceslaus Maſouiæ dux 156

Venceslaus Polonorum atque Boemorum rex 146 eius mors 147
Venda uirgo princeps 5
Vendæ triumphus atq; tumulus 6
Venetorum ad Vuladislaum regem Poloniæ legatio 223
de Vermibus Pruſsicis 141
Verincus Cracowienſis conſul 177
Vernerus epiſcopus Boleſla 87
Verneri corpus claret miraculis 87
uexilla in eccleſia ſuſpenſa 223
Vicinus malus 161
Vilelmus dux Auſtriorum 196
de Vilelmi in Cracouiam aduentu 198
Vilnenſis baſilica locupletata 201
Vincentius epiſcopus 107
Vincentius Cadlubcus 105
Vincentius Samotulius 158.162
Viſlicia 116
Viſlicienſes leges 169
Viſſogradum arx 157.167
Viſtulæ inundatio portentoſa 318
S. Vitalis templum 180
Vitoudi æmulatio 202 ambitio 233
Vitoudi arte Vuladislaus rex in Lituaniã euocatus 237 mors 239 contra Tartaros expeditiones 204 contra Moſchos expeditio 210
contra Vitoudum bellum 203
uitulus duo capita & ſeptem pedes habẽs 152
Vuladislauiam transfertur Cruſuicenſis cathedra 87
Vngaria à Tartaris uaſtata 120
de Vngariæ regno ab Vuladislao tertio ſuſcepto 263
Vngaricum bellum 36
propter Vngaricum regnum bellum inter fratres 335
Vngari Matthiæ tyrannidem pertæſi Cazimirum filium regem petunt 317 Turcas inſigniter uincunt 331 Sigiſmundo regnum offerunt 359 per Adalbertum Pragenſem epiſc. Chriſtiana religione imbuuntur 20
de Vngarorum uiolentia 185
per Vngarorum perfidiam auro corrupto rum Lituani Volinia potiuntur 190
Vngarorum legati in uincula coniecti 265
contra Vngaros Polonorum & Boemorum infelix bellum 321 & deinceps
cum Vngaris Cazimirus ſecundus fœdera & pacta confirmat 166
Voldemarus Marchio 149
de Volinia ab Vngaris prodita 190
Volodor Præmislienſium dux 63 perfidus 64
Vratislauiæ ſynodus coacta 124
Vuladislaus rex Turcos ab Vngaria cobibet 216 Samagiciam ad religionem conuertit 225 cum Sigiſmundo Vng. rege pacem renouat 230 templum corporis Chriſti Poſnaniæ condit 208 regnum Vngariæ contemnit ibid.
Vuladiſlai nuptiæ 62.227.229 bellũ cum Crucigeris 210 & deinceps. profuſa liberalitas 244 eaq; à Sbigneo epiſcopo reprebenſa 245
Vuladiſlao pecunia ab eccleſiaſticis denegata 229 ex Sophia quarta uxore filius naſcitur 230 clauus crucis Chriſti donatur 231 frangitur crus. ibid. à Boemis regnum deſertur 228 inter Vuladislaum & fratrem eius bellum propter regnum Vngaricum 335
in Vuladislaum regem horrendum fulmen ob inceſtus nuptias 228
ad Vuladislaum regem Tartarorum legatio,

tio 224 item Venetorum 223 regnũ Poloniæ defertur 45
Vuladislaum Fridericus Cæſar reducere conatur 82
de Vuladislao in Lituaniam arte Vitoudi euocato 237
à Vuladislao uota perſoluta 222
Vuladislai mors 50
Vuladislai filij regis mors 254 ab Aſtrologo per ſacerdotem Boemorum prædicta 251
Vuladislaum filium regẽ Sbigneus epiſcopus de peccatis ſuis arguit 252
de Vuladislao filio rege deſignato 245
Vuladislaus ſecundus, princeps 73 Poſnaniam obſidet 76
de Vuladislai ſecundi nuptijs 206
Vuladislai ſecundi ſuorumq; exilium 78 in fratres iniuria, deq; uxore eius Chriſtina impia & crudeli 74
Vuladislaus tertius Poloniæ rex 255 Amurati Turcarum Imper. poſtulanti magna cum ſua gloria inducias dat decennales 274 Budam in ſuam poteſtatem redigit 266 cum Huniade Turcas aliquoties uincit 270
Vuladislai tertij fœdus cũ Crucigeris Pruſſienſibus & Liuonienſibus 259 coronatio 257 bellũ contra Turcas 274 in quo fortiter occumbit 278
poſt Vuladislai tertij interitum regnũ ad Cazimirum defertur 280
de Vuladislai tertij in Vngariam profectione 264 eoq; ab Vngaris in regem ſuum coronato 265
Vuladislai tertij regnum, ætas, forma, more, ſanctus interitus 278 & deinceps
Vuladislao tertio totus Chriſtianus orbis gratulatur de uictoria à Turcis reportata 272 & deinceps
Vuladislao tertio ex Polonia auxilia miſſa contra Vngaros rebelles 267
Vuladislao tertio confirmatio regni facta amotis prouiſoribus 261
inter Vuladislaum tertium & Sigiſmundum Cæſarem pax tentata ibid.
ab Vuladislao tertio Vngariæ regnum ſuſcipitur 263
ſub Vuladislao tertio impubere qua ratione reſp. adminiſtrata 257
Vuladislaus Locticus 142.143 Maſouiã & Marchiam Brandeburg. uaſtat 155
Vuladislai Loctici mors & ſepultura 163 bellum cum Crucigeris & Sileſijs 162 coronatio 153
de Vuladislao Loctico rege electo & repudiato 145 iterum in regem creato 147
Vuladislaus Cazimiri Polonorum regis F. Boemorum rex accerſitur 316 coronatur 317 iurat ibid.
Vuladislai Boem. regis infœlix contra Vngaros bellum 321
de Vuladislao rege Boemorum Imp. cliente facto 330
Vuladislaus Laſconogus Miecislai ſenis F. 102 principatum à Leſco Albo recuſatum ſuſcipit 103
Vuladislaus Damoborius Caſtellanus Naclenſis, homo ſeditioſus 312 capite plectitur 313
Vuladislaus Opolienſis Poloniæ adminiſtrator datus, repudiatur 187
Vuladislao duci Opolienſi principatus defertur 133 quas ditiones Ludouicus Poloniæ rex donarit 182
contra Vuladislaũ ducem Opol. bellũ 204
de Vuladislao monacho 184

Vuladislauienſis eccleſia condita 180
Vulodimirus Palatinus Cracouienſis 116
Vuratislauienſe oppidum 118
uxores barbaricæ dimiſſæ 17
uxores ut par pari maritis ſuis retulerint 40
Vuklicia 68
Vuloſtouicius Comes Xiaſenſis 69
Vuſeborius Palatinus Sendomirienſis 75

Z

Zagoſcenſis parochia 81
Zatoria regno Poloniæ adiūcta 364
Zauicoſtum arx 116
Zembocia 40
de Zemomislo principe 16
Zemouitus à fratre Cazimiro in uincula coniectus 123
Zemouito duce, Maſouia ad regni ſocietatem accedit 175
de Zemouito principe 15
Zindramus Maſcouicius 214
Zlotoria urbs 211
Zuerinecenſe cœnobium 82 à Iaxa conditum. ibid.

FINIS.

Digitized by Google